ئادىل ئىمىن

خىرۇستال شاھزادە

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

ئادىل ئىمىن

خرۇستال شاھزادە

(چۆچەكلەر)

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى

图书在版编目（CIP）数据

水晶王子：维吾尔文/阿地力·伊明著 .— 喀什：喀什维吾尔文出版社，2011.2
ISBN 978—7—5373—2284—3

Ⅰ. ①水… Ⅱ. ①阿… Ⅲ. ①童话—作品集—中国—当代—维吾尔语（中国少数民族语言）Ⅳ. ①I287.7

中国版本图书馆CIP数据核字（2011）第025197号

责任编辑：**姑丽巴哈尔·麦麦提依明**
责任校对：**坎拜尔古丽·吾斯曼**

水晶王子

（童话故事）

阿地力·伊明 著

喀什维吾尔文出版社出版发行
（喀什市塔吾古孜路14号 邮编：844000）
各地新华书店经销
喀什维吾尔文出版社印刷厂印刷
787×1092毫米 1/32开本 6.875印张
2011年5月第1版 2011年5月第1次印刷
印数：1—3000 **定价：**14.00元

如有质量问题，请与我社联系调换。 电话：0998 — 2653927

مۇندەرىجە

تاش قىز.....1
خىرۇستال شاھزادە 68
بىر جۇپ قار ھەيكەل.....102
قار قىز.....108
كۆپۈكتىكى دۇنيا.....171

تاش قىز

چەت ـ ياقىسىغا كۆز يەتكۈسىز كەڭ دېڭىزنىڭ قاق ئوتتۇرىسىدا، كۆلىمى داستىخانچىلىك بىر كىچىك ئارال بولۇپ، ئارالدا قاچانلاردا، قانداقسىگە كېلىپ قالغىنى نامەلۇم، ئەڭ ئۈستا ھەيكەلتىراشنىڭ نادىر ئەسىرىدەك بىر قىزنىڭ تاش ھەيكىلى بار ئىكەن. ئۇ كىمنىڭدۇر كېلىشىنى كۈتۈۋاتقاندەك، يىراق ـ يىراقلارغا تەلمۈرۈپ قاراپ تۇرغان بىر ھالەتتە قەد كۆتۈرۈپ تۇرىدىكەن.

گاھى دەھشەتلىك دېڭىز بورىنى ئۇنى ئۇچۇرۇپ كەتمەكچى، گاھى ئارال لېۋىگە ئوقچۇپ چىققان شىددەتلىك دولقۇنلار يالماپ، دېڭىزغا ئەكىرىپ كەتمەكچى بولىدىكەن، بىراق ھېچبىرى مەقسىتىگە يېتەلمەيدىكەن، ئۇ ھامان خەۋپ ـ خەتەرلەر ئىچىدە مەزمۇت خادا تاشتەك قەد كۆتۈرۈپ تۇرىدىكەن. ئۇنىڭغا پەقەت كېچىلىرى ئاي بىلەن يۇلتۇزلار، كۈندۈزلىرى قۇياش سىرداش؛ سەلكىن شامال بىلەن ئۇچار بېلىقلار مېھمان؛ ئالتۇن رەڭلىك مەرۋايىت قۇلۇللەر ھەمراھ ئىكەن.

— سەن بۇ جاھاندا ئەڭ چىرايلىق، — دەيدىكەن قۇياش ھەر كۈنى ئەتىگەندە ئۇنىڭ گۈزەللىكىدىن

سۆيۈنۈپ، — مەن تۇنۇگۈنكى بىر كۈندىمۇ دۇنيانى ئايلىنىپ، سەندەك بىر گۈزەلنى كۆرمىدىم.

— ئۇيقۇدىكى ساھىبجامال مەلىكىمۇ سەنچىلىك ئەمەس-كەن، — دەيدىكەن ئاي ھەركۈنى ئاخشىمى ئۇنىڭدىن زوقلىنىپ، — مەن بايىلا ئۇ ياتقان شاھانە ھۇجرىنىڭ دېرىزىسىدىن ماراپ باقتىم.

— سەن جاھاندا ئەڭ سۆيۈملۈك، — دەيدىكەن سەلكىن شامال ھەر كەلگەندە ئۇنىڭ ئالمىدەك مەڭزىنى سۆيۈپ تۇرۇپ، — نۇرغۇن ساھىبجامالالرنى ئۇچراتتىم، لېكىن ھېچبىرى ساڭا يەتمەيدىكەن.

— ئەگەر، — دەيدىكەن دېڭىزدىن ئۇچۇپ چىققان ئۇچار بېلىقلارمۇ ئارال ئۈستىدىن ھالقىپ ئۆتكەندە، — تۇمشۇقلىرىمىزنىڭ زەخمىلىنىپ قېلىشىدىن قورقمىساق بىزمۇ سېنى سۆيۈۋالاتتۇق.

— بىراق، ھەرقانچە ماختىساڭلارمۇ مەن بەربىر تاش،— دېگەن يىغلامسىرىغان ئاۋاز كېلىدىكەن قىزنىڭ ھەيكىلىدىن ئۇلارغا جاۋابەن. شۇنىڭ بىلەن تەڭ ئۇنىڭ كۆز چاناقلىرىدا ياش لىغىرلايدىكەن ۋە شۇنىڭدىن كېيىن ئۇن - تىنىشسىز، چەكسىز تاقەتچانلىق بىلەن يىراق - يىراقلارغا تىكىلگىنىچە تۇرۇۋېرىدىكەن، ئۇنىڭ كۈنلىرى ئەنە شۇنداق ئۆتىدىكەن .

شۇنداق كۈنلەرنىڭ بىرىدە ئارالغا يېڭى بىر مېھمان كېلىپ قاپتۇ، ئۇ بولسا تەنتەكلىك بىلەن دېڭىز - ئوكيانلاردىن ھالقىپ ساياھەت قىلىپ يانغان بىر كېچىك قارلىغاچ ئىكەن، ئۇنىڭ بويىنىدا تېخى كىچىككىنە

جىلتىسسىمۇ بار ئىكەن. ئۇنىڭ بۇ ئارالغا دەم ئېلىۋېلىش ئۈچۈن قونۇشى ئىكەن.

— مەرھابا ! قارلىغاچ، — دېگەن سادا كەپتۇ قىزنىڭ ھەيكىلىدىن .

— سىز گەپ قىلىۋاتامسىز؟ — سوراپتۇ قارلىغاچ ئەجەبلىنىپ.

— شۇنداق، — دەپتۇ قىزنىڭ ھەيكىلى، ئاۋاز گويا ئۇنىڭ كۆكرەك قەپىسىدىن چىقىۋاتقاندەكلا بىلىنىپتۇ، — كەلگىنىڭىزدىن بەك خۇشالمەن .

— رەھمەت، — دەپتۇ قارلىغاچ تەكەللۇپ بىلەن، — بىراق، سۆزلىيەلەيدىغان تاش ھەيكەلگە يولۇقۇش ئۆمرۈمدە يولۇققان ئەڭ ئاجايىپ بىر ئىش بولدى، ئەمدى چوڭ قۇرۇقلۇققا بارغىنىمدا قېرىنداشلىرىمغا سۆزلەپ بېرىدىغان بىرگى بىر تېما چىقتى.

— سىز بۇ يەردە قانچىلىك تۇرارسىز؟ — شۇنداق سادا كەپتۇ يەنە قىزنىڭ ھەيكىلدىن.

— نەچچە مىنۇتلا تۇرارمەن، — دەپتۇ قارلىغاچ، — باسىدىغان مۇساپەم بەك ئۇزۇن، شۇڭا ۋاقتىنى چىڭ تۇتۇپ تېزرەك يولغا چىقىشىم كېرەك، ھازىر ھاۋا ئوچۇق، بوران - چاپقۇن يوق، يىراققا سەپەر قىلىشنىڭ تازا ياخشى پەيتى.

— قۇرۇقلۇق بەك يىراقتا، — شۇنداق ئاۋاز كەپتۇ يەنە ھەيكەلدىن، — قاراڭغۇ چۈشكۈچە يېتىپ بارالمايسىز، ئارىلىقتا قونۇپ دەم ئېلىۋالغۇدەك ئارالمۇ يوق، ئەمدى مۇشۇ يەردە تۇنىنى ئۆتكۈزۈپ، ئەتە سەھەردە ئۇچۇپ كېتىسىز.

— ئاھ! قەدىرلىكىم قارلىغاچ، — دەپتۇ شۇ چاغ

يىراقلاردىن شۇنىرلاپ كەچكى قىزىل قۇياش، — ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلا، ئۇنىڭغا بىر كېچە ھەمراھ بول، ئۇ بەك غېرىبسىندى، مېنىڭ ئۇنىڭ قېشىغا بارغۇم بولسىمۇ، ئىمكانىيەت يوق، چۈنكى مەن تۆۋەنلىسەم، ئېگىز قۇرۇپ، زېمىنغا ئوت كېتىدۇ، ھەممە جانلىق مەۋجۇدات ھالاك بولىدۇ. قارا، ئۇ نېمىدېگەن چىرايلىق ـ ھە، تېخى ساڭا ئۆزىنىڭ ھېكايىسىنى ئېيتىپ بېرىشىمۇ مۇمكىن.

قارلىغاچ ئاخىر قۇياشنىڭ سۆزلىرىدىن تەسىرلەندىمۇ ياكى تاش قىزنىڭ غېرىبلىقىغا ئىچى ئاغرىدىمۇ، ئەيتاۋۇر ئارالدا بىر كېچە تۇنىمەكچى بوپتۇ ، بىراق يەنە خورسىنىپ:

— بۇ ئۇزاق كېچىنى قانداقمۇ ئۆتكۈزۈپ بولارمەن، بۇ يەردە ھەرگىزمۇ كۆزۈمگە ئۇيقۇ كېلىدىغانداەك ئەمەس، — دەپتۇ قىزنىڭ ھەيكىلگە.

— مەن سىزگە ھېكايە ئېيتىپ بېرەي، — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ قىزنىڭ ھەيكىلدىن، — شۇنداق قىلسام ۋاقتىنىڭ ئۆتكىنىنى سەزمەيلا قالىسىز.

— شۇنداق قىلىڭ، — دەپتۇ قارلىغاچ مەمنۇن بولۇپ.

— لېكىن مېنىڭ بىر تەلىپىم بار، — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ قىزنىڭ ھەيكىلدىن، — جىلتىڭىزدە دەپتەر-قەلەمىڭىز بولسا كېرەك، سىز ھېكايەمنى خاتىرىلىۋالسىڭىز بوپتىكەن.

— ماقۇل، — دەپتۇ قارلىغاچ خۇشاللىق بىلەن، — جىلتەمدە راستىنلا سەرەڭگە قېپىچلىك كىچىك خاتىرەم بىلەن كىچىك قېرىندىشىم بار، سايادىستىمدە كۆرگەن، بىلگەنلىرىمنى خاتىرىلەش ئۈچۈن ئېلىۋالغان، بىر

مەدرىسەنىڭ پېشايۋىنىدا ماكانلاشقانىدىم، مۇدەررىسلەر تالىپلارغا ھەر خىل ئىلىملەردىن دەرس بېرەتتى، ئەلۋەتتە ئىشنى ئوقۇش ۋە يېزىشنى ئۆگىنىشتىن باشلايتتى، قىزىققانلىقىمدىن خەت يېزىشنى ئۆگىنىۋالغانمەن.

— ئۇنداقتا بەك ياخشى، — دېگەن ئاۋاز كەينىدىن قىزىنىڭ ھەيكىلىدىن، — ئېسىۋالغان جىلىتىگىزگە قارىپلا خېلى ئوقۇمۇشلۇق ئىكەنلىكىڭىزنى پەرەز قىلغانىدىم.

شۇنىڭدىن كېيىن تاش قىز ھېكايىسىنى باشلاپتۇ، قارلىغاچ قېرىندىشىنى ئېلىپ خاتىرىلەشكە تەييارلىنىپتۇ.

بۇ چاغ قۇياش پېتىپ، پۇتۇن ئالەم قاراڭغۇلۇققا چۆمۈپتۇ، بىراق ئۇلار سەل تەخىر قىلغانىكەن، تولۇن ئاي كۆتۈرۈلۈپ، يۇلتۇزلار جىمىرلاپ، سۈتتەك ئايدىڭ بوپتۇ، قارلىغاچ تاش قىزنىڭ ھېكايىسىنى بىمالال خاتىرىلەپتۇ.

بىز ئەمدى قارلىغاچنىڭ نېمىلەرنى خاتىرىلىگەنلىكىنى ئوقۇپ كۆرەيلى.

ئوماققىنە بىر چىرايلىق قىز جۇلدۇر كىيىملەرگە مەھكەم ئورىنىپ، دىرىلدەپ تىترىگىنىچە بىر چېلەك، بىر تال تاش ۋە قارماق كۆتۈرۈپ، يىرتىق كەش كىيگەن پۇتلىرىدا ئاۋايلاپ دەسسەپ قېلىن مۇز تۇتقان دەريا ئۇستىدە كېتىۋاتماقتا ئىكەن، ئۇنىڭ كونا روملىنى شامال ئۇچۇرۇپ كەتكەچكە، قۇندۇزدەك قارا چاچلىرى يەلپۇنۇپ تۇرىدىكەن.

«ئۇ نېمىشقا شۇنداق قاتتىق سوغۇقتا ئىسسىققىنە ئۆيىدە، گۈرۈلدەپ ئوت كۆيۈۋاتقان ئوچاق ئالدىدا ئولتۇرۇپ، ئانىسى ئېيتىپ بېرىدىغان ‹بۇرۇنقى بۇرۇنقى› نى ئاڭلىمىغاندۇ ياكى زېرىۋا ـ نازۇك تېنىنى تۇلكە

تېرىسى جۇۋىسىغا ئوراپ، يۇڭ رومال بىلەن بېشىنى چۈمكەپ، پۇتلىرىغا قىپقىزىل خۇرۇم ئۆتۈك كىيىپ ئاندىن سىرتقا چىقمىغاندۇ؟» دەپ ئويلاپ قالارسىز.

ئۇنىڭغۇ شۇنداق قىلغۇسى بار ئىكەن، بىراق ئۆگەي ئانىسى تولىمۇ زالىم بولغاچقا بۇنداق ياخشى ئىش ئۇنىڭغا نېسىپ بولمايدىكەن، ئەكسىچە بۇ ئۆگەي ئانا بۇ بىچارە قىزنىڭ سوغۇقتا تۇڭلاپ، ئۆلۈپ كېتىشىنى ياكى مۇزدا تېيىلىپ كاچكۇلغا چۈشۈپ كېتىشىنى ئۈمىد قىلىدىكەن.

دەل شۇنداق شۇم غەرەز تۈپەيلى ھېچ كىشى سىرتقا چىقىشنى خالىمايدىغان قار - شىۋىرغانلىق قاتتىق سوغۇق بىر كۈنى قەستەن ئۇنىڭغا بىر چېلەك بىلەن تاش، قارماقلارنى تۇتقۇزۇپ دەريادىكى مۇزنى چوقۇپ، ئېچىلغان تۆشۈكتىن بېلىق تۇتۇپ كېلىشنى بۇيرۇغانىكەن، شۇڭا قىز قەدەمدە بىر تېيىلىپ، بىر تۆشۈك ياكى كاچكۇل تېپىۋېلىش ئۈمىدىدە كېتىۋاتماقتا ئىكەن. ئۇ بۈگۈن بىر چېلەك بېلىق تۇتۇپ بارمىسا رەھمەتلىك ئاتىسىدىن قالغان ئۆيگە كىرگۈزۈلمەيدىكەن. مۇز ئۈستىدە بولسا تاش بىلەن ئۇرۇپ تۆشۈك ئېچىشقا ئەسلا مۇمكىنچىلىك يوق ئىكەن.

شۇنداق كېتىۋېتىپ ئۇ تۇيۇقسىز قاراس - قۇرۇس قىلغان بىر ئاۋاز بىلەن تەڭ دەريا ئاستىغا چۈشۈپ كېتىپتۇ، چۈنكى ئۇ نېپىز مۇز تۇتقان بىر جايغا دەسسەپ سالغانىكەن.

بۇ دەل ئۇنىڭ ئۆگەي ئانىسى ئۈمىد قىلغان ئىش ئەمەسمۇ، ئۇ بىلسە قانچىلىك خۇش بولۇپ كېتەر - ھە؟.....

بىراق، قىز دەريا ئاستىدا تۇڭلاپ قالماپتۇ، بەلكى تولىمۇ ئىللىق ئۆزگىچە بىر دۇنيانى كۆرۈپتۇ.

بۇ يەردە ياپيېشىل گىياھلار يەلپۈنۈپ تۇرغان، تۈرلۈك بېلىقلار ھاۋادىكى قۇشلاردەك ئەركىن - ئازادە ئۇيان - بۇيانغا ئۆتۈشۈپ ئويناپ يۈرگەن.

— پاھ ! — دەپتۇ قىزچاق.

— بۇ يەر نېمىدېگەن ئىللىق، نېمىدېگەن گۈزەل - ھە!؟

لېكىن، ئۇ ئۆزىنى بىرئاز نەپسى قىسىلۇاتقاندەك ھېس قىپتۇ، چۈنكى ئۇ يەر ھەرقانچە گۈزەل ھەم ئىللىق بولغىنى بىلەن، بەربىر سۇ مەخلۇقاتلىرىلا ھايات كەچۈرىدىغان سۇ ئاستى دۇنياسى - دە.

شۇ چاغ ئۇنىڭ كەينىدىن:

— قىزچاق، سۇ ئاستىغا قانداق قىلىپ چۈشۈپ قالدىڭىز؟ — دېگەن بەكمۇ يېقىملىق بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ.

ئۇ كەينىگە ئۆرۈلۈپ، بوستان چاچلىرى يەلپۈنۈپ تۇرىدىغان، بېلىنىڭ تۆۋىنى ئالتۇن قاسراقلىق بېلىق تەنلىك، ھۆسن - جامالى ئاجايىپ گۈزەل، لېكىن تۇرق-سىياقى شۇنداق غەلىتە بىر قىزنى كۆرۈپتۇ.

ئۇ بىرئاز ئەندىكىپتۇ - يۇ، ئۇنىڭ خۇش تەبەسسۇملۇق گۈزەل چېھرىگە قاراپ كۆڭلى تىنجىپ:

— دەريا يۈزىدىكى مۇز يېرىلىپ بۇ يەرگە چۈشۈپ كەتتىم، ئۆزلىرى كىم بولىلا، — دەپتۇ مۇلايىملىق بىلەن.

— مەن دەريا- دېڭىزلاردا ياشايدىغان بېلىق قىز، — دەپتۇ بېلىق تەنلىك قىز، — دەرياغا بىرەر ئىش بىلەن

كەلگەنمىدىڭىز؟
— ئۆگەي ئانام «مۇزدىن تۆشۈك ئېچىپ، قارماق بىلەن بېلىق تۇتۇپ كەل» دەپ ئەۋەتكەندى، — دەپتۇ قىزچاق.
— ۋاي بىچارە قىز، — دەپتۇ بېلىق قىز، — بۇ ئۇنىڭ سىزنى توڭلاپ ياكى دەريادا چۈشۈپ كېتىپ ئۆلۈسۇن دەپ بۇيرۇغان ئىشى ئەمەسمۇ، قاتتىق سوغۇق قىش كۈنلىرى دەريا قېلىن مۇز تۇتىدىغان تۇرسا، قانداقمۇ بېلىق تۇتقىلى بولسۇن، سىز ئەمدى قانداق قىلىسىز، بۇ يەردە قالامسىز، قالسىڭىز سىزنى سىڭلىم ئورنىدا كۆرۈپ هالىڭىزدىن ياخشى خەۋەر ئالاتتىم.
— رەهمەت سىزگە، — دەپتۇ قىزچاق غەمكىنلىك بىلەن، — مېنىڭغۇ بەكمۇ قالغۇم بار ئىدى، بىراق بارغانسېرى دېمىم سىقىلىپ بولالمايۋاتىمەن، ئامال بولسا مېنى دەريا ئۈستىگە چىقىرىپ قويسىڭىز، بۇ يەردە ياشاپ قېلىشىم مۇمكىن بولمىسا كېرەك.
— ماقۇل، — دەپتۇ بېلىق قىز، — مەن بۇ يەردە ياشاپ قېلىشىڭىزنىڭ مۇمكىنچىلىكى يوقلۇقىنى ئويلىماپتىمەن، مەن سىزنى دەريا ئۈستىگە چىقىرىپ قوياي، بىراق سىز بېلىق ئېلىپ بارمىسىڭىز ئۆگەي ئانىڭىز چوقۇم دەشنەم قىلىدۇ، بېلىق تۇتۇپ بېرەي دېسەم ئۇلار مېنىڭ قېرىنداشلىرىمغا ئوخشاش، ئۇلارنى تۇتۇپ بېرىشكە كۆزۈم قىيمايدۇ، ياخشىسى سىزگە بىر تىزىق مەرۋايىت بېرەي، ئۆگەي ئانىڭىز ئۇنى كۆرسە خۇشال بولۇپ سىزنى ئەيىبلىمەس، لېكىن ئېسىڭىزدە بولسۇنكى، هېچ كىشىگە مەن توغرۇلۇق گەپ قىلماڭ، بۇ بىر تىزىق مەرۋايىتنى

دەريادىن سۇزۇۋالدىم دېسسكىزلا بولىدۇ.
— ماقۇل، — دەپتۇ قىزچاق.
بېلىق قىز ئۇنى كۆتۈرۈپ دەريا يۈزىگە ئۆرلەپتۇ، مۇز ئۈستىگە چىقىرىپمۇ قويۇپتۇ، ئاندىن بويىنىدىكى ھەر تېلى ياڭاقتەك چوڭلۇقتىكى بىر تىزىق ئاجايىپ ئېسىل مەرۋايىتنى ئېلىپ بېرىپتۇ. قىزچاق قايتا- قايتا تەشەككۈر ئېيتىپ ئۆيىگە يېنىپتۇ.
ئۇ ئۆيگە كىرىشى بىلەنلا:
— ۋاي تېخى ئۆلمىدىڭمۇ، — دەپتۇ ئۆگەي ئانا زەردە بىلەن، — قېنى تۇتقان بېلىقىڭ؟
— بېلىق تۇتالمىدىم، — دەپتۇ قىزچاق تىترەپ تۇرۇپ،— بىراق، مۇز ئاستىغا چۈشۈپ كېتىپ بىر تىزىق مەرۋايىت ئېلىپ چىقتىم.
— قېنى ئۇ مەرۋايىت! — دەپتۇ ئۆگەي ئانا كۆزلىرىنى چەكچەيتىپ، قىزچاق يانچۇقىدىكى مەرۋايىتنى ئاپتۇ، جۇلالاپ تۇرغان مەرۋايىتلار ئۆگەي ئانىنىڭ كۆزلىرىنى قاماشتۇرۇۋېتىپتۇ، بىراق ئۇ قول سوزۇپ ئېلىۋالغۇچە ئۇنىڭ ئۆز قىزى ئوغرىمۇشۇكتەك چاققانلىق بىلەن ئېتىلىپ كېلىپ، مەرۋايىت تىزىقنى يۇلۇپ ئاپتۇ - دە، — بۇنى مەن ئاسمەن، — دەپتۇ گۈلقەقەلىرى ئېچىلىپ.
— سۇ ئاستىدا بۇ مەرۋايىتلاردىن يەنە بارمىكەن؟ — سوراپتۇ ئاچ كۆز ئۆگەي ئانا.
— بىلمەيمەن، — دەپتۇ قىزچاق، — ئىزدەپ تاپقىنىم پەقەت شۇ بىر تىزىق.
— بۇ ئۆلۈم ياراتمىغان گالۋاڭ مەرۋايىتنىڭ قىممىتىنى

نېمە بىلىسۇن، — دەپتۇ ئۇنىڭ ئۆگەي قېرىندىشى چالۋاقاپ، — بىلسە چېلەككە تولدۇرۇپ تېرىۋالاتتى، بەكرەك ئىزدەپ باقاتتى.

— ئۇنداق بولسا سەن بارغىن، ئەقىللىق قىزىم، — دەپتۇ ئۆگەي ئانا ئۆز قىزىغا، — سەن ئاۋۇ كالۋادەك بىر تىزنقلا مەرۋايىت تېرىپ قايتمايسەن، يوغان بىر چېلەك تېرىۋالسەن، ئۇ چاغدا مەن ساڭا مەرۋايىت باسقان دوپپا، مەرۋايىت كۆزلۈك هالقا، ئۈزۈك، بىلەزۈك ۋە قوشلاپ مەرۋايىت مارجانلار قىلىپ بېرىمەن، بايلىقتا تەڭداشسىز، كاتتا ئابرۇيلۇق كىشىلەردىن بولىمىز، تېخى شاھزادىلەردىن بىرىگە ياتلىق بولۇپ كەلگۈسىدە خانىش بولسەن.

— ماقۇل ئەمىسە، — دەپتۇ ئۇنىڭ قىزى ئەركىلەپ، — بىر چېلەك مەرۋايىت ئەكەلسەم چوقۇم دېگەنلىرىڭنى قىلىپ بېرىسەن - ھە!

— ئەلۋەتتە شۇنداق قىلىمەن، — دەپتۇ ئانىسى، — چېلەكنىلا ئەمەس، قويۇنلىرىڭنى، يانچۇقلىرىڭنىمۇ تولدۇرۇپ كەل.

شۇنداق قىلىپ، ئۇنىڭ ئۆز قىزى دەريا بويىغا باردىغان بوپتۇ، ئانا ئۆز قىزىنى«توڭلاپ قالمىسۇن» دەپ تۈلكە تېرىسى جۇۋا، قىپقىزىل خۇرۇم ئۆتۈك كىيدۈرۈپ، بېشىنى يۇڭ رومال بىلەن پۈركەپ يوغان بىر چېلەك تۇتقۇزۇپ يولغا سالىپتۇ. ئۆگەي ئانىنىڭ ئاچ كۆز قىزىمۇ مەرۋايىتلار، ئېسىل زىبۇ - زىننەتلەر ۋە كەلگۈسىدە كېلىن بولۇپ بارماقچى بولغان شاھ ئوردىسىنى شېرىن خىياللىرىدا چۈشەكىگەچ دەريا بويىغا مېڭىپ كېتىپتۇ. دەريا بويىغىمۇ

يېتىپتۇ، ئىزدەپ يۈرۈپ ئۆگەي قېرىندىشى چۈشۈپ كەتكەن يەرنىمۇ تېپىپتۇ، كېيىن قانداق چىقارىنى ئويلىمايلا ئۆزىنى سۇ ئاستىغا ئېتىپتۇ، ياپيېشىل گىياھلار يەلپۈنۈپ تۇرغان، بېلىقلار قوغلىشىپ يۈرگەن سۇ ئاستى دۇنياسىغا چۈشۈپتۇ، بىراق مەرۋايىت تۈگۈل بىرەر تال ئاق تاشمۇ تاپالماپتۇ، بەلكى دېمى سىقىلىپ تۇرالماپتۇ- دە، چىقىپ كەتمەكچى بوپتۇ، لېكىن قانداق چىقىشنى بىلمەي ئۆزىنى بۇ يەرگە ئەۋەتكەن ئانىسى ۋە «مەرۋايىت تاپتىم» دەپ بارغان ئۆگەي قېرىندىشىنى ئاغزىغا كەلگىنىچە تىللاشقا، قارغاشقا باشلاپتۇ.

— قىزچاق، نېمىلەرنى دەۋاتىسىز؟ — دېگەن بېقىملىق بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ شۇ چاغ ئۇنىڭ كەينىدىن.

— ھېچنېمە،— دەپتۇ قىز كەينىگە بۇرۇلۇپ بېلىق قىزنىڭ ھەم گۈزەل، ھەم غەلىتە سىياقىنى كۆرۈپلا هولۇقۇپ.

— بۇ يەرگە نېمىشقا چۈشتىڭىز؟ — دەپ سوراپتۇ بېلىق قىز يەنە.

— مەرۋايىت ئىزدەپ چۈشكەن، لېكىن بىر تالمۇ تاپالمىدىم، — دەپتۇ قىز، — ھېلىقى دىلى بۇزۇق مېنى ئالداپتۇ.

— ئەخمەق قىز، — دەپتۇ بېلىق قىز، — مەرۋايىتنى دەپلا سۇ ئاستىغا چۈشەمدىغان، ئاچ كۆزلۈك ئادەمنى ھالاكەت يولىغا باشلايدۇ، مەن سىزنى دەريا ئۈستىگە چىقىرىپ قويىاي، ئۆيىڭىزگە كېتىۋېلىڭ، بىراق مەن توغرۇلۇق ھېچكىمگە تىنماڭ.

— شۇنداق قىلمەن، شۇنداق قىلمەن، — دەپتۇ قىز تېزرەك دەريا يۈزىگە چىقىۋېلىش ئۈچۈن.

بېلىق قىز ئۇنىمۇ كۆتۈرۈپ دەريا يۈزىگە، مۇز ئۈستىگە چىقىرىپ قويۇپتۇ، ئاندىن:

— ناۋادا كەتمەكچى، بۇنى سىزگە سوۋغا قىلاي، شەرتىم، ئەمدى قېرىنداشلىرىڭىزغا تىل ـ دەشنام قىلماڭلار، ياخشىراق مۇئامىلە قىلىڭلار، ئۇ نېمىدېگەن ئوماق، چىرايلىق، لېكىن نېمىدېگەن بىچارە ـ هە؟ — دېگىنىچە بېغىشىدىكى بىر تىزىق مەرۋايىت بىلەزۈكنى چىقىرىپ ئۇنىڭغا بېرىپتۇ.

ئاچ كۆز قىز:

— ماقۇل، شۇنداق قىلىمىز، — دېگىنىچە مەرۋايىتنى ئېلىپ، رەھمەتمۇ ئېيتماستىن ئۆيىگە يۈگۈرۈپتۇ، كېتىۋېتىپ مەرۋايىت تىزىقنى ئۇچرىغانلا كىشىگە كۆرسىتىپ كۆز ـ كۆز قىلىپ مېڭىپتۇ.

ئۇنىڭ بىر چېلەك مەرۋايىت ئەكىلەلمىسمۇ، بىر تىزىق مەرۋايىت ئەكەلگىنىدىن قەۋەتلا خۇشال بولۇپ كەتكەن ئانىسى:

— ۋاي جېنىم قىزىم، ئەقىللىق قوزام، ئېيتقىنا، بۇ مەرۋايىتلارنى قانداق تاپتىڭ؟ — دەپ سوراپتۇ ئۇنىڭدىن.

— قانداق تاپاتتىم، — دەپتۇ قىز جاۋابلاپ، — دەريا بويىغا بېرىپ بىرەر يېرىق ياكى تۆشۈك بارمىكىن دەپ ئىزدەپ يۈرسەم، ئاخىر مۇزلىرى يېڭىلا پارچىلانغان بىر جايغا يەتتىم، شۇ يەردىن سۇ ئاستىغا سەكرەپ قارىسام، پاھ! ئۇنىڭ ئىچى باھاردەك ئىللىق ۋە ياپيېشىل گىياھلار

ئۆسۈپ تۇرغان، بېلىقلار ئويناپ يۈرگەن بىر گۈزەل دۇنيا ئىكەن، بىرنەچچىسىنى تۇتۇۋالاي دېدىمۇ، لېكىن مەرۋايىت ئىزدەش بىلەن بولۇپ تۇتالمىدىم، ئۇ يەردە نەدىمۇ مەرۋايىت بولسۇن، بىر تال ئاق تاشمۇ ئۇچرىمىدى، ئۇنىڭ ئۈستىگە نەپەس ئالمىقىم بارغانسېرى قىيىنلىشىپ زادىلا بولالمىدىم، قارىمامسەن بۇ پېشكەللىكنى، چىقىپ كېتەي دېسەم قانداق چىقىشنى بىلمىدىم، ئەسلىي ئاۋۇ بۇزۇق مېنىڭ جېنىمغا قەست قىلىش ئۈچۈن، يالغان - ياۋداق گەپ توقۇپ كەلگەنىكەن ئەمەسمۇ، شۇ چاغ يېرىم ئادەم، يېرىم بېلىق سۈرەتلىك ئاجايىپ بىر مەخلۇق مېنى سۇ ئۈستىگە چىقىرىپ قويدى، تېخى بۇ بىر تىرىك مەرۋايىتنىمۇ بەردى، شۇنىڭ بىلەن مەن ئامان- ئېسەن ئۆيگە كېلىۋالدىم.

— ۋاي تۇزكور بەتبەخ، — دەپ تىللاشقا باشلاپتۇ ئۆگەي ئانا ئۆگەي قىزىنى لاخشىگىر بىلەن ئۇرۇپ قوغلاپ يۈرۈپ، — قىزىمنىڭ جېنىغا قەست قىلغۇچى بولدۇڭمۇ؟ ساڭا نېمە يامانلىق قىلغانىدۇق، داداڭدىن قالغان قۇرۇق ئۆينى تۇتۇپ ئولتۇرۇپ، ئاش - نان بېرىپ سېنى باققىنىمىزغا ياندۇرغىنىڭ شۇ بولدىمۇ، ھازىرلا سېنى جەھەننەمگە ئۇزاتمىسام، ھۇ دوزاخ ئوتىدا كۆيۈپ كەتكۇر.....

— مەن ھەرگىز يامانلىق ئويلىمىدىم، — دەپتۇ ئۆگەي قىز ئۆزىنى ئاقلاپ، — يېرىم ئادەم، يېرىم بېلىق كۆرۈنگەن گۈزەل بېلىق قىز، ئۇ مەرۋايىتنى بېرىپ، مېنى سۇ ئۈستىگە چىقىرىپ قويغاندىن كېيىن، ھېچكىمگە ئۆزى ھەققىدە

تىنماسلىقىمنى تاپىلىغان، شۇڭا مەن.....
— ھە، ساڭىمۇ مەرۋايىتلارنى شۇ غەلىتە مەخلۇق بەرگەنىكەن- دە، دەپتۇ ئۆگەي قېرىندىشى.
— شۇنداق، — دەپتۇ ئۆگەي قىز، — ئۇ بەرگەن.
— ئانا، — دەپتۇ ئۆگەي قېرىندىشى ئانىسىغا، — بىز ئۇ غەلىتە مەخلۇق توغرىسىدا پادىشاھقا خەۋەر بېرەيلى، ئۇ چوقۇم بىزگە كۆپ ئىنئاملارنى بېرىدۇ.
— شۇنداق قىلايلى ئەقىللىق قىزىم، — دەپتۇ ئانىسى لاخشىگىرنى تاشلاپ، — ھازىرلا بېرىپ خەۋەر قىلايلى.
— ياق! ئۇنداق قىلماڭلار! — دەپتۇ ئۆگەي قىز يالۋۇرۇپ، — ئۇ ھېچكىمگە ئۆزى ھەققىدە تىنماسلىقنى تاپىلىغان، پادىشاھقا دېسەڭلار بولمايدۇ، بۇ ۋاپاغا جاپا قىلغانلىق ئەمەسمۇ، بىزگە بېلىق قىز بەرگەن مەرۋايىتلارمۇ ناھايىتى نۇرغۇن پۇلغا يارايدىغان زور بايلىق ئەمەسمۇ.
— ساڭا تاپىلاپ دېگەننى ماڭمۇ تاپىلىغان، — دەپتۇ ئۆگەي قېرىندىشى چالۋاقاپ، — لېكىن ئۇنىڭ بىلەن نېمە ئىشىمىز، ئۇ بىر غەلىتە مەخلۇق، بىزنى نېمە قىلالايتتى، بىز چوقۇم پادىشاھقا ئېيتىپ نۇرغۇن ئىنئام ئالىمىز، بايلىقىمىز تېخىمۇ كۆپىيىدۇ، سەن تولا كاپشىماي ئۆيگە قاراپ تۇر.
— بولمايدۇ، ئۇنداق قىلماڭلار! — دەپتۇ ئاق كۆڭۈل قىز ئىشىكنى توسۇپ.
بىراق، ئۆگەي ئانا بىلەن ئۆگەي قېرىندىشى ئۇنى بىر يانغا ئىتتىرىپ يىقىتۋېتىپ ئۆيدىن چىقىپ كېتىپتۇ، ئاق كۆڭۈل قىز يىغلاپ ئولتۇرۇپ قاپتۇ.

ئۇ شۇنداق ئولتۇرۇپ بىردىنلا:

« بۇ ئەھۋالنى بېلىق قىزغا خەۋەر قىلىپ قويايچۇ، ئۇ باشقا تەرەپكە قېچىپ كەتسۇن، پادىشاھنىڭ چاڭگىلىغا چۈشۈپ قالمىسۇن» دەپتۇ ئۆز - ئۆزىگە.

شۇ ئوي بىلەن ئۇ ئۆيدىن چىقىپتۇ ، ھۇۋلاپ تۇرغان قار - شىۋىرغانلىق ئاچچىق شامالغىمۇ قارىماي،ئۇچقاندەك يۈگۈرۈپ دەريا بويىغا بېرىپتۇ، كۆزلىگەن جايغىمۇ يېتىپتۇ، ئىككىلەنمەستىن سۇ ئاستىغا ئۆزىنى ئېتىپ، بېلىق قىزنى ئىزدەپتۇ.

شۇ چاغ بېلىق قىزمۇ ئۇنى يىراقتىن كۆرۈپ يېتىپ كېلىپ سوراپتۇ:

— قىزچاق، يەنە نېمىشقا دەريا ئاستىغا چۈشتىڭىز؟

— تېز بۇ يەردىن كېتىڭ، — دەپتۇ بېلىق قىز ئۇنىڭغا،— ئۆگەي ئانام بىلەن ئۆگەي قېرىندىشىم سىزنى پادىشاھقا مەلۇم قىلىپ، ئىنئام ئالغىلى كەتتى، پادىشاھ ئۇقسا چوقۇم سىزنى تۇتقىلى كېلىدۇ.

— رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ بېلىق قىز،— مەن ھازىرلا كېتىمەن، ئۇلار مېنى مەڭگۈ تاپالمايدۇ، بىراق سىزمۇ ئۆگەي ئانىڭىزدىن ھەزەر ئەيلەڭ، ئۇ سىزگە زىيانكەشلىك قىلىشى ياكى پادىشاھ مېنى تاپالمىسا بۇنى سىزدىن كۆرۈپ، جازاغا تۇتۇپ بېرىشى مۇمكىن، بولسا يىراقلارغا كېتىڭ.

— شۇنداق قىلاي، — دەپتۇ قىزچاق، — بىراق نەگىمۇ بارارمەن، قانداق تۇرمۇش كەچۈرەرمەن.

— قايغۇرماڭ، — دەپتۇ بېلىق قىز تەسەللى بېرىپ، — سىزگە بىر تال مەرۋايىت بېرەي، ئۇ بىر ئۆمۈر خەجلىسىڭىزمۇ

يېتىپ يەنە نۇرغۇن ئېشىپ قالغۇدەك كۆپ پۇلغا يارايدۇ، تۇرمۇشتىن غەم قىلمىسىگىزمۇ بولىدۇ.

ئۇ شۇنداق دەپ سۇمبۇل چاچلىرىنى باسۇرۇپ تۇرغان ئالتۇن تاجسىدىكى ئالمىدەك چوڭلۇقتىكى ئاجايىپ نۇرلۇق-جۇلالىق بىر تال ئېسىل مەرۋايىتنى ئېلىپ بېرىپتۇ- دە، ئاندىن قىزچاقنى دەريا يۈزىگە چىقىرىپ قويۇپتۇ، ئاق كۆڭۈل قىز ئۇنىڭغا تەشەككۈرلەر ئېيتىپ خوشلىشىپ ئۆز يولىغا راۋان بوپتۇ، بېلىق قىزمۇ سۇ ئاستىغا چۆكۈپ، سۇ ئېقىنىنى بويلاپ يۈرۈپ، دېڭىز تەرەپكە كېتىپتۇ.

بۇ چاغدا پادىشاه ئۆگەي ئانا بىلەن ئۇنىڭ قىزىنى ئالدىغا سېلىپ، لەشكەرلىرى بىلەن ئونمىڭ ئىشلەمچىنى ئەگەشتۈرۈپ دەريا بويىغا كېلىۋاتقانىكەن.

ئۆگەي ئانا بىلەن ئۇنىڭ قىزى كاتتا ئىنئام تەمەسىدە، ئۇلارنى دەريانىڭ بېلىق قىز ماكانلاشقان يېرىگە باشلاپ كەپتۇ، پادىشاه لەشكەرلىرى ۋە ئىشلەمچىلەرگە ناھايىتى ئۇزۇن ئارىلىق قالدۇرۇپ دەريانى ئىككى تەرىپىدىن بوغۇشقا پەرمان چۈشۈرۈپتۇ. ئۇلار پەرماننى ئىجرا قىلغاندىن كېيىن، ئۆگەي ئانىنىڭ قىزىنى:

— ئالدى بىلەن ئادەم بېلىقنىڭ بار - يوقلۇقىنى بىلىپ چىقسۇن، — دەپ سۇغا تاشلاپتۇ.

ئۇلار كۈتۈپتۇ، كۈتۈپتۇ، كۆپ ۋاقىت كۈتۈپتۇ، ئۆگەي ئانىنىڭ قىزى چىقماپتۇ، ئۆگەي ئانا قىزىنىڭ قايغۇسىدا تېپىرلاپ قاپتۇ. تاقەتسىزلەنگەن پادىشاه ئاخىر ئۇنىڭغا بۇيرۇق قىپتۇ:

— سەنمۇ چۈشۈپ باق، قىزىڭ نېمىشقا چىقماپتۇ،

تېزرەك خەۋىرىنى ئېلىپ چىقى، غەلىتە مەخلۇقنىڭ بار - يوقلۇقىنى بىلىپ چىقى، بولمىسا سەنمۇ شۇ يەردە مەڭگۈلۈك ماكان تۇتۇپ قال.

— ۋاي ئۇلۇغ پادىشاھى ئالەم، — دەپتۇ ئۆگەي ئانا دەرھال پۈكلىنىپ يالۋۇرۇپ، — قېرى جېنىمغا رەھىم قىلسىلا، قىزىم ھېلى چىقىپ قالار، بولمىسا ئۆگەي قىزىمنى چاقىرتىپ كېلىپ سۇغا تاشلايلى، بۇ خەۋەرنى دەسلەپ شۇ ئەكەلگەن، ئۇ چوقۇم غەلىتە مەخلۇقنىڭ قەيەردىلىكىنى بىلىدۇ.

پادىشاھ دەرھال ئۇنىڭ ئۆگەي قىزىنى ئېلىپ كېلىشكە تۆت ياساۋۇلنى ئەۋەتىپتۇ، لېكىن ياساۋۇللار ئۆگەي قىزنى تاپالماي قايتىپ كەپتۇ.

سەۋر قاچسى يېرىلغان پادىشاھ:

— بۇ خوتۇننى دەرھال دەريادا تاشلاڭلار، — دەپ توۋلاپتۇ:

ياساۋۇللار ئۆگەي ئاننى داد - پەريادىغا قارىماي دەريادا تاشلاپتۇ، ئۇمۇ شۇ تاشلانغىنىچە زادىلا قايتىپ چىقماپتۇ.

كۈتۈۋېرىپ زېرىكەن پادىشاھ پەرمان چۈشۈرۈپتۇ:

— مۇزلارنى چوقۇپ -پارچىلاپ قىرغاققا ئاچىقىپ، سۇ يۇزىنى ئېچىڭلار!

لەشكەرلەر ۋە ئىشلەمچىلەر تەڭلا تۇتۇش قىلىپ مۇزلارنى پارچىلاپ، قىرغاققا تارتىپ چىقىپتۇ، ئەينەكتەك سۈپسۈزۈك دەريا يۈزى ئايان بوپتۇ، بىراق دەريادا بېلىق قىز تۇگۈل بىرەر تال ئادەتتىكى بېلىقمۇ كۆرۈنمەپتۇ، پەقەت ئاچ

كۆز ئۆگەي ئانا بىلەن ئۇنىڭ ۋاپاسىز قىزنىڭ توڭلاپ كۆكىرىپ كەتكەن جەسەتلىرى لەيلەپ چىقىپتۇ، سۇ ئەمدى مۇزدىنمۇ سوغۇق ھالەتكە كېلىپ قالغانىكەن.

قەھر- غەزەپكە كەلگەن پادىشاھ بۇ ئىككى جەسەتنى سۆرۈۋېلىپ، پادىشاھنى ئالداش كويىدا بولغانلارغا ئىبرەت بولسۇن ئۈچۈن توققۇز كۈن سازايى قىلىپ، شەھەر دەرۋازىسىغا ئېسىش ھەققىدە پەرمان چۈشۈرۈپتۇ، ئاندىن دەريانىڭ بوغۇلغان يەرلىرىنى ئاچقۇزۇۋېتىپ لەشكەرلەرنى شەھەرگە قايتۇرۇپ كېتىپتۇ، پادىشاھ شۇ كۈنى دەريا بويىدا ئۆزىگە سوغۇق تەگكۈزۈۋالغانلىقى ۋە ئىشلەمچىلەرگە، لەشكەرلەرگە سەرپ قىلغان نۇرغۇن خىراجەتنىڭ ئەلىمىدە كېسەل بولۇپ يېتىپ قاپتۇ.

ئەمدى ئاق كۆڭۈل قىزغا كەلسەك، ئۇ دەريا بويىدىن قايتىپ، بېشى قايغان- پۇتى تايغان تەرەپلەرگە كەتمەكچىمۇ بوپتۇ، لېكىن يەنە تۇغۇلۇپ ئۆسكەن يۇرت - ماكانى ۋە ئۆيىدىن ئايرىلىشقا چىدىماي مەھەللىسىگە يېنىپتۇ، ئەمما بېلىق قىزنىڭ تاپلىغانلىرىنى ئېسىدە تۇتۇپ، ئۆزىنى ھوشيار تۇتۇپتۇ، پادىشاھ ئۆگەي ئانىنىڭ سۆزى بىلەن ئۇنى تۇتۇپ كېلىشكە ياساۋۇللىرىنى ئەۋەتكەنده، ئۇ چاققانلىق بىلەن ئۆزىنى پىنھانغا ئېلىپ، ئۇلار كەتكەندىن كېيىنلا ئۆيگە كىرىپتۇ، كۆپ ئۆتمەي ئۆگەي ئانا بىلەن ئۇنىڭ قىزنىڭ ئاچ كۆزلۈكىنىڭ ئاقىۋىتى مەھەللىگە، پۈتۈن يېزىغا پۇركېتىپتۇ، ئۇلارنىڭ ئەسكىلىكىدىن خەۋەردار كۆپچىلىك:

— خوپ بوپتۇ، — دېيىشىپلا قاپتۇ، ئۇلاردىن قۇتۇلغان

قىزچاق ئەمدى يەككە - يېگانە ياشاشقا باشلاپتۇ.

ئاق كۆڭۈل قىز شۇنداق قىلىپ، يېگانە قاپتۇ، بىراق ئۇنىڭ ئۆيى پادىشاھنىڭ ياساۋۇللىرى تەرىپىدىن قوروۋقدىلىپ قالغاچقا، كۈنلىرى موھتاجلىقتا قاپتۇ، مەھەللىسىدىكىلەر ئۇنىڭغا ياردەم قولىنى سۇنماقچى بولۇشۇپتۇ - يۇ، لېكىن ھەممىسى نامراتلار بولغاچقا، قورۇقى يەتمەپتۇ، ھەممە ئۇنى «شاھزادىلەرگىلا مۇناسىپ گۈزەل قىز» دەپ تەرىپلىشىدىكەنۇ، لېكىن يىگىتلەردىن ھېچبىرى ئۇنىڭغا تەلەپ قويماپتۇ، چۈنكى قىز ھۆسىن - جامالى تاڭ قۇياشىدىنمۇ ئېشىپ چۈشكۈدەك چىرايلىق ئىكەنۇ، لېكىن شامال چىقسا ئۇچۇرۇپ كەتكۈدەك زىلۋا - نازۇك ۋە ئاجىز ئىكەن، بىر چېلەك سۇنىمۇ كۆتۈرۈپ ماڭالمايدىكەن، بۇنداق قىزلار ئەلۋەتتە نامرات ۋە قوپالراق كەلگەن يىگىتلىرىگە مۇۋاپىق ھەمراھ بولالمايدۇ - دە.

بىر كۈنى قوشنا موماي ئۇنىڭغا شۇنداق دەپتۇ:

— چىرايلىق قىزىم، بۇ يەردە موھتاجلىقتا قىينىلىپ يۈرگۈچە شەھەرگە بارغىن، شاھزادە كۆرۈپلا قالسا گۈزەل ھۆسنۈڭگە ئاشىق بولۇپ ئەمرىگە ئېلىشى چوقۇم، ئۇنىڭ مەلىكىسى بولساڭ تۇرمۇشتا غېمىڭ بولمايدۇ، شاھزادە گۈزەل قىز بولسىلا خۇشاللىق بىلەن ئەمرىگە ئالىدۇ، ئۇنىڭ ئۈچۈن بىرەر ئىش قىلىپ بەرسەم بولاتتى دېيىشىڭ ھاجەتسىز، بىزنىڭ يىگىتلەرگە ئانچە چىرايلىق بولمىسىمۇ ئىش - ئەمگەكتە ياردەمچى بولالايدىغان، ئاز- تولا كۈچى بار خوتۇن بولمىسا بولمايدۇ، بۇ يەردە يۈرۈۋەرسەڭ كېيىنلىكىڭ ياخشى بولمايدۇ.

باهار ئاپتىپى جاھاننى ئىللىتقان كۈنلەرنىڭ بىرىدە، ئاق كۆڭۈل قىز مومانىڭ سۆزلىرىگە ئىشىنىپ، كەلگۈسىگە بولغان شېرىن ئۈمىد - ئىستەكلەر بىلەن يولغا چىقىپتۇ، قولۇم - قوشنىلىرى بولسا يولدا يېيىش ئۈچۈن ئانچە - مۇنچە يېمەكلىكلەرنى يوللۇق تۈتقاندىن كېيىن ئاقيول تىلەپ، ئايرىلىشقا كۆزى قىيمىغان ھالدا ئۇزىتىپ قويۇپتۇ.

قىزچاق كېتىۋېتىپ ھېلىلا ئۆرۈلۈپ چۈشىدىغاندەكلا تۇرغان بىر قىيسىق كەپىگە يولۇقۇپتۇ، كەپە ئەتراپى رەڭمۇرەڭ گۈللەر پورەكلەپ ئېچىلغان بىر گۈلزارلىق ئىكەن، گۈللەرنىڭ خۇش پۇرىقى كىشىنى مەستخۇش قىلىدىكەن.

— پاھ! — دەپتۇ قىزچاق گۈللەرگە قاراپ، — نېمىدېگەن چىرايلىق گۈللەر - ھە!؟ خۇشبۇيلۇقىچۇ تېخى، بىرەر تال ئۈزۈۋالسام، يول بويى پۇراپ ماڭسام نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى.

ئۇ شۇنداق دەپ ھەۋىسىنى باسالماي گۈل ئۈزمەككە قول سوزۇپتۇ ، بىراق يەنە ئۆزىنى تۇتۇۋېلىپ:

— بۇ گۈللەرنىڭ تېرىپ ئۆستۈرگەن ئىگىسى باردۇر ، سورىمايلا ئۈزۈۋېپ كەتسەم ئۇ چوقۇم رەنجىپ قالىدۇ، بەك قاملاشمىغان ئىش بولىدۇ، — دەپتۇ - دە، كەپە ئالدىغا بېرىپ ئەدەپ بىلەن ئىشىك قېقىپتۇ، لېكىن ھېچكىم ئىشىك ئاچماپتۇ، ھەتتا بىرەر تىۋىشمۇ چىقماپتۇ.

قىزچاق مەيۈسلەنگەن بولسىمۇ يەنە:

— ھېچقىسى يوق، ئىگىسى بىر يەرگە كەتكەن بولسا كېرەك، بىردەم كۈتۈپ تۇراي، — دەپتۇ - دە، ئىشىك ئالدىدا ئولتۇرۇۋېپتۇ، ئىجازەتسىز ئۆيگە ئۆسۈپ كىرىشنى راۋا

كۆرمەپتۇ.

ساقلاپتۇ، ساقلاپتۇ، كۈن چۈش بولغۇچە ساقلاپتۇ، لېكىن كەپە ئىگىسىدىن دېرەك بولماپتۇ.

«كەپە ئىگىسى كەچتە قايتىپ كەلسە كېرەك» دەپ ئويلاپتۇ قىزچاق.

«كەچكىچە ساقلايمەن دېسەم بۇگۈن شەھەرگە يېتەلمەيمەن، ياخشىسى گۈلنىڭ مەردىن كېچىپ يولۇمغا مېڭىۋېرەي» دەپ ئويلاپتۇ يەنە.

شۇ ئوي بىلەن ئۇ ئەمدىلا نەچچە قەدەم مېڭىشىغا، تۇيۇقسىز ئالدىدىن بىر ئاق قۇيۇن كۆتۈرۈلۈپ، ئاپپاق لېچەكلىك، ئاپپاق چاچلىق، يۈزلىرى هېلىلىدەك قورۇلغان، چوقاتماق هاسىغا تايىنىۋالغان بىر موماي هازىر بولۇپ:

— توختا، ئوماق قىزىم، گۈل هەۋىسى بىلەن كېلىپ، ئۇنى ئۈزمەي ماڭساڭ قانداق بولغىنى، — دەپتۇ ئۇنىڭغا.

— ئىجازەتسىز گۈل ئۈزۈشكە قولۇم بارمىدى، — دەپتۇ قىز سەل قورۇنۇپقىنا.

— ئەدەپلىك هەم ئاق كۆڭۈل، ياخشى قىز ئىكەنسەن، — دەپتۇ موماي كۈلۈمسىرەپ، — ماڭا ئىسمىڭنى ئېيتىپ بەرچۇ؟

— ئىسمىم رەهىمە، — دەپتۇ قىزچاق جاۋاب بېرىپ، — ئاتا- ئانىسىز يېتىم قىزمەن.

— چىرايلىق قىزىم رەهىمە، — دەپتۇ موماي ئۇنىڭ بېشىنى سىلاپ، — ئەمدى ساڭا گۈل ئۈزۈشكە رۇخسەت، رۇخسىتىمسىز ئۈزگەن بولساڭ چوقۇم پېشكەللىككە ئۇچرايتتىڭ، چۈنكى مەن بىر سېهرگەر، بۇ گۈللەرمۇ

خسلەتلىك گۈللەر، خېلىدىن بېرى سېنى كۆزىتىپ، دېگەنلىرىڭنى ئاڭلاپ، قىلغانلىرىڭنى كۆرۈپ تۇرغانىدىم، ئەمدى بىمالال ئۈزۈۋۈۋەرگىن.

— رەھمەت مومىا، — دەپتۇ رەھىمە، — خسلەتلىك گۈل بولسا ئۈزۈۋۈۋەتمەي.

— ھېچقىسى يوق، — دەپتۇ مومىاي، — سېنى ئۆز قىزىمدەكلا ياخشى كۆرۈپ قالدىم، شۇڭا بىر تال خسلەتلىك گۈل بېرەي دەيمەن، ئۇ گۈل سېنىڭ تىلىكىڭنى راۋا قىلىدۇ، بىراق ئېسىڭدە بولسۇنكى قانچە تال گۈل بەرگى بولسا شۇنچە قېتىم تىلىكىڭنى ئورۇنلايدۇ.

ئۇ شۇنداق دەپلا بىرتال گۈل ئۈزۈپ بېرىپتۇ، بۇ گۈل بەش تال گۈل بەرگى بار ئالتۇن رەڭلىك لاله گۈل ئىكەن.

— رەھمەت مومىا، — دەپ مومايغا قايتا-قايتىلاپ تەشەككۈر ئېيتىپ، ئاندىن خوشلىشىپ يولىغا راۋان بوپتۇ قىزچاق.

ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغلاردا ئالدىغا بىر ئېيىق ئۇچراپتۇ.

— قىزچاق، نەگە ماڭدىڭىز؟ — دەپ سوراپتۇ ئېيىق ئۇنىڭدىن.

بارماقچىمەن شەھەرگە،
شاھزادىگە تېگىشكە،
يوقسۇزلۇقتىن قۇتۇلۇپ،
بەخت پەيزىن سۈرۈشكە.

دەپ قوشاق ئېيتىپتۇ رەھىمە جاۋابەن.

تېگەلمەيسەن ئەخمەق قىز،
چۇشۇڭدىمۇ سەن ئەرگە.
ياخشىسى تېز كىرىپ كەت،
ئاغزىم دېگەن شەھەرگە.

يىگىت ئۇنداق دەپ ھۆركىرىگىنىچە رەھىمەگە ئېتىلىپتۇ، رەھىمە بار كۈچى بىلەن يۈگۈرۈپ قېچىپتىپ، لاله گۈلنىڭ بىر تال بەرگىنى ئۈزۈۋېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

شۇ ئېيىقنىڭ پۇتىغا،
تىكەن بولۇپ قادالغىن.
ناكار بولۇپ ئۇ پۇتلار،
قوغلىمىسۇن ئارقامدىن .

شۇ ھامان گۈل بەرگى تىكەن بولۇپ ئېيىقنىڭ تاپىنىغا سانجىلىپ قاپتۇ، ئېيىق ئاغرىققا چىدىمای ھۆركىرەپ يىقىلىپ قاپتۇ، رەھىمە ئۆز يولىنى خاتىرجەم داۋام قىپتۇ.

ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا بىر يول توسار قاراقچى ئالدىنى توسۇپ سوراپتۇ:

— قىزچاق، نەگە ماڭدىڭىز ؟

بارماقچىمەن شەھەرگە،
شاھزادىگە تېگىشكە.

يوقسۇرلۇقتىن قۇتۇلۇپ،
بەخت پەيزىن سۈرۈشكە.

دەپتۇ رەھىمە قورۇنۇپقىنە. ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلىغان قاراقچى شۇملۇق بىلەن مەسخىرىلىك كۈلۈپ:

تېگەلمەيسەن ئەخمەق قىز،
شاھزادىگە ھېچقاچان.
مەن قاراقچى ئاكاڭغا،
مالاي بولغىن بىر زامان.

دەپتۇ - دە، رەھىمەنى تۇتۇۋىش ئۈچۈن ئېتىلىپ كەپتۇ. رەھىمە بار كۈچى بىلەن يۇگۈرۈپ قېچىپتۇ، قاراقچى قوغلاپ يېتىۋالاي دېگەندە ئامالسىز يەنە بىر تال گۈل بەرگىنى ئۈزۈۋېلىپ مۇنداق دەپتۇ:

قاراقچىنىڭ پۇتىغا،
كىشەن بولۇپ سېلىنغىن.
يۇگۈرەلمەي ئۇ پۇتلار،
قوغلىمىسۇن ئارقامدىن .

شۇ ھامان گۈل بەرگى ئۇچۇپ بېرىپ قاراقچىنىڭ پۇت بېغىشلىرىغا تۆمۈر كىشەن بولۇپ سېلىنىپتۇ، قاراقچى ئەمدى رەھىمەنى قوغلىيالماي تاش بىلەن پۇتلىرىدىكى كىشەننى ئۇرۇپ - چېقىشقا ئۇرۇنۇپ ئولتۇرۇپ قاپتۇ، رەھىمە يولىغا راۋان

بوپتۇ.

ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا كۆك ئاسماندا ئۇچۇپ يۈرگەن ئاجايىپ زور بىر ۋەھشىي بۈركۈت تۆۋەنلەپ چۈشۈپ ئۇنىڭدىن سوراپتۇ:

— قىزچاق، نەگە ماڭدىڭىز؟

بارماقچىمەن شەھەرگە،
شاھزادىگە تېگىشكە.
يوقسۇزلۇقتىن قۇتۇلۇپ،
بەخت پەيزىن سۈرۈشكە،

دەپتۇ رەھىمە جاۋابەن. بۇنى ئاڭلىغان بۈركۈت:

تېگەلمەيسەن ئەخمەق قىز،
شاھزادىگە ئەمدى سەن.
ئولجا قىلىپ ئەكىتەي
ئوزۇقلۇققۇم بولغىنسەن.

دېگىنىچە رەھىمەنىڭ تۇتۇشۇن ئۈچۈن ئوقتەك شۇڭغۇپ ئۇچۇپ كەپتۇ. رەھىمە ئالدىراپ- تېنەپ بىر تال گۈل بەرگىنى ئۈزۈپلا مۇنداق دەپتۇ:

قاناتلىرىدىن بۈركۈتنىڭ،
بوغقۇچلىغىن ئۇچمىسۇن.

مەن بىچارە يېتىمنى،
ئوزۇقۇم دەپ يۈرمىسۇن.
شۇ ھامان گۈل بەرگى غايىب بولۇپ بۈركۈت قاناتلىرى بوغقۇچلىنىپتۇ، بۈركۈت پالاققىدە يەرگە چۈشۈپ كېتىپتۇ، رەھىمە خاتىرجەم يولىغا راۋان بوپتۇ.

ئۇ يەنە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا بىر كىچىك دەريا غا يولۇقۇپتۇ، دەريادىن يىرتىق كەشتى ئايا پ يالاڭئاياغ كېچىپ ئۆتمەك بوپتۇ، چۈنكى دەريا سۈيى بەكمۇ تېيىز ئىكەن.

— قىزچاق، نەگە ماڭدىڭىز؟ — دېگەن سادا كەپتۇ شۇ چاغ دەريادىن.

بارماقچىمەن شەھەرگە ،
شاھزادىگە تېگىشكە .
يوقسۇزلۇقتىن قۇتۇلۇپ ،
بەخت پەيزىن سۈرۈشكە،
دەپتۇ رەھىمە جاۋابەن.

— ھا ـ ھا ـ ھا!..... كۈلۈپ كېتىپتۇ كىچىك دەريا، ئاندىن ئۇ تېخىمۇ ئۇلغىيىپ، دولقۇنلاپ ئېقىپ مۇنداق شاۋقۇن ساپتۇ:

تېگەلمەيسەن ئەخمەق قىز،
شاھزادىگە سەن پەقەت.
ئەكىتىمەن ئېقىتىپ،
ماڭا ھەمراھ بول ئەبەت.

رەھمە قورقۇپ كېتىپ دەرھال بىر تال گۈل بەرگىنى ئۈزۈپتۇ - دە، مۇنداق دەپتۇ:

ئالتۇن رەڭلىك گۈل بەرگىم،
دەريا سۈيىن توسقىنا.
ئېقىپ يۈرگۈم يوق مېنىڭ،
ئۆتۈۋالاي تىچقىنا.

شۇ ھامان كىچىك دەريا قىنىدا بىر تۇغان ھاسىل بولۇپ، دەريا سۈيى توسۇلۇپ ئىككى قېشىغا تاشالماي ياكى ئارتىلىپ ئاقالماي ئاسمان - پەلەك ئۆرلەپتۇ، رەھمە بولسا قۇرۇپ قالغان ئېقىندىن ئۆتۈپ ئۆز يولىغا راۋان بوپتۇ.

ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، شەھەرگىمۇ يېتىپتۇ، شەھەر دەرۋازىسىغا چاپلانغان شاھزادە ئۈچۈن قىز تاللاش ئېلانىنى كۆرۈپتۇ، ئۇ ئالدىراپ - تېنەپ، ئىزدەپ- سوراپ ئوردا ئالدىغا بېرىپتۇ، لېكىن ئۇ يەردە مىغىلداپ يۈرگەن ئادەم تۇپى ۋە ئۇلارنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى مەيدانغا ھازىر بولغان تاۋار - دۇردۇن، كىمخاب - زەرباب كىيىملەرگە پۈركىنىپ، ئالتۇن- كۈمۈش، گۆھەر- ياقۇت، زىبۇ - زىننەتلىرىنى جىرىڭلىتىپ يۈرگەن يۈزلىگەن گۈزەل ۋە ئېسىلزادە قىزلارنى كۆرۈپتۇ، بۇلار ھەممىسى قەددى - قامىتى ئاجايىپ كېلىشكەن ۋە چىرايلىق شاھزادە ئەكىبەرگە جۈپ بولۇش تەمەسىدە يىغىلغانلار ئىكەن.

رەھمە ئۆزىنىڭ بىچارە ھالىتىگە قاراپلا بۇ يەردە، ئۆزىنى گۈللەر ئارىسىغا قوشۇلۇپ قالغان شۇمبۇيىدەك ھېس

قىپتۇ - دە، ئۇمىدسىزلىنىپ ئارقىسىغا يانماقچى بوپتۇ، بىراق يەنە قولىدىكى ئاخىرقى بىر تال گۈل بەرگى قالغان ئالتۇن رەڭلىك لالە گۈلگە قاراپ قەلبىدە قايتىدىن ئىشەنچ پەيدا بوپتۇ - دە، ئاخىرقى تىلىكىنى ئېيتماقچى، گۈل بەرگىنىڭ خاسىيىتى بىلەن تىلىكىگە يەتمەكچى بوپتۇ.

لېكىن، دەل شۇ چاغدا ئۇنىڭ كۆز ئالدىدا پۈتىغا تىكەن سانجىلغان ئېيىق، كىشەنلەنگەن قاراقچى، قانىتى بوغقۇچلانغان بۈركۈت ۋە يولى توسۇلغان كىچىك دەريالار زاھىر بولۇپ يالۋۇرۇشقا باشلاپتۇ:

— ئاھ ! ئاق كۆڭۈل قىز، ئاپپاق قىز، بىزنى قۇتقۇزۇڭ، ئەمدى ھەرگىز ھېچكىمگە يامانلىق قىلمايمىز، ئاشۇ ئاخىرقى بىر تال گۈل بەرگىنى بىزگە بېغىشلاڭ.

— باشقا بىر ئامال تېپىپ ئۆزۈڭلارنى قۇتقۇزساڭلارچۇ،— دەپتۇ رەھىمە مۇلايىملىق بىلەن، — مېنىڭ تىلىكىم ئەمدى شۇ بىر تال گۈل بەرگىنىڭ خاسىيىتى بىلەنلا ئىشقا ئاشىدۇ، ئۇنى سىلەرگە بېغىشلىسام مەڭگۈ يېتىم، يېگانە، بىچارە ھالەتتە قالىمەن، موھتاجلىقتىن قۇتۇلۇپ بەختكە ئېرىشەلمەيمەن.

— ئوبدان قىز، رەھىم قىلىڭ، — دەپتۇ ئېيىق يەنە يېلىنىپ، — ھەرقانچە قىلىپمۇ تاپىنىمدىكى تىكەننى ئېلىۋەتكىلى بولمىدى، بەك قىينىلىپ كېتىۋاتىمەن.

— ئوبدان قىزنىم، رەھىم قىلىڭ،— دەپتۇ قاراقچىمۇ،— ھەرقانچە تەدبىر قىلسامۇ بۇ كىشەننى چېقىۋېتەلمىدىم، يول ماڭالماي قىينىلىپ كېتىۋاتىمەن.

— ئوبدان قىز، رەھىم قىلىڭ، — دەپتۇ بۈركۈتمۇ، —

هەرقانچە ئۇرۇنۇپمۇ قانىتىمدىكى بوغقۇچنى يېشۈپتەلمىدىم، ئۇچالماي بەك قىينىلىپ كېتىۋاتىمەن.

— ئوبدان قىلىم، رەھىم قىلىڭ، — دەپتۇ دەريامۇ شاۋقۇنلاپ، — هەرقانچە كۈچەپمۇ تۇغاننى بۇزۇۋېتەلمىدىم، ئۆز يولۇمغا راۋان ئاقالماي بەك قىينىلىپ كېتىۋاتىمەن.

— ۋاي بىچارىلەر، — دەپتۇ رەھىمە ئەمدى ئۇلارغا ئىچ ئاغرىتىپ، — مانا هازىرلا سىلەرنى ئازابتىن خالاس قىلاي.

ئۇ ئاخىرقى بىر تال گۈل بەرگىگە قاراپ مۇنداق دەپتۇ:

ئېيىق پۇتى ساقايسۇن،
كىشەنلەرمۇ چېقىلسۇن،
بوغقۇچلارمۇ يېشىلسۇن،
تۇغانمۇ تېز يوق بولسۇن،
هەممە غەمدىن خالاس بوپ،
كۆڭلى شادلىققا تولسۇن.

شۇ هامان ئېيىقنىڭ تاپىنىدىكى تىكەن غايىب بولۇپ، يارىسى ساقىيىپتۇ ، قاراقچىنىڭ پۇتلىرىدىكى كىشەن يوقىلىپ، بۇركۈت قانىتىدىكى بوغقۇچلارمۇ يېشىلىپ، دەريا قىنىدىكى تۇغان كۆزدىن يىتىپتۇ، ئۇلار رەھمەت - تەشەككۈرلەر ئېيتقىنىچە رەھىمەنىڭ كۆز ئالدىدىن غايىب بوپتۇ.

رەھىمە ئەمدى ئۇلارنى دەردتىن خالاس قىلغانلىقى خۇشاللىقى، ئۆز هالىغا بولغان غەم - قايغۇسى ئىچىدە ئاستاغىنە كەينىگە يېنىپتۇ، بىراق كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا ئۇنى

كەينىدىن بىرى قوغلاپ كەپتۇ، قارىسا ئۇ مۇشۇ ئەلنىڭ شاھزادىسى ئەكبەر ئىكەن.

— توختاڭ قىزچاق، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — مەن جاھانناما ئەينىكىدىن بايىقى ئىشلارنى كۆردۈم، بولۇنغان گەپ - سۆزلەرنى ئاڭلىدىم، سىز ھەم چىرايلىق، ھەم ئاق كۆڭۈل، باغرى يۇمشاق ياخشى قىز ئىكەنسىز، مەن دەل شۇنداق قىز بىلەن ئۆمۈرلۈك جۈپ بولۇشنى ئارزۇ قىلاتتىم، سىز بۇنى خالامسىز.

رەھىمە ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ بىرھازا ئۆز قۇلاقلىرىغۇ ئىشەنمىگەندەك تېڭىرقاپ تۇرۇپ قاپتۇ - دە، ئاخىر خۇشاللىق ۋە خىجىللىق تۇيغۇلىرى ئىلكىدە:

— خالايمەن، — دەپتۇ بوش ئاۋازدا.

شاھزادە ئەكبەر ئۇنى قولىدىن يېتىلەپ، چەكسىز خۇشاللىق ئىچىدە ئوردىغا ئېلىپ مېڭىپتۇ، ئادەملەر توپى بولسا ئىككى تەرەپكەبۆلۈنگەن ھالەتتە ھەيرانلىق، تېڭىرقاش ئىچىدە قارىشىپ قاپتۇ.

ئوردا راۋنقىدا ئوغلىنىڭ بىر جۇلدۇر كىيىملىك قىزنى يېتىلەپ كېلىۋاتقىنىنى كۆرگەن خانىش بولسا قەھىر بىلەن ئالدىدىكى جانان پىيالىنى بىر ئېتىپلا جاھاننامە ئەينىكىنى چېقىپ تاشلاپتۇ - دە:

— ئاشۇ بىر بۇلۇڭدا كۆزگە كۆرۈنمەي قالغان جۇلدۇر كىپەننى ئوغلۇمغا كۆرسەتكەن كاساپەت مۇشۇ، ۋاي دەردىمەي! ئەمدى قايسى يۈزۈم بىلەن كۆرگەن - بىلگەنلەرگە ئۇ جىن تەگكۈرنى كېلىنىم دەپ كۆرسىتەرمەن!..... — دەپ چالۋاقىغىنىچە ئۆز قەسىرىگە

يېنىپتۇ، پادىشاھمۇ شاھزادىدىن رەنجىپ قاپتۇ، بىراق رەھىمە ئەتىۋارلىق مەرۋايىتنى ئۇنىڭغا ھەدىيە قىلغاندىن كېيىن بولسا ئۇنىڭ قىممىتى خەزىنىدىكى پۈتكۈل بايلىق قىممىتىدىن ئۈستۈن تۇرىدىغانلىقىنى سېزىپ گۈلقەلىرى ئېچىلىپلا كېتىپتۇ، ئۇ خانىشنىڭ قارشى تۇرغىنىغا قارىماي ئۈچ كېچە - كۈندۈز توي مەرىكىسى ئۆتكۈزۈپ شاھزادە ئەكبەر بىلەن رەھىمەنىڭ نىكاھىنى ئوقۇتۇپ بەختلىك بىر جۈپلەردىن بولۇشقا تىلەكداشلىقىنى بىلدۈرۈپتۇ ۋە يېڭى كېلىنى رەھىمەنى مەلىكە دەپ جاكارلاپتۇ.

تويمۇ تۈگەپتۇ، كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا شاھزادە ئەكبەر رەھىمەنىڭ ھەقىقەتەن چىن يۈرىكىدىن ياخشى كۆرۈشكە، ئۆمۈرلۈك جۈپ بولۇشقا مۇناسىپلىقىنى تېخىمۇ ھېس قىپتۇ، كۆڭۈل رىشتىسى كۈنسېرى چىڭىپ ببرىپتۇ. شۇڭا، رەھىمە بەكمۇ بەختلىك بولۇشى كېرەك ئىكەن، ئەپسۇس، ئەمەلىيەتتە ئۇنداق بولماپتۇ، چۈنكى ئۇ ئاجايىپ گۈزەللىكى ۋە ئېسىل پەزىلەتلىرى بىلەن بارچە ئوردا ئەھلىنىڭ ھۆرمىتىگە، ياخشى كۆرۈشىگە سازاۋەر بوپتۇ - يۇ، لېكىن بىر خانىشلا ئۇنى:

— تېگى پەس، نامرات بىر يېتىمەكنىڭ شاھزادە ئوغلۇمغا كېنىزەك بولۇش سالاھىيىتىمۇ يوق، — دەپ قاراپ يامان كۆرۈشى تۈپەيلىدىن بەخت چىنىسىگە دەز كېتىپتۇ، خانىش ھامان ئۇنى بىر ئامال قىلىپ كۆزدىن يوقتىش كويىدىلا يۈرىدىكەن، ھەدېسىلا كەمىستىپ، دېدەكلىرى ئالدىدا ھاقارەتلەيدىكەن، ئازار بېرىدىكەن، بىچارە رەھىمە بولسا دەردىنى ئىچىگە يۇتۇپ، ئۇنىڭ قىلغانلىرىنى

شاھزادىگە بىر ئېغىز تىنىپمۇ قويمايدىكەن، ئامال بار خانىشنىڭ كۆزىدىن نېرى يۈرىدىكەن.

يەنە بىر قەھرىتان قىش پەسلى يېتىپ كەپتۇ، دەل شۇ چاغدا شاھزادە ئەكىبەر يىراق بىر ئەلگە زىيارەتكە مېڭىپتۇ، رەھىمە بىللە بېرىشنى تەلەپ قىلغان بولسىمۇ، بىراق شاھزادە ئۇنىڭ يول ئازابىغا قېلىشىنى خالىماي سىلىققىنا رەت قىپتۇ. شۇنداق قىلىپ، رەھىمە ئەمدى ئوردىدا يۆلەنچۈكسىز يېگانە قاپتۇ.

بۇنى پۇرسەت بىلگەن خانىش رەھىمەنى دەرھال سوغۇق بىر ھۇجرىغا قوغلاپ چىقىرىپتۇ، ئوت يېقىشقا يول قويماپتۇ، تېخى يېمەك - ئىچمەكنىمۇ قىسۋاپتۇ، بىراق تەڭرىنىڭ ھىممىتى بىلەن رەھىمە خانىش ئويلىغاندەك مۇزلاپ قالماپتۇ، گۈزەل ھۆسنى بىلەن ئوردا ئىچىنى نۇرلاندۇرۇپ يۈرۈۋېرىپتۇ.

بۇنىڭدىن ئىچى تىت - تىت بولۇپ ئارامسىزلانغان خانىش ئاخىر بىر كۈنى ئۇنىڭ ئالدىغا چاقىرىپتۇ - دە:

— ھەي يېتىمەك، — دەپتۇ قەھىر بىلەن، — ئوردىدا بىكار نان يەپ يېتىۋەرمەي، ئورمانلىققا بېرىپ ماڭا بىر سېۋەت بۆلجۈرگەن تېرىپ ئەكىلىپ بەر، ئەكىلەلمىسەڭ ئىككىنچى كۆزۈمگە كۆرۈنگۈچى بولما، سەلتەنەتلىك ئوردىمىزنىڭ بوسۇغىسىغىمۇ دەسسىگۈچى بولما.

بۇ قار - شىۋىرغان ھۇۋلاپ تۇرغان قاتتىق سوغۇق بولغان بىر كۈن ئىكەن، بۇنداق چاغدا ئورمانلىقتىن بۆلجۈرگەن ئەمەس، بىر تال ياۋا مېۋە قېقى تېپىشمۇ مۇمكىن ئەمەس ئىكەن، بۇ ھەممىگە ئايان بولسىمۇ، بىراق خانىش

رەھمەنى ئوردىدىن قوغلىۋېتىش ئۈچۈن، قەستەن ئۇنى شۇنداق مۇمكىنچىلىكى يوق بىر ئىشقا بۇيرۇپتۇ.

رەھمە «ياق» دېيىشكە پېتىنالماي كۆزلىرى نەملىك، دىلى غەملىك بىر ھالەتتە ئوردىدىن چىقىپتۇ، خانىش ئۇنىڭغا بىر چىنغ سېۋەتتىن باشقا ھېچنېمە بەرمەپتۇ.

— قانداق قىلغىنىم ياخشىدۇ؟ — دەپتۇ رەھمە ئۆز - ئۆزىگە .

سېۋەتنى تاشلاپ باشقا تەرەپكە بېشىنى ئېلىپ كېتەي دېسە كەتكۈسى كەلمەپتۇ، چۈنكى ئۇمۇ شاھزادە ئەكبەرنى بەكلا ياخشى كۆرىدىكەن، كەتسە ئۇنىڭدىن ئايرىلىپ كېتىدىغانلىقى ئېنىقلا ئىكەن، شۇڭا ئۇ ئاخىر قىلچە ئۈمىد بولمىسىمۇ ئورمانلىققا بىر بېرىپ بېقىش قارارىغا كەپتۇ - دە، شۇ تەرەپكە راۋان بوپتۇ.

ئۇ ئورمانلىققىمۇ يېتىپ كەپتۇ، قوللىرى مۇزلاپ سەزمەس بولۇپ قالغۇچە قار ئاستىنى ئاختۇرۇپتۇ، بىراق ھېچنېمە تاپالماپتۇ، ئۆزىمۇ توڭلاپ كەتكىنىدىن تاياقتەك قېتىپ قالايلا دەپ قاپتۇ، كۆزلىرىدىن ئۈمىدسىزلىك ياشلىرى يەرگە مۇز بولۇپ چۈشۈپتۇ.

«ئەمدى قانداق قىلسام بولار؟» ئۇ ئۆزىگە شۇنداق سوئال قويۇپ تېڭىرقاپ تۇرغىنىدا، تۇيۇقسىز بىر بۇركۇت ئۇچۇپ كېلىپ ئۇنىڭ ئالدىدىكى بىر دەرەخ كۆتىكىگە قونۇپتۇ، بۇ يول ئۈستىدە رەھمەنى تۇتۇپ كەتمەكچى بولۇپ قاناتلىرى بوغقۇچلانغان، كېيىن رەھمەنىڭ تىلىكى بىلەن يەنە بوغقۇچلىرى يېشىلىپ، بۇ غەمدىن خالاس بولغان ھېلىقى بۇركۇت ئىكەن.

— بىچارە قىز، بۇ يەردە نېمە ئىش قىلىپ يۈرىسىز؟ — سوراپتۇ بۈركۈت.

— خانىش ماڭا بۆلجۈرگەن تېرىپ كېلىشنى تاپشۇرغانىدى، بىر تالمۇ تاپالمايۋ قانداق قىلسام بولار دەپ بېشىم قېتىپ تۇرىمەن، — دەپتۇ رەھىمە مەيۈسلىك بىلەن.

— ۋاي هاماقەت قىز، — دەپتۇ بۈركۈت، — بەتنىيەت خانىشىڭ بۇيرۇقىنى ئورۇنلايمەن دېگۈچە، ئىسسىققىنە ئۆيىڭىزدە جىم ئولتۇرسىڭىزچۇ، بۇنداق چاغدا نەدىمۇ بۆلجۈرگەن تېپىلسۇن، بۇ خانىشىڭ قەستەن سىزنى تەتۈر قىلىنغىنىغۇ؟

— ئۇنىڭ دېگىنىنى قىلمىسام بولمايدۇ، — دەپتۇ رەھىمە، — بولمىسا ئوردىدىن قوغلاپ چىقىرىلىمەن، ئۇ چاغدا چىن كۆڭلۈمدىن ياخشى كۆرىدىغان ئېرىمدىن ئايرىلىپ قالىمەن، ئۇنى قايتا كۆرەلمەيمەن.

— ئامال تاپتىم، — دەپتۇ بۈركۈت ئويلىنىپ، — هېلىقى ئېيىق ئېسىڭىزدىمۇ، ئۇنى تاپىندىكى تىكەن ئازابىدىن خالاس قىلغانىدىڭىز، ئۇ دائىم ياخشى مېۋىلەرنى قىشلىق ئوزۇق قىلىش ئۈچۈن ساقلاپ قويىدىغان، بەلكىم ئۇنىڭ ئامبىرىدىن بۆلجۈرگەن تېپىلىشى مۇمكىن، ئۇنىڭ ئامبىرى سوغۇق ساقلاش ساندۇقىدەكلا، مېۋىلەرنى يېڭى هالىتىدە ساقلايدىغان، ئۇنى تېپىپ بۆلجۈرگىنى بولسا ئەكەلدۈرۈپ بېرەي.

— شۇنداق قىلىڭ، — دەپتۇ رەھىمە خۇشال بولۇپ.

بۈركۈت يۇقىرىغا لەپىدە كۆتۈرۈلۈپ ئۇچۇپ كېتىپ كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا قايتىپ كەپتۇ ـ دە:

— ئۇ كېلىۋاتىدۇ، ئامبىرىدا ئەڭ ياخشى بۆلجۇرگىنى بار ئىكەن، بىر سېۋەت ئېلىپ كېلىۋاتىدۇ، — دەپتۇ رەھمەگە.

— بەك ياخشى بولدى، رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ رەھمە شادلىنىپ، ئېيىق بىر سېۋەتنى ئېلىپ يېتىپ كەپتۇ، سېۋەتتە قىپقىزىل بۆلجۇرگەنلەر بار بولۇپ، ھازىرلا ئۈزۈۋالغاندەك يېڭى ھالەتتە ئىكەن.

— رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ رەھمە سېۋەتنى ئېلىپ ئېيىققا.

— ئەرزىمەيدۇ، ئەرزىمەيدۇ، — دەپتۇ ئېيىق، — يەنە ھاجەتكىز چۈشسە خىزمەتكىزدە بولىمىز.

— ئەلۋەتتە ھاجىتىم چۈشسە سىلەرنى ئىزدەيمەن، — دەپتۇ رەھمە، ئاندىن خوشلىشىپ قايتماقچى بوپتۇ، شۇ چاغ بۈركۈت بىر تال پېيىنى يۇلۇۋېلىپ:

— بۇنى ساقلاپ قويۇڭ، مەن كېرەك بولغاندا ئاسمانغا قارىتىپ ئۇچۇرسىكىز، دەرھال ھازىر بولىمەن، — دەپتۇ رەھمىگە.

— بۇنىمۇ ساقلاپ قويۇڭ، — دەپتۇ ئېيىق بىرنەچچە تال مويىنى يۇلۇپ بېرىپ، — مەن كېرەك بولغاندا ئۇنى كۆيدۈرسىكىز دەرھال ھازىر بولىمەن.

رەھمە ئۇلارغا يەنە بىر قېتىم تەشەككۇر ئېيتقاندىن كېيىن خوشلىشىپ، سېۋەتنى كۆتۈرگىنىچە يولغا راۋان بوپتۇ، خۇشاللىقىدىن سوغۇقنىمۇ ئۇنتۇپ بار كۈچى بىلەن ئوردىغا قاراپ يۈگۈرۈپتۇ.

خانىش ئۇنى:

«ئاللىبۇرۇن توڭلاپ ئۆلدى ياكى باشقا تەرەپكە قېچىپ

كەتتى، ئەمدى قايتىپ كەلمەيدۇ» دەپ ئولتۇرغانىكەن، رەھىمە بىر سېۋەت قىپقىزىل بۆلجۇرگەننى كۆتۈرۈپ كىرگىنىدە بەكمۇ تەئەججۇپلىنىپتۇ، شۇنداقتىمۇ ساختا كۈلكىسى بىلەن رازىمەنلىكىنى بىلدۈرۈپ، رەھىمەنى ئۆز ھۇجرىسىغا چىقىرىۋېتىپتۇ، ئاندىن يەنە يېڭى شۇملۇقلارنى ئويلاشقا كىرىشىپتۇ.

ئويلاپتۇ، ئويلاپتۇ، باشقىلار ھەم ئۆزىنىڭ يامان نىيىتىنى سېزىلمەيدىغان، ھەم رەھىمەنى ئوردىدىن قوغلايدىغان ئەپچىل بىر چارە ئىزدەپتۇ، ئاخىر رەھىمەنىڭ ئەسلىي بىر نامرات يېتىم قىز ئىكەنلىكى ئېسىگە كەپتۇ - ده، دەرھال ئۇنى «قىز مېلى ئەكەلمىدىڭ» دەپ ئەيىبلەپ، قىز مېلى تېپىپ كېلىشكە بۇيرۇشنى قارار قىپتۇ.

ئۇ شۇ ئوي بىلەن ئەتىسى رەھىمەنى چاقىرتىپتۇ ۋە:

— ھەي يېتىمەك، شاھزادە ئوغلۇم بىلەن تۇي قىلىپ ھەممە نېمىدىن خاتىرجەم بولدۇم دەپ يۈرۈۋاتامسەن، ھەرگىز ئۇنداق خام خىيال قىلما، ئەمدى سىلەرنىڭ ئۆيۈڭلارنى ئايرىپ قويىمەن، بۇنىڭغا يېڭىدىن شاھانە ساراي- قەسىر سېلىشقا توغرا كېلىدۇ، بۇنىڭ خىراجىتىنى بىز چىقارساقمۇ، قالغان ئۆي سەرەمجانلىرىنى سەن ھازىرلىشىڭ كېرەك، ھازىرلا نەدىن بولمىسۇن ئېسىل ئۆي سەرەمجانلىرى ھازىرلىغۇدەك بايلىق تېپىپ كەل، ئەگەر تېپىپ كېلەلمىسەڭ ئەمدى بۇ يەردە كۆزۈمگە سەت كۆرۈنۈپ يۈرمەي، ۋاقتىدا بىرەر يالاڭتۆش لايىقىنى تېپىپ شۇنىڭ بىلەن ئۆي تۇتۇۋال، — دەپتۇ يەنە زەھرىنى چېچىپ.

رەھىمە يەنە دەرد - ئەلىمنى ئىچىگە يۇتۇپ

ئوردىدىن چىقىپ كېتىپتۇ، خانىشنىڭ سۆزلىرى يۈرىكىگە نەشتەردەك سانجىلغان بولسىمۇ، لېكىن شاھزادە ئەكبەرنى دەپ يەنە تاقەت قىلماقچى، بايلىق تېپىش ئۈچۈن ئۇرۇنۇپ باقماقچى بوپتۇ، شۇ ئوي بىلەن يارىدىمى تېگىپ قالار دېگەن ئۈمىدتە بۈركۈت پېيىنى ئاسمانغا قارىتىپ ئۇچۇرغانىكەن، كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا بۈركۈت ئۇچۇپ كەپتۇ- دە:

— ماڭا نېمە خىزمەت چىقتى، — دەپ سوراپتۇ رەھىمەدىن.

— ئاھ! قەدىرلىكىم بۈركۈت، خانىش ئەمدى يېڭى تۇتىدىغان ئۆيىمىزگە مۇناسىپ شاھانە ئۆي سەرەمجانلىرى ئۈچۈن نۇرغۇن پۇل تېپىپ كەل دەپ بۇيرۇدى، —دەپتۇ رەھىمە مەيۈسلۈك بىلەن، — ماڭا يول كۆرسەتسىڭىز، ئەمدى قانداق قىلسام بولار؟

— ھېلىقى كىچىك دەريا بويىغا بارايلى، دەريا ئاستىدا ئېسىل تاشلار بولۇشى مۇمكىن، دەريا ئۇنى بىزگە چىقىرىپ بەرسە ئۇلار ناھايىتى نۇرغۇن پۇلغا يارايدۇ، — دەپتۇ بۈركۈت.

رەھىمە ئۈمىدلىنىپ دەريا تەرەپكە مېڭىپتۇ، بۈركۈت دەريا ئۈستىدە ئۇچۇپ يۈرۈپتۇ.

بۇ چاغدا كىچىك دەريا يۈزى مۇز بىلەن، مۇز ئۈستى قېلىن قار بىلەن قاپلانغانىكەن.

— ئاھ قەدىرلىكىم دەريا! ماڭا يارەم قىل، — دەپتۇ رەھىمە دەريا بويىغا يەتكەندىن كېيىن.

شۇ ھامان مۇز ئاستىدىكى دەريا سۈيىدىن سادا كەپتۇ.

— سىزگە قانداق ياردەم قىلىمەن؟

— ئاستىدا ئېسىل تاشلار بولۇشى مۇمكىن، — دەپتۇ بۇركۇت، — ئۇنىڭغا شۇلاردىن لازىم بولۇپ قالدى، بولسا چىقىرىپ بەرسەڭ .

— كۇتۇپ تۇرۇڭلار، — دەپتۇ دەريا، — مەن ئىزدەپ باقاي. بىر چاغدا ئۇ:

— مانا، يىغىپ قويدۇم، تېرىۋېلىڭلار، — دەپتۇ- دە، مۇزنى قاراسلىتىپ سۇندۇرۇپ ، ئىككى تەرەپكە بۆلۈپ تۇرۇپتۇ، رەھىمە ئۇ يەرگە چۈشۈپ، نەچچە ئون تال ئېسىل تاشلارنى تېرىۋاپتۇ، بۇلار ھەممىسى يەر يۈزىدە ئاز ئۇچرايدىغان قىممەت باھالىق گۆھەرلەر ئىكەن.

رەھىمە قىرغاققا قايتىپ چىقىپ دەريانا رەھىمەت - تەشەككۈرلەر ئېيتىپ خوشلىشىتۇ - دە، كەينىگە يېنىپتۇ. بۇركۇت يەنە بىر تال پېيىنى بېرىپ، كېرەك بولغاندا ئاسمانغا قارىتىپ ئۇچۇرۇشنى تاپىلاپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

رەھىمە ئوردىغىمۇ يېتىپتۇ، خانىش ئالدىغىمۇ كىرىپتۇ.

«ئەمدى قايتىپ كەلمەس» دەپ ئولتۇرغان خانىش رەھىمەنى كۆرۈپ جۇدۇنى ئۆرلەپ توۋلاپتۇ:

— ھوي يېتىمەك! رودۇپايدەك چاپلاشتىڭغۇ بىزگە، قېنى ئەكەلگەنلىرىڭ؟

ئۇنىڭ بۇ زەھەرلىك سۆزى جېنىدىن ئۆتكەن رەھىمە:

— مانا ئەكەلگەنلىرىم، ئەمدى كېرەك بولۇپ قالسام شاھزادەم ئۆزى تاپار، — دەپتۇ - دە، ئېتىكىدىكى گۆھەرلەرنى خانىشنىڭ ئالدىغا تۆكۈۋېتىپ، كەينىگە يېنىپلا ئوردىدىن چىقىپ كېتىپتۇ، ئاچ كۆز خانىش بولسا چاچراپ

تۇرۇپ، ئۇنىڭ نېمە دېگەنلىكىگىمۇ دىققەت قىلماستىن، گۆھەرلەرنى تېرىۋېلىش بىلەن بولۇپ كېتىپتۇ، شۇنداق قىلىپ، رەھىمە ئوردىدىن چىقىپ كېتىپتۇ.

رەھىمە ئوردىدىن چىقىپ كېتىپتۇ ـ يۇ، لېكىن يەنە نېمە قىلىشنى، نەگە بېرىشنى بىلمەي بىرھازا تۇرۇپ قاپتۇ. ئاخىر يەنە يېزىسىغا قايتىپ كېتىپ، قولىدىن كېلىشچە ئىشلەپ كۈن كەچۈرۈش قارارىغا كەپتۇ ـ دە، بۇرۇن كەلگەن يولى بىلەن يېزىسىغا قاراپ مېڭىپ كېتىپتۇ.

ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، ئاخىر بىر ئاچا يولغا بېرىپ قاپتۇ، كەلگەن يولى قايسى يول ئىكەنلىكىنى تازا ئەسكە ئالالمايۋاتۇرغىنىدا، ھېلىقى قاراقچى يول بويىدىكى جىگدىلىكتىن چىقىپ كەپتۇ ۋە:

— قايافقا ماڭدىڭىز ئاپپاق قىز؟ سىزنى شاھزادىگە ياتلىق بوپتۇ دەپ ئاڭلىغانىدىم، بۇنداق قاتتىق سوغۇقتا ئىسسىق ھۇجرىدا، شاھانە كارىۋىتىڭىزدىكى ماموق تۆشەكتە راھەتلىنىپ يېتىپ ئارام ئالمايۋاتىسىز، بۇ يەردە يۈرۈپسىزغۇ، — دەپ سوراپتۇ ساختا ھېجىيىپ.

— خانىش مېنى پاتۇرمىدى، — دەپتۇ ئاق كۆڭۈل رەھىمە ھەسرەت بىلەن، — ئۇنىڭ زەھەردىن ئاچچىق تىل ـ ھاقارەتلىرىگە چىدىمايۋاتىپ ئوردىدىن چىقىپ كەتتىم، ئەمدى يېزامغا قايتىپ قولۇمدىن كېلىشچە ئىش قىلىپ كۈنۈمنى ئالاي دەپ كېتىۋاتىمەن.

— ۋاي بىچارە، — دەپتۇ قاراقچى، — پۈتۈلسە ئۈچۈپ كەتكۈدەك زىلۋا ـ نازۇك تۇرسىڭىز، يېزىدا سىز قىلغۇدەك يەڭگىل ئىش نەدە تۇرۇپتۇ، ئېغىر ئىشلارنى ئەلۋەتتە

قىلالمايسىز، مەن بىلەن يۈرۈشكىچىۇ، سىزگە مۇناسىپ ئىش تېپىپ بېرىمەن.

ساددا رەھىمە قاراقچىنىڭ گېپىگە ئىشىنىپ كەينىدىن مېڭىپتۇ، جىگدىلىكتىن ئۆتۈپ بىر جاڭگالغا كىرىپ قاپتۇ، داۋاملىق مېڭىپ، ئاخىر بىر توغراقلىققا يوشۇرۇنغان قورغان ئالدىغا كېلىپ، دەرۋازىنى قېقىپتۇ، بىرھازادىن كېيىن بىرسى دەرۋازىنى ئېچىپتۇ.

رەھىمە قارىسا دەرۋازىنى ئاچقۇچى ئات كاللىسىدەك بىر چوپۇن قۇلۇپ كۆتۈرۈۋالغان، سۆرۈن تەلەت، ئېگىز ۋە تەمبەل بىر خوتۇن ئىكەن، ئۇ خوتۇن كۈچ - قۇۋۋەتتە قاراقچىدەك ئەردىن نەچچىنى بىسىپ چۈشكۈدەك ئىكەن.

— مانا خوتۇن، — دەپتۇ قاراقچى، — قارىغىنا، ساڭا قانداق بىر ئىشلەمچى ئەكەلدىم - ھە؟!

— ۋاي! بۇ ئاۋۇ مىجمەرۇقلاردىنمۇ ئۆتەر كېرەكسىز بىرنېمە ئىكەنغۇ!؟ — دەپتۇ ھېلىقى خوتۇن چىرايىنى پۈرۈشتۈرۈپ، — چىرايىغا قاراپ ئولتۇرۇشتىن باشقىغا يارىمىغۇدەك، بۇ يەردە ئۇنىڭغا بېرىدىغان بىكار نان يوق، ئۇنى ھازىرلا كۆزۈمدىن يوقات.

— ئۇنداق دېمە، — دەپتۇ قاراقچى ھىجىيىپ، — ئۇ شاھزادىنىڭ خوتۇنى، شۇنداقلا مېنىڭ پۈتلىرىمنى كىشەنلەپ قويغان ھېلىقى يېتىمەك شۇ. ئوردىدىن قوغلاپ چىقىرىلغان بولسا كېرەك، ئاز- تولا ئىش قىلىپ تۇرمۇشىنى قامدىماقچىمىش، شۇنداق بولغاندىكىن، بىكار نان يېمەيدۇ- دە، قالغىنى ئۆزۈڭگە باغلىق.

— تۇغرا ئېيتتىڭ! — دەپتۇ ھېلىقى خوتۇن

زەھەرخەندىلىك بىلەن. شۇنىڭ بىلەن ئۇ رەھىمەنى ئىتتىرىپ دېگۈدەك بىر چوڭ ئۆيگە ئەكىرىپتۇ، بۇ يەردە سەككىز بىچارە قىز بىردىن گىلەم جازىسى ئالدىدا ئولتۇرۇپ ئالدىراش گىلەم توقۇۋاتقانىكەن.

— بار! — دەپتۇ قاراقچىنىڭ خوتۇنى رەھىمگە، — بىرسىنىڭ قېشىدا ئولتۇرۇپ گىلەم توقۇش ئۇسۇلىنى تازا كۆرۈۋال، نەچچە كۈندىن كېيىن ئۆز ئالدىڭغا ئىش باشلايسەن.

شۇنداق قىلىپ، بىچارە رەھىمە بۇ قورغانغا قامىلىپتۇ، قاراقچى بۇ يەرگە پات - پات يۇڭ يىپلارنى ئەكىلىپ بېرىپ، پۈتكەن گىلەملەرنى ئېلىپ كېتىپ تۇرىدىكەن. خوتۇنى بولسا قولىغا قامچا ئېلىپ گىلەمچى قىزلار ئۈستىدىن نازارەت قىلىدىكەن، كىمنىڭ ئىشى سەل ئاستىلاپ قالسا دەرھال شۇنى ئايىماي قامچىلايدىكەن، ئۇلارنى تاڭ سەھەردىن كەچ كىرىپ قاراڭغۇ چۈشكۈچە ئىشلىتىدىكەنۇ، بېرىدىغىنى ناشتىلىقىغا يېرىمدىن زاغرا، كەچلىكىگە بىر قاچىدىن ئۇماچ ئىكەن، چۈشلۈك تامىقنى بولسا زادىلا بەرمەيدىكەن، ئۇ خوتۇننىڭ شەپقەتسىزلىكى ۋە بېخىللىقى سەۋەبىدىن قىزلار بىر تېرە، بىر ئۇستىخان بولۇپ قېلىشقانىكەن، ئۇلارنىڭ چىدىغۇچىلىكى قالمىغان بولسىمۇ، لېكىن بۇ يەردىن كېتىشكە ئىلاجسىز ئىكەن.

خېلى كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، قاراقچىنىڭ خوتۇنىنىڭ رەھىمسىزلەرچە قامچىلاشلىرى، ھەتتا ئاچ قويۇپ جازالاشلىرىغا چىدىمىغان رەھىمە ئاخىر قۇتۇلۇشقا يارىدىمى تېگەر دېگەن ئۈمىد بىلەن، ھويلىغا چىققان بىر كۈنى

بۇركۇتنىڭ پېيىنى ئاسمانغا قارىتىپ ئۇچۇرۇپتۇ، كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا قورغان ئۈستىدە بۇركۇت ھازىر بوپتۇ.

— مېنى قۇتقۇزۇڭ! — دەپتۇ رەھىمە ئۇنى كۆرۈپلا.

شۇ چاغ قاراقچىنىڭ خوتۇنى ئېتىلىپ كېلىپ.

— مانا ساڭا قۇتۇلۇش، — دېگىنىچە رەھىمەنىڭ قامچىسى بىلەن ساۋاپ كېتىپتۇ.

بۇنىڭدىن غەزەپلەنگەن بۇركۇت چاقماق تېزلىكىدە شۇڭغۇپ چۈشۈپ، ئۇنىڭ گەزىندەك يۇزلىرىگە چاڭگال ساپتۇ، ئۆتكۈر تىرناقلىرى بىلەن قوۋۇزلىرىنى تىتىپ، كۆزلىرىنى كور قىپتۇ، ئاغرىققا چىدىمىغان قاراقچىنىڭ خوتۇنى قاتتىق چىرقىرىغانىكەن، جان قۇزغۇنى ئاغزىدىن ئۇچۇپ چىقىپ جەھەننەمگە ئۇچۇپ كېتىپتۇ، تېنى يەرگە پالاققىدە يېقىلىپتۇ.

— رەھمەت سىزگە، — دەپتۇ رەھىمە بۇركۇتكە، — بىراق ئۇنىڭ جېنىغا زامىن بولدۇق، بۇ بەكمۇ رەھىمسىزلىك بولدى.

— زالىملارنىڭ جازاسى شۇ، — دېيىشىپتۇ شۇ چاغ گىلەمچى قىزلار يۇگۈرۈپ چىقىپ، — ئۇ بىرنەچچە ھەمراھلىرىمىزنىڭ قان قېسىغا بوغۇلغان تاش يۈرەك، ياۋۇز خوتۇن ئىدى، ئاخىر جاجىسىنى يېدى، رەھمەت سىزگە بۇركۇت، بىزنى بۇ ئاپەتتىن خالاس قىلدىڭىز.

— ئەمدى بۇ يەردىن تېز كېتىشىڭلار كېرەك، — دەپتۇ بۇركۇت، — قاراقچى بىلەن خوتۇنى توپلىغان مال - دۇنيانى ئېلىپ كېتىڭلار، ئۇ سىلەرنىڭ تېگىشلىك ھەققىڭلار، ئاققۇزغان قان - تەرىڭلارنىڭ بەدىلى.

شۇ چاغ سىرتتىن قاراقچىنىڭ دەرۋازا قاققان ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ، قىزلار قورقۇشۇپ:

— ئەمدى قانداق قىلارمىز؟ — دەپتۇ ۋەھىمىگە چۈشۈپ.

— بۇ ئىش ئاسان، — دەپتۇ بۈركۈت، — ئۇنىمۇ جەھەننەمگە ئۇزىتايلى.

ئۇ شۇنداق دەپ رەھىمەگە ئىشىكنى ئېچىشقا ئىشارەت قىپتۇ، رەھىمە قاراقچىنىڭ خوتۇنىنىڭ يانچۇقىدىن ئاچقۇچنى ئېلىپ، قۇلۇپنى ئېچىپتۇ، زەنجىرنى چۈشۈرۈۋېتىپلا كەينىگە قېچىپتۇ، قاراقچى كىرىپلا قانغا مىلىنىپ ياتقان خوتۇنىنىڭ جەسىتىنى كۆرۈپ، كانىيى يىرتىلغۇدەك كارکىراپتۇ:

— ۋۇ ئۆلمىگۈرلەر! بۇ قايسىڭنىڭ ئىشى، مۇشۇ قىلمىشلىرىڭ ئۈچۈن بىرىڭنى قالدۇرماي بوغۇزلىۋەتمىسەم، خەپ!

ئۇ شۇنداق كارکىراپ يوغان پىچقىنى غلاپتىن سۇغۇرۇپ قىزلارغا ئېتىلىپتۇ، بىراق شۇ خەتەرلىك مىنۇتتا، ئاللىبۇرۇن كۆككە ئۆرلەپ تەييارلىنىپ تۇرغان بۈركۈت يەنە چاقماق تېزلىكىدە شۇڭغۇپ چۈشۈپ، قاراقچىنىڭ يەلكىسىگە چاڭگال ساپتۇ، ئاندىن يەنە ئۆرلەپ ئېگىزلەپ-ئېگىزلەپ، بۇلۇتلار ئۈستىدىنمۇ ھالقىپتۇ - دە، قاراقچىنى تۆۋەنگە تاشلاپتۇ، قاراقچىنىڭ تېنى يەرگە چۈشۈپلا پارچىلىنىپ تېرىقتەك چېچىلىپ، روھى خوتۇنىنىڭ ئەرۋاھىنى ئىزدەپ، جەھەننەمگە ئۇچۇپ كېتىپتۇ، شۇنداق قىلىپ، جاھان بۇ مەرەزلەردىن تازىلىنىپتۇ.

بۇرکۇت يەنە تۆۋەنلەپ چۈشۈپ رەھىمەگە نەچچە تال پېيىنى بېرىپتۇ - دە، يەنە كۆككە پەرۋاز قىلىپ تېزلا كۆزدىن غايىب بوپتۇ. رەھىمە بولسا قىزلارنى قاراقچىنىڭ مال - بايلىقى توپلانغان ئامبىرىغا باشلاپ كىرىپ، بار نەرسىلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۈلەشتۈرۈپ بېرىپتۇ - دە، ئۇلارنى ئۆيلىرىگە كېتىۋېلىشقا يولغا سالىپتۇ، ئۆزى ئەڭ ئاخىرىدا قېلىپ، قورغانغا ئوت قويۇۋېتىپ، ئاندىن يولغا راۋان بوپتۇ.

رەھىمە قورغاندىن چىققاندىن كېيىن مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، ئەمما جاڭگالدىن چىقىپ كېتەلمەپتۇ، چۈنكى ئۇ ئىزىپ قالغان، ماڭماقچى بولغان تەرىپىنىڭ دەل ئەكسىگە كېتىپ قالغانىكەن، شۇنداق يۈرۈپ كەچ كىرىپتۇ، قۇياش مەغرىب ئۇپۇقلىرىغا پېتىپ، ئالەم - جاھاننى گۇگۈم پەردىسى قاپلاپتۇ، ئارقىدىن تۈن قاراڭغۇلۇقى يېتىپ كەپتۇ، رەھىمە ۋۇجۇدىنى سۇر بېسىپ قورقۇمسىرىغىنىچە، قايانغا مېڭىشنى بىلەلمەي تۇرۇپ قاپتۇ.

ئۇ شۇنداق تېنەپ تۇرغاندا ئۇنىڭ كۆزىگە يىراقتىن يېلىنجاپ تۇرغان چوغدەك بىرنەرسە كۆرۈنۈپتۇ، ئۇ ئۈمىدلىنىپ شۇ تەرەپكە مېڭىپتۇ، ھېلىقى نەرسە يېنىغىمۇ يېتىپتۇ، چوغدەك كۆرۈنگەن نەرسە ئۇچۇپ يۈرگەن بىر قوڭغۇزنىڭ قولىدىكى ياڭاقتەك بىر كىچىك پانۇسنىڭ يورۇقى ئىكەن.

قوڭغۇز رەھىمە كېلىشى بىلەنلا بىر تەرەپكە ئۇچۇپتۇ، رەھىمە ئۇنىڭغا ئەگىشىپ مېڭىۋېرىپتۇ، ئاخىر ئۇلار بىر قىيىسىق كەپە ئالدىغا بېرىپ توختاپتۇ، كەپىنىڭ ئۆمۈچۈك

تورلىرى بىلەن پەردىلەنگەن، ئادەم ئۇستىخانلىرى بىلەن راملانغان دېرىزىسىدىن غۇۋا يورۇقلۇق چىقىپ تۇرغانىكەن.

— ئۆيگە كىر، ئوماق قوزام، — دېگەن بىر قورقۇنچلۇق سادا كەپتۇ كەپە ئىچىدىن.

رەھىمە قورقۇمسىراپ تۇرۇپ قاپتۇ ، كەپىدىن يەنە شۇ سادا كېلىپ، ئارقىدىنلا ئۇنىڭ پۇتلىرى ئىرادىسىگە بويسۇنمىغان ھالدا ئۇنى كەپىگە ئېلىپ كىرىپتۇ.

كەپە ئىچى ئىسلىشىپ موردەك قاردىغان، ھەممە يەر ئەسكى - تۇسكى بىلەن تولغان بولۇپ، چاشقانلار يۇگۇرۇشۇپ، چارپاقلار سەكرىشىپ، قوڭغۇزلار ئۇچۇپ يۈرگەنىكەن، ئادەم ئۇستىخانلىرى كۆكۈچ يالقۇن چىقىرىپ كۆيۈۋاتقان ئوچاق ئالدىدا بولسا بىر پاخما باش، سۆرۈن تەلەت، دۇمچەك كەمپىر ئولتۇرغانىكەن.

— كەل! ئالدىمغا كەل، — دەپتۇ دۇمچەك كەمپىر يەنە، — بەدەنلىرىڭنى تۇتۇپ باقاي، ئانچە - مۇنچە ئەت- گۆشلىرىڭ بارمۇ -يوق؟

رەھىمەنىڭ پۇتلىرى يەنە ئۇنى ئىختىيارسىز كەمپىرنىڭ يېنىغا ئېلىپ بېرىپتۇ، كەمپىر چوكىدەك ئىنچىكە - ئۇزۇن ۋە ياغاق قوللىرى بىلەن ئۇنىڭ ئەتيانلىرىنى تۇتۇپ، ئوتاپ كۆرۈپ:

— ۋاي - ۋۇي! تازا بىر ئاش- نانغا زار يېتىمەك، قورۇق ئۇستىخان نەرسە ئىكەنسەنغۇ، خەير، بۇ يەردە تويغۇچە يەپ- ئىچىپ سەمرىپمۇ قالارسەن، بىراق بىكار تۇرساڭمۇ بولماس، ماڭ! چاشقانلارغا يەم، پاقىلارغا چىۋىن بەر، ئۆيىنى تازىلا.....

رەھىمە قورقۇنچ ئىچىدە ئۇ بۇيرۇغان ئىشلارنى ئورۇنلاشقا باشلاپتۇ، پەقەت چارچاپ يقىلغاندىلا، مومای ئۇنى بۇلۇڭدىكى ئوت - چۆپ دۆۋىسى ئۈستىدە يېتىپ ئارام ئېلىشقا بۇيرۇپتۇ، ئۆزى بولسا چوڭ - چوڭ ئۇستىخانلاردىن ياسالغان كارىۋىتىغا چىقىپ، ئادەمنىڭ قولاق پەردىسى يىرتىلغۇدەك قاتتىق ۋە سەت خورەك تارتىپ ئۇيقۇغا كېتىپتۇ، ئەمما بىچارە رەھىمە بولسا تازا تاتلىق ئۇيقۇسى كەلگەن بولسىمۇ زادىلا ئۇخلىيالماپتۇ. چۈنكى، بىر تەرەپتىن كەمپىرنىڭ قاتتىق خورەك ئاۋازى تىنجىتمىسا، يەنە بىر تەرەپتىن چاشقانلار كېلىپ ئۇنى چىشلەپ - تارتىپ ئارام بەرمەپتۇ.

— ماڭا بىردەم ئارام بەرسەڭلارچۇ؟ — دەپتۇ رەھىمە چاشقانلارغا يېلىنىپ. ئەمما، چاشقانلار ئۇنىڭغا ئارامىلىق بەرمەي چىشلەپ تارتىۋېرىپتۇ، ئامالسىز قالغان رەھىمە ئۇلارنىڭ رايىغا بېقىپ تارتقان تەرەپكە ماڭغانكەن، ئىشىك ئالدىغا كېلىپ قاپتۇ، بىراق ئۇ بوسۇغىدىن ئاتلاي دېگۈچە چاپراقلار بەس - بەس بىلەن كۆركىراشقانكەن، چاشقانلار ھەر تەرەپكە پىتىراپ قېچىپتۇ، رەھىمە نېمە ئىش بولغىنىنى بىلمەي بولغۇچە قاپقارا بىر قول كېلىپ، چۈجىنى بوغقاندەكلا گېلىدىن بوغۇپ، تارتىپ كەمپىرنىڭ كارىۋىتى ئالدىغا ئەكېلىپ تاشلاپتۇ. كەمپىر يېڭىلا ئويغىنىپ كارىۋىتىدا ئولتۇرغانكەن.

— قاچماقچىمىدىڭ فوزام؟ — دەپتۇ ئۇ خىرقىراپ.

— ياق، ياق، — دەپتۇ رەھىمە تېنى شۇركۈنۈپ.

ئەمىسە نېمىشقا ئۇخلىماي، ئۇ يەردە تۇرىسەن، —

دەپتۇ كەمپىر تەلەتىنى تېخىمۇ سەتلەشتۇرۇپ.

— قورسىقىم بەك ئېچىپ كەتكەندى، يەيدىغان نەرسە ئىزدەپ تۇراتتىم، — دەپتۇ رەھىمە ئىختىيارسىزلا، چۈنكى ئۇنىڭ قورسىقى شۇنداق دېبىشنى ئۆگىتىۋاتقاندەك ئاچلىقتىن كورىكىراۋاتقانىكەن.

— ۋۇي كالۋا! — دەپتۇ مومای ئەمدى يامان پەيلىدىن يېنىپ، — مەن ئۇيقۇغا كەتمەستە دېسەك بولماسمىدى، بار، قازاندا گۆش قاينىۋاتىدۇ، تويغۇچە يە، يەنە مېنى ئويغىتىۋەتسەك، تىرىك تۇرغۇزۇپلا ئۇستىخانلىرىڭنى غاجايمەن، بىرنەچچە كۈن بولسىمۇ كۈننىك سېرىقىنى كۆرەي دېسەك ئۇيقۇمنى بۇزغۇچى بولما!

ئۇ شۇنداق دەپ يەنە كارىۋاتقا ئۆزىنى تاشلاپ، خورىكىنى يېڭىباشتىن باشلاپ، قاتتىق ئۇيقۇغا كېتىپتۇ.

رەھىمە بىر بېسىپ، ئىككى بېسىپ قازان ئالدىغا بېرىپ تۇۋاقنى ئاچقانىكەن، پىتىقلاپ قاينىۋاتقان چاشقان ۋە قۇرت- قوڭغۇزلارنى كۆرۈپ، كۆڭلى ئېلىشىپ، دەرھال تۇۋاقنى يېپىپتۇ - دە، يەنە چۆپ دۆۋىسىگە بېرىپ ئېڭەك يۆلگىنىچە ئولتۇرۇپ كېتىپتۇ.

— بىچارە جانىۋارلار، — دەپتۇ رەھىمە، — سىلەر ئەسلىدە بۇ قېرى كەمپىرنىڭ يېمەكى ئۈچۈن بېقىلىۋاتىپسىلەر - دە.

— سىزمۇ شۇنداق،— دەپتۇ تۇيۇقسىز چاشقانلار ئارىسىدىكى ئەڭ قېرى چاشقان زۇۋانغا كېلىپ، — تېزرەك ئۆزىڭىزنى چەتكە ئالمىسىڭىز، جادۇگەر دەللە ئەتلىنىپ بولۇشىڭىزنى كۈتمەيلا سىزنى يېۋېتىدۇ، چۈنكى بۇ يەردە

سىز يېگۈدەك ھېچنېمە يوق.

— بۇ ئۆيدىن چىقىپ كېتىشىڭ نېمە ئامالى بولسۇن؟— دەپتۇ رەھىمە مەيۈسلىنىپ، — بوسۇغىدىن ئاتلاي دېگەن ھامان چارپاقلار كۈركىراپ كەمپىرنى ئويغىتىۋېتىدىكەن.

— بىز ياردەم قىلىمىز، — دەپتۇ قېرى چاشقان، — سىز چۆپ دۆۋىسى ئۈستىدە ئۇخلىغان بولۇڭلىڭ، سىزنى كۆزىتىۋاتقان چارپاقلار خاتىرجەم بولۇپ ئۈيقۇغا كېتىدۇ، ئۇنىڭغىچە تامنىڭ تۈۋىدىن كامار ئاچىمىز، شۇ يەردىن قېچىپ كېتىڭ.

— چارپاقلار ئۇخلىغاندا ئىشىكتىنلا قاچسام بولمامدۇ؟— سوراپتۇ رەھىمە.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ قېرى چاشقان، — بوسۇغىمۇ سېھرلەنگەن، سىز ئاتلاپ بولغۇچە ئۇ ئېگىزلەپ ئىشىكنى توسىدۇ، بۇ سىر ماڭىلا مەلۇم، بالىلىرىم بۇنىڭدىن خەۋەرسىز بولغاچ، بايىاتىن سىزنى ئىشكتىن قېچىشقا دەۋەت قىلدى.

رەھىمە ماقۇللۇقىنى بىلدۈرۈپتۇ، قېرى چاشقان باشقا چاشقانلارنى ئەگەشتۈرۈپ چۆپ دۆۋىسى ئاستىغا شۇڭغۇپ، بىر چاغدا يەنە قايتىپ چىقىپتۇ ۋە:

— كامار ئېچىۋەتتۇق، سىز پاتقۇدەكلا، ئەمدى پاقىلار ئۇخلىغان بولسا قاچسىڭىز بولىدۇ، ئۇلار ئۇخلايدىغاندا جادۇگەر دەللىنىڭ كارىۋىتىغا چىقىشىۋالىدۇ، — دەپتۇ رەھىمەگە.

— ئۇلار كارىۋاتقا چىقىۋېلىشتى، — دەپتۇ رەھىمە.

— ئەمسە چۆپ دۆۋنسى ئىچىگە ئۆملەپ كىرىك - ده، سىرتقا چىقىۋىلىك، — دەپتۇ قېرى چاشقان.

رەھىمە كامىاردىن سىرتقا چىقىپتۇ، ئارقىدىنلا قېرى چاشقانمۇ چىقىپ:

— ئەمدى بار كۈچىڭىز بىلەن قېچىك، ھەرگىز كەينىڭىزگە قارىماڭ، توختىماي قېچىڭ، قۇيرۇقىڭىز كۆتۈرۈلگۈچە شۇنداق قېچىۋېرىڭ، بىرسى چاقىرسىمۇ قارىماڭ، توختىماڭ، بولمىسا ھەرگىز قۇتۇلالمايسىز، قۇيرۇقىڭىز كۆتۈرۈلگۈچە تۇتۇلۇپ قالمىسىڭىزلا قۇتۇلغىنىڭىز شۇ.

— سىلەر قانداق قىلىسىلەر؟ — دەپتۇ رەھىمە ئۇنىڭغا،— جادۇگەر كەمپىرگە يەم بولغۇچە مەن بىلەن بىللە كېتىڭلارچۇ، مەن سىلەرنى ئېتىكمگە سېلىپ ئەكىتەي.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ قېرى چاشقان، بىز خېلى جىق، ھەممىزنى ئەكىتىپ بولالمايسىز، بىز بېشىمىزغا كەلگەننى تەڭ كۆرۈپ قالايلى، سىز ئامان - ئېسەن قۇتۇلۇپ كېتەلىسىڭىزلا بىز شۇنىڭدىن خۇشال، تېز بولۇڭ، بار كۈچىڭىز بىلەن يۈگۈرۈپ قېچىڭ.

رەھىمە ئامالسىز رەھمەت ئېيتىپلا يۈگۈرگىنىچە كەپىدىن يىراقلىشىپتۇ، ئۇ قېچىپ كېتىۋاتقاندا ئالدىدا نۇرغۇن قوڭغۇزلار پەيدا بوپتۇ، ئۇلارنىڭ ھەربىرى ياڭاقچىلىك كىچىك پانۇس كۆتۈرۈۋالغان بولۇپ، ئۇنىڭ كۆزىنى غەلەت قىلىپ ئازدۇرماقچى بولۇشۇپتۇ، ئۇچرىغان قۇرۇق - قاقشال دەرەخلەر بولسا شاخ - پۇتاقلىرىنى ھەركەتلەندۈرۈپ ئۇنى تۇتۇۋېلىشقا ئۇرۇنۇپتۇ، كەينىدىن بولسا ئۇنى چاقىرغان

گاهى يېقىملىق، گاهى ۋەھىملىك ئاۋازلار ئاڭلىنىپ تۇرۇپتۇ، بىراق رەھىمە ئۇلارنىڭ ھېچبىرىگە پىسەنت قىلماستىن توختىماي ۋە كەينىگە قارىماي قېچىپتۇ.

شۇ چاغ كەينىدىن يەنە قۇيۇندەك غۇرقىراپ كېلىۋاتقان جادۇگەرنىڭ ئاياغ تىۋىشى ئاڭلىنىپتۇ، رەھىمە بولسا ماغدۇرسىزلىنىپ يىقىلايلا دەپ قاپتۇ.

ئاھ! بىچارە، ئۇ ئەمدى قانداق قىلار؟

شۇ چاغ رەھىمەنىڭ ئېسىگە بۇركۇت پېيى كەپتۇ - ده، ئۇمىد ريشتىسىنى ئۇنىڭغا باغلاپ، پەينى ئاسمانغا قارىتىپ ئۇچۇرۇپتۇ، جادۇگەر دەللىنىڭ مۇدھىش قوللىرى يىلاندەك سوزۇلۇپ كېلىپ ئۇنى تۇتىۋالاي دېگەندە، كۆكتىن بۇركۇت ئوقتەك شۇڭغۇپ چۈشۈپ رەھىمەنى كۆتۈرۈپلا ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

جادۇگەر بولسا ئەلەم بىلەن:

— خەپ توختا! خەپ توختا! — دېگىنىچە ھاسىغا مىنىپ كۆككە ئۆرلەپ ئۇلارنى قوغلاپتۇ، ئۇنىڭغىچە تاڭ سۈزۈلۈشكە باشلاپ، ئۇپۇق قىزغۇچ تۈس ئاپتۇ، جادۇگەر ئەمدى قوغلاۋېرىشتىن يالتىيىپتۇ، چۈنكى ئۇ قۇياشتىن، يورۇقلۇقتىن قورقىدىكەن. بىراق، ئۇ رەھىمەنى بوش قويۇۋېتىشنىمۇ خالىماپتۇ، شۇڭا ئەپسۇن ئوقۇپ، بىر تال چېچىنى ئوقياغا ئايلاندۇرۇپ، بىر تال ئوقنى بەتلەپ ئاتقانىكەن، ئوق بۇركۇتنىڭ ھارماس قاناتلىرىغا سانجىلىپتۇ، رەھىمە بولسا تاشقا ئايلىنىپ قاپتۇ، شۇنىڭدىن كېيىنلا جادۇگەر دەللە كەينىگە يېنىپتۇ.

بۇركۇت قاناتلىرىغا مۇدھىش يا ئوقى قادالغاندىن

كېيىن، ئۇچالماي كۆك قەردىن تۆۋەنگە چۈشۈپ كېتىپتۇ، رەھىمەنىڭ تاشقا ئايلانغان جىسمىنىمۇ كۆتۈرەلمەي تاشلىۋېتىشكە مەجبۇر بوپتۇ، بىراق ئۇ چۈشۈپ كەتكەن جاي قۇرۇقلۇق ئەمەس، بەلكى بىپايان دېڭىز ئىكەن.

رەھىمەنىڭ تاشقا ئايلانغان جىسمى دېڭىزغا چۈشۈپ كەتكەندىن كېيىن ئاستا - ئاستا چۆكۈشكە باشلاپتۇ، بىراق شۇ پەيتتە تۇيۇقسىز دېڭىز تەكتىدىن ئۈستۈنكى يېرىمى ئادەم، تۆۋەنكى يېرىمى بېلىق سۈرەتلىك بىرسى، يەنى رەھىمە دەريادا يولۇققان ۋە ياخشىلىقنىغا ئېرىشكەن ھېلىقى بېلىق قىز پەيدا بوپتۇ-دە، رەھىمەنىڭ تاشقا ئايلانغان جىسمىنى قۇچاقلاپ تۇتۇۋاپتۇ، ئۇ كۆپكۆك دېڭىز ئاستىدا تۇرۇپ ئۇنى كۆرگەن ۋە ئۇنى قۇتۇلدۇرۇش ئۈمىدىدە كۆتۈرۈلۈپ ئۈستىگە چىققانىكەن.

بېلىق قىز رەھىمەنىڭ تاشقا ئايلانغان قىسمىنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە ئامالى بولمىغاچقا، دېڭىز ئاستىدىكى كۈچلۈك سۇ بېسىمىدىن بولسىمۇ ئاسراپ قېلىش ئۈچۈن، پايانسىز دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى كىچىككىنە بىر ئارالغا ئېلىپ بېرىپ، شۇ ئارال تۈپرىقىغا تىكلەپ قويۇپتۇ.

— ھېلىقى بۈركۈت نېمە بوپتۇ؟ — سوراپتۇ ئالدىراقسان كىچىك قارلىغاچ يېزىشتىن توختاپ.

— بىلمەيمەن، — دەپتۇ تاش قىز يىغلامسىراپ، — دېڭىز دولقۇنلىرى بىزنى ئايرىۋەتتى، بەلكىم ئۇمۇ بىر مەزگىل لەيلەپ يۈرگەندۇ، ئاندىن.....

— ھەي ئىسىتەي، — دەپتۇ كىچىك قارلىغاچ، — ئۇ تىنچ - ئامان بولغاي ئىلاھىم.

— مەنمۇ شۇنداق بولۇشىنى تىلەيمەن، — دەپتۇ تاش قىز مەيۈس ھالدا، — ئۇنىڭ ھازىر قانداق تۇرۇۋاتقىنىنى بەكلا بىلگۈم بار، ئىلاھىم سىز دېگەندەك تىنچ - ئامان بولغاي.

— بۇ ئۆزىڭىزنىڭ ھېكايىڭىزكەنغۇ!؟ — تووۇلۇۋېتىپتۇ بىردىنلا قارلىغاچ ھاياجانلىنىپ.

— شۇنداق، مېنىڭ ھېكايەم، — دەپتۇ تاش قىز، — جىسمىم تاش بولۇپ قالغىنى بىلەن، يۈرىكىم تېخى سوقۇپ تۇرۇۋاتىدۇ، ھەممىنى كۆرۈپ، ئاڭلاپ تۇرۇۋاتىمەن.

بۇ چاغدا مەشرىق ئۇپۇقلىرى قىزىرىشقا باشلاپتۇ، كۆپ ئۆتمەي قىزىل قۇياشمۇ ئاستا - ئاستا كۆتۈرۈلۈشكە باشلاپتۇ.

— سەرگۈزەشتلىرىڭىز كىشىنى ھەسرەتكە سالىدىغان ئۇزۇن بىر ھېكايە ئىكەن، — دەپتۇ كىچىك قارلىغاچ، — ئەمدى ماڭا ئىجازەت قىلىڭ، سەپىرىمنى داۋام قىلاي، دوستلىرىمغا، قېرىنداشلىرىمغا بۇ ھېكايىڭىزنى سۆزلەپ بېرەي، ئاندىن يەنە پۇرسەت تېپىپ ئۇلار بىلەن بىللە سىزنى يوقلاپ كېلەي، بولامدۇ؟

— رەھمەت! — دەپتۇ تاش قىز، — ھەرقاچان كەلسەڭلا قارشى ئېلىۋېرىمەن، بەكمۇ خۇرسەن بولىمەن، ئەمدى مېنىڭ سىزگە يەنە بىر ھاجىتىم بار، ياردەم قىلارسىزمۇ؟

— ياردەم قىلىمەن، — ئەلۋەتتە ياردەم قىلىمەن، — دەپتۇ كىچىك قارلىغاچ، — قولۇمدىن كەلسىلا، بۇ مەن ئۈچۈن زور خۇشاللىق.

— بۇ يازغان خاتىرىڭىزنى شاھزادىگە، مېنىڭ ئەنە شۇ ئەڭ سۆيۈملۈك ئادىمىمگە يەتكۈزسىڭىز، ئۇ مېنى ئۇنتۇمىغانلا بولسا بۇ ئارالغا ئىزدەپ كېلىدۇ، ئۇنى شۇنداق بەك كۆرگۈم كەلدىكى، بۇنى تىل بىلەن تەسرىۋلەشكە ئاجىزمەن، ئۇنى بىرلا كۆرۈۋالسام قىلچە ئارمىنىم قالماس ئىدى.

— بىراق، ئۇ مېنىڭ بۇ يېڭىنە كۆزىدەك ئۇششاق خەتلىرىمنى ئوقۇيالارمۇ، — دەپتۇ كىچىك قارلىغاچ.

— ئوقۇيالايدۇ، — دەپتۇ تاش قىز، — ئوردىدىكى خاس ھۈجرىمىزدا كىچىك نەرسىنى چوڭايتىپ كۆرسىتىدىغان بىر خىسلەتلىك ئەينەك بولىدىغان، خاتىرىڭىزنى شۇ ئەينەك ئاستىغا قويسىلا خەتلەرنى ئوقۇيالايدۇ.

قارلىغاچ رازىلىق بىلدۈرۈپ، خاتىرىسىنى جىلتىسىگە ساپتۇ - دە، تاش قىز بىلەن خوشلىشىپ كۆككە پەرۋاز قىپتۇ.

شۇ پەرۋاز قىلغىنىچە ئۇچۇپتۇ، ئۇچۇپتۇ، ئۇرغۇن مۇساپىلەرنى بېسىپ، كۈن چۈشتىن ھالقىغاندا چوڭ قۇرۇقلۇققا يېتىپتۇ، بىرئاز ئارام ئېلىۋېلىپ، سۇ ئىچىپ، ئوزۇقلىنىۋالغاندىن كېيىن، شاھزادە ئەكبەرنىڭ شەھرىنى كۆزلەپ ئۇچۇپ، شەھەرگىمۇ يېتىپتۇ.

شاھزادە ئەكبەر رەھىمەنىڭ جۇدالىق دەردى، قايغۇ - ھەسرىتى تۈپەيلىدىن ئاغرىپ يېتىپ قالغانىكەن.

قارلىغاچ ئۇ ياتقان شاھانە قەسىرنىڭ دېرىزىسىدىن ئۇچۇپ كىرىپتۇ - دە، خاتىرىنى ئالدىغا تاشلاپ قويۇپلا يەنە ئۇچۇپ چىقىپ كېتىپتۇ.

شاھزادە ئەكبەر خاتىرىنى ئېچىپتۇ، يىگىنە كۆزىدەك ئۇششاق خەتلەرنى كۆرۈپتۇ، خاتىرە بەتلىرىدىن بىر خۇش پۇراق ھىد تارىلىپ، ئۇنىڭ نىمجان ۋۇجۇدىغا كۈچ-قۇۋۋەت بېغىشلاپ ئۇنى خېلى تېتىكلەشتۈرۈپ قويۇپتۇ، خاتىرىدىكى خەتنى گويا سۆيۈملۈك مەلىكىسى ئەۋەتكەن مەكتۇپتەكلا ھېس قىلىپ، قەلبى شادلىققا تولۇپ، يۈرىكى ئوينىاپ كېتىپتۇ.

— بۇ ئۇنىڭ خېتىمىدۇ؟ — دەپتۇ ئۇ ھاياجانلىنىپ ئۆز- ئۆزىگە، — ئۇنىڭ خېتى بولسا نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى - ھە!

ئەمدى ئۇ بۇ خەتلەرنى قانداق ئوقۇش ئۈستىدە ئويلىنىشقا باشلاپتۇ، ئاخىر ئۇنىڭ ئېسىگە نەرسىلەرنى چوڭايتىپ كۆرسەتكۈچى خاسىيەتلىك ئەينەك كەپتۇ - دە، دەس تۇرۇپ ئەينەكنى ئىزدەپ تېپىپتۇ، ئۇ قارلىغاچنىڭ خاتىرىسىنى ئەينەك ئاستىغا قويغانىكەن، يىگىنە كۆزىدەك ئۇششاق ۋە ئىملا - چىملا، قىڭغىر - قىيسىق خەتلەر ئەمدى بۇغدايدەك چوڭلۇقتا، روشەن كۆرۈنۈشكە باشلاپتۇ، شاھزادە شۇ ھامان خاتىرىدىكى خەتلەرنى — خاتىرىلەنگەن ھېكايەتنى كۆز ئۈزمەستىن ئوقۇشقا باشلاپتۇ، ھېكايىنى ئوقۇپ چىقىپ سۆيۈملۈك مەلىكىسى رەھىمەنىڭ نۇرغۇن ئازابلارنى تارتىپ، ئاخىر بىر تاش ھەيكەلگە ئايلىنىپ قالغانلىقىنى بىلىپتۇ - دە:

— ئاھ! سۆيۈملۈك دىلبىرىم، مەن ھازىرلا قېشىڭغا بارىمەن، ھازىرلا..... — دەپتۇ پىچىرلاپ.

ئۇ گەپلەرنى دەۋاتقاندا قاپقارا بۇلاقتەك كۆزلىرىدىن بىر

تامچه ياش تىترەپ تۇرغان قوللىرىدىكى خاتىرە بەتلىرىگە تېمىپتۇ.

شاھزادە ئەكبەر خاتىرىنى قويىنىغا سالىتۇ - دە، ھېچ كىشىگە گەپ - سۆز قىلماستىن، تۆلپارىغا مىنىپ ئوردىدىن چىقىپ كېتىپتۇ، نەچچە كۈنلەردىن بېرى ئاغرىپ يېتىپ قالغان شاھزادىنىڭ ئەمدى تۇيۇقسىزلا ئورنىدىن تۇرۇپ ئاتلىنىپ ماڭغىنى، رەڭگى - رۇخسارىنىڭمۇ خېلىلا تۈزىلىپ قالغىنىنى كۆرگەن ئوردا ئەھلى ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قارىشىپلا قالىتۇ، شاھ بىلەن خانىش شاھزادىنى توسۇۋېلىش ئۈچۈن پالاقلاپ چىقىپ بولغۇچە، شاھزادە خېلىلا يىراقلاپ كېتىپتۇ.

ئۇ يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، دېگىز تامان توختىماي يۈرۈپتۇ، بىر چاغدا بىر كىچىك دەريا ئۇنىڭ يولىنى توسۇپتۇ، ئۇ قورقماستىن دەرياغا ئات سالماقچى بولغانكەن، كىچىك دەريادىن سادا كەپتۇ:

— مەرھابا، ھۆرمەتلىك شاھزادە، قاياققا ماڭدىڭىز؟

— سۆيۈملۈك ئايالىم، مەلىكەم رەھمەتلى كۆرۈش ئۈچۈن كېتىۋاتىمەن، ئۇ تاش ھەيكەلگە ئايلىنىپ قاپتۇ، ئۇ ھازىر يىراقتىكى بىر دېگىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا، كىچىككىنە بىر ئارالدا، بەكمۇ خەتەرلىك بىر مۇھىتتا ئىكەن، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر.

— مېنىمۇ ئالغاچ بېرىڭچۇ، — دەپتۇ كىچىك دەريا شاۋقۇنلاپ، — ئۇ بەك ياخشى قىز ئىدى، مەنمۇ ئۇنى يوقلاپ قويای.

دەريانىڭ شۇنداق دەپ سۆيى يىغىلىپ، يىغىلىپ

كىچىكىلەپ ئاخىر بىر پىيالە سۇچىلىك بولۇپ قاپتۇ، شاھزادە ئەكبەر ئۇنى يول بويىدا ئۆسۈپ قالغان قاپاق پىلىكىدىكى كىچىككىنە بىر قاپاققا قاچىلاپ ئېلىپ مېڭىپ، يولىنى داۋام قىپتۇ.

ئۇ يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، بىر ئورمانلىق يېنىغا يېتىپتۇ، بۇ چاغدا بىر ئېيىق ئورمانلىقتىن چىقىپ كەپتۇ.

شاھزادە ئەكبەر خەۋپسىرەپ قىلىچىنى سۇغۇرۇپلا ئېلىشماققا هازىرلانغانكەن.

— مەرهابا! هۆرمەتلىك شاهزادە، — دەپتۇ ئېيىق، — قاياققا ماڭدىڭىز؟

— سۆيۈملۈك ئايالىم، مەلىكەم رەهمىتىڭ قېشىغا، — دەپتۇ شاهزادە ئەكبەر، — ئۇ تاش هەيكەلگە ئايلىنىپ قاپتۇ، هازىر ئۇ يىراقدىكى بىر دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا، كىچىككىنە بىر ئارالدا، بەكمۇ خەتەرلىك مۇهىتتا ئىكەن.

— مېنىمۇ ئالغاچ بېرىڭچۇ، — دەپتۇ ئېيىق، — ئۇ بەك ياخشى قىز ئىدى، مەنمۇ ئۇنى يوقلاپ قويای .

ئۇ شۇنداق دەپ كىچىكىلەپ، كىچىكىلەپ ئاخىر چاشقانچىلىك بولۇپ قاپتۇ. شاهزادە ئەكبەر قىلىچىنى غىلاپقا، ئېيىقنى قوينىغا ساپتۇ ـ دە، يولىنى داۋام قىپتۇ.

ئۇ يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، بىر چاغدا ئۇنىڭ ئالدىغا بىر بۈركۈت قونۇپتۇ ۋە:

— مەرهابا، هۆرمەتلىك شاهزادە، قاياققا ماڭدىڭىز؟— دەپ سوراپتۇ ئۇنىڭدىن.

— سۆيۈملۈك ئايالىم، مەلىكەم رەهمىتىڭ قېشىغا، — دەپتۇ شاهزادە ئەكبەر، — ئۇ تاش هەيكەلگە ئايلىنىپ

قاپتۇ، هازىر ئۇ يىراقتىكى بىر دېڭىزنىڭ ئوتتۇرىسىدا، كىچىككىنە بىر ئارالدا، بەكمۇ خەتەرلىك بىر مۇھىتتا ئىكەن.

— مەنمۇ بىللە بارايچۇ، — دەپتۇ بۇركۇت، — جادۇگەر دەللىنىڭ ئوقى يارىلاندۇرغاندىن كېيىن بىز بىللە دېڭىزغا چۈشۈپ كەتكەن، دېڭىز دولقۇنلىرى بىزنى ئايرىۋەتكەنىدى، شۇنىڭدىن بېرى ئۇنى كۆرمىدىم، بىز ياخشى دوستلاردىن بولۇپ قالغانىدۇق.

— سىز قانداق قىلىپ دېڭىزغا غەرق بولۇپ كەتمەي، يەنە تېخى ساقىيىپ ئەسلىگىزگە كېلىپ قالدىڭىز؟ — سوراپتۇ شاھزادە ئەكبەر ئەجەبلىنىپ.

— مېنى بېلىق قىز خەتەردىن قۇتقۇزدى، — دەپتۇ بۇركۇت، — ئاندىن يەنە يا ئوقنىنى قاناتلىرىمدىن سۇغۇرۇپ ئېلىپ تاشلاپ، جاراھىتىمگە شىپالىق دورا تەلەپ قىلىپ، ئۇ دورىنى چاپتى، ئۇنىڭ ياخشىلىقى شاراپىتىدىن مانا سىز كۆرگەنىدەك ئامان ـ ئېسەن تۇرۇپتىمەن.

— ئەمىسە بىز يولىمىزغا ماڭايلى، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — مەلىكەم يولۇمغا تەلمۇرۇپ قاپتۇ.

— بىز ئاۋۋال ئاق كۆڭۈل سېھرىگەر مومايىنىڭ ئالدىغا بارايلى، — دەپتۇ بۇركۇت، — ئۇ بىزگە تاشقا ئايلىنىپ قالغان مەلىكىمىز رەھىمەنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشنىڭ ئامالىنى قىلىپ بەرسە ئەجەب ئەمەس.

— ياخشى گەپ، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — سىز مېنى باشلاپ بېرىڭ.

بۇركۇت ئۇنى باشلاپ مېڭىپتۇ، ئۇلار ئاخىر ئاق كۆڭۈل

سېھرگەر مومايىنىڭ كەپسى ئالدىغا بېرىپتۇ.

سېھرگەر موماي رەڭگارەڭ گۈللەر ئېچىلغان گۈلزارلىقىدا كېپىنەكلەرنىڭ گۈللەرنى چاڭلاشتۇرۇشى، قۇشقاچلارنىڭ قۇرت - قوڭغۇزلارنى يوقىتىشىغا قاراپ ئولتۇرغانىكەن.

— مەرھابا! — دەپتۇ شاھزادە ئەكىبەر بىلەن بۈركۈتكە،— بۇ يەرگە نېمە ئىش بىلەن كەلدىڭلار.

— بۇنى كۆرۈپ باققان بولسىلا، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر قويىنىدىن قارلىغاچنىڭ خاتىرىسىنى ئېلىپ ئۇنىڭغا سۇنۇپ.

سېھرگەر موماي خاتىرىنى بېشىل چىملىققا تاشلىغانىكەن، چوڭىيىپ، چوڭىيىپ ھەر بېتى چوڭ بىر گىلەمدەك يېيىلىپتۇ، سېھرگەر موماي ئۇنى ئوقۇپ چىقىپ:

— ۋاي بىچارە قىزىم، تارتمىغان كۈلپەتلىرى قالماپتۇغۇ ئۇنىڭ، ئۇ ھازىرمۇ شۇ كىچىك ئارالدىمىدۇ، — دەپتۇ كۆز يېشى قىلىپ.

— شۇنداق، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — بىز سىزنى ئۇنى ئەسلىگە كەلتۈرۈشكە يارىدەم قىلارمىكىن دېگەن ئۈمىدتە كەلگەنىدۇق.

— مېنىڭ گۈللۈكۈمدە ھەر توققۇز يىلدا بىر تال خاسىيەتلىك گۈل ئېچىلىدىغان، ئۇ تىلىگەننىڭ ھەممىسىنى ھازىر قىلالايتتى، بىراق ئۇنىڭ ئېچىلىشىغا يەنە سەككىز يىل بار، ئۇنىڭغىچە تاقەت قىلىشىڭلار كېرەك.

— سەككىز يىلغىچە ئۇ ئازاب تارتىپ تۇرارمۇ، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر غەمكىنلىك بىلەن، — ئاھ! بىچارە مەلىكەم.

— مەن سىلەرگە ھازىر پەقەت سېھىر - جادۇدىن

ساقلايدىغان خسلەتلىك گۈللەردىنلا بېرەلەيمەن، — دەپتۇ سېھىرگەر موماي، — سىلەر بەلكىم ھېلىقى جادۇگەردىن قىساس ئالغىلى بارارسىلەر، بۇ گۈللەر سىلەرگە شۇ يەردە ئەسقاتىدۇ، سىلەر چوقۇم بۇ ئاپەتنى يوقىتىڭلار.

— شۇنداق قىلىمىز، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر.

سېھىرگەر موماي گۈللۈكتىن بىر جۈپ ھاۋا رەڭ گۈل ئۈزۈپتۇ - دە، شاھزادە ئەكبەر بىلەن بۈركۈتكە بېرىپتۇ.

— بىزگىمۇ، بىزگىمۇ، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەرنىڭ قوينىدىكى ئېيىق بىلەن قاپقىدىكى كىچىك دەريا.

سېھىرگەر موماي ئۇلار ئۈچۈنمۇ بىر جۈپ ھاۋا رەڭ گۈل ئۈزۈپ بېرىپتۇ - دە، ئاندىن:

— ئاقيول بولسۇن! مەلىكىزنىڭ ئەسلىگە كېلىشىنى تىلەيمەن، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەرگە كۈلۈمسىرەپ.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇمۇ، كەپسى ۋە گۈلزارلىقمۇ غايىب بوپتۇ، شاھزادە ئەكبەر بىلەن بۈركۈتمۇ يولىغا راۋان بوپتۇ.

— بىز ئاۋۋال مەلىكەمنىڭ قېشىغا بارايلى، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر كېتىۋېتىپ.

— شۇنداق قىلايلى، — دەپتۇ بۈركۈت، — بولسا مەن ئالدىن بېرىپ سىزنىڭ كېلىۋاتقانلىقىڭىزنى خەۋەر قىلغاچ تۇراي، قانىتىم جاراھەتلەنگەندىن كېيىن بىرئاز ئاجىزلاپ قالدىم، بولمىسا سىزنى كۆتۈرۈپلا ئۇچۇپ ئاپىرىپ قويار ئىدىم.

— ھېچقىسى يوق، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — مەن تۈلپارىم بىلەن دېڭىز بويىغا تېزلا يېتىمەن، بىر ئامال قىلىپ ئارالغىمۇ بارىمەن، سىز بارغاچ تۇرۇڭ.

شۇنداق قىلىپ، بۇركۈت دېڭىز تامان ئالدىن ئۇچۇپ كېتىپتۇ، شاھزادە تۇلپارىنى چاپتۇرۇپ ئۇ كەتكەن تەرەپكە يۈرۈپتۇ.

شاھزادە يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ توختىماي يۈرۈپ ئەتىسى تاڭ بىلەن تەڭ دېڭىز بويىغا يېتىپتۇ، بىراق بىپايان دېڭىز ئوتتۇرىسىدىكى كىچىككىنە ئارالنى قانداق تېپىپ بېرىش غېمىدە ئويلىنىپ تۇرۇپ قاپتۇ.

ئاخىر ئۇ يىراقتىن كۆرۈنگەن بىر قېيىقتەك نەرسىنى كۆرۈپ قاپتۇ - دە، شۇ تەرەپكە مېڭىپتۇ، بېرىپ قارىسا بىر بېلىقچى قېيىقىنى قىرغاققا سۆرەپ چىقىرىپ قويۇپ، ئۆزى بېلىق كاۋاپ قىلىپ ئولتۇرغانىكەن.

— ئەسسالامۇئەلەيكۇم بېلىقچى، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — مېنى دېڭىز ئوتتۇرىسىدىكى كىچىك بىر ئارالغا يەتكۈزۈپ قويارسىزمۇ، ئەگەر شۇنداق قىلسىڭىز ئىش ھەققىڭىزگە زەر كەمىرىمنى، زەرباب كىيىمىمنى ۋە باشقا يېنىمدا بار ھەممە پۇللۇق نەرسەمنى بېرەتتىم.

— بولمايدۇ، — دەپتۇ بېلىقچى، — سىز مېنى بەك خەتەرلىك ئىشقا سالماقچى بولۇۋاتىسىز، بۇ دېڭىزدا ئارال ئەمەس، بىرەر خادا تاشنىمۇ كۆرۈپ باقمىدىم ھەم بەك يىراقتا بېرىپمۇ باقمىدىم، چۈنكى دېڭىزغا ئىچكىرىلەپ كىرىپ كەتكەنلەردىن قايتىپ كەلگىنى يوق ھەم بىرەر ئارال بارلىقى ھەققىدىكى خەۋەرمۇ يوق، بەرمەكچى بولغانلىرىڭىز بەك قىممەت باھالىق نەرسىلەر بولسىمۇ، لېكىن دېڭىزغا ئىچكىرىلەپ كىرسەم ئۇلارنىڭ ماڭا كېرىكى قالمايدۇ.

— ئەگەر مېنى كىچىك ئارالغا ئاپىرىپ قويۇشنى خالىمىسىڭىز، قېيىقنى ماڭا سېتىپ بېرىڭ، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر، — مەن ئۆزۈم ھەيدەپ كېتىۋېرەي.

— جاھىللىق ياخشى ئاقىۋەت ئېلىپ كەلمەيدۇ، — دەپتۇ بېلىقچى يەنە، — ئەخمىقانە خىيالىڭىز بويىچە ئىش قىلىسىڭىز، ئىشىنىمەنكى ئۇ سىزنى ھالاكەتكە ئېلىپ بارىدۇ.

شاھزادە ئەكبەر ئۆز سۆزىدە چىڭ تۇرۇپتۇ، زەر كەمەرگە، زەرباب كىيىملەرگە بېلىقچىنىڭ قېيىقنى تېگىشىپ ئۆزى يالغۇز دېڭىز سەپىرىگە ئاتلىنىپتۇ.

شاھزادە قېيىق بىلەن يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، ئىچكىرىلەپ كېتىۋېرىپتۇ، ئىچكىرىلىگەنسېرى تۈرلۈك خەۋپ - خەتەرلەر كۆپىيىپ بېرىپتۇ، گاھى دەھشەتلىك دولقۇنلار ئۇنىڭ قېيىقىنى ئۆڭتۈرۈپ تاشلاشقا ئۇرۇنسا، گاھى غايەت زور كىت ۋە لەھەڭلەر ئۇنى قېيىق بىلەنلا قوشۇپ يۇتۇۋېلىشقا ھەرىكەت قىپتۇ، ئەمما شاھزادە ئەكبەر بولسا ئەپچىللىك بىلەن ھەر قېتىملىق خەتەردىن ئۆزىنى قاچۇرۇپ، ئامان قاپتۇ، بىراق بارغانسېرى ھېرىپ- ھالسىزلىنىپ، قوللىرى قاپىرىپ، ھەتتا قاناپ كېتىپتۇ، پالاق ئۇرغۇدەك ماجالىمۇ قالماپتۇ، شۇ ھالدا دولقۇنلار قېيىقنى ئۆزى خالىغان تەرەپلەرگە سۈرۈپ، تېخىمۇ خەتەرلىك جايلارغا ئېلىپ كېتىپتۇ ۋە ئاخىر بىر يوشۇرۇن خادا تاشقا سوقۇپ پارە - پارە قىلىۋېتىپتۇ. شاھزادە ئەكبەر قېيىقنىڭ بىر پارچە تاختىيى ئۈستىدىلا قاپتۇ، شۇنداقتىمۇ ئۇ يەنىلا بار كۈچى بىلەن تىرىشىپ - تىرمىشىپ دېڭىز دولقۇنلىرىغا قارشى

ئۇزۇپ، بىپايان دېڭىزدىن ھېلىقى كىچىككىنە ئارالنى تاپماقچى، تاشقا ئايلانغان مەلىكىسى يېنىغا بارماقچى بوپتۇ، ئاھ! ئۇ نېمىدېگەن جاسارەتلىك ـ ھە!؟

بىراق، ئۇنىڭ جىسمىدىكى كۈچ ـ قۇۋۋەت ئاخىر خوراپ تۈگەپتۇ، ئۆزى بولسا ھوشىدىن كېتىپتۇ، ئەمدى ئۇنىڭ جىسمى جانسىز نەرسىدەك دېڭىز دولقۇنلىرى ئۈستىدە بىر چۆكۈپ، بىر لەيلەپ، ئۇيان ـ بۇيان ئىتتىرىلىپ يۈرۈپتۇ، لەھەڭ ـ كىتلارنىڭ يەمىگە تەشنا ئېغىزلىرى ئۇنى ئاستىدىكى تاختاي بىلەن قوشۇپ يالماپ يۇتۇشقا تەييارلىنىپتۇ.

دەل شۇنداق خەتەرلىك بىر پەيتتە، تۇيۇقسىز نەچچىلىگەن يۇنۇس بېلىقلىرى ھەر تەرەپتىن ئۆزۈپ كېلىشىپتۇ ـ دە، شاھزادە ئەكبەرنى ئەجەل ئاغزىدىن قۇتۇلدۇرۇپ قاپتۇ، ئۇلاردىن بىرى ئۇنى ئۈستىگە ئېلىپ، قالغانلىرى ئەتراپىنى ئوراپ قوغداپ ئېلىپ كېتىپتۇ. بىر چاغدا ئۇلار كۆكرىكىگىچە دېڭىزدىن كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان بېلىق قىزنىڭ ئالدىغا بېرىپ توختاپتۇ.

— ئاھ! مېنىڭ ياخشى جانۋارلىرىم، ياخشى دوستلىرىم، — دەپتۇ بېلىق قىز يۇنۇس بېلىقلىرىنى بىر-بىرلەپ سۆيۈپ تۇرۇپ، — سىلەر بەك ياخشى ئىش قىپسىلەر، ئەمدى ئۇنى بىز كىچىك ئارالغا، مەلىكىسىنىڭ قېشىغا ئېلىپ بارايلى.

يۇنۇس بېلىقلىرى ئەمدى بېلىق قىزغا ئەگىشىپ، كىچىك ئارالغا بېرىپتۇ، بېلىق قىز شاھزادە ئەكبەرنىڭ گەۋدىسىدىن ئىتتىرىپ ئارال قىرغىقىغا چىقىرىپتۇ.

— ئاھ! بىچارە شاھزادەم ، — تاشقا ئايلانغان قىزنىڭ گەۋدىسىدىن شۇنداق سادا كەپتۇ، — ئۇنىڭ بۇ ھالغا كېلىپ قېلىشىغا مەن سەۋەبچى.

ئۇ شۇنداق دەۋاتقاندا ياشلىرى تاشقا ئايلانغان كۆز چاناقلىرىدىن سىرغىپ، شاھزادە ئەكبەرنىڭ يۈزلىرىگە چۈشۈپتۇ، شاھزادە ئەكبەر ھوشىغا كېلىپ، ئاستا - ئاستا كۆزلىرىنى ئېچىپتۇ، ئۆزىنى كىچىك ئارالدا تاشقا ئايلىنىپ قالغان مەلىكىسىنىڭ ئالدىدا كۆرۈپ ئورنىدىن تۇرۇپتۇ - دە:

— ئاھ! مېنىڭ مەلىكەم، سۆيۈملۈك مەلىكەم، مەن سېنى كۆرگىلى كەلدىم،— دەپتۇ ئۇنى قۇچاقلاپ سۆيۈپ تۇرۇپ.

ئۇنىڭ بۇلاقتەك قارا كۆزلىرىدىنمۇ ياش تامچىلىرى تاشقا ئايلانغان مەلىكىسىنىڭ ئۈستىگە تۆكۈلۈپتۇ. شۇ ھامان ئاجايىپ بىر مۆجىزە يۈز بېرىپتۇ، نېمە ئىش دەمسىز، قىزنىڭ تاشقا ئايلانغان جىسمىدىن بىر قارا تۈتەك-تۈمان كۆتۈرۈلۈپ كېتىپ، ئۇ ئىلگىرىكىدىنمۇ گۈزەل، ھۆسن - جامالدىن 14 كۈنلۈك تولۇن ئايدەك نۇر يېغىپ تۇرىدىغان ھالەتتە ئەسلىگە كەپتۇ، شاھزادىنىڭ سۆيۈملۈك ئايالى، مەلىكىسى رەھىمەگە ئۆزگىرىپتۇ.

ئۇ شاھزادىنىڭ قۇچاقلىرىغا ئۆزىنى تاشلىغاندىلا، ئاندىن بۇ كارامەت مۆجىزىدىن داڭ قېتىپ قالغان شاھزادە ئېسىگە كېلىپ، چەكسىز خۇشاللىق ۋە مېھىر - مۇھەببىتى بىلەن ئۇنى باغرىغا بېسىپتۇ، شۇ تاپتا ئۇلارنىڭ نەقەدەر خۇشال بولغانلىقىنى تىل بىلەن تەسۋىرلەش ياكى قەلەم بىلەن ئىپادىلەشكە ھەرگىم ئاجىز كېلەركەن.

— مۇبارەك بولسۇن، ئەسلىگىزگە كەلگىنىگىزگە، — دەپتۇ بېلىق قىز چاۋاك چېلىپ.

— مۇبارەك بولسۇن، ئەسلىگە كەلگىنىگىزگە، — دەپتۇ شۇچاغ ئارالنى تېخى ھارىرلا تېپىپ كەلگەن بۇركۇتمۇ ئاسماندا تۇرۇپ.

— ئۇ چاغدىلابەخت قوينىدىكى بۇ بىر جۈپلەر بىر - بىرىنىڭ قۇچقىدىن ئاجراپتۇ ، خىجىللىق ۋە ھاياجان تۇپەيلى ئۇلارنىڭ تىللىرى سۆزگە كەلمەي قاپتۇ.

— بىز ئەمدى قۇرۇقلۇققا قايتايلى، — دەپتۇ بۇركۇت،— پايانسىز دېڭىزدا بۇ كىچىك ئارالنى تاپالمايتېنىپ ئۇچۇپ يۈرۈپ، مانا ھازىرلا — بۇ خۇشاللىق مىنۇتلاردا سىلەرنى مۇبارەكلەشكە ئۈلگۈرۈپ كېلەلىدىم، ئەمدى بېرىپ جادۇگەر دەللىدىن ھېساب ئالايلى.

— شۇنداق قىلايلى، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر.

بېلىق قىز شاھزادە ئەكبەر بىلەن رەھىمەنى بىردىن بۇنۇس بېلىقنىغا مىندۇرۇپ قويۇپتۇ، ئۆزى بولسا ئالدىدا يول باشلاپ، بۇركۇت ئۇلارنىڭ ئۈستىدە ئۇچۇپ يۈرۈپ، قۇرۇقلۇق تامان يول ئاپتۇ.

ئەمدىكى سەپەر تولىمۇ ئوڭۇشلۇق بوپتۇ، دېڭىز مەلىكىسى — بېلىق قىز سەۋەبلىك ھېچبىر دېڭىز مەخلۇقى ئۇلارغا چېقىلماپتۇ، دولقۇنلارمۇ تىنجىپلا قاپتۇ، ئۇلار ئاخىر تىنچ - ئامان قۇرۇقلۇققىمۇ يېتىپتۇ، شاھزادە ئەكبەر، رەھىمە ۋە بۇركۇتلەر بۇ گۈزەل بېلىق قىزغا كۆپ تەشەككۈرلەر ئېيتىپ خوشلاشقاندىن كېيىن، جادۇگەر دەللىنىڭ ماكانى تەرەپكە يۈرۈپ كېتىپتۇ.

ئۇلار يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، ئاخىر كەچ كىرگەندە ھېلىقى جاڭگالغىمۇ يېتىپتۇ، شۇ ھامان كىچىككىنە پانۇسلارنى كۆتۈرۈۋالغان قوڭغۇزلار ھازىر بولۇپ، ئۇلارنى جادۇگەر كەمپىرنىڭ كەپسى تەرەپكە باشلاپ مېڭىپتۇ، ئۇلار كەپە ئالدىغا بېرىپتۇ.

شۇ چاغ كەپتىن:

— كىپلىڭلار قوزىلىرىم، بەك گۆش سېغىنىپ تۇراتتىم،— دېگەن خىرقىراق ئاۋاز كەپتۇ.

بىراق، شاھزادە ئەكبەرمۇ، رەھىمەمۇ قىمىرلاپ قويماپتۇ، بەلكى شاھزادە ئەكبەر تۇۋلاپتۇ:

— جادۇگەر دەللە، بۇياققا چىقە، سەن بىلەن ھېسابلاشقىلى كەلدۇق.

— تۇۋلىما قوزام! — دەپتۇ جادۇگەر كەمپىر كەپتىن دوڭغاقلاپ چىقۇېتىپ خىرقىراپ كۈلۈپ، — ئۆز ئايىغىڭ بىلەن ئىشكىم ئالدىغا كەلگەندىكىن چىقسامۇ چىقاي، مانا ھازىرلا كاۋاپ بولسەن، ئاندىن بىر ۋاقلىق ئەڭ مەززىلىك تامىقىم بولسەن.

ئۇ شۇنداق دەپ قولىنى يەرگە شىلتىپتۇ ، شۇ ھامان يەر يۈزىنى ئوت يالقۇنلىرى قاپلاپ، شاھزادە ئەكبەر بىلەن رەھىمەگە ھۇجۇم قىلىپ كەپتۇ، بىراق شۇ زامان:

— مانا مەن بار ! — دېگەن سادا بىلەن تەڭ شاھزادە ئەكبەرنىڭ كىچىككىنە قاپىقىدىن كىچىك دەريا سۈيى ئېقىپ چىقىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن بىردەمدىلا يەر يۈزىنى تىزغىچە كېلىدىغان سۇ قاپلاپتۇ، ئوتمۇ غايىب بوپتۇ، جادۇگەر دەللىنىڭ كەپسىمۇ غۇلاپ چۈشۈپتۇ.

— قېنى سەن ئوغلۇم، ئۇلارنى تۇت! — توۋلاپتۇ جادۇگەر دەللە يەنە.

شۇ هامان ئۇنىڭ ئالدىدا ئۆڭكى كۆمۈردەك قارا، هەيۋەت بىر دۆە پەيدا بوپتۇ - دە، شاهزادە ئەكبەر بىلەن رەهىمەنى تۇتماقچى بوپتۇ، ئەمما دەل شۇ چاغدا شاهزادە ئەكبەرنىڭ قوينىدىن چاشقانچىلىك ئېيىق:

— مانا مەن بار،— دېگىنىچە سەكرەپ چۈشۈپتۇ - دە، غايەت يوغان بىر ئېيىققا ئايلىنىپ دۆنگە تاشلىنىپتۇ، دۆە بىلەن ئېيىق دەهشەتلىك جەڭگە چۈشۈپتۇ.

جادۇگەر دەللە ئەمدى يېگانە قالغاندىن كېيىن، پىچىرلاپ ئارقىمۇئارقا ئەپسۇن ئوقۇپتۇ، بىراق ئەپسۇنىنىڭ هېچبىرى كار قىلماپتۇ، شاهزادە ئەكبەردىكى ئاق كۆڭۈل سېهىرگەر مومای بەرگەن خىسلەتلىك هاۋا رەڭ گۈلدىن نۇر چاقناپ، ئۇنىڭ سېهىر - جادۇلىرىنى قايتۇرۇپ تۇرۇپتۇ، جادۇگەر دەللە ئامالسىز جېنىنى ياقىغا ئالماق قەستىدە هاسىغا مىنىپ ئۇچۇپ كەتمەكچى بولغانىكەن، بۈركۈت قاناتلىرى بىلەن ئۇرۇپ يەرگە چۈشۈرۈۋېتىپتۇ، جادۇگەر دەللە قاچالمىغاندىن، شاهزادە ئەكبەرگە تاشلىنىپتۇ - دە، جەڭ باشلاپتۇ، ئۇلار ئېلىشىپتۇ، چېلىشىپتۇ، شاهزادە ئەكبەر بارغانسېرى جاسارەتكە تولۇپ، قەيسەرلىك بىلەن ئېلىشىپ، جادۇگەر دەللىنى ئاخىر چېپىپ تاشلاپتۇ، دەل شۇ مىنۇتتا ئېيىقمۇ دۆنىڭ جېنىنى جەهەننەمگە يوللاپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن بۈركۈت خوشلىشىپ ئۆز ئۇۋىسىغا، ئېيىق خوشلىشىپ ئورمانلىققا، كىچىك دەريا خوشلىشىپ ئۆز ئېقىنىغا قايتماقچى بوپتۇ، شاهزادە ئەكبەر بىلەن رەهىمە

ئۇلارنىڭ ياردىمىگە رەھمەت ـ تەشەككۈرلەر ئېيتىپ ئۇزىتىپ قويۇپتۇ.

— ئەمدى بىز قەيەرگە بارىمىز؟ — سوراپتۇ رەھىمە شاھزادە ئەكبەردىن.

— سىزنىڭ يېزىڭىزغا، — دەپتۇ شاھزادە ئەكبەر كۈلۈمسىرەپ، — ئوردا بىزگە بەختلىك تۇرمۇش ئاتا قىلالمىدى، بىز ئەمدى بەختلىك تۇرمۇشنى يېزىڭىزدىن، ئۆز ئەمگىكىمىز بىلەن تاپىمىز، مەن يەر تېرىشنى ئۆگىنىپ، سىزنى ئۆز مېھنىتىم بىلەن باقىمەن.

— مەنمۇ بىكار تۇرماي گىلەم توقۇيمەن، ئۆي ئىشلىرىنى قىلىمەن، يەنە سىزگە ئوماق بالىلارنى تۇغۇپ بېرىمەن، — دەپتۇ رەھىمە خۇشاللىق بىلەن.

— ياخشى! — دەپتۇ شاھزاھ ئەكبەر، — بىز ئاق كۆڭۈل كىشىلەر ئارىسىدىلا كۆڭۈللۈك ياشىيالايمىز، بىز ھازىرلا يېزىڭىزغا بارايلى.

شۇنداق قىلىپ، ئۇلار قول تۇتۇشۇپ رەھىمەنىڭ يېزىسى تەرەپكە قاراپ يول ئاپتۇ ۋە يېڭى بىر ھايات مۇساپىسىنى باشلاپتۇ.

خرۇستال شاھزادە

تولۇن ئاي نۇرلىنىپ تۇرغان ئايدىك كىچە، يۇلتۇزلۇق ئاسمانغا تاقاشقان غايەت ئېگىز بىر مۇنار، مۇنار ئۈستىدە يېگانە بىر ھۇجرا، ھۇجرىدا كۆزلىرى كۆپكۆك ياقۇتتىن، لەۋلىرى قىپقىزىل مارجاندىن ياسىلىپ، قالغان قىسمى شاھزادىلىك زەر تاج ئاستىدىكى بۇدۇر چاچلىرىدىن تارتىپ، نەقىشلىك ئۆتۈكلىرىگىچە، ھەتتا مۇرىسىدىن يېيىلىپ چۈشۈپ، شامالدا يەلپۈنۈۋاتقانىدەك كۆرۈنىدىغان يوپۇقنىك پەشلىرىگىچە سۈپسۈزۈك خرۇستالدىن پۈتۈلگەن بىر ھەيكەل، ھەيكەلنىڭ سول قولىدا مەڭگۈ سولاشمايدىغان بىر تال چوڭ قىزىل ئەتىرگۈل ..... گويا ئۇنى ھېلىلا ئۈزۈۋېلىپ مەھبۇبىغا سۇنماقچى بولغانىدەك بىر ھالەتتە تۇرغانىكەن.

ئۇنى كۆرگەنلا كىشىنىڭ شۇنداق سوئال سورىغۇسى كېلىدىكەن:

— ئۇ ھەيكەلتىراشنىڭ نادىر ئەسىرىمىدۇ ياكى قەبىھ جادۇگەرنىڭ سېھىر - ئەپسۇنلىرى شۇملۇقىدىن جىسمى خرۇستالغا ئايلىنىپ قالغان بىر بەختسىز شاھزادىمىدۇ؟

— ئۇ نەقەدەر كېلىشكەن ۋە نەقەدەر خۇش سۈرەت -

هه؟ هەيـكەل بولمـاي جـانلىق بىـر ئىنـسان بولغىنىـدا سانـسىزلىغان قىـزلار قەلبىـده ئىـشق ئـوتلىرىنى گۈلخـان قىلغۇدەك.

ئەممـا، ئـۇ بىـر هەيـكەل - ده، ۋادەرىـخ! ئەسـلىي قانـداقلىقىنى كىـم بىلىـسۇن، بىـراق سـۈتتەك ئايـدىك شـۇ كېچە، غېرىبسىنىپ تۇرغان بۇ هەيكەل ئالدىغا بىـر مېهمـان، توغرىسى ئاجايىپ خـۇش قـامەت ۋە تەكـداشـسىز گـۈزەل بىـر مەلىكە چىقىپ كەپتۇ، ئۇنىڭ قولىدا گۈپۈلدەپ خۇش پـۇراق چېچىپ تۇرغان ئەتىرگۈللەردىن ياسـالغان بىـر گـۈلچەمبىرەك بار ئىكەن.

— ئـاه ! قەدىرلىـك شـاهزادەم ، — شـۇنىرلاپتۇ ئـۇ تاقەتسىزلىك بىلەن خىرۇستال هەيكەلنى باغرىغا بېسىپ،— ئـاخىر يەنە سـىز بىـلەن يـۈز كۆرۈشـتۈم، قاچـانغۇچە شـۇ هالەتتە تۇرارسىز، سىزنى شۇ هالغا سالغان ياۋۇز جادۇگەرگە لەنەت..... ئـۇ بىزنـى ئـايرىۋەتتى، سـىزنى بۇنـداق بەختـسىزلىككە دۇچـار قىلـدى، مەن هەرگىزمـۇ ئۇنىڭغـا بويسۇنمايمەن، ئاداققى مىنۇتلارغىچە سىزنى كۈتىمەن.....

ئـۇ گـۈلچەمبىرەكنى خىرۇسـتال هەيكەلنىـڭ تـاج قوندۇرۇلغان بېشىغا كىيدۈرۈپتۇ، يەنە نېمىلەرنىدۇر شۇنىر-لاپتۇ، بىراق هەيكەلنىڭ ئاڭلىيالمايدىغانلىقىنى ئويلىدىمۇ، ئەيتاۋۇر كۆز يېشى يېپى ئۈزۈلگەن مارجاندەك تۆكۈلۈپ-تۇ..... ئەممـا، قايغۇ ۋە شادلىق ئارىلاشقان بـۇ مىنـۇتلىرى ئۇزاققا بارماپتۇ، ئۇ يىـراقتىن بىـر مـۇدهىش قـارا بۇلۇتنىـڭ تۈرۈلۈپ - تۈرۈلۈپ كېلىۋاتقىنىنى سەزمەيلا قاپتۇ.

مـۇدهىش قـارا بۇلـۇتنى كـۆرگەن يۇلتۇزلارنىـڭ رەڭگـى

ئۆچۈپ، تولۇن ئاي پىنھان بوپتۇ، زۇلمەت پەردىسى يېيىلىپتۇ، قارا بۇلۇت مۇنارغا يېقىنلاپمۇ كەپتۇ ۋە:

— ھى- ھى - ھى! بۇ يەردىمىدىكى، سوقۇلۇپلا كەتسە چۈل- چۈل بولۇپ كېتىدىغان تاش ھەيكەل ھەرگىزمۇ ساڭا نىجاتكار بولالمايدۇ، ھەي ئەخمەق مەلىكە،— دېگەن سەت بىر ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ - دە، ئارقىدىنلا دەھشەتلىك قۇيۇن بىلەن تەڭ، غايەت زور بىر قارا قول سوزۇلۇپ كېلىپ، ۋەھىمىدە ئېسىنى يوقاتقان مەلىكىنى قۇشقاچنى سىقىملىغاندەك تۇتۇپ يېنىپتۇ، مەلىكىنىڭ ناله- زارى كۆك قەرىنى يېرىپ ئۆتۈپتۇ، ھەتتا خىرۇستال ھەيكەلمۇ غەزەپلەنگەندەك جىغىلداپ كېتىپتۇ.

— خەير! سېنى بۇ شەھەرگە مەڭگۈلۈك خاتىرە بۇيۇم قىلىپ قالدۇراي، — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ، ئاندىن يەنە، — كۆرگەنلەر كۈچلۈكلەرگە بوي ئەگمەسلىك نەقەدەر خەتەرلىك بولىدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ تۇرۇشسۇن.

شۇنىڭ بىلەن قارا بۇلۇت ئاستا - ئاستا غايىب بولۇپ، تولۇن ئاي قايتىدىن نۇرلىنىپ، يۇلتۇزلار جىلۋە قىلىشقا باشلاپتۇ، يۇز بەرگەن ھادىسىنى تىلسىز ئاي - يۇلتۇزلار ۋە خىرۇستال شاھزادىدىن باشقا ھېچكىم بىلمەپتۇ.

بىراق، شۇنىڭدىن كېيىنكى كېچىلەر، بىراق - بىراقلاردىن مۇنداق بىر مۇڭ - زارلىق كۈي - نەزم ئاڭلىنىپ تۇرۇپتۇ:

بىر تېنىم كۈرمىڭ تىكەن، دەشتى بالادۇر بۇ دىيار،
غەم ئوتىدا سەرۋىدەك قەددىم بولۇپ قىل تولغىنار.

بىر تىلىم يۇزمىڭ پىغان ئۇنلىتەر جان ۋەھمىدە،
نەكى جان، جاندىن ئەزىز ئول يار ئۇچۇن بوپ ئىنتىزار.
يوقتى ئارمان، بىر كۆرۈپ نۇرلۇق جامالى شولىسىن،
كەپتەرى جانىمنى ئاندىن شۇم ئەجەل قىلسا شىكار.

بۇ كۈي بارغانسېرى ئېنىق ۋە تاشنىمۇ ئېرىتىپ سۇ قىلغۇدەك مۇڭلۇق ئاڭلىنىۋېرىپتۇ، ئۇنىڭ قايىقتىن ۋە نېمە سەۋەبتىن كېلىۋاتقان مۇڭ - زار ئىكەنلىكىنى ھېچكىم بىلمەپتۇ. ئەمما، بىر كېچىسى خىرۇستال ھەيكەل كۆكسىدە بىر قىزغۇچ نۇر جىلۋىلەپ، بارا - بارا مۇشتۇمدەك بىر چوغ زاھىر بوپتۇ، شۇنىڭ بىلەن تەڭ خىرۇستال ھەيكەل گويا جان كىرىپ قالغاندەك، ئاستا - ئاستا قەدەم يۆتكەپ، مۇناردىن تۆۋەنگە چۈشۈپتۇ، مۇناردىن ۋە كېچە سۈكۈناتىنغا تولغان شەھەردىنمۇ چىقىپتۇ، تۇن پەردىسى قايرىلغان بىر مەزگىلدە بولسا كەڭ دالىغا يېتىپتۇ، دالا يۈزى ياۋا گۈل - گىياھلارغا پۈركەنگەن، پەقەت تارغىنە بىر چىغىر يول ئۇنىڭ باغرىدا يىراق - يىراقلارغا سوزۇلغان، ئەمما ئۇزاقتىن بېرى ئادەم ماڭغاندەك بىر ئىز يوق، يېڭى كۆكلىگەن گۈل- گىياھلار چىغىر يولنى ئۇ يەر -بۇ يەردىن ئۇرۇپ قويغان.

خىرۇستال شاھزادە كۆتۈرۈلۈۋاتقان قۇياشنىڭ قىزغۇچ نۇرىدا سۈپسۈزۈك جىسمىنى ئوتقاشتەك نۇرلاندۇرۇپ، ئاستا قەدەملەر بىلەن شۇ چىغىر يولغا چۈشۈپ يولنى داۋام قىپتۇ، گويا كۆپكۆك ياقۇتتىن ياسالغاندەك كۆزلىرى ھەممىنى كۆرىدىغاندەك، ئاۋايلاپ قەدەم باسقىنى ئۇچۇن ھېچبىر گىياھ ئۇنىڭ تاپىنى ئاستىدا چەيلىنىپ قالماپتۇ.

خرۇستال شاھزادە شۇ ھالەتتە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا چوغدەك قىزىل رەڭدە پورەكلەپ ئۇچىلىپ، دالا يۈزىنى قاپلىغان چوغلۇقزارلىققا دۇچ كەپتۇ، سەلكىن شامالدا تەۋرىنىپ تۇرغان چوغلۇقلاردىن شۇنداق بىر سادا كەپتۇ:

زەپ چىرايلىق چوغلۇق بىز،
دەسسىۋەتمە بىزلەرنى.
كەڭ دالىنىڭ كۆركى بىز،
چەيلىۋەتمە بىزلەرنى .
جىسمىڭ ئىكەن سۈزۈڭ تاش،
باشقا ياقتىن ماڭ ئادائش.

بىراق، خرۇستال شاھزادە ئاڭلىمىغاندەك مېڭىۋېرىپتۇ، ئەمما چوغلۇقلارنى دەسسەپ ـ چەيلىۋەتمەسلىك ئۈچۈن، ئاۋايلاپ مېڭىپ، يۈرۈشى ئاستىلاپتۇ ، چوغلۇقلار ئاخىر ئىككى تەرەپكە قايرىلىپ، بىر يول ئېچىپ بېرىپتۇ. خرۇستال شاھزادە شۇ يەردىن بىمالال ئۆتۈپ كېتىپتۇ، بىر تالمۇ چوغلۇق دەسسىلىپ كەتمەپتۇ.

شۇ چاغ ئەڭ يوغان، ئەڭ چىرايلىق پورەكلەپ ئېچىلغان قىزىل چوغلۇقتىن سادا كەپتۇ:

— ئۇ نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە؟ ھېچبىرىمىزنى دەسسىۋەتمىدى، ئەپسۇس، مېنى ئۈزۈۋالمىدى، ئۈزۈۋالغان بولسا سەپىرى ئۈستىدە ئەسقېتىپ قالار ئىدىم، ئەمدى بۇ يەردە بىكارچىلىقتىن زېرىكىپ ئۆتۈۋېرىدىغان بولدۇم ـ دە.

— مەن ساڭا يارەەم قىلاي! — دېگەن سادا كەپتۇ ئاسماندىن.

— سەن كىم؟ — سوراپتۇ قىزىل چوغلۇق ئاسمانغا يۈزلىنىپ.

— مەن ئۇنىڭ ئايرىلماس دوستى، — شۇنداق دەپ ئالتۇن تۇمشۇقلۇق، كۈمۈش پۇتلۇق، بويى ئۇچ غېرىچچە، تاجسى يېرىم غېرىچچە، قارەك ئاق، تاۋاردەك پارقىراق پەيلىك بىر ئاق شاتۇتى شۇڭغۇپ چۈشۈپتۇ - دە، قىزىل چوغلۇقنى ئۈزۈۋېلىپ ئاپىرىپ، خىرۇستال شاھزادىنىڭ بېشىدىكى گۈلچەمبىرەككە قىستۇرۇپ قويۇپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە يەنە يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، بىر چاغدا گاھى قوغلىشىپ، گاھى توختىشىپ، گاھى ياۋا گۈللەرگە قونۇشۇپ، پۇتكۈل دالا يۇزىنى بىر ئالغان سان - ساناقسىز، رەڭگارەڭ كېپىنەكلەرگە دۇچ كەپتۇ، خىرۇستال شاھزادىنى كۆرۈپلا پاراكەندە بولۇشۇپ كەتكەن كېپىنەكلەردىن بىردەك شۇنداق سادا كەپتۇ:

كەڭ دالىنىڭ ئەركىسى بىز ،
ئۈركۈتمىگىن بىزلەرنى.
زەپ گۈزەل ماكانىمىز،
چەيلىمىگىن گۈللەرنى.
جىسمىڭ ئىكەن سۈزۈك تاش،
باشقا ياقتىن ماڭ ئاداش.

بىراق، خىرۇستال شاھزادە بۇ گەپلەرنى ئاڭلىمىغاندەك

مېڭىۋېرىپتۇ، ئەمما نە بىر كىپىنەككە ئازار قىلمايۋ، نە بىر تال گىياھقا دەسسەپ سالمايۋ، ئاۋايلاپ مېڭىپ ئۆتۈپ كېتىپتۇ.

— ئۇ نېمىدېگەن ياخشى ـ ھە؟ — دەپتۇ ئەڭ چوڭ ۋە ئەڭ چىرايلىق بىر كىپىنەك، — ھېچبىرىمىزگە ئازار قىلمىدى، مەن ئۇنىڭغا ھەمراھ بولايچۇ، بەلكىم سەپىرىدە ئەسقېتىپ قالارمەن.

ئۇ شۇنداق دەپلا ئۇچۇپ بېرىپ، خىرۇستال شاھزادىنىڭ بېشىدىكى گۈلچەمبىرەكتىن، چوغلۇق گۈلى يېنىدىن ئورۇن ئاپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، ئاخىر توغرىسىغا كۆز يەتكۈسىز ئېگىز تاغ، قارلىق چوققىلارغا دۇچ كەپتۇ.

— ئۇ ئەمدى قانداق قىلار؟ — دەپتۇ چوغلۇق غەم قىلىپ.

— ئۇ ئەمدى قانداق ماڭار؟ — دەپتۇ كىپىنەكمۇ قايغۇرۇپ.

ئۇنىڭ ئىرادىسى ئالماستەك قاتتىق، تاغ ئېگىز بولسىمۇ قەيسەرلىك بىلەن ھالقىپ ئۆتۈپ كېتىدۇ، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى ئىشەنچ بىلەن.

خىرۇستال شاھزادە تەمتىرىمەستىن ئالغا قەدەم تاشلاپتۇ، تاغ يولى ئوڭغۇل ـ دوڭغۇل ۋە ئېگىز بولسىمۇ، لېكىن ئىلگىرىلەپ مېڭىۋېرىپتۇ، پەقەت سۈرئىتى ئاستىلاپ قاپتۇ، خالاس.

ئۇ مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، مۇشەققەت ئىچىدە يۇقىرى ئۆرلەپ مېڭىۋېرىپتۇ، قانچىلىك ۋاقىت شۇنداق ماڭغىنى

نامەلۇم، ئاخىر ئاق قار، كۆك مۇزلۇق چوققىغا يېتىپتۇ، چوققىدا سان - ساناقسىز قار لەيلىسى قار - مۇزلار باغرىنى يېرىپ، پورەكلەپ ئېچىلىپ ياتقان بولۇپ، ئۇلاردىن بىردەك مۇنداق سادا كەپتۇ:

قاردەك ئاپپاق لەيلەبىز ،
دەسسىۋەتمەك بىزلەرنى.
قارلىق تاغنىك كۆركى بىز ،
چەيلىۋەتمەك بىزلەرنى.
جىسمىڭ ئىكەن سۇزۇك تاش،
باشقا ياقتىن ماڭ ئاداش.

بىراق، خىرۇستال شاھزادە بۇ گەپلەرنى ئاڭلىمىغاندەك مېڭىۋېرىپتۇ، ئەمما بىرتالمۇ قار لەيلىسىنى دەسسەپ- چەيلىۋەتمەپتۇ.

— ئۇ نېمىدېگەن ياخشى - ھە؟ — دەپتۇ ئەڭ چوڭ ۋە ئەڭ كۆركەم ئېچىلغان قار لەيلىسى،— بىرىمىزنىمۇ دەسسىۋەتمىدى، مېنى ئۇزۇۋالغان بولسىچۇ، سەپىرىدە ئەسقېتىپ قالار ئىدىم، ئەپسۇس، ئۇ ماڭا قاراپمۇ قويمىدى- دە.

— مەن ساڭا يارەم قىلاي، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى شۇڭغۇپ چۈشۈپ، — دوستلار كۆپەيسە، ئۇچرىغان مۇشكۈلاتلارنى يەڭگەك ئاسانراق بولغۇسى.

ئۇ قار لەيلىسىنى ئۇزۇۋېلىپ، خىرۇستال شاھزادىنىڭ بېشىدىكى گۈلچەمبىرەككە، چوغلۇق، كېپىنەكلەر قېشىغا

قىستۇرۇپ قويۇپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە ئاخىر قارلىق تاغلاردىنمۇ ھالقىپتۇ، ئەمدى ئۇنىڭغا نە بىر گىياھ، نە بىر جانلىقتىن ئەسەرمۇ يوق پايانسىز جەزىرە قۇچاق ئېچىپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە يەنە توختىماي مېڭىپتۇ، چۆل قويىنىدا ئۇزۇندىن - ئۇزۇنغا سوزۇلغان ئىزلىرى قالپتۇ، ئەمما مەنزىلدىن نىشانە بولماپتۇ، شۇنداقتىمۇ يولىنى داۋام قىپتۇ.

— ئۇ قاچانمۇ توختار؟ — دەپتۇ چوغلۇق تاقەتسىزلىنىپ.

— ئۇ قەيەردە توختار؟ — دەپتۇ كېپىنەك تەقەززالىق بىلەن.

— ئۇ نەگە بارماقچىكەن؟ — دەپتۇ قار لەيلىسى ئەجەبلىنىپ.

— ئۇنىڭ چىدام - غەيرىتى زور، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى، — ئۇنىڭ مەنزىلى تېخى ئالدىدا، يول ئۇزۇنراق بولسىمۇ، لېكىن ئۇ مۇشۇ غەيرىتى بىلەن ئاخىر مەنزىلگە يېتىدۇ.

خىرۇستال شاھزادە شۇنداق مېڭىۋېرىپتۇ، بىر ۋاقىتتا يىراق - يىراقلاردىن ئاسمانغا تاقاشقان بىر تىك چوققا ۋە چوققا ئۇستىدە بۇلۇت- تۇمانلارغا ئورالغان بىر قەلئە خىرە- شىرە كۆرۈنۈپتۇ.

— ئۇنىڭ مەنزىلى شۇ بولسا كېرەك؟ — دەپتۇ چوغلۇق.

— يېقىنلاشقاندەك قىلمىز، — دەپتۇ كېپىنەك خۇشال بولۇپ.

ئـۇ يەردە نـېمىلەر بـاردۇ؟ — دەپتـۇ قـار لەيلـىسى قىزىقسىپ.

ئاق شاتۇتى ئۇندىمەپتۇ، لېكىن ئـۇ يىراقلارغا نەزەر تاشلىغاچ ماڭىدىكەن، تۇيۇقسىز ئۇ:

— دوسـتلار! خىرۇسـتال شـاھزادىمىز خەتەرگە دۇچ كەلگەندەك تۇرىدۇ، — دەپتۇ پەرىشانلىق بىلەن.

— قانداق خەتەر؟ — سوراپتۇ چوغلۇق، كېپىنەك، قار لەيلىسى بىردەك ئەنسىزلىنىپ.

— تېخى بىلمىدىم، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى غەمكىنغىنە.

خىرۇستال شاھزادە مېڭىۋېرىپتۇ، ئۇ بىرەر خەتەرگە دۇچ كېلىدىغانلىقىنى ھېس قىلالمىغانىدەكلا ئىكەن، چوغلۇق، كېپىنەك، قار لەيلىسى ۋە ئاق شاتۇتى ھاۋانىڭ بارغانسېرى سوۋۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىپتۇ.

— مەن پەقەتلا چىدىمىدىم، — دەپتۇ چوغلۇق ئاخىر تاقەتسىزلىنىپ.

— مەنمۇ شۇ، — دەپتۇ كېپىنەكمۇ، — نېمانچە قاتتىق سوغۇق بۇ.

— چىداملىقراق بولايلى، — دەپتۇ قار. مۇزلۇقتا ئۆسكەن قار لەيلىسى.

ئاق شاتۇتى يەنىلا ئۇندىمەپتۇ، ئۇنىڭ ئوي - خىيالى دۇچ كېلىدىغان خەتەردىن قانداق قۇتۇلۇشتا ئىكەن.

كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا دەھشەتلىك جۇت - شۇرغان ئۇشقىرتىپ، تۇخۇمدەك - مۇشتۇمدەك مۆلدۈرلەر يېغىشقا باشلاپتۇ، يەر يۈزى بىر قەۋەت مۇز بىلەن قاپلىنىپتۇ، خىرۇستال شاھزادىگە مېڭىش مۇمكىن بولماپتۇ، چۈنكى ئۇ

تېزلا مۇز بىلەن قورشىلىپ، يەنە تېزلا ئۆزىدەكلا سۇپىسۇزۇك مۇز بىلەن بىر گەۋدە بولۇپ قالغانىكەن.

— ئاھ! بېچارە خىرۇستال شاھزادە، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى ھەسرەت بىلەن، — كۆز ئالدىدا تۇرغان مەنزىلگە ئەمدى مەڭگۈ يېتىپ بارالماي، ئارماندا كېتىدىغان بولدى - دە.

بۇ چاغ يىراق - يىراقلاردىن يەنە كىشىنىڭ يۇرەك تارىنى تىترىتىدىغان ئاجايىپ مۇڭلۇق بىر كۈي يېتىپ كەپتۇ:

بىر تېنىم كۈرمىڭ تىكەن، دەشتى بالادۇر بۇ دىيار،
غەم ئوتىدا سەرۋىدەك قەددىم بولۇپ قىل تولغىنار.
بىر تىلىم يۇزمىڭ فىغان ئۇنلىتەر جان ۋەھمىدە،
نەكى جان، جاندىن ئەزىز ئول يار ئۈچۈن بوپ ئىنتىزار.
يوقتى ئارمان، بىر كۆرۈپ نۇرلۇق جامالى شولىسىن،
كەپتىرى جانىمنى ئاندىن شۇم ئەجەل قىلسا شىكار.

مۇڭ - زارلىق بۇ كۈي ساداسى بارغانسېرى كۈچىيىپ، قات- قات مۇز ئىچىدە قالغان خىرۇستال شاھزادىگىمۇ تەسىر قىپتۇ - دە، ئۇ بىرلا كۈچىنىپ ئۈستىدىكى مۇز قەۋەتلىرىنى پارچىلاپ، ئالغا قاراپ قەدەم بېسىپتۇ، ئەمما مىڭبىر مۇشەققەت ئىچىدە ئون نەچچە قەدەم بېسىپلا يەنە بارغانسېرى كۈچىيىـ ـۋاتقان جۇت - شۇرغان ۋە تاراسلاپ يېغىۋاتقان مۆلدۈر ئىچىـ ـدە، قات- قات مۇز ئاستىغا كۆمۈلۈپ قاپتۇ، مۇز قەۋىتى قېلىنـ ـلاپ، تېزلا يەنە بىر كىچىك تاغ ھاسىل قىپتۇ، ھەرقانچە كۈچەشلەرمۇ ئەمدى كار قىلماپتۇ.

— ئاھ! بېچارە خىرۇستال شاھزادە، ئەلۋىدا! — دەپتۇ

مۆلدۇر سوقۇپ جېنى تۇمشۇقىغا كېلىپ قالغان ئاق شاتۇتى،— لەنىتى جۇت - شۇنرغان، رەھىمسىز مۆلدۇر ھەممەيلەننى نابۇت قىلىدىغان بولدى.

يىراقلاردىن كېلىۋاتقان مۇڭلۇق كۈي، جۇت-شۇنرغانلارنى بۆسۈپ ئۆتۈپ، تېخىمۇ ئېنىق ۋە تېخىمۇ مۇڭلۇق ئاڭلىنىشقا باشلاپتۇ:

بىر تېنىم كۆرمىكى تىكەن، دەشتى بالادۇر بۇ دىيار،
غەم ئوتىدا سەرۋىدەك قەددىم بولۇپ قىل تولغىنار.
بىر تىلىم يۈزمىكى پىغان ئۇنلىتەر جان ۋەھمىدە ،
نەكى جان، جاندىن ئەزىز ئول يار ئۈچۈن بوپ ئىنتىزار.
يوقتى ئارمان، بىر كۆرۈپ نۇرلۇق جامالى شولىسىن،
كەپتىرى جانىمنى ئاندىن شۇم ئەجەل قىلسا شىكار.....

خىرۇستال شاھزادە قاپسىلىپ قالغان مۇز تاغدىن ئۇنىڭ ھەسرەت - نادامەتلىك جىزىلدىغان ئاۋازى كەپتۇ، بارغانسېرى زورىيىۋاتقان مۇز تاغ ئىچىدىن ئەمدى ئۇنى كىممۇ قۇتقۇزالىسۇن.

— بۇ بۇرۇقتۇرمىچىلىقتىن جاق تويدۇم، — دېگەن بىر سادا كەپتۇ بىر چاغدا مۇز تاغ ئىچىدىن.

چۈنكى، نېمە ئۈچۈندۇر مۇز قەۋىتى چوغلۇق گۈلىگە يېپىشماي، بەلكى چوغلۇق بىلەن مۇز ئارىلىقىدا بىر كىچىك بوشلۇق قالغانكەن، شۇ بوشلۇق ئىچىدىن شۇنداق بىر سادا ياڭراپتۇ:

كېلىڭلار دوستلىرىم! كېلىڭلار بۇيان،
چىن دوستلۇق مېھرىنى قىلىڭلار ئايان.
چوغلۇق بىز، چوغلىنىپ يانايلى تېزرەك،
ئېرىسۇن قار - مۇزلار، يىتسۇن شۇرغان.

ناخشا ساداسى يىراق - يىراقلارغا، ئالەمنىڭ ھەممە بۇلۇڭ - پۇچقاقلىرىغا تاراپ كېتىپتۇ، بىرچاغدا سەلكىن باھار شامىلى قوزغىلىپ، تەرەپ - تەرەپلەردىن سانسىزلىغان چوغلۇقلارنى ئۆچۈرۈپ كەپتۇ، تېزلا يەر يۈزى، ۋە مۇزتاغ ئۈستى چوغلۇق بىلەن قاپلىنىپتۇ، ئۈشقىرتىپ چىقىۋاتقان جۇت - شۇرغان ۋە تاراسلاپ يېغىۋاتقان مۆلدۈر ئۆلارنى نابۇت قىلالماپتۇ، بەلكى چوغلۇقلار يېلىنجاپ تۇرغان ئوتقاشلارغا ئايلىنىپ، نۇر ۋە ئىسسىقلىق تارقىتىپ، مۇز - مۆلدۈرلەرنى ئېرىتىۋېتىپتۇ، جۇت - شۇرغاننى قوغلاپ، باھار ئاپتىپىدەك ئىللىقلىق بېغىشلاپتۇ.

بارا - بارا كۆكنى قاپلىغان مۇدھىش بۇلۇت - تۇمانلار تارقىلىپ، كۈلۈپ تۇرغان قۇياش زاھىر بولۇپ، ئاستا - ئاستا خرۇستال شاھزادىنى ئارىغا ئېلىپ، بىر گەۋدىلىشىۋالغان مۇز تاغمۇ ئېرىپ كىچىكلەشكە باشلاپتۇ ۋە ئاخىر خرۇستال شاھزادە بىرلا كۈچىنىپ چاراسلاپ يېرىلىپ، غۇلاپ چۈشۈپتۇ، ھەممە قار - مۇزلار ئاستا - ئاستا ئېرىپ، سۇ بولۇپ ئېقىپتۇ.

— رەھمەت ساڭا، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى چوغلۇققا مىننەتدارلىق بىلدۈرۈپ:

— بىزگە نىجاتكار بولدۇڭ.

خىرۇستال شاھزادە يولىنى داۋام قىپتۇ، چوغلۇق ئاق شاتۇتى، قار لەيلىسى ۋە كىپىنەك بىلەن خوشلىشىپ، شۇ يەردە ماكانلىشىپ قاپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا چوڭقۇرلۇقنىڭ كۆز يەتكۈسىز ۋە قانات سىزلارغا ئەسلا ئۆتۈش مۇمكىن بولمىغان يىپرىق بەلباغقا دۇچ كەپتۇ، ئۇنىڭ قەدىمى شۇ يەردە توختاپتۇ.

— ئەمدى ئۇ قانداق قىلار؟ — قار لەيلىسى، كىپىنەك، ئاق شاتۇتى تەڭلا غەمگە چۆكۈپتۇ، چۈنكى يولنى توغرىسىغا كىپسىپ قويغان بۇ ھاڭدىن خىرۇستال شاھزادىنىڭ ئۆتۈشى مۇمكىن ئەمەس - دە.

شۇ چاغ يەنە ھېلىقى مۇڭلۇق كۈي كىشىنىڭ يۈرەك تارىنى چېكىپ، ئۇلارنىڭ قۇلاق تۈۋىدە ياڭراشقا باشلاپتۇ:

بىر تېنىم كۈرمىڭ تىكەن، دەشتى بالادۇر بۇ دىيار،
غەم ئوتىدا سەرۋىدەك قەددىم بولۇپ قىل تولغىنار.
بىر تىلىم يۈزمىڭ پىغان ئۈنلىتەر جان ۋەھمىدە،
نەكى جان، جاندىن ئەزىز ئول يار ئۈچۈن بوپ ئىنتىزار.
يوقتى ئارمان، بىر كۆرۈپ نۇرلۇق جامالى شولىسىن،
كەپتەرى جانىمنى ئاندىن شۇم ئەجەل قىلسا شىكار.....

مۇڭ - زارلىق كۈي سېھرىي كۈچىدىن، خىرۇستال شاھزادىنىڭ سۈپسۈزۈك جىسمى ھېلىلا تاراسلاپ يىپرىلىپ كېتىدىغاندەك جىغىلداپ كېتىپتۇ - دە، ئىختىيارسىز ئالغا

قەدەم تاشلايتۇ.

— ئاھ! بىچارە خىرۇستال شاھزادە، — شۇنىلاپتۇ ئاق شاتۇتى چەكسىز قايغۇ - ھەسرەت ئىچىدە تېپىرلاپ، — ئۇنىڭ خىرۇستال جىسمى ئەمدى ھاڭ ئاستىدا تېرىقتەك پارچىلىنىپ ، چېچىلىپ ياتىدىغان بولدى - دە.

شۇ خەتەرلىك مىنۇتلاردا، كېپىنەكنىڭ ئىنچىكە ئاۋازلىق ناخشىسى ياڭراشقا باشلايتۇ:

كېلىڭلار دوستلىرىم، كېلىڭلار بۇيان،
چىن دوستلۇق مېھرىنى قىلىڭلار ئايان.
بىرەيلى نىجاتلىق يېڭى دوستلارغا،
بىرلىكنىڭ كۈچىنى قىلىپ نامايان.

سەلكىن شامال ناخشا ساداسىنى يىراق - يىراقلارغا، ئالەمنىڭ ھەممە بۇلۇڭ - پۇچقاقلىرىغا ئېلىپ كېتىپتۇ، كۆپ ۋاقىت ئۆتمەي سان - سانا‌قسىز ۋە رەڭگارەڭ كېپىنەكلەر ئارقا - ئارقىدىن ئۇچۇپ كېلىشىپتۇ، ئۇلارنىڭ كۆپلۈكىدىن ئاسمان يۈزىنى كۆرۈشمۇ مۇمكىن بولماپتۇ، ئۇلار ھەممىسى بىردەك ھاڭ ئاستىغا قاراپ شۇڭغۇپتۇ - دە، ھاڭ ئاستىدىكى يوغان تاشلار بىلەن ئارىلىقى بىرەر غۇلاچچە قالغان خىرۇستال شاھزادىنى كىچىككىنە قاناتلىرىنىڭ يەلپۈنۈشى بىلەن چىققان شامال ئارقىلىق، يۇقىرىغا ئۆرلىتىشكە كۈچەپتۇ، بارغانسېرى كۆپىيىۋاتقان كېپىنەكلەر ئاخىر زىچ بىرلىشىپ، رەڭدار بۇلۇت ھاسىل قىلىپ توپلىشىپ، خىرۇستال شاھزادىنى ئاسمان - زېمىن ئارىلىقچە كېلىدىغان چوڭقۇر ھاڭنىڭ ئۇ لېۋىدىن يەنە

بىر لېۋىگە ئېلىپ چىقىپتۇ.

— رەھمەت سىلەرگە! — دەپتۇ ئاق شاتۇتى شاد-لىنىپ،— ئۆم - ئىناقلىقنىڭ كۈچىنى نامايان قىلدىڭلار، دوسلۇق مېھرىنى يەتكۈزدۈڭلار.

خىرۇستال شاھزادە يولىنى داۋام قىپتۇ، ئاق شاتۇتى بىلەن قار لەيلىسى ئۇنىڭغا ھەمراھ بوپتۇ.

— بىز مۇشۇ يەردە ماكانلىشىپ قالىمىز ، — دەپتۇ كىپىنەكلەر ئۇلار بىلەن خەيرلىشىپ، — بۇ يەرنىمۇ گۈل-گۈلىستانلىققا ئايلاندۇرىمىز، سىلەرگە ئاقيول بولسۇن .

خىرۇستال شاھزادە مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، مەنزىلگە يېقىنلاشقانسېرى، نېمە ئۈچۈندۇر ھاۋا قىزىپ كېتىپتۇ، قار لەيلىسى ۋايساشقا باشلاپتۇ:

— پاھ ! نېمىدېگەن ئىسسىق بۇ، مەن پەقەتلا چىدىمىدىم.

— چىداملىقراق بول، — دەپتۇ ئاق شاتۇتى تەسەللى بېرىپ، — مەنزىلگە ئاز قالدۇق، بۇ يەردىنمۇ ئۆتۈپ كېتىمىز.

بىراق يەنە ئۇزاققا بارمايلا ئاق شاتۇتى ئۆزىمۇ بىئارام بولۇشقا باشلاپتۇ، چۈنكى ئالدىغا ماڭغانسېرى ھاۋا ئوت يېقىلغان تونۇردەك قىزىپ كېتىپتۇ، ئاخىر شۇنداق بىر جايغا يېتىپتۇكى، يەر يۈزىدىن لاۋۇلداپ ئوت كۆتۈرۈلۈپ تۇرغان، ئۆيدەك - ئۆيدەك تاشلارمۇ ئوت تەپتىدە تاراسلاپ يېرىلىپ، تېرىقتەك چېچىلىپ كېتىۋاتقۇدەك.

بۇ يەردە خىرۇستال شاھزادىنىڭ سۈپىسۈزۈك جىسمىمۇ ئوت تەپتىدە ھېلىلا چاراسلاپ يېرىلىپ كېتىدىغاندەك بىر

هالدا قاپتۇ، ئالدىغا مېڭىش مۇمكىن بولماپتۇ، ئەمما شۇ ۋاقىت يەنە ئۇنى چىللاپ ھېلىقى مۇڭلۇق بىر كۈي ياڭراشقا باشلاپتۇ.

بىر تېنىم كۈرمەك تىكەن، دەشتى بالادۇر بۇ دىيار،
غەم ئوتىدا سەرۋىدەك قەددىم بولۇپ قىل تولغىنار.
بىر تىلىم يۈزمەك فىغان ئۈنلىتەر جان ۋەھمىدە،
نەكى جان، جاندىن ئەزىز ئول يار ئۈچۈن بوپ ئىنتىزار.
يوقتى ئارمان، بىر كۆرۈپ نۇرلۇق جامالى شولىسىن،
كەپتەرى جانىمنى ئاندىن شۇم ئەجەل قىلسا شىكار.

خىرۇستال شاھزادە يەنە زور كۈچىنىشلەر بىلەن ئالغا قەدەم تاشلاپتۇ، شۇ ھامان ئۇنىڭ سۈپسۈزۈك جىسمى ئوت بالقۇنلىرى ئىچىدە قاپسىلىپ قاپتۇ.

— ئاھ! بىچارە شاھزادەم، — دەپتۇ پەر-قاناتلىرى ئۈتلىنىپ، ئۆزى كاۋاپ بولۇپ قالايلا دەپ قالغان ئاق شاتۇتى ھەسرەت بىلەن، — ئوت بالقۇنلىرى ئۇنى.....

بىراق، شۇ خەتەرلىك مىنۇتلار خىرۇستال شاھزادىنىڭ بېشىدىكى گۈلچەمبىرەككە قىستۇرۇلغان قار لەيلىسى شۇنداق ناخشا ئېيتىپتۇ:

كېلىڭلار دوستلىرىم، كېلىڭلار بۇيان،
چىن دوستلۇق مېھرىنى قىلىڭلار ئايان.
قار - مۇز باغرىدا ئۆسكەن لەيلە بىز،
قىلايلى بۇ جايىنى ھەم شۇنداق ماكان.

شۇ چاغ يېراق - يېراقتىن، تەرەپ - تەرەپتىن غۇرقىراپ سوغۇق تاغ شامىلى كېلىپ، سان - سانا‌قسىز قار لەيلىلىرىنى ئۈچۈرۈپ كېلىشكە باشلايتۇ، قار لەيلىلىرىنىڭ بەرگى ۋە ياپراقلىرىدا بىرگە كەلگەن قار - مۇز پارچىلىرى يەرگە تۆكۈلۈپ، لاۋۇلداپ كۆيۈۋاتقان رەھىمسىز ئوتتا بەرھەم بېرىپتۇ ، ھاۋا بارغانسېرى سوۋۇنلىشىپ، ئوت يالقۇنلىرى ئۆچۈپتۇ، بۇ جاي ئاستا - ئاستا قار - مۇزلۇق دالىغا ئايلىنىپ، قار لەيلىلىرى يىلتىز تارتىپ، بۇ يەرگە ماكانلىشىپتۇ.

— رەھىمەت سىلەرگە، — ئەجەل گۈلخانلىرىنى ئۆچۈرۈپ، ھاياتلىق يولى ئېچىپ بەردىگىلار، — دەپتۇ قار لەيلىلىرىنىڭ بەرگلىرىدىن تۆكۈلگەن خىسلەتلىك قار سۈيىدە جاراھەتلىرى ساقىيىپ، بېجىرىم ھالىغا كېلىپ قالغان ئاق شاتۇتى.

خىرۇستال شاھزادە يەنە يولىنى داۋام قىپتۇ ، شاتۇتى قار لەيلىرى بىلەن خوشلىشىپ ، ئۇنىڭ كەينىدىن ئۈچۈپ كېتىپتۇ .

خىرۇستال شاھزادە مېڭىپتۇ ، مېڭىپتۇ، يول بارغانسېرى ئېگىزلەپ بېرىپتۇ، ئاخىر تاغ چوققىسىدىكى بۇلۇت - تۇمانلار بىلەن ئورنىپ تۇرغان قەلئەگە تۇتۇشىدىغان مېڭىر پەلەمپەيلىك تارغىنە بىر يولغا دۇچ كەپتۇ، يول بەكمۇ تار ۋە چوققىغا يۆگىنىپ ياتقان يىلان باغرىدەك بولۇپ، سەللا مۈدۈرۈپ كەتكەن كىشى تۆۋەنگە موللاق ئاتىدىكەن.

خىرۇستال شاھزادە ئىككىلەنمەستىن پەلەمپەيلەرگە

قەدەم بېسىپتۇ، ھەر قەدەمدە پەلەمپەيلەر بىر سىلكىنىپ، ئۇنى ئىرغىتىپ تاشلاشقا ئۇرۇنۇپتۇ، ئەمما خىرۇستال شاھزادە مەزمۇت قەدەملەر بىلەن يولىنى داۋام قىپتۇ. ئاخىر ئېگىز تاش سېپىللىق، تۆمۈر دەرۋازىسى شىر بېشى سۈرەتلىك يوغان قۇلۇپلانغان قەلئە ئالدىغا يېتىپتۇ، قانداق كىرىشنى بىلمەي تۇرغاندا قەلئە ئىچىدىن ھېلىقى مۇك - زارلىق كۆي ئاڭلىنىشقا باشلاپتۇ.

بىر تېنىم كۆرمىك تىكەن، دەشتى بالادۇر بۇ دىيار،
غەم ئوتىدا سەۋرىدەك قەدەم بولۇپ قىل تولغىنار.
بىر تىلىم يۈزمىك پىغان ئۈنلىتەر جان ۋەھىمدە،
نەكى جان ، جاندىن ئەزىر ئول يار ئۈچۈن بوپ ئىنتىزار.
يوقتى ئارمان ، بىر كۆرۈپ نۇرلۇق جامالى شولىسىن،
كەپتىرى جانىمنى ئاندىن شۇم ئەجەل قىلسا شىكار.

خىرۇستال شاھزادە بەكمۇ تاقەتسىزلىنىپتۇ - دە، جىسمىنىك سۈپسۈزۈك خىرۇستال ئىكەنلىكىنى ئۇنتۇغاندەك، شىر بېشى سۈرەتلىك چويۇن قۇلۇپقا پەشۋا ئۇرۇپتۇ، شۇ ھامان قۇلۇپ شالاقلاپ يەرگە چۈشۈپ، ئۆزىگە بولسا مۆجىزىدەكلا قىلچە زەخىم يەتمەپتۇ، ئۇ قەلئە ئىچىگە بۆسۈپ كىرىپتۇ. قەلئە سەھنىسىگە بىر ئېگىز دار تىكلىنىپ، مەلىكە سۇمبۇل چاچلىرىدىن ئېسىلغان، نازۇك تېنىگە بولسا زەھەرلىك يىلان - چايانلار يۆگىشىپ، نەشتەر سانجىپ، مەلىكىنىك قىپقىزىل قانلىرىنى شوراۋاتقان، ئازاب ئىچىدە ھوشىنى يوقاتقان مەلىكە بولسا ئىختىيارسىز شۇ بىر نەزمىنى

ئېيتىۋاتقانىكەن.

شۇ ھالەتتە ئۇ خىرۇستال شاھزادىنىڭ قەدەم تىۋىشىنى ئاڭلاپ ھوشىغا كېلىپ، بوردەك سارغايغان يۈزلىرى گۈلدەك رەڭلىنىپ، بارچە تارتقان ئازابلىرىنى ئۇنتۇپ لەۋلىرىدە شادلىق كۈلكىسى جىلۋىلەپ:

— ئاھ! مېنىڭ سۆيۈملۈك شاھزادەم، مەن ئاخىر سىزنى يەنە كۆردۈم، — دەپتۇ زەئىپقىنا بىر ئاۋازدا.

بىراق، دەل شۇ قۇتلۇق مىنۇتلاردا كۆك يۈزىنى قارا بۇلۇت قاپلاپ، قارا بۇلۇتلار ئارىسىدىن يىلان باشلىق ھاسا تۇتقان بەتبەشىرە جادۇگەر شاھ چىقىپ كەپتۇ - دە:

— قايسى شامال سېنى بۇ يەرگىمۇ ئۇچۇرۇپ كەلگەندۇ، ئەمدى زۇلۇم گۈرزىسى بىلەن سېھرىي جادۇ قىلايكى، تېنىڭ تېرىقتەك چېچىلىپ قۇم- تۇپراققا قوشۇلۇپ كەتسۇن، يەنە بىر قېتىم ماڭا قايتا ئاۋارىچىلىك سالمىسۇن، ئۇمۇ سەندىن دىل رىشتىنى ئۈزۈپ، ئۆزىنى ماڭا بەخشەندە قىلسۇن، — دەپتۇ دەھشەتلىك بىر ئەلپازدا.

ئۇ شۇنداق دەپ مەلىكىنى ئازابتىن قۇتقۇزۇشقا كېتىۋاتقان خىرۇستال شاھزادىگە قارا چاڭگىلىنى سوزۇپتۇ، قولى يىلاندەك سوزۇلۇپ بېرىپ، ئالىقىنى يوغىناپ، خىرۇستال شاھزادىنى بېلىدىن سىقىملاپ ئاپتۇ - دە، مەلىكىنىڭ ناله- پەريات، يېلىنىشلىرىغا قارىماي، قەلئە سېپىلىدىن ئارتىلدۇرۇپ، تاغ چوققىسى تۆۋىنىگە تاشلاپتۇ، مەلىكە شەھلا كۆزلىرىدىن ياش ئورنىغا قان ئاقتۇرۇپ قاپتۇ.

تۆۋەنگە تاشلانغان خىرۇستال شاھزادە، تاغ باغرىدىكى قورام تاشلار ئۈستىگە چۈشۈپ، سۈپسۈزۈك جىسمى پارە -

پارە بولۇپ چېقىلىپ، چېچىلىپ يېتىپ قاپتۇ، ئارقىدىنلا ئۇچۇپ چۈشكەن ئاق شاتۇتى:

— ۋاي ئىسسىت! زالىمنىڭ زۇلۇم قامچىسى ئاخىر سېنى نابۇت قىلدى ـ دە، ئەمدى قانداق قىلغۇلۇق، — دەپتۇ پەرياد قىلىپ.

شۇ چاغ تاغ چوققىسىدىن مەلىكىنىڭ چوڭ يىپەك رومىلى ئاستاغىنە لەيلەپ چۈشۈپتۇ، ئاق شاتۇتى ئېسىنى تېپىپ، رومالنى يېيىپتۇ ـ دە، خىرۇستال شاھزادە ھەيكىلىنىڭ پارچىلىرىنى تېرىقچە قالدۇرماي تېرىپ، رومالغا تۈگۈپتۇ، ئەمما تۈگۈنچىنى كۆتۈرۈپ ئۇچۇشقا قۇربى يەتمەي، ئاخىر كەڭ دالىنى كېزىپ يۈرگەن سەلكىن شامالغا يېلىنىپتۇ:

كەلگىن شامالجان، كەلگىنە بۇيان،
چىن دوستلۇق مېھرىنى قىلغىنا ئايان.
يەتكۈزۈپ قويغىنا ئانا دىيارغا،
ياخشىلىق يانغۇسى، ياخشىغا ھامان.

شۇ ھامان سەلكىن شامال غۇرقىراپ يېتىپ كەپتۇ ۋە كۈچىيىپ، تۈگۈنچىنى ئۇچۇرۇپ مېڭىپتۇ، ئاق شاتۇتى ئەگىشىپتۇ، قانچىلىك ۋاقىت ئۇچقىنى ۋە قانچىلىك مۇساپە باسقانلىقى نامەلۇم، بىر چاغدا بىر چىمەنزارغا، چىمەنزاردا قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان قەبرە يېنىغا بېرىپ توختاپتۇ.

— بۇ مەرھۇم خانىشنىڭ قەبرىسىغۇ، — شۇنىرلاپتۇ ئاق شاتۇتى ئۆزى ـ ئۆزىگە، ئاندىن ئۇ ئەمدى نېمە ئىش

قىلىشى ھەققىدە ئويلىنىۋېلىش ئۈچۈن، بىر قاقشال دەرەخ شېخىغا قونۇپ ئولتۇرۇپ خىيالغا چۆكۈپتۇ، ئەمما ئىختىيارسىز ئۇيقۇغا كېتىپ قاپتۇ، دەل شۇ ۋاقىتتا غۇر - غۇر شامال يىراقتىكى قەلئەدىن مۇنداق بىر سادانى ئېلىپ كەپتۇ:

كەپتەرى جانىمنى قىلساڭچۇ ئەجەل تېزرەك شىكار،
گۈلنىھالىم بولمىسۇن شۇم قاغا - قۇزغۇنغا دۇچار.

تۈگۈنچە ئىچىدىكى خىرۇستال ھەيكەل پارچىلىرى بۇ مۇڭ - زار تەسىرىدىن بولسا كېرەك، بىلىنەر - بىلىنمەس مىدىرلاشقا باشلاپتۇ، شۇ چاغ ئاسمان تۈن چۈمبىلىگە پۈركىنىپتۇ، ئاي مەشرىق ئاسمىنىدىن كۆتۈرۈلۈپ، يۇلتۇزلار جىلۋە قىلىشقا باشلاپتۇ، تۈگۈنچە ئىچىدىكى خىرۇستال ھەيكەل پارچىلىرى بولسا تېخىمۇ بەك مىدىرلاشقا باشلاپتۇ ۋە ئاخىر بىر - بىرىگە ئۇرۇلۇپ - سوقۇلۇپ مۇنداق بىر كۈي ساداسى ھاسىل قىپتۇ:

نۇرلىنىپ ئاي ، جىلۋىلەر يۇلتۇز سامادا بىھىساب،
يار ئۇيياندا دەرد - بالادا، مۇندا مەن ياتتىم بىتاپ.
ۋادەرىغ ! يار ھالىغا يەتمەككە ھېچ ئىمكانە يوق،
بول ئۆزۈڭ ئى جان ئانا دەردىمگە دەرمان سەن شۇ تاپ.

غۇر - غۇر شامال تۈگۈنچىنى يېشىۋېتىپتۇ، شۇ ھامان قەبرە يېرىلىپ، ئاپپاق بىر قول چىقىپتۇ - دە، بىر چاڭگال

تـۇپراقنى ئـاي نۇربـدا يۇلتـۇزدەك چاقنـاپ ـ جىلۋىلىنىـپ
تۇرغـان خىرۇسـتال شـاھزادىنىڭ ھەيكىلىنىـڭ پـارچىلىرى
ئۈستىگە چېچىپتۇ، ئاندىن ئاپپاق قول غايىب بولۇپ، قەبـرە
قايتـىدىن ئەسـلىگە كېلىـپ قـاپتۇ، خىرۇسـتال شـاھزادىنىڭ
ھەيـكەل پـارچىلىرى بىرىكـىپ، ئاسـتا ـ ئاسـتا بىـر پۈتـۈن
گەۋدە ھـالىتىگە كەپتـۇ، ئەمما چېچىلغـان تـۇپراق ئۇنـىڭ
جىپسىلاشقان يېرىقلىرى ئارىسىدا قالغـان، مىدىرلاپ كەتـسە
قايتـىدىن پارچىلىنـىپ كېتىدىغانـدەكلا بىـر ھالـدا ئـىكەن،
ئۇنىڭ كۆكسىدىن ئاستا ـ ئاستا شۇنداق بىر سادا ياڭراشـقا
باشلاپتۇ:

بولدى بىر سەكپارە جىسمىم ، يوق لېكىن دەرمانىمە ،
ئىزلەبان يار ۋەسلىنى ئۇچماق ئۈمىد ـ ئارمانىمە .
ئاھ! نېتەي، زەپ بىئىلاج قالدىم تۇمەن دەرد ـ داغدىمەن،
كىم يېتەركىن ئەمدى ھالىم ، ئاڭلە بان پىغانىمە .

شۇ چاغ قەبرە يېنىدا ئۆسكەن، قاردەك ئاق، تـاۋاقتەك
يوغـان ئېچىلغـان ئەتىرگـۈل خىرۇسـتال شـاھزادە گەۋدىـسى
ئۈسـتىگە ئېگىلىـپ، گـۈل بەرگلىرىـدىن خىرۇسـتالدەك
سۈپـسۈزۈك شـەبنەملەرنى تۆكۈشـكە باشـلاپتۇ، تۆكـۈلگەن
شەبنەم ئاستا ـ ئاستا خىرۇستال شاھزادىنىڭ گەۋدىسىدىكى
دەز ـ يېرىقلارغا سـاقىپ كىرىـپ، تـۇپراق بىـلەن بىرىكـىپ،
ئانا سۈتىدەك بىر ھالغا كەپتۇ ۋە ئاسـتا ـ ئاسـتا خىرۇسـتال
شـاھزادە تېـنىگە سـىڭىپلا كېتىپتـۇ، ئـاخىر خىرۇسـتال
شـاھزادىنىڭ گەۋدىـسىدىكى ھەمـمە يېرىـق ـ دەزلەر غايىـب

بوپتۇ. شۇنداق قىلىپ، تۇيۇقسىز ئۇنىڭغا پۈتۈنلۈك ۋە كۈچ - قۇۋۋىتى ئاتا قىپتۇ.

تاكى سۈرۈلۈپ، ئۇپۇق قىزارغان بىر چاغدا، شاھزادىلىك تاج ئاستىدىكى بۈدۈر چاچلىرىدىن نەقىشلىك ئۆتۈك-لىرىگىچە، ھەتتا مۈرىسىدىن يېيىلىپ چۈشۈپ، شامالدا يەلپۈنۈپ تۇرغانىدەك كۆرۈنىدىغان يوپۇقىغىچە سۈپسۈزۈك خىرۇستالدىن پۈتۈلگەن بىر ھەيكەل — خىرۇستال شاھزادە ئورنىدىن دەس تۇرۇپتۇ ، ئۇنىڭ كۆزلىرى يەنىلا دېگىزدەك كۆپكۆك ياقۇتتىن، لەۋلىرى ئانار دانىسىدەك قىزىل مارجاندىن، ئوڭ قولىدا مەڭگۈ سولماس قىزىل ئەتىرگۈل، بېشىدا مەلىكە كىيدۈرۈپ قويغان تۇرۇماس گۈلچەمبە-رەك..... ئەيتاۋۇر ئۇ ئېگىز تاغ چوققىسىدىكى قەلئەدىن تاشلۇپتىلىشتىن بۇرۇنقى بېجىرىم ھالىتىدە تۇرۇپتۇ.

— پاھ! — دەپتۇ شۇ چاغ غەپلەت ئۇيقۇسىدىن بىدار بولغان ئاق شاتۇتى سۆيۈنۈش بىلەن، — قانداق مۆجىزە بىلەن ئۇ ئەسلىگە كېلىپ قالغاندۇ؟

شۇ چاغ يىراق - يىراقلاردىن يەنە غۇر - غۇر شامال شۇنداق بىر مۇڭ - زارنى ئېلىپ كەپتۇ:

كەپتەرى جانىمنى قىلساڭچۇ ئەجەل تېزرەك شىكار،
گۈلنىھالىم بولمىسۇن قاغا - قۇزغۇنغا، دۇچار.
بۇ تىرىكلىكتىن تۇمەن ئەلا ئۇ دۇنيالىق سەپەر،
چۈنكى ئۇچراتماق ئۈمىدىم، ئاندا كەتمىش دىلئازار.

شۇ ھامان خىرۇستال شاھزادىنىڭ كۆكسىدە بىر ئوت

يېلىنجاپتۇ، ئوت تەپتىدە سۇپسۇزۇك خىرۇستال جىسمى قىزغۇچ سېرىق رەڭ ئاپتۇ، پۈتلىرى ئىختىيارسىز ئۇنى مۇڭ-زار كېلىۋاتقان تەرەپكە ئېلىپ مېڭىپتۇ.

ئۇ يۇرۇپتۇ، يۇرۇپتۇ، بارغانسېرى غەيرىتى، قەدىمى تېزلىشىپتۇ، قانچىلىك ۋاقىت ماڭغىنى نامەلۇم، بىر چاغدا هېلىقى ئېگىز تاغ چوققىسى ئالدىغىمۇ يېتىپتۇ، قەلئە دەرۋازىسى ئالدىغىمۇ چىقىپتۇ، قەلئە دەرۋازىسى ئەمدى تېخىمۇ قېلىن پولاتتىن قىلىنىپ، تۆگمەن تېشىدەك ئەجدىها نەقىشلىك قۇلۇپ سېلىنغانىكەن.

خىرۇستال شاهزاده يەنه بىر تېپىك بىلەن دەرۋازىنى ئېچىپ، قەلئەگه كىرىپتۇ، ئەمما مەلىكه كۆرۈنمەپتۇ - يۇ، دار ئۆز ئورنىدا تۇرغۇدەك.

— ئۇ نەگه ئەكىتىلگەندۇ؟ — شۇرلاپتۇ ئاق شاتۇتى قايغۇرۇپ.

شۇ چاغ قەلئه ئىچىدىكى غايەت زور ئەجدىها يۆگىشىپ تۇرغان هالەتتىكى ئېگىز تاش مۇنار، مۇنار ئۇستىدىكى ئەجدىها بېشىدا غاردەك ئاغزىدا يەنه شۇ مۇڭلۇق بىر كۆي ياڭراپتۇ:

كەپتەرى جانىمنى قىلساڭچۇ ئەجەل تېزرەك شىكار،
گۈلنىهالىم بولمىسۇن قاغا - قۇزغۇنغا دۇچار.
بۇ تىرىكلىكتىن تۇمەن ئەلا ئۇ دۇنيالىق سەپەر،
چۈنكى ئۇچراتماق ئۇمىدىم ، ئاندا كەتمىش دىلئازار.

خىرۇستال شاهزاده ئەمدى شىر بېشى سۈرەتلىك،

تۇگمەن تېشىدەك قۇلۇپ سېلىنغان مۇنار ئىشىكىگە يۈزلىنىپتۇ، شۇ ھامان قۇلۇپتىكى نەقىشلىك شىر بېشىغا جان كىرىپ، دەھشەتلىك ھۆركىرەپ خىرىس قىپتۇ، بىراق ئۇمۇ خىرۇستال شاھزادىنىڭ بىر تېپىكى بىلەنلا شالاقلاپ يەرگە چۈشۈپ، ئىشىك ئېچىلىپتۇ، خىرۇستال شاھزادە مۇنارغا قەدەم بېسىپتۇ، ھەر قەدىمىدە مۇنار زىلزىلىگە كېلىپ، سىلكىنىپ توختاپتۇ، ئەمما پىسەنت قىلمايلا يۇقىرىغا ئۆرلەپتۇ، ئاخىر مۇنار ئۈستىگە — ئەجدىھا ئاغزىغىمۇ يېتىپتۇ.

ئۇندا گۆھەر شادلىق قەپەس، قەپەس ئىچىدە مامۇق تۆشەك، تۆشەك ئۈستىدە قىزىلگۈلدەك رەڭگى سامانداەك سارغايغان، كۆزلىرىدىن ياش ئورنىدا قان ئېقىپ تۇرغان مەلىكە ئۆلۈك ـ تىرىك ئارىلىقىدا ھوشسىز ياتقانىكەن.

مەلىكە خىرۇستال شاھزادىنىڭ ئاياغ تىۋىشىنى ئاڭلاپ ھوشىغا كەپتۇ ۋە قاق ـ قاق! ئۇرۇپ بىر كۈلۈپتۇ ـ دە، بىر تال ئەتىرگۈلگە ئايلىنىپ قاپتۇ، مەككار جادۇگەرنىڭ سېھرى ئۇنى ئەسلـ ۋەسلىدىن جۇدا قىپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە گۆھەر شادلىق قەپەسنى پاچاقلاپ، ئەتىرگۈلنى قولىغا ئاپتۇ، شۇ ھامان ھاۋا گۈلدۈرلەپ، چاقماق چېقىلغانداەك بىر سادا ياڭراپ، مۇنارغا— تاش ئەجدىھاغا جان كىرىپتۇ. خىرۇستال شاھزادە ئۇ ئاغزىنى يۇمۇۋالغۇچە بۇرغىداەك چىشلىرى ئارىسىدىن ئۆتۈپ، ئۆزىنى سىرتقا ئېتىپتۇ، پەقەت سۇپسۇزۇك خىرۇستال يوپۇقىنىڭ پېشىلا ئەجدىھانىڭ ئاغزىدا قېلىپ، چىشلىرى ئارىسىدا كۈكۈم ـ تالقان بولۇپ كېتىپتۇ، شۇنىڭدىن كېيىن

تاش ئەجدىھا قايتىدىن ئەسلىگە كەپتۇ.

خىرۇستال شاھزادە مۆجىزىدەك ساق - سالامەت يەرگە چۈشۈپتۇ - دە، دەرھال قەلئەدىن چىقىپ، تۆۋەنگە قاراپ قېچىپتۇ.

شۇ چاغ بىر قارا بۇلۇت قەلئە ئۈستىگە كېلىپ، بۇلۇتتىن يىلان ھاسىلىق جادۇگەر شاھ چىقىپ كەپتۇ - دە:

— مەھبۇبەمنى كىم بۇلاپ قاچتى؟ — دەپ ھۆركىرەپتۇ ھەر تەرەپكە كۆز يۈگۈرتۈپ. ئاخىر ئۇ تېخى ئەمدىلا چوققىدىن تۆۋەنگە چۈشۈپ تۇرغان خىرۇستال شاھزادىنى كۆرۈپ قاپتۇ - دە، — يەنە شۇ كاساپەت، ئەمدى ئۇنى ئۆز قولۇم بىلەن يانجىپ، شامالغا سورۇمىسام خەپ! — دەپتۇ تاپىنىغچە يېيىلىپ چۈشكەن ساقاللىرىنى يۇلۇپ قەھىر بىلەن. شۇ سۆزدىن كېيىنلا يەنە قارا بۇلۇت ئۈستىگە چىقىپ خىرۇستال شاھزادىنى قوغلاپ ئۇچۇپتۇ، خىرۇستال شاھزادە قۇيۇندەك چېپىپتۇ، ئاق شاتۇتمۇ ئۇنىڭغا ئاران - ئاران يېتىشىپ ئۇچۇپتۇ، ئۇلار ئاخىر قار لەيلىرى ماكانلاشقان جايغا يېتىپ بېرىپتۇ، بۇ يەر ئاللىبۇرۇن ئاپاق قار، كۆپكۆك مۇزلار بىلەن قاپلانغان، سانسىزلىغان قار لەيلىرى ئېچىلىپ تۇرغان ئاجايىپ گۈزەل مەنزىرىگە ئايلىنىپ قالغانكەن.

— بىزگە ياردەم قىلىڭلارچۇ؟ — تووڭلاپتۇ ئاق شاتۇتى ئەنسىزلىك بىلەن، چۈنكى جادۇگەر شاھ يېقىنلىشىپ قالغان ۋە قارا قوللىرىنى يىلاندەك سوزۇپ، خىرۇستال

شاهزادىنى تۇتۇۋالايلا دەپ قالغانىكەن.

كەلگىنە تېز شۇنىرغان،
چۈش ئاپپىقىم قار گۈلى.
مۇزلاپ قېتىپ قالسۇن تېز،
جادۇگەرنىڭ شۇم قولى.
تاراپ قارا تۇمانلار،
يىتسۇن پەيلى يامانلار.

شۇنداق ناخشا ئوقۇپتۇ ئەڭ چوڭ ۋە ئەڭ كۆركەم ئېچىلغان قار لەيلىسى.

شۇ هامان ئۈشقىرتىپ شۇنىرغان چىقىپ، جاندىن ئۆتكۈدەك قاتتىق سوغۇق ئېقىم يېتىپ كەپتۇ، ئۇنىڭ تەسىرىدە قارا بۇلۇت - تۇمانلار قار- مۆلدۈر بولۇپ تۆكۈلۈپ تۇگەپ، جادۇگەر شاھ يەرگە مۇللاق ئېتىپ قوللىرى سۇنۇپتۇ، ئورنىدىن تۇرغۇچە شۇنىرغان قار - مۇز پارچىلىرىنى ئۇچۇرۇپ كېلىپ، جادۇگەرنى كۆمۈپ تاشلاپتۇ، بۇنىڭدىن كىچىك بىر مۇز تاغ هاسىل بوپتۇ.

جادۇگەر شاھ هوشىنى تېپىپ سىلكىنگەنىكەن، مۇز تاغ يېرىلىپ غۇلاپ چۈشۈپتۇ.

— خەپ! — دەپتۇ ئۇ جان ئاچچىقىدا قار لەيلىرىگە شالىنى چېچىپ.

— قايتىپ كەلگەندە بۇ يەرنى ئوت دېگىزىغا ئايلاندۇرۇپ، هەممىنى كۆيدۈرۈپ كۈل قىلىۋەتمىسەم.

ئۇ شۇنداق دەپ خىرۇستال شاهزادىنى قۇيۇندىنمۇ تېز

سۇرئەتتە قوغلاپ كېلىپ يېتىشۋالاي دەپ قاپتۇ، ئالدى تەرەپ ھېلىقى چوڭقۇر ھاڭ ئىكەن، كېپىنەكلەر بۇ يەرنى گۈل - گۈلستانلىققا ئايلاندۇرۇۋەتكەنىكەن.

— ياردەم قىلىڭلارچۇ! — توۋلاپتۇ ئاق شاتۇتى تاقەتسىزلىك بىلەن.

دوستلارغا دوست مېھرىبان،
كېپىنەك بىز شادىمان.
دوستقا كۆۋرۈك بولايلى،
دۈشمەنلەرگە تاش بوران.
ئامان قالسۇن ياخشىلار،
يېتىسۇن ياۋۇز - يامانلار.

شۇنداق ناخشا ئوقۇپتۇ ئەڭ چوڭ ۋە ئەڭ كۆركەم كېپىنەك.

شۇ ھامان مىڭلىغان، ئونمىڭلىغان رەڭگارەڭ كېپىنەكلەر لىپ - لىپ ئۇچۇپ، قوغلىشىپ ھاڭ ئۈستىدە زىچ بىرلىشىپ كۆۋرۈك ھاسىل قىلىشىپتۇ، خىرۇستال شاھزادە بۇ كېپىنەك كۆۋرۈكتىن ئوڭۇشلۇق ئۆتۈپ كېتىپتۇ، ئارقىدىنلا تاپ بېسىپ قوغلاپ كەلگەن جادۇگەر شاھ دەل كۆۋرۈك ئوتتۇرىسىغا يەتكەندە، كېپىنەكلەر تارقىلىپ كېتىپتۇ، جادۇگەر شاھ ھاڭ ئاستىغا مولالاق ئېتىپ چۈشۈپتۇ، بويىنى ئوشتۇلۇپ بېشى بىر ياندا، تېنى بىر ياندا قاپتۇ. بىراق، بېشى يەنىلا يۇمىلاپ - يۇمىلاپ، ھاڭ لېۋىگە

چىقىۋاپتۇ - دە، ئۆز ئىشىغا قىزغىن تەنتەنە قىلىۋاتقان كىپىنەكلەرگە ئالىيىپ:

— خەپ! قايتىپ كەلگىنىمدە ھەممىڭنى مۇشۇ ھاڭغا تىرىك كۆممىسەم، — دەپتۇ ھۆركىرەپ، ئاندىن گەۋدىسىدىن ئايرىلغان جادۇگەر بېشى، ئاغزى- بۇرنىدىن ئوت ۋە تۈتەك پۈركىگىنىچە يۇمىلاپ - يۇمىلاپ، خىرۇستال شاھزادىنى قوغلاپتۇ، ئۇ قۇيۇندىن تېز يۇمىلىغاچقا خىرۇستال شاھزادىگە يېتىشىۋالاي دەپ قاپتۇ. شۇتاپتا ئاغزى يالاقتەك ئېچىلغان، چىشلىرى پولات ئۇشكىگە ئايلانغان، كۆزلىرىگە قان تولغان، گويا ھازىرلا خىرۇستال شاھزادىنى دەم تارتىپ، كۇكۇم- تالقان قىلىۋېتىدىغاندەكلا ئەلپازدا ئىكەن.

— ياردەم قىلىڭلارچۇ! — دەپتۇ ئاق شاتۇتى ئەمدى ئۇلارغا ئۇچرىغان چوغلۇقلارغا ئەنسىزلىك بىلەن.

يېنىڭ دوستلار يېنىڭلار،
ئوتقاش بولۇپ يېنىڭلار.
ئامان قالسۇن دوستىمىز،
دۈشمەن يولىن توسۇڭلار.
ياخشىلارغا ھەمدەم بىز،
ياۋۇزلارغا دۈشمەن بىز.

سەلكىن شامالدا يەلپۈنۈپ تۇرغان سانسىزلىغان چوغلۇقلار ئارىسىدىكى ئەڭ چىرايلىق پورەكلەپ ئېچىلغان بىر چوغلۇق شۇنداق ناخشا ئوقۇپتۇ.

شۇ هامان چوغلۇقلار بىردىنلا چوغلىنىپ، يېلىنجاپ تۇرغان ئوتقاشلارغا ئايلىنىپ، ئوت دېگىزى پەيدا قىپتۇ.

بۇ ئوت دېگىزىدىن خرۇستال شاھزادە تىنچ - ئامان ئۆتۈپ كېتىپتۇ، ئەمما قوغلاپ كەلگەن ياۋۇز جادۇگەرنىڭ بېشى بولسا ئۈتلىنىپ، قاش - كىرپىكلىرى، چاچ - ساقاللىرىدىن ئايرىلىپتۇ، كۆيۈپ جاراھەتلىنىپ، ئەڭ ئاخىرقى قورالى بولغان ئۈشكىدەك چىشلىرىمۇ بىرى قالماي تۆكۈلۈپ كېتىپتۇ، ئوت دېگىزىدىن چىقىپ بولغاندا بولسا، بىر ئىسكىلىتقا ئايلىنىپ قاپتۇ، بىراق شۇ ھالەتتىمۇ چوغلۇقلارنى قارغىغىچە، خرۇستال شاھزادىنى قوغلاپ يۇمىلاپتۇ.

يۇمىلاۋېرىپ ئاخىر خرۇستال شاھزادىگىمۇ يېتىشۋاپ- تۇ، ئەمما خرۇستال شاھزادە ئەمدى تېنەپ - تەمتىرەپ ئولتۇرماي، ئۇنى قەھر - غەزەپ بىلەن بىرلا تېپىپتۇ، ياۋۇز جادۇگەر بېشى:

— خەپ توختا! خەپ توختا!..... دەپ توۋلىغىچە بەك يىراق، بەكمۇ يىراق بىر جايغا، بارسا كەلمەس بىر ماكانغا ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

شۇ هامان سېھرلەنگەن مەلىكە ئەتىرگۈل ھالىتىدىن ئادەملىك سىياقىغا قايتىپتۇ، چەكسىز خۇشاللىق ئىچىدە خرۇستال شاھزادىنىڭ باغرىغا ئۆزىنى ئېتىپتۇ، بىراق قۇچاقلىغىنى يەنىلا شۇ «كۆزلىرى كۆپكۆك ياقۇتتىن، لەۋلىرى قىزىل مارجاندىن ياسىلىپ، قالغان ھەممە قىسمى— تا شاھزادىلىك زەر تاج ئاستىدىكى بۇدۇر چاچلىرىدىن تارتىپ، نەقىشلىك ئۆتۈكلىرىگىچە، ھەتتا

مۇرىسىدىن يېيىلىپ چۈشۈپ، شامالدا يەلپۈنۈۋاتقانـدەك كۆرۈنـدىغان يوپۇقنىڭ پەشلىرىگىچە سۈپىسۈزۈك خىرۇستالدىن پۈتۈلگەن بىر ھەيكەل ــ خىرۇستال شاھزادە ئىكەن.

ــ ئاھ! ــ دەپتۇ مەلىكە شاد ـ خۇراملىقى قايىقلارغىدۇر غايىب بولۇپ، ھەسرەت بىلەن كۆزلىرىگە ياش ئالغىنىچە.

ــ كۈرمەك خەتەر ۋە ئازاب ـ كۈلپەتلەر ئىچىدە، مېنى جادۇگەر شاھنىڭ ئازابلىرىدىن خالاس قىلسۇنۇ، لېكىن ئۆزى يەنىلا سېھرلەنگەن ھالەتتە قېلىۋەرسۇن، بۇ نېمىدېگەن زور بەختسىزلىك، مېنىڭ ئازابتىن قۇتۇلغىنىم ۋە ئەسلىمگە كەلگىنىمنىڭ نېمە ئەھمىيىتى..... بىچارە شاھزادەم .....

خىرۇستال شاھزادىنىڭ سۈپىسۈزۈك جىسمىدىن شۇنداق سادا كەپتۇ :

ــ ئاھ سۆيۈملۈك مەلىكەم! سىز يەنىلا مېنى ــ سۈپـ ـسۈزۈك بىر خىرۇستال ھەيكەلنى، ياق، مۇزدەك سوغۇق بىر تاش ھەيكەلنى ياخشى كۆرەرسىزمۇ؟

ــ ياخشى كۆرىمەن! ــ دەپتۇ مەلىكە قەتئىيلىك بـ ـلەن، ــ ئىلگىرىمۇ بىر سىزنىلا ياخشى كۆرگەن، ھازىرمۇ، بۇنىڭدىن كېيىنمۇ ياخشى كۆرىمەن، چۈنكى سىزنىڭ جىسمىڭىز مۇزدەك سوغۇق بىر تاش ھەيكەل بولغىنى بىلەن، يۈرىكىڭىز مەڭگۈ مۇزلىماس بىر ئوت، ۋۇجۇدىڭىزدا ھەرقانداق سېھىر ـ ئەپسۇن كار قىلمايدىغان، ھەرقانداق خەتەر مۇشكۈلاتتىنمۇ قورقمايدىغان بىر جاسارەتلىك روھ

ئورۇن ئالغان.

شۇ چاغ خىرۇستال شاھزادىنىڭ كۆكسىدە بىر ئوت زاھىر بولۇپ، جىسمى قىپقىزىل ياقۇت رەڭگە كىرىپ قىزىل نۇرغا چۆمۈپتۇ، نۇر بارغانسېرى كۈچىيىپ، ئاخىر خىرۇستال شاھزادە نۇر ئىچىدە غايىب بوپتۇ، ئاندىن قىزىل نۇر سۇسلاشقا باشلاپتۇ- دە، ئاخىر مەلىكىنىڭ ئالدىدا بۇدۇر چاچلىرى زەر تاج ئاستىغا باسۇرۇلغان، كانۇڭاي كۆڭلەك كىيىپ، زەر كەمەر باغلىغان ۋە نەقىشلىك ئۆتۈكى قۇياش نۇرىدا ۋالىلداپ تۇر- غان، مۇرىسىدىن يېيىلىپ چۈشكەن بىر پېشى يوق، ئاق يىپەك يوپۇقى سەلكىن شامالدا يەلپۈنۈپ تۇرغان ئاجايىپ خۇش قامەت، خۇش چىراي بىر شاھزادە ئايان بوپتۇ، ئۇ مەلىكىگە گۈپۈلدەپ خۇش پۇراق چېچىپ تۇرغان بىر تال قىزىل ئەتىر- گۈلنى سۇنۇپتۇ.

مەلىكە چەكسىز ھاياجان ئىچىدە:

— ئاھ شاھزادەم، ئاخىر سىزمۇ سېھىر - جادۇدىن خالاس بولدىڭىز، — دەپتۇ خۇشاللىق ياشلىرىنى تۆكۈپ تۇرۇپ، ئەتىرگۈلنى قوش قوللاپ ئاپتۇ.

— شۇنداق! — دەپتۇ شاھزادە مەلىكىنىڭ قوللىرىنى مەھكەم تۇتۇپ، — بىز ئەمدى ئەركىن، ھېچكىم بىزنى ئايرىۋېتەلمەيدۇ، سىز مەڭگۈ ماڭا مەنسۇپ.

— شۇنداق، — دەپتۇ مەلىكە كۈلۈمسىرەپ.

— شۇنداق، — دەپتۇ ئاق شاتۇتمۇ چەكسىز سۆيۈنۈش بىلەن.

— شۇنداق! — دەپتۇ ئۇنىڭ قېشىغا ھازىرلا سەلكىن شامال ئۇچۇرۇپ كەلگەن چوغلۇق، كېپىنەك، قار لەيلىسى

تەڭلا.

ئەمدى ئۇلار يېڭى مەنزىلگە، بىر ئېگىز مۇنار، مۇنار ئۈستىدە يېگانە بىر ھۇجرا بولغان شەھەرگە راۋان بوپتۇ، ئۇ ئىلگىرى شاھزادە مەلىكىگە توي تەكلىپى قويغىلى كېلىپ، خىرۇستال ھەيكەلگە ئايلىنىپ قالغان، ئەمدى بولسا ۋىسال بەزمىسى قۇرماقچى بولغان ھېلىقى شەھەر ئىكەن.

بىر جۇپ قار ھەيكەل

كېچىچە توختىماي لەپىلدەپ چۈشكەن قار يەر يۈزىنى ۋە يەر يۈزىدىكى ھەممە نەرسىنى قېلىن ۋە يۇمشاققىنە بىر قات پۈركەنجىلەپتۇ، ئەتىگەندە ئۆيدىن ئويىنغىلى چىققان بۆجەنلەر شادلىنىپ، چۈرقىرىشىپ كېتىپتۇ

— ۋاھ ! قار يېغىپتۇ، نېمىدېگەن پەيزى، بۈگۈن بىز قار ھەيكەل ياساپ ئويناىدىغان بولدۇق.

شۇنىڭ بىلەن ئۇلار ئىككى گۇرۇپپىغا بۆلۈنۈپ، بىر جۇپ قار ھەيكەل ياساشقا تۇتۇش قىپتۇ، چۈنكى ئۇلار قار ھەيكەلنى قايسى گۇرۇپپا ئاۋۋالراق ھەم ياخشىراق ياساپ بولسا، شۇ گۇرۇپپىدىكىلەرنى توشقانلارنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان ئوزۇقى — سەۋزە بىلەن مۇكاپاتلاش ھەققىدە كېلىشىۋالغانىكەن .

ئاخىر ئۇلار ئىشلىرىنى تاماملاپتۇ، توشقانلارنىڭ ياغاچ ئۆيى ئالدىدا ھەم سېمىز، ھەم بۇدرۇققىنە بىر جۇپ بالىنىڭ قار ھەيكەلى پۈتۈپ چىقىپتۇ، بۇنداق قار بالىلارنى بۆجەنلەر ئىلگىرى رەسىملىك كىتابلاردىن كۆرگەنىكەن.

— ئوخشاپتۇ، — دەپتۇ ئۇلاردىن بىرسى خۇشاللىقدا كالتە قۇيرۇقىنى شىپاڭشىتىپ، بۇ قار بالىلار دەل مەن

رەسىملىك كىتابىمدا كۆرگىنىمدەكىگە بەكلا ئوخشاپتۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار قار بالىلارنى چۆرىدەپ، سەكرەپ- تاقلىشىپ، ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئويناشپتۇ.

ئۇلارنىڭ شادلىققا تولغان بىر كۈنى تېزلا ئۆتۈپ كېتىپتۇ، كەچمۇ كىرىپتۇ، ئۇلار قار بالىلارغا قىيمىغان هالدا ئۆيلىرىگە كىرىپ كېتىپتۇ (ئەگەر قار بالىلارنىڭ تېزلا ئېرىپ كېتىشىدىن قورقمىغان بولسا ، ئىللىققىنا ياغاچ ئۆيىگە بىللە ئەكىرىپ كەتمەكچىمۇ بولغانىكەن).

ياغاچ ئۆيگە كىرىپ هايالسىزلا، ئۇلار توشقان ئانا ئېيتىپ بېرىۋاتقان « بۇرۇننىڭ بۇرۇنىسىدا» دېگەن چۆچەكنى ئاڭلاپ يېتىپ ئۇخلاپ قېلىشىپتۇ، ئاردىن كۆپ ۋاقىت ئۆتمەيلا ياغاچ ئۆيدە يېنىپ تۇرغان چىراغمۇ ئۆچۈرۈلۈپتۇ.

شۇ تاپتا ياغاچ ئۆيمۇ، ياغاچ ئۆينىڭ سىرتىمۇ تىمتاسلىققا چۆمۈپتۇ، قار بالىلار بولسا بەكمۇ غېرىبسىنىپتۇ، ئەمدى ئۇلارغا كۆك ئاسماندا كۈمۈش رەڭ نۇرنى چېچىپ تۇرغان ئالتۇن لېگەندەك تولۇن ئاي ۋە ئاسمانغا پاتۇرۇپ قويۇلغان ئالماس پارچىلىرىدەك نۇرلۇق يۇلتۇزلاردىن باشقا هەمراھ يوق ئىكەن، بىراق بۇ هەمراهلار، بەك يىراق هەم بەك ئېگىزدە بولغاچقا، ئۇلارنىڭ غېرىبسىنىشىغا تەسكىن بېرەلمەپتۇ.

ئاردىن خېلى ۋاقىت ئۆتۈپتۇ، قار بالىلار نېرىدىن تىمسىقلاپ كېلىۋاتقان بىرسىنى كۆرۈپتۇ ۋە:

«نېمىلا بولمىسۇن بىر هەمراھ كەلدى» دەپ ئويلىشىپتۇ.

بىراق كېلىۋاتقىنى كىمدۇ؟

« ھە، بۆرىكەنغۇ» بۇرە يېقىنلاشقاندا قار باللارنىڭ تېنى جۇغۇلداپ ياپراقتەك تىترەپ كېتىپتۇ. ئۇلار تۇرۇپلا يەنە:

« ئۇ بىزدەك قار باللارنى نېمە قىلاتتى، بۆرە دېگەن قار يېمەيدىغۇ» دەپ ئويلاپ، خاتىرجەم بولۇپ قېلىشىپتۇ.

بۆرە يېقىنلاپ كەپتۇ ۋە قار باللارنىڭ دالدىسىدا بىرھازا ياغاچ ئۆينى ماراپ، بىرەر شەپە بار - يوقلۇقىنى تىكشاپتۇ.

«ئاپلا» دەپ ئويلاپتۇ قار بالىلاردىن بىرى،« بۆرە ئۇيقۇدىكى توشقانلارغا زىيانكەشلىك قىلىدىغان بولدى، قانداق قىلغۇلۇق؟»

«ئۇ نېمە قىلسا قىلمامدۇ» دەپ ئويلاپتۇ يەنە بىر قار بالا «پەقەت ماڭا زىيان يەتكۈزمىسىلا بولغىنى».

«بىزنى جاپا تارتىپ ياسىغان ئوماق بۆجەنلەرنىڭ بۆرىگە يەم بولۇپ كېتىشىگە كۆزلىرىمىزنى پارقىرىتىپ قاراپ تۇرساق بولماس» دەپ ئويلاپتۇ بىرىنچى قار بالا يەنە بۆرىنىڭ ياغاچ ئۆي تەرەپكە مېڭىشقا تەمشەلگىنىنى كۆرۈپتۇ- دە، ئۆي بىلەن بۆرىنىڭ ئۆزىگە تېگىپ تۇرغان قۇيرۇقىنى تۇتۇۋاپتۇ.

— كىم سەن؟ — چۆچۈپ كەتكەن بۆرە ئالاقزادە بولۇپ كەينىگە قاراپتۇ، بىراق قار بالىدىن باشقا بىرسى يوقلۇقىنى كۆرگەندە بولسا مەنىستىمەسلىك بىلەن، — قويۇۋەت! بولمىسا سېنى چۈۋۈۋېتىمەن،— دەپ توۋلاپتۇ ھەيۋە قىلىپ.

«قولۇڭدىن كەلگىنىنى قىل» دەپ ئويلاپتۇ قار بالا، ئىشقىلىپ، ئوماق بۆجەنلەرگە زىيانكەشلىك قىلىشقا يول قويمايمەن.

بىرپەرۋا بۆجەنلەر ئەگەر ئۇنىڭغا ئېغىز ياساپ قويۇشنى ئۇنتۇپ قالمىغان بولسا، ئۇ ئاللىبۇرۇن تووڭلاپ، توشقان ۋە بۆجەنلەرنى ئويغىتىپ قويغان، ئاگاھلاندۇرغانمۇ بولاتتى، ئەپسۇس..... شۇنداقتىمۇ ئۇ بۆرىنىڭ قۇيرۇقىنى بارغانسېرى چىڭ تۇتۇۋاپتۇ.

بۆرە ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى قويۇۋەتمەيدىغانلىقىغا كۆزى يېتىپ، بار كۈچى بىلەن يۇلقۇنۇپتۇ، قار بالىنىڭ بولسا قۇيرۇقنى تۇتۇۋالغان قوللىرى مۇز بولۇپ قېتىپتۇ، بۆرىنىڭ قۇيرۇقىنى ئاجرىتىۋېلىشقا ئىمكان بەرمەپتۇ، تېخى ھەمراھىنى ياردەمگە چاقىرماقچىمۇ بوپتۇ.

بىراق، ھەمراھى بولسا كۆڭلىدە:« ئارتۇق ئىشلارغا ئارىلاشقانىنىڭ نېمە پايدىسى» دەپ غۇدۇرىغىنىچە، ئەينەك شارچىدىن ياساپ قويۇلغان كۆزلىرىنى پارقىرىتىپ قاراپ تۇرۇۋېرىپتۇ.

بۆرە قۇيرۇقىنى ئاجرىتالماي جىلى بولۇپ:

— خەپ! سېنى چۈۋۈۋەتمەيدىغان بولسام، — دەپتۇ چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ.

شۇنىڭ بىلەن ئۇ ۋەھشي بۆرە قار بالىغا چاڭگال سېلىپ، ئۇنى تاتىلاپ، تىرمىلاپ، بۇزۇۋېتىشكە ئۇرۇنۇپتۇ، بىراق قار بالا شۇچاغدىمۇ ئۇنىڭ قۇيرۇقىنى قويۇۋەتمەپتۇ .

بۆرە بىلەن قار بالا ئەنە شۇنداق تېرىكىشىۋاتقاندا، توشقان ئانا سىرتتىكى شەپىدىن ئويغىنىپ كېتىپ، ئىشىك

يوچۇقىدىن ماراپتۇ، سۈتتەك ئايدىك بولغىنى ئۈچۈن قار بالىنى بۇزۇۋېتىش ئۈچۈن تېرىكىشۈاتقان بۆرىنى كۆرۈپتۇ - ده، يۈرىكى «جىغ» قىلىپ، تېنى شۈركۈنۈپ كېتىپتۇ، ئاندىن ئۇ بار ئاۋازى بىلەن چۇقان كۆتۈرۈپتۇ:

— بۆرە ! بۆرىنى تۇتايلى، بۆرىنى يوقىتايلى!

بۇ ئاۋازنى ئاڭلىغان ئەركەك توشقان ۋە بۆجەنلەرمۇ ئويغىنىپ، چاچراپ ئورنىدىن تۇرۇشۇپتۇ - ده، تاياق - توقماقلارنى كۆتۈرۈشۈپ، ئۆيلىرىدىن ئېتىلىپ چىقىشىپتۇ، يېقىن ئەتراپتىكى قوشنىلارمۇ ئويغىنىپ، ھەمدەمگە كېلىشىپتۇ.

ئۇلاردىن بولۇشىغا دۇمبا يەپ، باش- كۆزى قانغا بويالغان بۆرە ئاخىر جان ئاچچىقىدا بار كۈچىنى يىغىپ بىر يۇلقۇنغانىكەن، « پاس» قىلىپلا قۇيرۇقى ئۈزۈلۈپ كېتىپتۇ.

شۇنداق قىلىپ، بۆرە سوكال قۇيرۇق ھالىتىدە ئاران - ئاران مېڭىپ جېنىنى ئېلىپ قېچىپتۇ، توشقانلار غەلىبە شادلىقىغا چۆمۈپتۇ، بىراق ھېلىقى قار بالىنىڭ بولسا خېلى كۆپ يەرلىرى بۇزۇلۇپ، قارىغۇسىز بولۇپ كېتىپتۇ.

«بىچارە» دەپتۇ ھەمراھى ئۆز ئىچىدە ئۇنىڭ ئەپتىگە قاراپ: «ئارتۇق ئىشلارغا ئارىلاشمىغان بولساڭ، بۇنداق ئاقىۋەتكە قالماستىڭ، ئەمدى سېنى كىممۇ ئەسلىگە كەلتۈرۈپ قويار».

— ئۇ بىزنى قۇتقۇزدى، — دەپتۇ ئانا توشقان بۆرە قىچىپ كەتكەندىن كېيىن،— قارىمامسىلەر، ئۇ بۆرىنىڭ قۇيرۇقىغا ئېسىلىۋالغاچقا، بۆرە بىز ئۇخلاۋاتقاندا ئۆيىمىزگە كىرىپ، بىزنى يەپ كېتەلمەپتۇ.

— ۋاھ ! — دەپتۇ بىر بۆجەن، — بىز ياسىغان قار بالا نېمىدېگەن باتۇر - ھە! ئەپسۇس، ئۇ بۇزۇلۇپ كېتىپتۇ.

— بىز ئۇنى رېمونت قىلايلى، — دەپتۇ يەنە بىر بۆجەن. كۆپچىلىك تەڭلا ھەرىكەتكە كېلىپ، بۇزۇلغان قار بالىنى رېمونت قىپتۇ، بەلكى ئەسلىدىكىدىنمۇ كۆركەم ۋە سېپتا ياساپتۇ.

— باركاللا ! — دېيىشىپتۇ تاڭ ئېتىشىغا ئىشلىرىنىمۇ تۈگىتىپ مەمنۇنلۇق بىلەن، — ئۇ ئەمدى خېلى ئۇزاققىچە بۇزۇلۇپ كەتمەيدۇ.

شۇنىڭدىن كېيىن ئۇلار بۇ قار بالىدىن ھەر كۈنى خەۋەر ئېلىپ، كۆڭۈل قويۇپ ئاسراپتۇ، ھەتتا باھار كېلىپ، يەر- جاھان ئىللىغان، ھەممە قار - مۇزلار ئېرىپ تۈگىگەندىمۇ بۇ قار بالا ئالدىراپ ئېرىپ كەتمەپتۇ.

يەنە بىر قار بالىچۇ، ئۇنىڭ بىلەن ھېچكىمنىڭ كارى بولماپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇ تېزلا ئېرىپ - بۇزۇلۇپ كېتىپتۇ.

«ئىسست !» دەپتۇ ئۇ ئاخىر كۈننىڭ ئۇزاققا بارمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىپ، ھەسرەت بىلەن ئۆز - ئۆزىگە پىچىرلاپ:« ئۇ ياردەمگە موھتاج بولغاندا نېمە كارىم» دېمىگەن بولسام، ئاخىر بۇنداق كۈنگە قالماستىم، ياخشىلىق ھېچقاچان يەردە قالمايدىكەن ئەمەسمۇ.

قار قىز

ئاپپاق قار بىلەن قاپلانغان تاغ ئورمانلىقىدا، تېخى ئەمدىلا ئون نەچچە ياشقا كىرگەن ھېيتەمجان ئوتۇن كەسلىمەكتە ئىكەن، ئۇ شۇنداق قېلىن قار ياغقان قاتتىق سوغۇق كۈنلەردە، ئىسسىققىنا ئۆيىدە، گۈرۈلدەپ ئوت كۆيۈپ تۇرغان مەش ئالدىدا ئولتۇرسا بولمامدىغاندۇ، دەپمۇ قالارسىز. ئۇنىڭغۇ شۇنداق قىلغۇسى بار ئىكەن، لېكىن دادىسى قازا قىلىپ، يالغۇز ئانىسى بىلەنلا قالغاندىن بېرى، ئۇ ئائىلىنىڭ تۈۋرۈكى بوپتۇ، ھەممە ئېغىرچىلىقنى بىر ئۆزىلا كۆتۈرۈشكە مەجبۇر ئىكەن. ئۇنىڭ ئۈستىگە يوقسۇزلۇق تۈپەيلى، ئوزۇقلىنىشى ياخشى بولماي، ئانىسىمۇ كېسەلچان بولۇپ قاپتۇ، شۇنداق تۇرسا ئۇ ئۆيىدە خاتىرجەم ئوت سىنىپ ئولتۇرالىسۇنمۇ؟

ئۇ ئوتۇننى كېسىپمۇ بوپتۇ، ئاندىن بىرئاز ئارام ئېلىۋېلىش ئۈچۈن، باغلاپ تەييار قىلغان ئوتۇنىنىڭ ئۈستىدە ئولتۇرۇپتۇ، بىراق يەنە يالغۇزلۇقتىن زېرىكىپ تۈز بىر يەرگە قار دۆۋىلەپتۇ - دە، قار بالا ياساشقا تۇتۇش قىپتۇ.

ئۇ قار بالا ياسىغۇچە، خىلۋەت تاغلىق يېزىسىدا، ئىلگىرى ئۆزلىرى بىلەن بىردىنبىر قوشنا ئولتۇرغان ۋە كېيىن

شارائىتتىكى ناچارلىقىدىن ئاغرىنىپ كۆچۈپ كەتكەن قوشنىسىنىڭ ئۆزى بىلەن تەڭ ئوماق قىزىنى كۆز ئالدىغا كەلتۈرۈپ ياساپتۇ. شۇنداق قىلىپ، قوللىرى توڭۇپ، مۇزلاپ ھېچنېمىنى سەزمەس بولۇپ قالغۇچە ئىشلەپ، ئاخىر زىلۋا-نازۇكقىنە بىر قار قىزنىڭ گەۋدىسىنى پۈتكۈزۈپتۇ، ئاندىن ئۆزىنىڭ بۇ نادىر ئەسىرىگە بىرھازا ھەۋەسلىنىپ قاراپ تۇرۇپ: «خەير - خوش، قار قىز! كەچلىكىڭىز خەيرلىك بولسۇن» دەپتۇ-دە، قاراڭغۇ چۈشمەستە ئۆيىگە يېتىۋېلىش ئۈچۈن، ئوتۇنىنى يۈدۈپ يۈرۈپ كېتىپتۇ.

قار قىز ئۇنىڭ كەينىدىن كۆز ئۈزمەي قاراپ قاپتۇ، گەرچە ئۇ جانسىز بولسىمۇ، لېكىن ئۇنىڭ كاللىسىدا بىر ئۇيۇ - پىكىر پەيدا بولۇشقا باشلىغانىكەن، شۇڭا ھېيتەمجان كەتكەندىن كېيىن، ئۇنى غېرىبلىق بېسىشقا باشلاپتۇ.

«كەتمىسچۇ» دەپتۇ ئۇ ئىچىدە مەيۈسلىنىپ: « ياكى مېنى بىللە ئەكەتكەن بولسا ..... »

«مۇمكىنمۇ» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ بىر چاغدا يەنە ئىچىدە خورسىنىپ: «مۇشۇنداقلا كۆتۈرۈپ ماڭسا چۈۋۈلۈپمۇ كېتەرمەن ھەقىچان، ماڭالىغان بولسامچۇ كاشكى، كەينىدىن ئەگىشىپ كېتەتتىم، ئىسىت..... ئەمدى بۇ يەردە .....»

ئۇ شۇنداق غېرىبلىق ھېس قىلىپ ئۆزى ئۈچۈن تولىمۇ ئۇزاققا سوزۇلغان بۇ تۇنجى كېچىنى ئۆتكۈزۈپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە بۇ كېچە ئاسمان بۇلۇتلۇق بولۇپ، ئاي - يۇلتۇزلارمۇ كۆرۈنمەپتۇ.

«مېنى ياسىمىسمۇ بوپتىكەن» دەپمۇ ئويلاپتۇ ئۇ

ئـاخىر:«يـالغۇزلۇق، يەنە كېلىـپ ھەرىـكەت قىلالماسـلىق نېمىدېگەن ئازابلىق ـ ھە!؟»

ئـۇ شـۇلارنى ئويلاۋېتىـپ يىغلىمـاقچى بوپتـۇ، بـىراق يىغلىيالماپتۇ.« ھەي، ئۇ نېمىدېگەن بىچارە! ھەتتـا يىغـلاي دېسىمۇ، يىغلىيالمىسا.» لېكىن، ئۇنـىڭ بـۇ خـىل ئـازابلىق تۇيغۇلىرى سەھەر قۇياشىنىڭ ئىللىق نۇرىغا چۆمۈلۈش بىلەن تەڭ غايىب بوپتۇ.

ئارقىدىنلا ئۇنى خۇشال قىلىـپ بىر كەپسىز تىينچاق پەيدا بوپتـۇ، ئـۇ قـار قىزنـىڭ يېنىـدىكى قارىغـاي ئۈسـتىدە تـۇرۇپ بىرھـازا قـار قىزنـى كۆزەتكەنـدىن كېيىن، بـىردىنلا چۇقان كۆتۈرۈپتۇ:

—— ھەي ـ ھەي! تېـز كـېلىڭلار! بـۇ يەردە ئومـاققىنە بىر قار قىز پەيدا بوپتۇ، تېز كېلىڭلار!

شـۇ ھامـان تـاغ ئورمانلىقىغـا ماكانلاشـقان ئۇنـىڭ دوسـتلىرى: ئـۇزۇن قـۇلاق ئـاق توشـقان، قورقۇنچـاق بـوز بـۆجەن، چېپـار بۇغىچـاق، شـاقىلداق سـېغىزخان، رەڭـدار قىرغاۋۇللار يېتىپ كەپتۇ، ھەتتـا قـىش كىرىـشى بىلەن تەڭ ئۆچەككە كىرىۋالقان سېمىزغىنە ئېيىقچاق بىلەن تىكەنلىك كىرپىجانلارمۇ ئۇۋۇسىدىن چىقىپتـۇ. ئانـدىن كۆپچىلىـك قار قىزنى چۆرىدەپ غۇلغۇلىغا چۈشۈپتۇ.

— پـاھ ! نېمـىدېگەن ئومـاق ـ ھە !؟ — دەپتـۇ بـوز بۆجەن ھەۋەس بىلەن.

— بـىراق، ئۇنـىڭ بىزنىڭكىـدەك چىرايلىـق ئـۇزۇن قۇلاقلىرى يوقكەن، — دەپتۇ ئۇزۇن قۇلاق ئاق توشقان.

— شۇ يېرىنى دېمىسە ئۇ بەك چىرايلىقكەن.

— توغرا - توغرا! — دەپتۇ بوز بۆجەن دەرھال ئۇنىڭ سۆزىنى قۇۋۋەتلەپ،— بىز توشقان جەمەتىدىكىلەرنىڭ قۇلىقىمىز شۇنداق ئۇزۇن هەم چىرايلىق بولۇپلا قالماي يەنە تېخى خەۋپ- خەتەرنىڭ شەپىسىنى سېزىنىشكىمۇ بەك ماهىر، ئۇنىڭ قۇلاقلىرىنى ياسىغاندا بىز توشقانلارنىڭ قۇلىقىنى ئۆرنەك قىلغان بولسا بەك ياخشى بولاركەن.

— چۆچۈرىدەك بولسىمۇ نېمىلا دېگەنبىلەن قۇلاقلىرى بار ئىكەن، ئەڭ يامان بولغىنى ئۇنىڭ مېنىڭكىدەك هەم چىرايلىق، هەم يوغان قۇيرۇقنىڭ بولماسلىقى،— دەپتۇ تىينچاق ئۆز تېنىدىنمۇ بىر هەسسە يوغان هەم پارقىراق مويلۇق قۇيرۇقنى پۇلاڭلىتىپ قويۇپ،— ئەگەر مېنىڭكىدەك ئېسىل قۇيرۇقى بولغان بولسا، توڭلىغاندا ئۇنى ئىسسىقىنە يوتقان ئورنىدا ئىشلىتەتتى، شاختىن - شاختقا سەكرەپ ئويىنىغان چاغدا ئۇ يەنە بىر پاراشۇت بولۇپ، ئۇنى يەرگە چۈشۈپ كېتىشتىن ساقلايتتى. بىچارە، شۇ تاپتا قانچىلىك توڭغاندۇ- هە!؟

— ياكى مېنىڭكىدەك قاپقارا پارقىراق مويلىرى بولغان بولسا ئېسىل بىر جۇۋا كىيىۋالغاندەك توڭلىماي يۈرەتتى،— دەپتۇ تاغ جىراسىدىكى مۇزلىغان ئېقىندىن تېخى يېڭىلا چىقىپ كەلگەن قۇندۇز.

— هېچبولمىغاندا مەندەك سېمىز، بودەك بولسىچۇ، — دەپتۇ سېمىزغىنە ئېيىقچاق پومپىيىپ تۇرغان قورسىقىنى شاپىلاقلاپ قويۇپ، — ئۇ بەك زېلۋا - نازۇككەن، ئۇنداق بولغاندا بەك ئاجىز بولىدۇ.

— ئاجىز بولسىمۇ مەندەك تىكەنلىك بولغان بولسا

كۈشەندىلىرىگە تاقابىل تۇرالايتتى،— دەپتۇ كىرپىجان كېرىلىپ قويۇپ،— قارىمامسەن، مېنىڭ بۇ تىكەنلىرىمگە، مۇشۇ تىكەنلىرىمدىن قورقۇپ ھېچكىم ماڭا ئالدىراپ چېقىلالمايدۇ.

— ۋاي تېخى ئۇنىڭ پۇتلىرىمۇ يوقكەنغۇ، — دەپتۇ چىپار بۇغىچاق،— قاراڭلار، مېنىڭ بۇ ھەم ئىنچىكە، ھەم چىرايلىق پۇتلىرىمغا، ئۇنىڭ يۈگۈرەكلىكىدىن نەچچە قېتىم يولۋاس، بۆرىلەرنىڭ ئاغزىدىنمۇ قېچىپ قۇتۇلغانمەن، ئۇمۇ مېنىڭكىدەك مۇشۇنداق چىرايلىق ھەم يۈگۈرەك تۆت پۇتلۇق بولغان بولسا، ھېچبولمىغاندا مېنىڭكىدەك چىرايلىق مۈڭگۈزلىرى بولغان بولسمۇ.....

— ياكى مېنىڭكىدەك قاناتلىرى بولغان بولسا،— دەپتۇ دەرھال شاقىلداق سېغىزخان بۇغىچاقنىڭ گېپىنى تارتىۋېلىپ،— تېخىمۇ ياخشى بولغان بولاتتىغۇ دەيمەن، ئۇ چاغدا بىمالال ئۇچۇپ، ئويناپ، ئەركىن يايراپ يۈرەلەيتتى.

— تېخى مېنىڭكىدەك كۆركەم، رەڭدار كىيىملىرىنىڭ يوقلۇقىنى دېمەمسىلەر،— دەپتۇ قىرغاۋۇلمۇ رەڭگارەڭ جۇلالاپ تۇرغان كۆركەم پەي - قاناتلىرىنى تۇزەشتۇرگەچ.

ئۇلار شۇنداق ئۇ بىرنېمە، بۇ بىرنېمە دېيىشىپ، قار قىزدىن بىرمۇنچە ئەيىب- نۇقسانلارنى تېپىشىپتۇ، قار قىز ئاڭلىغانسېرى مەيۈسلىنىپ، كۆڭلى بەكمۇ يېرىم بوپتۇ.

يىراقتىن قۇياش ئۇنىڭ قۇلىقىغا شۇرلاپ:

— «دوست يىغلىتىپ ئېيتار »دېگەن گەپ بار ئەمەسمۇ،كۆڭلۈڭنى يېرىم قىلما، سەن يەنىلا ھەم چىرايلىق، ھەم ئوماق، — دەپتۇ تەسەللى بېرىپ.

تـــوغرا ! — كىچىـــك جـــانىۋارلارمۇ ئۇنـــىڭ ســـۆزىنى تەستىقلاپتۇ. ئـاخىر ئـۇلار بـىر ئىغىـزدىن،— ئـۇ يەنـىلا ھەم چىرايلىق، ھەم ئوماق دېيىشىپتۇ.

ئۇلارنىڭ ئـاخىرقى بـۇ خۇلاســىسى قـار قىزغـا تەســەللى بوپتـۇ، شـۇنىڭ بـىلەن ئۇنـىڭ ھەمـمە خـاپىلىقلىرى تـاراپ، كۆڭلى ۋاللىدە يورۇپ كېتىپتۇ.

— كـىلىڭلار! ئەمـدى ئۇنـىڭ ئۈچـۈن تـىلەپ ناخـشا ئېيتـــىپ، ئۇســـسۇل ئويىنـــايلى، ئۇنـــىڭ كـــۆڭلى ئېچىلسۇن،— دەپتـۇ چىپـار بۇغىچـاق. ئـۇ كۆڭلىـدە «مەن ھەممـــدىن ئېگىـــز بولغـــانلىقىم ئۈچـــۈن ھەممـــدىن بەك ھـۆرمەتكە سـازاۋەر بولۇشـۇم كېـرەك ھەم كۆپچىلىـك مېنىـڭ پىكرىم بويـــچە ئىش قىلىشى كېرەك» دەپ ئويلايدىكەن.

كۆپچىلىك دەرھال ئۇنىڭ چاقىرىقىغا ئاۋاز قوشۇپ، قار قىزنـــى چۆرىـــدەپ ئۇســـسۇلغا چۈشـــۈپتۇ ، ئۇســـسۇل ئويىنىغـاچ ناخشا توۋلاپتۇ .

ئاپپاققىنە قار قىزچاق ،
سەن چىرايلىق، سەن ئوماق.
تىرىلگىنە - تىرىلگىن،
گۈللەر ئۈنسۇن ئىزىڭدىن.

ئايرىلماس دوست بولايلى ،
خۇشال- خۇرام ئويىنايلى.
ياڭرىسۇن شاد ناخشىمىز ،
قۇچاق ئاچسۇن بەختىمىز.

ئۇلارنىڭ ناخشا ئاۋازى تاغ ئورمانلىقىنى زىلزىلىگە كەلتۈرۈپ، يىراقلارغا تاراپتۇ.

قار قىزنىڭ شۇ تاپتا ئۇلار بىلەن تەڭ سەكرەپ - تاقلاپ ئويىنىغۇسى، ناخشا - قوشاق ئېيتقۇسى بار ئىكەن، لېكىن ئۇ جانسىز تۇرسا ئۇنىڭغا نېمە ئامال، كۆزلىرى بىر نۇقتىغا تىكىلگىنىچە قاراپ تۇرۇشقىلا مەجبۇر ئىكەن، بىراق ئۇنىڭ ئىچىگە ئوت سالغان ناخشا ئاۋازى ئاخىر ئۇنىڭغا نىجاتلىق ئېلىپ كەپتۇ.

شۇ چاغ مۇشۇ تاغ ئورمانلىقىنىڭ ئاسمىنىدا، توققۇز ئاق قۇ ئالتۇن رەڭلىك بىر چىرايلىق پەيتۇننى سۆرەپ ئۇچۇپ كېتىۋاتقانىكەن.

هېلىقىلارنىڭ شوخ ناخشا - قوشاق ئاۋازى پەيتۇن دېرىزىسىدىكى خرۇستال ئەينەكلەردىن ئۆتۈپ، پەيتۇندىكى تۆت ئاق كۆڭۈل پەرىزاتنىڭ قۇلاقلىرىغىمۇ يېتىپتۇ ھەم ئۇلارنى دېرىزە ئەينەكلىرىنى ئېچىپ، تۆۋەنگە قاراشقا مەجبۇر قىپتۇ.

— پاھ! ئۇلار نېمىدېگەن شوخ - تېتىك - ھە!؟— دەپتۇ سېرىق كىيىملىك پەرىزات.

— شۇنداق، ئۇلار تولىمۇ ئوماق جانىۋارلار ئىكەن، — دەپتۇ ھال رەڭ كىيىملىك پەرىزات.

— مەن ئۇلارنى ياقتۇرۇپ قالدىم،— دەپتۇ ھاۋا رەڭ كىيىملىك پەرىزات.

— بىراق، ئاۋۇ قار قىز بەك بىچارىكەن،— دەپتۇ ئاق كىيىملىك پەرىزات، — ئۇنىڭمۇ ئاۋۇلارغا قوشۇلۇپ ناخشا ئېيتقۇسى، ئۇسسۇل ئويىنىغۇسى كېلىپ تۇرغاندۇ - ھە!

— بەلكىم شۇنداقتۇ، لېكىن ئۇ بىر جانسىز قار ھەيكەلكەن، — دەپتۇ سېرىق كىيىملىك پەرىزات .
— نېمىلا بولمىسۇن مەن ئۇنىڭغا بەخت تىلەيمەن، — دەپتۇ ئاق كىيىملىك پەرىزات.
— بىز ھەممىمىز ئۇنىڭ ئۈچۈن بىردىن ياخشى تىلەك تىلەيلى، — دەپتۇ باشقىلارمۇ بىر ئېغىزدىن، — بىزدە ئەڭلىيالار بەرگەن بەش بەرگىلىك خاسىيەتلىك گۈل بارغۇ، ئۇنىڭ ھەربىر تال بەرگى بىزنىڭ بىر تىلىكىمىزنى ئىشقا ئاشۇرۇپ بېرىدۇ، تۆتىمىز تۆت بەرگىنى ئىشلەتسەك بىر تېلى ئۆزىمىزگە ئېشىپ قالىدۇ ئەمەسمۇ.
— مەن ئۇنىڭغا جان كىرىشىنى تىلەيمەن،— دەپتۇ ئاق كىيىملىك پەرىزات بىر خاسىيەتلىك ئالتۇن كومزەكتىن بەش خىل رەڭلىك، بەش بەرگىلىك خاسىيەتلىك گۈلنى ئېلىپ، ئۇنىڭ ئاق بەرگىنى ئۈزۈۋېلىپ.
— مەن ئۇنىڭ كۆنىسېرى گۈزەللىشىپ، تېخىمۇ ئوماقلىشىپ ۋە بارغانسېرى ساغلاملىشىپ كېتىشىنى تىلەيمەن، — دەپتۇ ھاۋارەڭ كىيىملىك پەرىزات ھاۋا رەڭلىك گۈل بەرگىنى ئۈزۈۋېلىپ.
— مەن ئۇنىڭ كۆلسە ئاغزىدىن گۆھەر چېچىلىپ، يىغلىسا كۆزلىرىدىن مەرۋايىت تۆكۈلۈشىنى، ھەرگىز موھتاجلىقتا قالماسلىقنى تىلەيمەن،— دەپتۇ سېرىق كىيىملىك پەرىزات سېرىق گۈل بەرگىنى ئۈزۈۋېلىپ.
— مەن ئۇنىڭ ماڭغان يولىدىن ئەتىرگۈللەر ئۈنۈپ، كۆكلەپ، ئېچىلىپ تۇرۇشىنى، ئۇ تۇرغان جايىنىڭ قىشتىمۇ باھاردەك ئىللىق بولۇشىنى، قۇتلۇق قەدەملىرى سەۋەبلىك

چۆل - بایاۋانلاردا بۇلاقلار بۇلدۇقلاپ، باغۇبوستانلىقلار پەيدا بولۇشىنى تىلەيمەن، — دەپتۇ ھال رەڭ كىيىملىك پەرىزات ھال رەڭلىك گۈل بەرگىنى ئۈزۈۋېلىپ.

ئاندىن ئۇلار بىرتال يېشىل بەرگلا قالغان خاسىيەتلىك گۈلنى ئالتۇن كومزەككە سېلىۋېتىپ، ئۈزۈۋالغان تۆت خىل رەڭلىك گۈل بەرگىنى تۆۋەنگە تاشلاپتۇ.

تۆت تال گۈل بەرگى تۆت يۇلتۇز بولۇپ، قار قىزنىڭ جىسمىغا قونۇپتۇ، شۇ ھامان قار قىزنىڭ ۋۇجۇدىدىن تۆت خىل رەڭلىك نۇر چاقناپ، ئارقىدىنلا ئۇ مىدىرلاپتۇ، پۈت-قوللىرىنى ھەركەتلەندۈرۈپتۇ، لەۋلىرىدە مىننەتدارلىق كۈلكىسى جىلۋە قىپتۇ، ھەقىقىي بىر ئىنسان بالىسىغا، يەنە كېلىپ كۆرگەنلا كىشىنىڭ ئامراقلىقى كېلىدىغان تولىمۇ ئوماق، ھال رەڭلىك گۈللەر كەشتىلەنگەن ئاق يېپەك كۆڭلەك، خىرۇستال كەش كىيگەن ئون نەچچە ياشلاردىكى بىر چىرايلىق قىزغا ئايلىنىپتۇ.

كۆپچىلىك بۇ مۆجىزىدىن شادلىنىپ، ئۈنى ئۆز قوينىغا ئېلىپ، چاۋاك چېلىشىپ، سەكرەپ كېتىپتۇ ۋە:

قار قىزچىقىم، قار قىزچاق ،
سەن چىرايلىق، سەن ئوماق .
كەلگىن ئاداش بولايلى،
ناخشا- قوشاق ئېيتايلى .

گۈللەر ئۈندى ئىزىڭدىن،
ئۈنچە ياغدى كۈلكەڭدىن .

ياڭرىسۇن شاد ناخشىمىز،
قۇچاق ئاچتى بەختىمىز.
قۇتلۇقلايلى شادىمان،
ئايرىلماس دوست بىز هامان.

ئۇلار ئەمدى قار قىزنىڭ ئاپپاق هەم يۇمران قوللىرىدىن تۇتۇپ بىللە ئۇسسۇلغاچۇشۇپتۇ.

كۆكتىكى ئاق كۆڭۈل پەرىزاتلار بولسا، ئۆز ئىشىدىن مەمنۇن بولۇپ، يىراقتىكى سىرلىق ئوردىسى تامان يۇرۇپ كېتىپتۇ.

دوستلىرى خېلى ئۇزاققىچە قار قىزنى قۇتلۇقلاپ، ناخشا ئېيتىپ، ئۇسسۇل ئويناپتۇ، قار قىزنىڭ ماڭغان ئىزلىرىدىن ئەتىرگۈللەر ئۇنۇپ، كۆكلەپ، رەڭگارەڭ پورەكلەپ ئېچىلىپ بىر گۈلزارلىق بەرپا بوپتۇ، گۈلزارلىق يەنە باهار ئاپتېپىغا چۆمۈلۈپ، قىش سوغۇقى يىراقلارغا قېچىپتۇ. بۇلاقلار پەيدا بولۇپ، كىچىك تارامىلار هەر تەرەپكە سوزۇلۇپ، سۇلىرى شىرىلداپ ئېقىپتۇ. كۇلگەندە ئاغزىدىن چېچىلغان هەر خىل رەڭلىك گۆھەرلەر، يۇلتۇزدەك جۇلالاپ كۆزلەرنى قاماشتۇرۇپتۇ.

— ۋاھ! — دېيىشىپتۇ قار قىزنىڭ دوستلىرى،— نېمىدېگەن پەيزى. ماكانىمىز جەننەتتەك گۈزەللىشىپ كەتتى، رەهمەت ساڭا قار قىز.

— دوستلار! — رەهمىتىمىزنى قۇرۇق گەپ بىلەن تۈگەتمەي، ئۇنىڭغا بىردىن سوۋغات بېرەيلى، — دەپتۇ سېمىرغىنا ئېيىقچاق كۆپچىلىكنى تىنچلاندۇرۇپ، ئۇ

هەممىدىن سېمىز بولغانلىقى ئۈچۈن ئۆزىنى مۇشۇ تاغ ئورمانلىقىنىڭ هۆرمەتكە سازاۋەر مۆتىۋەرى دەپ سانايدىكەن هەم كۆپچىلىككە بۇ ئىشنى ئورۇنلاشتۇرۇش ئارقىلىق، ئۆزىنىڭ نوپۇزىنى كۆز- كۆز قىلماقچى بولغانىكەن، كۆپچىلىك ئۇنىڭ تەلىپىگە قوشۇلۇپ: — شۇنداق قىلايلى، بۇ تولىمۇ بەلەن تەكلىپ بولدى.

ئاندىن هەممىسى قار قىزنىڭ:

— هاي! بولدى قىلىڭلار، ياخشى كۆڭلۈڭلەرگە رەهمەت، — دېگىنىگە قارىماي تاراپ كېتىپتۇ.

هايال ئۆتمەي تىينچاق قىشلىق ئوزۇقلۇق ئامبىرىدىن يوغان بىر دانە قىپقىزىل ئالمىنى كۆتۈرۈپ كەپتۇ، ئاق توشقان يوغان بىر تۈپ بەسەي، بوز توشقان بىر باغلام سەۋزە ئېلىپ كەپتۇ (بۇ ئۇلارنىڭ ئەڭ ياخشى كۆرىدىغان نەرسىلىرى ئىكەن)، قۇندۇز تاغ جىراسىدىكى ئېقىن ئاستىدىن بىر پارچە ئېسىل قاشتاش تېپىپ كەپتۇ، كىرپىجان بولسا پىيالىدەك بىر سېۋەتتە قۇرۇق يېمىش ئېلىپ كەپتۇ، سېغىزخان يىراقتىكى پادىشاه ئوردىسىدىن خانىشنىڭ ئالتۇن تارغىقىنى ئېلىپ كەپتۇ، ياسانچۇق قىرغاۋۇل بولسا قاچاندۇر تېپىۋالغان هەم ئەتىۋارلاپ ساقلاپ كەلگەن هال رەڭ يىپەك لېنتىسىنى، چىپار بۇغا قايا-قىلارغىدۇر كېتىپ خېلى بىر ۋاقىتتىن كېيىن بىر تال ئالتۇن رەڭلىك مېھرىگىياهنى چىشلەپ ئېلىپ كەپتۇ، ئاندىن كۆپچىلىك هەممىسى سۇۋغىتىنى قار قىزنىڭ ئالدىغا قويۇپتۇ.

— رەهمەت ! — دەپتۇ قار قىز خۇشاللىق ياشلىرى

بـــۇلاقتەك كۆزلىرىـــدىن لىغىـــرلاپ تۇرغـــان هـــالەتتە، — هەممىگلارغا رەھمەت!

ئـۇ ئـالتۇن تارغـاق بـىلەن قاپقـارا سـۇمبۇل چـاچلىرىنى تـاراپ، هـال رەڭ يـىپەك لېنتـا بـىلەن بوغۇۋاپتـۇ، شـۇنىڭ بىلەن ئـۇ تېخىمـۇ چىرايلىقلىـشىپ كېتىپتـۇ، ئـۇنى كـۆرگەن هەرقانـــداق كـــىشى ئۇنىـــڭ گـــۈزەللىكىگە هەۋەســـلىنىپ، كـۆزلىرىنى ئـۈزەلمەي قالىـدىكەن. ئـاھ ! ئۇنىـڭ گىلاسـتەك لەۋلىرى، ئالمىدەك مەڭزى، بۇلاقتەك كۆزى، ئۇزۇن - ئۇزۇن تال-تال قايرىمـا كىرپىكلىـرى، قىيغـاچ قاشـلىرى، هـال رەڭ گـۈل كەشـتىلەنگەن ئاپپـاق يـىپەك كـۆڭلىكى، سۈپـسۈزۈك خىرۇسـتال كەشـلىرى، ئەيتـاۋۇر هەممـىلا يېـرى، هەممـىلا نەرسىسى شۇنداق چىرايلىق، هەرقـانچە تەرىپلىـسىمۇ ئـازلىق قىلغـۇدەك ئىـكەن، لـېكىن گـۆدەك قەلبـى بولـسا تـۇرۇق-رۇخسارىدىنمۇ گـۈزەل ئىكەن.

ئـۇ شـۇ تاپتا ئۆزىنىڭ بۇ دۇنياغا پەيدا بولـۇپ قېلىـشىغا سـەۋەبچى بولغـان« ئوتـۇنچى بـالا » نـى ئېـسىگە ئـاپتۇ (چۈنكى ئۇنىڭ ئىسمىنى تېخى بىلمەيدۇ - دە) هەم ئۇنىـڭ قىلغان ياخشىلىقىنى قايتۇرماقچى بوپتۇ.

— قەدىرلىك دوستلىرىم، — دەپتۇ ئـۇ سـوۋغات ئېلىـپ كەلـگەن دوسـتلىرىنىڭ هەممـىسىنى بىـر قېتىمـدىن سـۆيۈپ تەشـــەككۈر ئېيتقانـــدىن كېـــيىن، — بـــۇ قىممەتلىـــك سـوۋغاتلىرىڭلارنى هېلىقـى ئوتـۇنچى بالىغـا ئاپىرىـپ بېـرەي دەيـمەن، بـۇ ئـارقىلىق ئۇنىـڭ ماڭـا قىلغـان ياخـشىلىقى ئۈچۈن مىننەتدارلىق بىلدۈرسەم.

— مەن ئۇنىـڭ قەيەردە تۇرىـدىغانلىقىنى بىلـمەن، —

دەپتۇ دەرھال بارمايدىغان يېرى يوق سېغىزخان، — مەن باشلاپ باراي.

— شۇنداق قىلايلى، — دەپتۇ چىپار بۇغا، ئۇ يول باشلىسۇن، كۆپچىلىك ھەممەيلەن بىرگە بارايلى.

— بىراق، ئۇ بىزنى تۇتۇۋېلىپ، ئۆلتۈرۈپ گۆشىمىزنى پولۇغا بېسىپ يېۋەتمەس - ھە؟! — دەپتۇ قورقۇنچاق بوز بۆجەن ئەندىشە قىلىپ.

— ياق، ئۇنداق بولمايدۇ، — دەپتۇ قار قىز ۋىلقىلاپ كۈلۈپ تۇرۇپ.

— ئۇ خېلى ئاق كۆڭۈل، ياخشى بالا، — دەپتۇ تىيىنچاقمۇ ئۇنى پەپىلەپ، — قورقما، ئۇ ھېچقايسىمىزغا چېقىلمايدۇ.

— خاتىرجەم بول، ئەگەر سېنى تۇتۇۋالغۇدەك بولسا، مەن سېنى دەرھال ئىپ قاچىمەن، — دەپتۇ چىپار بۇغا.

— يەنە مەنمۇ بار، — دەپتۇ شۇ چاغ ئېيىقچاق مەيدىسىگە ئۇرۇپ، — مەن سېنى قوغدايمەن، بىراق مەن سوۋغاتلىققا ھېچنېمە تاپالمىدىم، ئۇ چوقۇم مېنى قارشى ئالمايدۇ.

— شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ يەنە سالپىيىپلا قاپتۇ ۋە، — مېنى كەچۈرگىن، مەن قۇرۇق قول كەلدىم، سوۋغات ئەكىلىشنى ئۆزۈم تەشەببۇس قىلىپ قويۇپ، يەنە ئۆزۈم ھېچنېمە ئەكىلەلمىدىم، بەك سەت بولدى، — دەپتۇ قار قىزغا خىجىللىقتىن بىلدۈرۈپ.

— ھېچقىسى يوق، — دەپتۇ قار قىز ئۇنىڭ قۇلاقلىرىدىن تۇتۇپ، قوڭۇر مويلۇق پېشانىسىگە يىرگەنمەستىن سۆيۈپ تۇ-

رۇپ، — سەن يەنىلا مېنىڭ ياخشى دوستۇم، ياخشى قوغدۇ-
غۇچۇم.
— رەھمەت، — دەپتۇ ئېيىق روھلىنىپ.
— سەن ئۇنىڭغا بىر يۈدۈم ئوتۇن ئېلىپ بار، —
دەپتۇ چىپار بۇغا، — قۇرۇق قول بارغاندىن ياخشى.
— راست، نېمىشقا بۇ ئەقلىمگە كەلمىدىكىن، — دەپتۇ
ئېيىقچان خۇشال بولۇپ. ئاندىن ئۇ قۇرۇق - قاقشال دەرەخ-
لەرنى تېپىپ، قاراسلىتىپ سۇندۇرۇپ، سۆرەپ مېڭىپتۇ.
ئەمدى كۆپچىلىك سېغىزخانىنىڭ يول باشلىشى بىلەن
خۇشال - خۇرام يۈرۈپ كېتىپتۇ.
ئۇلار مەنزىلگە يېتىپتۇ، ھېيتەمجان ئۇلارنى خۇشاللىق
بىلەن قارشى ئاپتۇ.
— ئۆيۈم كونا ھەم كىچىك بولسىمۇ، لېكىن سىغ-
ىشىمىز، — دەپتۇ ئۇ ھەممەيلەننى ئۆز ئۆيىدە تۇرۇپ قېلىشقا
تەكلىپ قىلىپ، — شۇغىنىسى ئوتۇنلىرىمىز قاردا نەملىشىپ
قالغاچ ئىس تۈتەپ كۆيمەيۋاتىدۇ.
— بۇنىڭمۇ ئامالى بار، — دەپتۇ كىچىك دوستلار ۋە
قۇياشقا قاراپ چۇرقىرىشىپتۇ.

قۇياش بوۋا، قۇياش بوۋا ،
بىر ياخشىلىق قىلغىنە .
ئوتىنىمىز ھۆل ئىكەن بەك ،
تېز قۇرۇتۇپ بەرگىنە.

شۇ ھامان قۇياش كۈلۈمسىرەپ تېخىمۇ پارلاق نۇر

چىچىپ، ھۆل ئوتۇنلارنى تېزلا قۇرۇتۇپ بېرىپتۇ.

— رەھمەت، رەھمەت!— دەپ توۋلىشىپتۇ كۆپ-چىلىك.

ئەمدى ھېيتەمجانىڭ ئوچقىدا ئوت گۈرۈلدەپ كۆيۈشكە، قازاننى گىزىلداپ قاينىشقا باشلاپتۇ، ئۆي ئىچى ئىللىقلىققا چۆمۈپتۇ، كۆپچىلىكنىڭ ئەكەلگەن سوۋغاتلىرى ۋە قار قىزنىڭ خاسىيىتى سەۋەبلىك، ئۇلارنىڭ تۇرمۇشى ئەمدى بەخت ئىچىدە ئۆتۈشكە باشلاپتۇ، بىراق «ئون كۈلكىنىڭ بىر يىغىسى» بار دېگەندەك، كۈتۈلمىگەن بالايىئاپەتلەرمۇ ئۇلارنى ماراپ يۈرۈپتۇ.

نېمە بالايىئاپەت دەمسىز، مۇشۇ ئەتراپتىكى بىر قاراڭغۇ غاردا، جاھاندىكى ھەممە گۈزەللىكلەرگە ھەسەت قىلىدىغان ۋە ئاق كۆڭۈل كىشىلەرنىڭ بەختىگە دۈشمەنلىك بىلەن قارايدىغان، رەڭگى - رۇخسارى تولمۇ ئاق، لېكىن كۆڭلى كۆمۈردىنمۇ قارا بىر پېرىخون بار ئىكەن، ئۇ جاھاندا ئۆزىنى ئەڭ گۈزەل دەپ قارايدىكەن ۋە ئۆز گۈزەللىكىدىن ئېشىپ چۈشىدىغان ھەرقانداق بىر گۈزەل مەۋجۇداتنىڭ بولۇشىنى خالىمايدىكەن، شۇنىڭ ئۈچۈنمۇ ئۇ ئالۋاستى ئەينىكىدىن پات - پات شۇنداق سوراپ تۇرىدىكەن:

— ئالۋاستى ئەينىكىم، ئالۋاستى ئەينەك، جاھاندىكى ئەڭ گۈزەل كىم؟ تېزرەك ئېيتقىنا!

ئالۋاستى ئەينەكتە بولسا بىر بەتبەشىرە ئالۋاستى چىراي زاھىر بولۇپ، شۇنداق جاۋاب بېرىدىكەن:

ئىگەم جاھاندىكى ئەڭ گۈزەل پەقەت،
تەڭدىشى تېپىلماس ئەبەدىلئەبەت.

بـۇ جـاۋابنى ئاڭلىغـان پېرىخـون قاقـاقلاپ كۈلـۈپ كېتىـدىكەن - دە، ئۆمۈچـۈككە ئايلىنىـپ توختىمـاي تـور توقۇيـدىكەن، چـۈنكى ئۇنىـڭ يېمىكـى چـۈشىن - پاشـا، ھەرە- كېپىنەك..... دېگەندەك ھاشاراتلار ئىكەن.

قار قىز ھېيتەمجانىنىڭ ئۆيىدە كىچىك دوستلىرى بىلەن خۇشـال - خـۇرام ياشـاۋاتقان كـۈنلەردە، ئـۇ پېرىخـون يەنە ئالۋاستى ئەينىكىدىن ئادىتى بويىچە سوراپتۇ:

— ئالۋاسـتى ئەيـنىكىم، ئالۋاسـتى ئەيـنەك، جاھاندىكى ئەڭ گۈزەل كىم؟ تېزرەك ئېيتقىنا!

شۇ ھامان ئالۋاستى ئەينەكتە بىر بىرگىنچىلىك ئالۋاسـتى چىراي زاھىر بولۇپ شۇنداق دەپتۇ:

ئىلگىرى سەن ئىدىك ئەڭ گۈزەل پەقەت،
ئۆزگەرمەس دېگەنتىم ئەبەدىلئەبەت.
ئەپسۇسكى، قار قىزى يارالدى ئەمدى،
ئۇ سەندىن گۈزەلدۇر، بۇ بىر ھەقىقەت.
يوق قىلغىن ئۇنى سەن جاھاندىن تېزرەك،
بەختىنى ۋەيران قىل، بەرمىگىن پۇرسەت.

پېرىخون ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ، غەزەپتىن يېرىلغۇدەك بوپتۇ - دە:

— ياق - ياق ! — دەپ كـاركىرىغىنىچە قولـىدىكى ئىسكىلىت باشلىق ھاسا بىلەن ئالۋاستى ئەينەكنى ئۇرۇپتۇ، ئالۋاسـتى ئەينەكـتىن سـەت چىرقىرىغـان ئـاۋاز ئاڭلىنىـپ،

ئەينەك چۈل- چۈل بولۇپ چېقىلىپ كېتىپتۇ، غار ئىچى ئەينەك پارچىلىرى ۋە قان - يىرىڭ بىلەن تولۇپتۇ.

— ئۇ چوقۇم يوقىلىدۇ، — دەپتۇ پىرىخون غەزەپتىن ھېلى سارغىيىپ، ھېلى بوزىرىپ بىر ئورۇندا تېپىرلاپ - پىرقىراپ يۈرۈپ، — جاھاندا مەن يەنىلا ئەڭ گۈزەل بولىمەن. ئاندىن ئۇ توقۇمدەك قېلىن بىر رەزگى كىتابنى بىرھازا ۋاراقلاپ، ئۇنىڭدىكى ئەپسۇنلارنى ئوقۇپتۇ، ئاندىن ئىسكىلىت باشلىق ھاسسىنى شىلتىپ تۇرۇپ توۋلاپتۇ:

— قار قىزنىڭ قارىدىن ھاسىل بولغان جىسمى ئاستا - ئاستا ئېرىپ كەتسۇن، باھاردىكى تۇنجى چېچەك ئېچىلغان كۈنى ئۇ يوقالسۇن، باھاردا كەلگەن تۇنجى قارلىغاچ ئۇنىڭ ئۆلۈم خەۋەرچىسى بولسۇن، باھار ئۇنىڭ بەختىنى ۋەيران قىلسۇن.....

ئۇ شۇنداق دەپ قاغا قاقىلدىغاندەك قاقىلداپ كۈلۈپ كېتىپتۇ، شۇ ھامان ئەسلىدىكى ئويماقتەك ئېغىزلىرى ھېلىلىدەك قورۇلۇپ قاغا تۇمشۇقىدەك بولۇپ قاپتۇ، ئاپپاق يۈزلىرى قازاندەك قارىداپ، چاچلىرى قارا قۇش پەيلىرىگە، ئىككى قولى ئىككى قاناتقا، چىرايلىق پاچاقلىرى قاغا پۇتلىرىغا ئايلىنىپ قاپتۇ. قىسقىسى، ئۇنىڭ ئەسلىدىكى پەرىزاتتەك گۈزەل سىياقىدىن بىر قاغىغا، يەنە كېلىپ تولىمۇ سەت ۋە بەتبەشىرە، ئېنى توققۇز غىرىچ كەلگۈدەك چوڭ قاغىغا ئايلىنىپ قاپتۇ، بىراق بۇ قاغىنىڭ قاناتلىرىنىڭ ئۇچىدا يەنە ئارىدەك بەش بارماق بار بولۇپ، يۈزىنىڭ بىر يەرلىرى يەنە ئادەمگە ئوخشاپمۇ قالىدىكەن، قىسقىسى ئۇ قاغا دېسە قاغا ئەمەس، ئادەم دېسە ئادەم ئەمەس بىرنېمىگە

ئايلىنىپ قاپتۇ.

— سەن ئاخىر رەزىللىك سېھرىنى ئىشقا سالدىڭ، — شۇنداق سادا كەپتۇ ھېلىقى توقۇمدەك كىتابتىن، — يەنە باشقىلارغا زىيانكەشلىك قىلىشنى باشلىدىڭ، ئەمدى سەن قاباھەت ئەلچىسى بولدۇڭ، ھازىرقى بىرگىنچىلىك تۇرقۇڭ سالاھىيىتىڭگە ئەڭ مۇۋاپىق.

— ئەمدى سېنىڭ كېرىكىڭ يوق! — دەپ توۋلاپتۇ پېرىخون غەزەپ بىلەن، — سەنمۇ يوقال!

ئۇ شۇنداق دەپ كىتابقا چەكچىيىپتۇ، يېلىنجاپ تۇرغان كۆزلىرىدىن ئوت چاقناپ كىتابقا تۇتىشىپتۇ.

كىتاب:

— مەڭگۈ ئەسلىگە كېلەلمەسسەن، سېھرىڭ ياندۇرۇۋېتىلگەندە سەنمۇ تۇغقىشكەيسەن! — دەپ قارغىغىنىچە كۆيۈپ كۈل بوپتۇ.

— جاھاندىكى ئەڭ گۈزەل بولالمىدىم، — دەپتۇ پېرىخون غەزەپ بىلەن، — بىراق «جاھاندا ئەڭ سەت» بولسامۇ مەيلى، ئىشقىلىپ، مەن «جاھاندىكى ئەڭ» بولۇشقا ئامراق، ھېچكىم مېنى بېسىپ چۈشمەسلىكى كېرەك.

— ھا - ھا - ھا!..... — ئۇ بىرھازا شۇنداق قاقىلداپ كۈلۈپتۇ، ئاندىن يەنە زەھەرخەندىلىك بىلەن، — ئۇ يوقىلىپ بولغۇچە بەھرىمەن بولۇۋاتقان بەختىنمۇ ۋەيران قىلغاچ تۇرۇشۇم كېرەك، — دەپتۇ - دە، بىرلا سىلكىنىپ قارا ئۆمۈچۈككە، ئىسكىلىت باشلىق ھاسا بىر توقۇش سىخىغا ئايلىنىپتۇ، ئاندىن ئۇ سېھرىلىك تور توقۇشقا باشلاپتۇ، تور توقۇۋېتىپ توۋلاپتۇ:

— بارغىن! سىپەرلىك تورۇم، بارغىن! ئۇنىڭ بەختىنى ۋەيران قىلىدىغان بىرسىنى باشلاپ كەلگىن، بارغىن!

ئۇ توقۇۋاتقان تور ئۆزلۈكىدىن ئۈزۈرۈپ - ئۈزۈرۈپ، سوزۇلۇپ - سوزۇلۇپ غاردىن چىقىپ كېتىپتۇ ۋە يىراقلارغا كېتىپتۇ.

شۇ چاغ ياساۋۇللاردىن بىرى قاياقتىدۇر كېتىۋاتقانىكەن، ئۇ پىرىنخوننىڭ توربغا ئىلىنىپ قاپتۇ - دە، بارىدىغان مەنزىلى ئۇياقتا قېلىپ، ھېيتەمجانىنىڭ شەھەردىن تولىمۇ يىراق ھەم بىر شۇنىڭ ئائىلىسىدىن باشقا ھېچكىم يوق خىلۋەت يېزىسى تەرەپكە قاراپ ئېتىنى قۇيۇندەك چاپتۇرۇپ يۈرۈپ كېتىپتۇ.

ئاخىر ئۇ ئۆزى بىلىپ - بىلمەي ھېيتەمجانىڭ قارلىق تاغلار ئارىسىدىكى خىلۋەت يېزىسىغا كېلىپمۇ قاپتۇ ۋە كۆزلىرى ئاپپاق قار بىلەن قاپلانغان يوللاردا ئۈنۈپ، كۆكلەپ، ھەر شېخىدا ئونلاپ پورەكلەپ ئېچىلىپ، خۇش پۇراق چېچىپ تۇرغان رەڭگارەڭ ئەتىرگۈللەرگە چۈشۈپتۇ- دە، ھەيرانلىقتىن ئاغزى كامارەك ئېچىلىپ قاپتۇ، دەل شۇ چاغدا ئۇ يەنە كىچىككىنە چېلەكنى كۆتۈرۈپ، بۇلاق بويىغا كېتىۋاتقان قار قىزنى ھەم ئەتىرگۈلەر ئۈنىڭ ئىزىدىن ئۈنۈپ كۆكلەپ، پورەكلەپ ئېچىلىپ ببرىۋاتقىنىنىمۇ كۆرۈپتۇ، بىرھازا ھاڭۇنقىپ تۇرۇپ كېتىپ، قاپاق كاللىسىغا بىر شۇم نىيەتنى پۈكۈپتۇ - دە، بىر دەستە ئەتىرگۈل ئۈزۈپ، دەرھال كەينىگە يېنىپ شەھەرگە مېڭىپتۇ، ئاخىر ئوردىغىمۇ يېتىپ كەپتۇ.

شەھەر پادىشاھى بەكمۇ زالىم ئىكەن، شۇڭا ئەلنىڭ قارغىشىغا قالغانمىدىكىن، تۆتيۈز خوتۇنى بارکەنۇ، بىرمۇ پەرزەنتى يوق ئىكەن.

ھېلىقى غالچا ئۇدۇل شاھ قەسىرىگە كىرىپ، بېشى يەرگە تەگكۈچە ئېگىلىپ تەزىم قىپتۇ، ئاندىن بىر دەستە گۈلنى شاھقا تەقدىم قىلىپ، كۆرگەن كارامەتلىرىنى ئېقىتماي- تېمىتماي يەتكۈزۈپتۇ ۋە:

— ئەي بۈيۈك شاھىنشاھ ئالىيلىرى! بۇنداق پەرى قىزچاق ئەلۋەتتە ئۆزلىرىگە پەرزەنت، ئوردىغا زىننەت بولۇشقا مۇناسىپ، بەلكىم باشقا خاسىيەتلىرىمۇ باردۇ، بۇ قىز بىلەن ئالەمدە كاتتا شۆھرەت قازىنىلا، ئىزدىن ئۇنگەن گۈللەر بىلەن ئوردىنى بېزەپلا قالماي، گۈل سېتىپمۇ نۇرغۇن بايلىققا ئېرىشىدىلا، كەلگۈسىدە قىزغا كەلگەن ئەلچىلەرمۇ ئەلۋەتتە قىممەت باھالىق سوۋغاتلار بىلەن ئورنىنى كۆمۈۋېتىدۇ، — دەپ پادىشاھنى قار قىزنى بۇلاپ كېلىشكە قۇتراتىپتۇ، شۇ ئارقىلىق پادىشاھنىڭ كۆڭلىنى ئۇتۇپ ئىنئامغا ئېرىشمەكچى بوپتۇ، ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلىغان زالىم شاھ ئورنىدىن دەس تۇرۇپ:

— ئەي سادىق نۆۋكىرىم، سېنى ئوردا ياساۋۇللىرىغا بەگ قىلدىم، دەرھال ئۇ قىزنى ئېلىپ كەل، ئاتا - ئانىسى چىرايلىقچە بەرسە بەردى، بەرمىسە ئۇلارنى كۆزدىن يوقىتىپ، قىزنىنى ئېلىپ كېلىۋەر، ساڭا كۆپلەپ ئىنئام بېرىمەن، — دەپتۇ پەرمان چۈشۈرۈپ.

ھېلىقى يالاقچى دەرھال ئون ياساۋۇلنى باشلاپ، كېچىلەپ يۈرۈپ، ئاتلىرىنى بولۇشچە چاپتۇرۇپ، ئەتىسى

ھېيتەمجانىنىڭ يېزىسىغا يېتىپتۇ، ئۆيىگىمۇ كىرىپتۇ، ھېيتەمجان دوستلىرى بىلەن تاغقا ئوتۇن ئەكەلگىلى كەتكەن بولۇپ، قار قىز بىلەن ئانىسلا قالغانكەن، ياساۋۇللار كىرىپ قار قىزنى:

— يۈر، سېنى شاھ ئالىيلىرى بېقىۋالماقچى، — دەپ سۆرەپ مېڭىپتۇ .

قار قىز زادىلا ماڭغىلى ئۇنىماپتۇ، ھېيتەمجاننىڭ ئانىسى ياساۋۇللارنىڭ قولىدىن قىزنى قۇتۇلدۇرماقچى بولغانكەن، ياساۋۇللار ئۇنىڭ قورسىقىغا قاتتىق تېپىۋېتىپتۇ، بىچارە ئانا دۈگجۈپ بېرىپ تامغا ئۈسۈپتۇ ۋە بېشى يېرىلىپ، قانلىرى يۈزىنى بويلاپ ئېقىشقا باشلاپتۇ، تېنى ئاجىز ھەم كېسەلچان ئانا بۇ قاتتىق زەربىگە بەرداشلىق بېرەلمەي شۇ زامان جان ئۈزۈپتۇ. قار قىز:

— ۋاي ئانام ! — دەپ ئۆزىنى ئۇنىڭغا ئېتىپتۇ، لېكىن قارا كۆڭۈل ياساۋۇللار ئۇنى سۆرەپ - تارتىپ، ئاتقا ئارتىپتۇ- دە، شەھەرگە ئېلىپ كېتىپتۇ. بۇ ئىشلارنى كۆرۈپ قالغان سېغىزخان ھېيتەمجانغا خەۋەر قىلىش ئۈچۈن ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

ياساۋۇللار قار قىزنى شاھ ئوردىسىغا ئاپىرىپتۇ، زالىم شاھ ئۇنى كۆرۈپ:

— قىزچاق، ئەمدى ماڭا بالا بولسەن، ئوردامنى گۈل- چېچەككە پۈركەيسەن، راھەت- پاراغەتتە ياشايسەن، قىرىق كېنىزەك سېنى كۈتىدۇ، — دەپ ئاغزى قۇلىقىغا يەتكۈدەك ھىجىيىپتۇ.

— مەن ساڭا ھەرگىز بالا بولمايمەن، ئوردائىنىمۇ گۈل-

چېچەككە پۈركىمەيمەن، مېنى قويۇۋەت! — دەپتۇ قار قىز.

ئۇ خاپا بولۇپ قالغىنى ئۈچۈن ئوردا ئىچىدە جۇت - شۇنىرغان ئۈشقىرتىپتۇ، ماڭغان ئىزلىرىدىنمۇ گۈل ئۈنمەپتۇ، پادىشاھ ئۇنى ئالداش ئۈچۈن ئالتۇن قورچاقلارنى، شاكىلات- كەمپۈتلەرنى، چىرايلىق كىيىملەرنى ئارقا - ئارقىدىن ئەكەلدۈرۈپتۇ، قار قىز بۇ نەرسىلەرنىڭ ھېچبىرىگە قاراپ قويماپتۇ، زالىم شاھ غەزەپلىنىپ، كۆزلىرى چەكچىيىپ كېتىپتۇ - دە:

— دەرھال زىندانغا تاشلاڭلار، ئەتە يەنە ماقۇل بولمىسا كاللىسىنى ئالىمەن، قېنى ئۇنىڭ بويسۇنمىغىنىنى كۆرەي،— دەپ سەت كارکىراپتۇ.

ياساۋۇللار دەرھال پەرماننى ئىجرا قىپتۇ، قار قىز سوغۇق زىندانىدا ھېيتەمجان ۋە دوستلىرىنى ئويلاپ يىغلاپ ئولتۇرۇپتۇ.

ھېيتەمجان سېغىزخان ئەكەلگەن خەۋەرنى ئاڭلاپ ئۆيىگە يۈگۈرەپتۇ، ئانىسىنىڭ ئاللىبۇرۇن جان ئۈزگىنىنى كۆرۈپ، بىرھازا يىغلاپتۇ، ئاندىن ئۇنى ئۆيىنىڭ ئالدىغا كۆمۈپ قويۇپتۇ - دە، قار قىزنى قۇتقۇزۇش ئۈچۈن شەھەرگە مېڭىپتۇ، دوستلىرى كەينىدىن ئەگىشىپتۇ، شەھەرگە يەتكۈچە كەچ كىرىپ تۇن پەردىسى يېيىلىپتۇ، شەھەرگە كىرىپ ئوردا قېشىغىمۇ يېتىپتۇ، ھەممە كىشى ئىسسىق ئۆيلىرىدە، شېرىن ئۇيقۇغا كەتكەن بولغاچقا ئۇلارنى ھېچكىم كۆرمەپتۇ، ئوردىنىڭ تاملىرى بەك ئېگىز بولغاچقا، تامدىن ئارتىلىپ كىرىشكە كۆزى يەتمىگەن ھېيتەمجان دوستلىرى بىلەن ئايلىنىپ يۈرۈپ، ئاخىر ئوردىغا

كىرىدىغان ئېرىقنىڭ سۇنىگىچىنى تېپىپتۇ، شۇ يەردىن ئۆمىلەپ ئوردىغا كىرىپتۇ، زىندان ئۇلار كىرگەن جايدىن ئانچە يىراق ئەمەسكەن، قار قىزنىڭ يىغلىغان ئاۋازى ئۇلارغا ئاڭلىنىپتۇ، ئۇلار يىغا ئاۋازى ئاڭلانغان تەرەپكە بېرىپ زىندانغا يولۇقۇپتۇ، زىندان ئىچى قار قىزنىڭ ھۆسن-جامالىدىن بالقىغان نۇر بىلەن كۇندۇزدەك يورۇپ كەتكەن ۋە باھاردەك ئىللىپ، گۇل- چېچەككە پۇركەنگەنكەن.

— قار قىز، بىز كەلدۇق دەپتۇ، — ھېيتەمجان.

— بىز كەلدۇق! — دەپتۇ كۆپچىلىك.

زىندان ئىچىدە تۇغۇلۇپ ئولتۇرغان قار قىز خۇشال بولۇپ سەكرەپ تۇرۇپ كېتىپتۇ، ھېيتەمجان ئوتۇن باغلايدىغان ئارغامچىنى زىندانغا تاشلاپتۇ.

بىراق، قار قىزنىڭ يۈمران قوللىرى باغلاپ قويۇلغىنى ئۈچۈن، ئارغامچىنى تۇتالماپتۇ. ھېيتەمجان دەرھال زىندانغا سەكرەپ چۈشۈپ - دە، قار قىزنىڭ قوللىرىنى بوشىتىپتۇ، ئاندىن قار قىزنى مۈرىسىگە دەسسىتىپ كۆتۈرۈپتۇ، ئېيىقچاقلار ئۇنىڭ قولىدىن تارتىپ چىقىرىۋاپتۇ، ھېيتەمجان ئارغامچىنىڭ ئۇچىنى چىڭ تۇتۇپتۇ، ئېيىقچاقلار ئارغامچىنىڭ يەنە بىر ئۇچىنى تۇتۇپ تارتىپتۇ، لېكىن ئۆزى كىچىك ھەم چارچاپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن تارتالماپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئېيىقچاقنىڭ بېلىنى قار قىز، قار قىزنىڭ بېلىنى ئاق توشقان، ئاق توشقاننىڭ بېلىنى بوز بۆجەن، بوز بۆجەننىڭ بېلىنى قۇندۇزجان، قۇندۇزجاننىڭ بېلىنى تىينچاق، تىينچاقنىڭ قۇيرۇقىنى كىرپىجان تۇتۇپتۇ - دە، چىپار بۇغىنىڭ: « بىر - ئىككى- ئۈچ! » دېگەن كومانداسى

بىلەن تەڭ كۆچەپ تارتىپ ھېيتەمجانىنى چىقىرىۋاپتۇ، ئاندىن كۆپچىلىك ھەممىسى بىللە سۆڭگۈچ تەرەپكە يۈگۈرۈپتۇ، ئۇلارنىڭ ئاياغ تىۋىشىدىن بىر قاراۋۇل ئويغىنىپ كېتىپتۇ، ئۇ بىرمۇنچە جانىۋار بىلەن ئىككى بالىنىڭ سۆڭگۈچ تەرەپكە يۈگۈرۈپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپ قورقىنىدىن:

— ۋايجان! ئالۋاستى، ئالۋاستى! — دەپ ۋارقىراپ - جارقىراپ كېتىپتۇ، شۇ ھامان ئۇخلاپ قالغان باشقا قاراۋۇللارمۇ ئويغىنىپ ئاللا- تووا، قىقاس- چۇقان كۆتۈرۈشۈپتۇ، قاراڭغۇدا بىر- بىرىگە سوقۇلۇپ ئوردا ئىچىنى مالىمان قىلىۋېتىپتۇ.

زالىم شاھمۇ ئويغىنىپ ئالدىراپ - تېنەپ، پايتىمىسىنى تەتۈر يۆگەپ، تۈلكە تېرىسىدىن تىكىلگەن جۇۋىسىغا يۆگىنىپ يۈگۈرۈپ چىقىپتۇ - دە، قاراۋۇللارنى تىللاپ يۇرۇپ تىنجىتىپتۇ، ئاندىن قار قىزنىڭ قېچىپ كەتكەنلىكىنى ئۇقۇپ:

— تۇتۇڭلار! تېز قوغلاڭلار! قوغلاپ تۇتۇڭلار! — دەپ جېنىنىڭ بارىچە ۋارقىراپ، ئالدى بىلەن ئۆزى ئوردىدىن يۈگۈرۈپ چىقىپتۇ، ياساۋۇل بېگى بىلەن يىگىرمە - ئوتتۇز ياساۋۇلمۇ بىرلىرى يالاڭئاياغ، بىرلىرى يالاڭباش، بىرىنىڭ چاپىنى يوق، بىرىنىڭ كۆڭلىكى يوق ھالدا چىقىپتۇ، ئۇنىڭغىچە ھېيتەمجان بىلەن قار قىز سۆڭگۈچتىن چىقىپ بولغانكەن، ئۇلار جېنىنىڭ بارىچە قېچىپتۇ، بۇغىچاق كالامپاي ئېيىقچاقنى ئۇستىگە مىندۈرۈۋاپتۇ، ھېيتەمجان كىرپىنى چاپىنىڭ پېشىگە يۆگەپ كۆتۈرۈۋاپتۇ، ئۇلار

بىرلىكتە شەھەر سىرتىغا قاراپ قېچىپتۇ، پادىشاھ بىلەن ياساۋۇللارمۇ قىلىچ-پالتىلىرىنى پۇلاڭلىتىشىپ، جان - جەھلى بىلەن:

— توختاش! توختاش! — دەپ ۋارقىراپ- جارقىراپ، شەھەر كوچىلىرىنى بېشىغا كىيىپ قوغلاپتۇ، تاڭمۇ ئېتىپتۇ.

قۇياش كۆتۈرۈلۈپ:

— تېز قېچىڭلار! تېز قېچىڭلار! زالىم شاھ يېتىۋالاي دەپ قالدى،— دەپ پىچىرلاپتۇ.

ھېيتەمجان، قار قىز ۋە دوستلىرى تېخىمۇ تېز قېچىپتۇ. لېكىن، بەربىر ئۇلار كىچىك - دە، شۇڭا پادىشاھ ۋە ياساۋۇللار بالىلار ۋە ئۇلارنىڭ دوستلىرىغا بارغانسېرى يېقىنلاپ يېتىۋالاي دەپ قاپتۇ، بۇنى كۆرگەن قۇياش غەم بۇلۇتلىرى كەينىگە مۆكۈنۈپتۇ، ئاخىر پادىشاھ ۋە ياساۋۇللار ھېيتەمجان بىلەن قار قىزنى ۋە ئۇلارنىڭ دوستلىرىنى تۇتۇۋالاي دەپ قاپتۇ. دەل شۇ چاغدا ئۇلار بىرلىكتە:

سوغۇق، سوغۇق شامالار،
تىزرەك بۇيان كەلسەڭچۇ.
زالىم شاھتىن قۇتقۇزۇپ،
بىزنى ئېلىپ كەتسەڭچۇ.

دەپ ناخشا ئېيتقانىكەن، سوغۇق شامال شۇ ھامان غۇرقىراپ كېلىپ، ئۇلارنى يېنىككىنە كۆتۈرۈۋېلىپ ئۇچۇرۇپ مېڭىپتۇ، زالىم شاھ بۇنى كۆرۈپ ياساۋۇللارغا:

— تېز قوغلاپ تۇتۇۋېلىش، ئۇلارنى قاچۇرۇپ

قويۇشساڭ، ھەممىڭنىڭ كاللىسىنى ئالىمەن،— دەپ ھەيۋە قىپتۇ ۋە ئۆز سۆزىنىڭ راستلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن، ھاسىراپ- ھۆمۈدەپ ماڭالماي، ئارقىدا قالغان ياساۋۇللار باشلىقىنى قار قىزنىڭ تېپىپ بېرىپ خىزمەت كۆرسەتكەنلىكىنىمۇ ئۇنتۇپ چېپىپ تاشلاپتۇ ۋە قارقىزنى تۇتقۇچىلارغا ياساۋۇل بېگىلىك ئەمىلى بېرىشنى ۋەدە قىپتۇ. ئەمدى ياساۋۇللار جان قايغۇسى ۋە ئەمەل تەمەسىدە بار كۈچىنى سەرپ قىلىپ ھېيتەمجانلارنى قوغلاپتۇ، شامالمۇ كۈچىيىپ ئۇلارنى كەينىگە تاشلاپتۇ - دە، ھېيتەمجان بىلەن قار قىز ۋە ئۇلارنىڭ دوستلىرىنى تېخىمۇ تېز ئۈچۈرۈپ ئاپىرىپ، ھېلىقى خىلۋەت يېزىسىغا يەتكۈزۈپ قويۇپتۇ. شامال ئارقىغا يېنىپ بارغاندا، زالىم شاھ ياساۋۇللارنى: « نان قېپى! قارغىش تەگكۇر! ياپماسلار..... » دەپ ئاغزىغا كەلگەنچە تىللاۋاتقان، ياساۋۇللار بولسا ھېرىپ - چارچاپ ماغدۇرىدىن كەتكەنلىكىنى ئۈستىگە، قاتتىق سوغۇقتا پۇت - قوللىرى توڭلاپ كەتكىنى ئۈچۈن، ماڭالماي قېلىشقانىكەن.

شامال بارغانچە ئۇلارنىڭ يۈزىگە ئۇرۇلۇپتۇ، بۇلۇت قىزمۇ ياساۋۇللار بىلەن زالىم شاھقا ئۆچ بولغانلىقى ئۈچۈن ئاق قار چېچەكلىرىنى چېچىپتۇ، قار ئاستىدا قالغان ياساۋۇللار مۇزلاپ قېتىپلا قاپتۇ، بۇنى كۆرگەن زالىم شاھ قورققىنىدىن جۇۋىسىغا تېخىمۇ چىڭ ئورنىپ، كەينىگە قاراپ قېچىپتۇ، لېكىن قار قىزنىڭ ئىزىدىن ئۇنگەن گۈللەر چىرمىۋېلىپ ئۇنى يىقىتىپتۇ، زالىم شاھ شۇنىڭدىن كېيىن مەڭگۈ ئورنىدىن تۇرالماپتۇ، چۈنكى شامال يەردىكى قارلارنى

ئۇچۇرۇپ ئاپىرىپ، ئۇنى كۆمۈۋەتكەن، بۇلۇت قىزمۇ قار چېچەكلىرىنى ئۇنىڭ ئۈستىگە چېچىۋەرگەنىكەن، ئاپپاق قار چېچەكلىرى زالىم شاھنى شۇ يەردىلا مۇزلىتىپ قويۇپتۇ - دە، ئۇنىڭ جېنىنى جەھەننەمگە يوللىۋېتىپتۇ .

شۇنداق قىلىپ، قار قىز قۇتۇلۇپ قالغان بولسىمۇ، بىراق ئۇ خېلىلا كىچىكلەپ قاپتۇ، ئۇنىڭ ۋۇجۇدىدىن دائىم خۇشبۇي تەر ئېقىپ تۇرغاچقا، ھامان جىسمى ئېرىپ كېتىدىغاندەك ھېس قىلىدىكەن.

— ئۇنىڭغا كۆز تېگىپتۇ، — دەپتۇ سېغىزخان.

— بەلكىم زۇكامداپ قالغان بولسا كېرەك، — دەپتۇ چىپار بۇغا.

— ئۆزۈممۇ نېمە بولغانلىقىمنى بىلمىدىم، — دەپتۇ قار قىز قايغۇرۇپ، — بىراق بارغانسېرى كىچىكلەپ كېتىۋاتىمەن.

— ئۇ كىچىكلەپ - كىچىكلەپ يوقاپ كېتەرمۇ، — دەپتۇ ئېيىقچاق.

— شۇنداق بولارمۇ، — دەپتۇ باشقىلارمۇ قايغۇرۇپ، شۇ ھامان ھەممىسى يىغا - زارغا چۈشۈپتۇ. بىراق، بۇنىڭ نېمە پايدىسى، ئاخىر يىغلاپ - يىغلاپ ئۇيقۇغا كېتىپتۇ.

ئۇلار ھېيتەمجانىنىڭ ئۆيىدە ھارغىنلىق ئىچىدە بىر تۈننى ئۇخلاپ ئۆتكۈزۈپتۇ، گەرچە زالىم شاھ ۋە ئۇنىڭ غالچىلىرىنىڭ يوقلىشى ئۇلار ئۈچۈن تىنچ - خاتىرجەملىك ئېلىپ كەلگەن بولسىمۇ، لېكىن ئۇلار يەنىلا خۇشال بولالماپتۇ، چۈنكى ھېيتەمجانىنىڭ ئانىسى قازا قىلغان، قار قىزمۇ كىچىكلەپ كېتىۋاتقان تۇرسا، ئۇلار قانداقمۇ خۇشال

بولالىسۇن.

ئاردىن نەچچە كۈنلەر ئۆتۈپتۇ، مانا ئەسلىدە ئون نەچچە ياشتىكى قىزلاردەك كۆرۈنىدىغان قار قىز يەتتە-سەككىز ياشتىكى باللارچىلىك بولۇپ قاپتۇ. ئۇنىڭ كۈنسايىن كىچىكلەپ بېرىشى ھېيتەمجانىنمۇ ۋە باشقا دوستلىرىنمۇ ئېغىر قايغۇغا سالىتۇ.

— بىر ئامال قىلسام بولاتتى، — دەيدىكەن ھېيتەمجان ئۆز - ئۆزىگە، — ئانامدىن ئايرىلدىم، ئەمدى يەنە ئەڭ يېقىن بىر كىشىمدىن ئايرىلىپ قالسام بولمايدۇ.

— شۇنداق، ئەمدى ئۇنىڭدىن ئايرىلسا<u>ڭ</u> بولمايدۇ، — دەپتۇ بىر كۈنى ئۇنىڭ مېھرىبان ئانىسىنىڭ روھى چۈشىگە كىرىپ، — ئورمانلىقنىڭ ئىچكىرىسىدىكى سىرلىق ئوردىغا بارغىن ئوغلۇم، ئاق كۆڭۈل پەرىزاتلاردىن ئۇنى قۇتۇلدۇرۇپ قېلىشنى سورىغىن، بارغىن! تېز بارغىن ئوغلۇم، ئۇ سېنىڭ كەلگۈسىدىكى بەختىڭ ئۈچۈن، باھاردىكى تۇنجى چېچەك ئېچىلغۇچە، تۇنجى باھار قارلىغىچى يېتىپ كەلگۈچە بارغىن، ئۇنى قۇتۇلدۇرغىن.

— يول كۆرسەتكىنىڭىزگە رەھمەت ئانا، — دەپتۇ ھېيتەمجان ئويغىنىپ ئۆز - ئۆزىگە شۇرلىغاندەك، ئاندىن تاڭ سەھەردىلا يولغا چىقماقچى بوپتۇ.

— مەن سىرلىق ئوردىغا بارىمەن، — دەپتۇ ئۇ قار قىزغا، — ئۇ يەردىكى ئاق كۆڭۈل پەرىزاتلاردىن سىزنى قۇتۇلدۇرۇپ قېلىشنى سورايمەن، مېنى كۈتۈڭ.

— سىرلىق ئوردا بەك يىراقتا، يوللىرى خەتەرلىك بولۇشى چوقۇم، — دەپتۇ قار قىز، — يەنە بىز ئويلىمىغان

خەۋپ ـ خەتەرلەر بولۇشىمۇ مۇمكىن ، مەن سىزنىڭ بىرەر خەتەرگە ئۇچراپ قېلىشىڭىزنى خالىمايمەن.....

— ياق! — دەپتۇ ھېيتەمجان، — مەن قارار قىلىپ بولدۇم ، مېنى توسماڭ .

— بىزمۇ بىللە بارايلى،— دەپتۇ چىپار بۇغا، ئېيىقچاق، ئاق توشقان، قۇندۇزچاق، كىرپىنجان، قىرغاۋۇللار دەرھال.

— مەن يول باشلاپ باراي، — دەپتۇ سېغىزخان، — ئىلگىرى ئەڭ ئېگىز تاغ چوققىسىدا بىر ئوردىنىڭ بارلىقىنى كۆرگەنىدىم.

— مەن يالغۇز قېلىشنى خالىمايمەن، — دەپتۇ قار قىز،— مەنمۇ بىللە باراي ئەمىسە.

— ئۆيگە قارايدىغان بىرەرسى بولۇشى كېرەك، — دەپتۇ ھېيتەمجان.

— خاتىرجەم بولۇڭ، — دەپتۇ بىر بۇلۇڭدا قۇلاقلىرىنى سالپايتىپ بارسام بولارمۇ ، بولماسمۇ دەپ ئىككىلىنىپ ئولتۇرغان بوز بۆجەن دەرھال، — بۇ ۋەزىپىنى مەن ئۈستۈمگە ئالاي.

— ئۈنىڭغا كىرپىنجان ھەمراھ بولسۇن، — دەپتۇ چىپار بۇغا، — ئۇنىڭ مېڭىش سۈرئىتى ئاستا، يېتىشىپ بولالمايلا قالىدۇ .

شۇنداق قىلىپ، قورقۇنچاق بوز بۆجەن بىلەن تىكەنلىك كىرپىنجان ئۆيگە قارايدىغان، باشقىلار سىرلىق ئوردىغا بارىدىغان بوپتۇ.

— ئامان بولۇڭلار، — دەپتۇ بوز بۆجەن.

— مۇۋەپپەقىيەت تىلەيمەن، — دەپتۇ كىرپىنجان.

هېيتەمجان ئۇلارنىڭ ياخشى تىلەكلىرىگە رەھمەت ئېيتىپ، ھەمراھلىرى بىلەن يۇرۇپ كېتىپتۇ. قار قىزنىڭ ئاياغ ئىزلىرىدىن ئۇزۇنغا سوزۇلغان بىر رەت ئەتىرگۈل كۆچەتلىرى قاپتۇ، بىراق بۇلار ئەمدى قار قىزنىڭ بويىغا مۇناسىپ پاكارلاپ، گۈل غۇنچىلىرىمۇ كىچىكلەپ قالغانكەن.

ئۇلار مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، ئەمدىلا تاغدىن ھالقىشغا، بىردىنلا ئوچۇق ئاسمانىنى كۆل رەڭ بۇلۇت - تۇمانلار قاپلاپ، قۇياشنىڭ كۈلۈپ تۇرغان چېھرى غايىب بوپتۇ، ئۇشقىرتىپ شۇرغان چىقىپ، ئارقىدىنلا تورۇكلاپ مۆلدۈر تۆكۈلۈشكە باشلاپتۇ، بىراق قار قىزنىڭ ئەتراپىدا يەنىلا باھار مەنزىرىسى بولۇپ، ھاۋا ئىللىپ تۇرغاچقا جۇت - شۇرغان ئۇلارغا تەسىر قىلالماپتۇ، تۇخۇمدەك، ئالمىدەك مۆلدۈرلەرمۇ ئۇلارنىڭ ئۈستىگە كېلىپلا ئېرىپ سۇ بولۇپ، ئارقىدىنلا پارلىنىپ غايىب بوپتۇ.

— خەپ! — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ يىراقلاردىن زەئىپقىنا، شۇنىڭ بىلەن تەڭ بۇلۇت - تۇمانلار تارقىلىپ، قۇياشنىڭ نۇرلۇق جامالى ئايان بوپتۇ.

— خۇداغا شۈكرى، — دەپتۇ ھېيتەمجان.

— خەپ! دېگەن كىمدۇ!؟ — دەپتۇ ئۇزۇن قۇلاق ئاق توشقان.

— كارىمىز بولمىسۇن، — دەپتۇ چىپار بۇغىچاق، — تېزرەك ماڭايلى.

ئۇلار قەدىمىنى تېزلىتىپتۇ، بىراق ھايالسىزلا زېمىن تەۋرەپ، تاغلار يېرىلىشقا، تاشلار دومىلاپ، ئۇلارنى قوغلاشقا

باشلاپتۇ.

— تېز - تېز! — دەپتۇ چىپار بۇغىچاق، شۇ ھامان قار قىز بىلەن قۇندۇزچاقنى ئۈستىگە مىندۈرۈۋېلىپ، باشقىلار ئۇنىڭغا ئەگىشىپ قۇيۇنىدەك تېز يۈگۈرۈپتۇ، دومىلاپ كەلگەن تاشلار يېتىشەلمەپتۇ.

— خەپ! — دېگەن ئاۋاز يىراقلاردىن يەنە ئاڭلىنىپتۇ، بۇ ئاۋازنى ئۇزۇن قۇلاق ئاق توشقاندىن باشقىلار ئاڭلىماپتۇ.

— چوقۇم يەنە بىرسى بىز بىلەن دۈشمەنلىشىۋېتىپتۇ، — دەپتۇ ئۇ غودۇڭشىپ:

— زادى كىم بولغىيتتى ئۇ.

— تېپىۋالسام مىجىنى چىقىرىۋېتەتتىم، — دەپتۇ ئېيىقچاق ئۇنىڭ سۆزىنى ئاڭلاپ قېلىپ.

ئۇلار يەنە يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، بىر چاغدا ئۇلارنىڭ يولىنى مۇز قاپلىغان بىر ئېقىن توسۇپتۇ.

— مۇز ئۈستىدىن ئۆتۈپ كېتەيلى، — دەپتۇ چىپار بۇغىچاق. ئاندىن ئۇ دادىل قەدەم تاشلاپ مۇز ئۈستىگە قەدەم بېسىپتۇ، باشقىلارمۇ ئەگىشىپتۇ، بىراق تۇيۇقسىزلا مۇز قاراسلاپ يېرىلىپتۇ، چىپار بۇغىچاق ۋە باشقىلار چاققانلىق بىلەن كەينىگە يېنىپ، قىرغاققا چىقىۋاپتۇ، ئېقىندىكى مۇزلار تېزلا ئېرىپ، ئەينەكتەك سۈزۈك سۇ يۈزى ئايان بوپتۇ، ئارقىدىنلا تىپتىنچ تۇرغان ئېقىن بىردىنلا ئۆركەشلەپ، كۈۋەجەپ ئېقىشقا باشلاپتۇ.

— قانداق ئۆتەرمىز! — دەپتۇ قار قىز قايغۇرۇپ.

— ئۇچۇپ ئۆتەيلى، — دەپتۇ سېغىزخان بىلەن قىرغاۋۇل.

— ئۇزۇپ ئۆتەيلى، — دەپتۇ قۇندۇزجان.
— بىراق، بىز يا ئۇچالمىساق ياكى شىددەتلىك ئېقىندا ئۇزەلمىسەك قانداق ئۆتەرمىز؟ — دەپتۇ ئاق توشقان.
— مېنى كۆتۈڭلار، — دەپتۇ قۇندۇزجان، ئاندىن ئۇ چولتۇككىدە ئېقىنغا سەكرەپ، ئاستىغا شۇڭغۇپ كىرىپ كېتىپتۇ، بىرھازادىن كېيىن ئېقىن يۈزىدە نەچچە ئونلىغان قۇندۇز پەيدا بوپتۇ - دە، ئۇلار بىر - بىرىگە چىرماق سېلىشىپ، ئېقىندا بىر كۆۋرۈك ھاسىل قىپتۇ.
— تېز ئۆتۈڭلار! — توۋلاپتۇ قۇندۇزجان.
ئالدى بىلەن ھېيتەمجان ئېھتىيات بىلەن دەسسەپ ئۆتۈپتۇ، ئارقىدىن باشقىلارمۇ ئۆتۈپتۇ .
— مەن مۇشۇ يەردە سىلەرنى كۈتەي، — دەپتۇ قۇندۇز، — سۇدا ياشاشقا ئادەتلەنگەچ، قۇرۇقلۇقتىكى ئۇزاق سەپەرگە ماسلىشالمايدىكەنمەن، قايتىشىڭلاردا خىزمىتىڭلاردا بولىمەن.
— شۇنداق بولسۇن، — دەپتۇ ھېيتەمجان.
ئۇلار يەنە يولنى داۋام قىپتۇ، بىراق ئەمدى ئۇلارنىڭ يولنى شاخلىرى گىرەلىشىپ كەتكەن چاتقاللىق توسۇپتۇ، چاتقاللىقلاردا يەنە ئۆتكۈر تىكەنلەر بار ئىكەن.
ھېيتەمجان ئېلىۋالغان ئوتۇن كەسىلىدىغان پالتىسى بىلەن تىكەنلەرنى چاناپ يول ئېچىپتۇ، كۆپچىلىك ئۇ ئاچقان يولدىن ئېھتىيات بىلەن ئۆتۈپتۇ، ئۇلار ئۆتۈپ بولۇشى بىلەن يەنە ئاق توشقاننىڭ ئۇزۇن قۇلاقلىرىغا كىمدۇر بىرنىڭ، — خەپ! — دېگەن بىرگىنچلىك ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ.

— يەنە شــۇ ئــاۋاز، — دەپتــۇ ئــۇ غەزەپ بــلەن چىشلىرىنى غۇچۇرلىتىپ.

— نېمە دەۋاتسەن؟ — سوراپتۇ چىپار بۇغا.

— بىرسى بىزگە دۇشمەنلىك قىلۋېتىپتۇ، — دەپتۇ ئاق توشقان، — بىز ھەربىر خەتــەردىن ئامان قالغــاندا، «خەپ!» دېگەن ئاۋازنى ئاڭلاپ تۇرۇۋاتىمەن.

— مەنــزىلگە ئــازلا قالــدۇق،— دەپتــۇ ســېغىزخان، — ئازراقلا غەيرەت قىلساق يېتىپ بارىمىز.

بىراق، ئەمدى ئــۇلار زۇلــمەت قاراڭغۇلۇققا دۇچ كەپتــۇ، چــۈنكى كەچ كىرىــپ، قۇيــاش پاتقــان، ئاســمانىنى بولــسا قاياقتىندۇر پەيدا بولغان قارا بۇلۇت ـ تۇمانلار قاپلىۋېلىــپ، ئاي ۋە يۇلتۇزلارنى توسۇۋالغانىكەن.

— ئاھ خۇدا! — دەپتــۇ قــار قــىز قــايغۇرۇپ، — ئەمــدى بىرەر پالاكەتكە يولۇقمىساقلا بولاتتىغۇ .

— قــول تۇتۇشــۇپ ماڭــايلى، — دەپتــۇ قــار قــىز ئەنــسىزلىككە چۆكــۈپ، — ئەمــدى بــىرەر پــالاكەتكە يولۇقمىساقلا بولاتتىغۇ.

— قول تۇتۇشۇپ ماڭــايلى، — دەپتــۇ ھېيتەمجان، — بىر- بىرىمىزدىن ئايرىلمايلى.

ئــۇلار قــول تۇتۇشــۇپ مېڭىپتــۇ، بــراق تىمــسىقلاپ مېڭىــشقا تــوغرا كەلگەچــكە، ســۇرئىتى خېلــى ئاســتىلاپتۇ، سېغىزخان بولسا يۆنىلىشنى پەرق قىلالمــاي، ھېيتەمجاننــىڭ مۇرىسىگە قونۇپتۇ.

— ئارام ئېلىپ، ئەتە قۇياش چىققاندا ماڭــساقمىكىن،— دەپتــۇ ئــۇ، — ئالــدىمىزدا چوڭقــۇر ھــاڭ ـ جىلغــلار بــار،

قاراڭغۇدا ھاڭغا چۈشۈپ كەتمەيلى يەنە.
— ئەتە قارا بۇلۇت ـ تۇمانلار تارىماي، يەنىلا قۇياش يۈزىنى توسۇپ تۇرۇۋالسىچۇ، — دەپتۇ ھېيتەمجان.
— راست، — دەپتۇ چىپار بۇغمۇ.
— مېنىڭ بىر ئامالىم بار، — دەپتۇ ئاق توشقان، ئاندىن ئۇ ناخشا ئېيتىشقا باشلاپتۇ:

كېلىڭلار يۇلتۇزدەك چاقنىشىپ بۇيان،
دوستلۇق مېھرىنى قىلىڭلار ئايان.
موھتاج بىز قۇتلۇق قەدىمىڭلارغا،
زۇلمەت پەردىسىنى قىلىڭلار ۋەيران.
كېلىڭلار دوستلىرىم، تېزرەك كېلىڭلار،
نۇر چېچىپ يولىمىزنى روشەن قىلىڭلار.

— ئۇ كىمنى قىچقىرىۋاتىدۇ؟ — سوراپتۇ قىرغاۋۇل سېغىزخاندىن.
— جىم تۇر، — دەپتۇ سېغىزخان.
ئاق توشقان ناخشىنى قايتا ـ قايتىلاپ ئوقۇپتۇ، بىر چاغدا بىراقتىن سانسىزلىغان نۇرلۇق چېكىتلەر پەيدا بولۇپ، ئۇلار تەرەپكە كېلىشكە باشلاپتۇ.
— يالتىراق قوڭغۇزلار! — دەپتۇ چىپار بۇغا خۇشال بولۇپ.
ھايالسىزلا نۇرلۇق چېكىتلەر يېتىپ كەپتۇ، ئۇلارنىڭ تېنىدىن نۇر چاچىدىغان قاناتلىق قوڭغۇزلار ئىكەنلىكى مەلۇم بوپتۇ.

— ئۇلار مېنىڭ دوستلىرىم، — دەپتۇ ئاق توشقان پەخىرلەنگەن هالدا.
— يالتىراق قوڭغۇزلار ئۇلارنىڭ يولىنى يورۇتۇپتۇ، ئۇلار ئەمدى يولنىڭ ئوي - چوڭقۇرىنى بايقاپ، بىمالال يۈرۈپتۇ ۋە بىر هاڭغا دۈچ كەپتۇ.
— قانداق ئۆتەرمىز، — دەپتۇ قار قىز هەسرەت چېكىپ.
— ئۇچۇپ ئۆتىمىز،— دەپتۇ سېغىزخان.
— سەكرەپ ئۆتىمىز، — دەپتۇ چىپار بۇغا.
— بىزچۇ؟— دەپتۇ ئاق توشقان.
— مەن سىلەرنى بىر - بىرلەپ ئۆتكۈزىمەن، — دەپتۇ چىپار بۇغا.
— ئۆتكۈزەلمىسەڭغۇ ياخشى بولاتتى،— دەپتۇ سېغىزخان،— مۇشۇ هاڭدىن ئۆتۈۋالساق يولىمىزمۇ خېلى ئاسانلىشاتتى، چۈنكى سىرلىق ئوردا ئەتراپى بىر گۈزەل يايلاق ئىدى، ئۇ يەردە خەۋپ - خەتەرگە يولۇقمايتتۇق.
— چوقۇم ئۆتكۈزەلەيمەن، — دەپتۇ چىپار بۇغا، — ماڭا ئىشىنىڭلار.
— ساڭا ئىشىنىمىز، — دەپتۇ هېيتەمجان ئۇنى پەپىلەپ، — قېنى، ئاۋۋال مېنى ئۆتكۈز.
شۇنداق دەپ چىپار بۇغىغا مىنىپتۇ، چىپار بۇغا ئارقىغا نەچچە قەدەم يېنىپ ئاندىن يۈگۈرۈپ كەلگىنىچە بىر تاقلاپلا هاڭدىن ئۆتۈپ كېتىپتۇ.
— باركاللا! — توۋلىشىپتۇ كۆپچىلىك.
چىپار بۇغا يەنە بۇ تەرەپكە سەكرەپ ئۆتۈپ،

ھەمراھلىرىدىن بىرنى ئۆتكۈزۈپتۇ، شۇنداق قىلىپ، نەچچە قېتىمدىلا ھەممەيلەننى ھاڭدىن ئۆتكۈزۈپ بوپتۇ.

ئۇلار يۈرۈپتۇ، يۈرۈپتۇ، ئاخىر يەنە بىر تىك داۋانغا دۇچ كەپتۇ، داۋان توغرىسىغا سوزۇلغان بولۇپ، ئۇلارنىڭ يولىنى سىپىلدەك توسۇۋالغانىكەن، داۋاندىن ئۆتۈشكە پەقەت قانائەتلىقلارغىلا ئىمكان بار ئىكەن.

— ئەمدى قانداق قىلارمىز؟ — دەپتۇ قار قىز.

— بىر غار بولىدىغان، — دەپتۇ سېغىزخان، — ئۇنىڭ بۇ تەرىپىدىن كىرسە ئۇ تەرىپىدىن بىر يايلاققا چىققىلى بولاتتى.

— ئەمىسە ئاشۇ غارنى تاپايلى،— دەپتۇ ھېيتەمجان.

كۆپچىلىك بۆلۈنۈپ ئىزدەپتۇ، غارنىمۇ تېپىپتۇ، بىراق غار ئاغزىغا يوغان بىر تاش قويۇلغانىكەن.

ھېيتەمجان تاشنى ئىتتىرىپ، يېقىتماقچى بوپتۇ، لېكىن مىدىرلىتالماپتۇ.

— مەن مىدىرلىتىپ باقاي،— دەپتۇ ئېيىقچاق ئىشەنچ بىلەن، — مېنىڭ خېلى كۈچۈم بار. ئاندىن ئۇ بار كۈچىنى يىغىپ تاشنى ئىتتىرىپتۇ، ئاخىر تاش ئاستا ـ ئاستا سۈرۈلۈپ غارنىڭ ئاغزى ئېچىلىپتۇ.

كۆپچىلىك يالتىراق قوڭغۇزنىڭ يولنى يورۇتۇپ بېرىشى ئارقىلىق غارغا كىرىپ كېتىپتۇ.

— «خەپ توختاش»! — دېگەن ھەسىرەتلىك ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ يىراقتىن يەنە.

ئۇلار مېڭىپتۇ، مېڭىپتۇ، بىر چاغدا غارنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىن يورۇقلۇق كۆرۈنۈپتۇ.

— رەھمەت! — دەپتۇ ھېيتەمجان يالتىراق قوڭغۇزلارغا.
— رەھمەت، — دەپتۇ كۆپچىلىكمۇ ئۇنىڭغا قوشۇلۇپ.
يالتىراق قوڭغۇزلار شۇ يەردىن قايتىپتۇ، ھېيتەمجان ۋە ئۇنىڭ دوستلىرى غاردىنمۇ چىقىپتۇ.
— ۋاھ! — دەپتۇ ئاق توشقان ھاياجان بىلەن، — بۇ يەر بىز توشقانلار جەمەتى ئۈچۈن بىر جەننەت بولغۇدەك يەر ئىكەن.
— ساڭىلا ئەمەس، ھەممىمىز ئۈچۈن، — دەپتۇ چىپار بۇغا.
— بىراق، بۇ يەردە ھاۋا ئىللىق ئىكەن، چېچەكلەر ئېچىلاي دەپ قاپتۇ، — دەپتۇ ئېيىقچاق، — بۇ قار قىز ئۈچۈن ياخشى ئەمەس.
— ئۇ ھازىر ئۇچ ـ تۆت ياشلىق بالىلاردەك بولۇپ قاپتۇ، — دەپتۇ قىرغاۋۇل.
— تېزرەك بولساق بولغۇدەك،— دەپتۇ ھېيتەمجان، — ھازىر ھەممە يەردە باھار ھارپىسى ئەمەسمۇ. ئاندىن قار قىزنى كۆتۈرۈۋېلىپ، يېشىل پايانداز يېيىلغاندەك يايلاق ئوتتۇرىسىدا كۆرۈنگەن، ئاپپاق بۇلۇت ـ تۇمانلارغا ئورالغان بىر ئېگىز چوققا ئۈستىدىكى ئالتۇن رەڭلىك ئوردا تەرەپكە يۈگۈرۈپتۇ، ئۇلارغا ھەمراھلىرى ئەگىشىپتۇ.
— تېزرەك بولۇڭلار، — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ شاخ ـ شېخىدا چېچەكلىرى ئېچىلاي دەپ قالغان دەرەخ چاتقاللىرىدىن! — سىلەر چىققۇچە چېچەك ئاچماي تۇرىمىز.
— تېزرەك بولۇڭلار، — دەپتۇ ئىللىق شامالمۇ ۋىشىلداپ،
— مەن ببرىپ باھار قارلىغاچلىرىنى كېچىكتۈرەك كېلىشكە

دەۋەت قىلىمەن.

— رەھمەت! — دەپتۇ قار قىز ئۇلاردىن مىننەتدار بولۇپ.

ھېيتەمجانلار نەچچە مىڭ پەلەمپەينى بېسىپ، ئالتۇن رەڭلىك ئوردىنىڭ مىس دەرۋازىسىغىمۇ يېتىپتۇ، بىراق ئالتۇن رەڭلىك ئوردىنىڭ مىس دەرۋازىسىغا شىر بېشى شەكلىدىكى بىر مىس قۇلۇپ سېلىنغانىكەن.

— پەرىزاتلارنى ئىزدەمسىلەر؟ — سوراپتۇ مىس قۇلۇپ.

— شۇنداق! — دەپتۇ ھېيتەمجان.

— ئۇلار ئوردىدا بار، لېكىن سىلەر مېنىڭ سوئالىمغا جاۋاب بېرەلىسەڭلار، ئاندىن كىرىپ كۆرۈشەلەيسىلەر، بولمىسا كۆرۈشۈشۈڭلار مۇمكىن ئەمەس، — دەپتۇ مىس قۇلۇپ.

— قېنى سورا، — دەپتۇ ھېيتەمجان.

— جاھاندىكى ئەڭ قىممەتلىك نەرسە نېمە؟ — سوراپتۇ مىس قۇلۇپ.

— شۇنىمۇ بىلمەمسەن، — دەپتۇ ئېيىقچاق ئالدىراپ،— ئەڭ قىممەتلىك نەرسە ئالتۇن.

— ياق! — دەپتۇ قىرغاۋۇل، — ۋاقىت ئالتۇندىنمۇ قىممەتلىك.

— توغرا جاۋاب بولدى! — دەپتۇ مىس قۇلۇپ، ئاندىن ئۇ شالاققىدە ئېچىلىپ كېتىپتۇ، ئارقىدىن مىس دەرۋازىمۇ داراڭلاپ داغدام ئېچىلىپتۇ .

كۆپچىلىك دەرۋازىدىن كىرىپتۇ، لېكىن ئەمدى ئۇلارنى كۈمۈش قۇلۇپلۇق كۈمۈش دەرۋازا قارشى ئاپتۇ.

— جاھاندا نېمە ئەڭ يۇگۇرۇڭ، — سوراپتۇ كۈمۈش قۇلۇپ.
— مېنىڭ پۇتلىرىم، — دەپتۇ چىپار بۇغىچاق ئالدىراپ.
— ياق! — دەپتۇ قىرغاۋۇل دەرھال تۇزىتىش بېرىپ،— خىيال، ئادەمنىڭ خىيالى ئەڭ يۇگۇرۇڭ.
— كىرىڭلار، — دەپتۇ كۈمۈش قۇلۇپ دەرھال شاراقلاپ ئېچىلىپ، ئارقىدىن دەرۋازا قاناتلىرىمۇ جاراڭلاپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ.
ھېيتەمجان ھەمراھلىرى بىلەن كۈمۈش دەرۋازىدىن كىرىپتۇ، بىراق ئەمدى ئۇلارنى ئالتۇن قۇلۇپلۇق ئالتۇن دەرۋازا قارشى ئاپتۇ.
— ھەقىقىي كۈچنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى ئېيتىپ بېرىڭلار؟— دەپتۇ ئالتۇن قۇلۇپ.
كۆپچىلىك ئەمدى قىرغاۋۇلغا قاراپتۇ.
— بىلىم ـ كۈچ، ئىتتىپاقلىق كۈچ، — دەپتۇ قىرغاۋۇل.
— توغرا ئېيتتىڭلار، — دەپتۇ ئالتۇن قۇلۇپ، ئاندىن ئۇ ئېچىلىپ كېتىپتۇ، ئارقىدىنلا ئالتۇن دەرۋازىمۇ ھەيۋەتلىك ئاۋاز چىقىرىپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ.
— سەن بۇلارنى قەيەردىن ئۆگىنىۋالغان، — سوراپتۇ چىپار بۇغا، — ئەجەب دانىشمەنلەردەك جاۋاب بېرىدىغان بوپ كېتىپسەن.
— ئىلگىرى بىر مەدرىسەدە قەپەستە بېقىلغانىدىم، — دەپتۇ قىرغاۋۇل، — شۇ چاغلاردا، مۇدەررىس ـ ئۆلىمالارنىڭ تالىپلارغا شۇنداق تەلىم بەرگەنلىكىنى ئاڭلىغان.

— بۇنىڭدىن كېيىن سوئاللارغا جاۋاب بېرىش كېرەك بولسا، سەنلا ئېغىز ئاچقىن، — دەپتۇ ھېيتەمجان.

ئەمدى ئۇلارنىڭ دوچ كەلگىنى رەڭگارەڭ گۆھەر بىلەن بېزەلگەن گۆھەر قۇلۇپلۇق بىر دەرۋازا بوپتۇ.

— ئەڭ قىممەتلىك بايلىق نېمە؟ — سوراپتۇ گۆھەر قۇلۇپ.

— ساغلاملىق، — دەپتۇ قىرغاۋۇل.

— نېمە ئەڭ زۆرۈر، — سوراپتۇ گۆھەر قۇلۇپ يەنە.

— ئەركىنلىك، — دەپتۇ قىرغاۋۇل، — مەن بۇنى ئۆزۈم ھېس قىلغان، چۈنكى مەدرىسەدە مېنى كۈمۈش قەپەسكە قامىغان، ئالتۇن قاچىدا دان- سۇ بەرگەن بولسىمۇ، بىراق ماڭا ھەممىدىن زۆرۈرى يەنىلا ئەركىنلىك بولغاچقا، ئاخىر بىر ئامالارنى قىلىپ قۇتۇلۇپ چىققانىدىم.

گۆھەر قۇلۇپ جىرىڭلاپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ، گۆھەر بىلەن بېزەلگەن ئىشىكمۇ يېقىملىق ئاۋاز چىقىرىپ داغدام ئېچىلىپ كېتىپتۇ.

ھېيتەمجان ھەمراھلىرى بىلەن بىر شاھانە قەسىرگە كىرىپتۇ.

قەسىرنىڭ تۆرىدىكى ئالتۇن تەخت ئۈستىدە ئاق كىيىملىك پەرىزات شېرىن ئۈيقۇدا ئىكەن.

تەخت ئۈستىدىكى ئالتۇن قوندىقتا ئولتۇرغان ئاق شاتۇتى:

— ئۇ قىرىق كۈنلۈك ئۇيقۇغا كەتتى، — دەپتۇ ئۇلارغا.

— ئۇنى ئويغاتساق بولامدۇ؟ — سوراپتۇ ھېيتەمجان.

— ئۇنىڭ ئالتۇن تارغىقى كۆلگە چۈشۈپ كەتكەن، —

دەپتۇ شاتۇتى قەسىر سىرتىدىكى بىر ئەينەكتەك سۇزۇك كۆلنى ئىما قىلىپ، — ئالتۇن تارغاقنى سۇزۇپ چىقىپ، ئۇنىڭ چېچىغا سالساڭلار ئويغىنىدۇ، بولمىسا قىرىق كۈنگىچە ھەرگىز ئويغانمايدۇ.

ھېيتەمجان دەرھال شاھانە قەسىردىن كۆل بويىغا چىقىپتۇ، كۆل ئانچە چوڭ ئەمەسكەنۇ، لېكىن چوڭقۇرلۇقى بىرەر يۇز غۇلاچچە بار ئىكەن، ئالتۇن تارغاق سۇ ئاستىدا ۋاللىداپ تۇرغانىكەن.

— ئۇنى قانداق ئالارمىز، — دەپتۇ قار قىز قايغۇرۇپ.

— قۇندۇز بولغان بولسا ئىشىمىز ئاسان بولاتتىكەن، — دەپتۇ ئاق توشقان.

— مەن چۈشۈپ باقايمىكىن، — دەپتۇ ھېيتەمجان، بىراق ئۇنىڭ شۇنچە چوڭقۇرلۇققا چۈشۈپ، ساق چىقىشىغا كۆزى يەتمەپتۇ.

— ياق! — دەپتۇ قار قىز، — سىز ھەرگىز چۈشكۈچى بولماڭ.

ئۇ شۇنداق دەۋېتىپ خېلىلا كىچىكلەپ بىر ـ ئىككى ياشتىكى باللاردەك بولۇپ قاپتۇ ۋە كۆزلىرىدىن تارامىلاپ ياش تۆكۈلۈپتۇ، بىراق كۆز ياشلىرى بولسا مەرۋايىت بولۇپ چۈشۈپتۇ.

— ماڭا مەرۋايىت بەرسەڭ ئالتۇن تارغاقنى ئاچىقىپ بېرىمەن، — دەپتۇ تۈيۈقسىز كۆلدىن بىر ئالتۇنبېلىق بېشىنى چىقىرىپ.

— مانا ھەممىسى سېنىڭ، — دەپتۇ قار قىز ئېتىكىدىكى مەرۋايىتلارنى ئۇنىڭغا تۆكۈپ بېرىپ .

ئالتۇنبېلىق مەرۋايىتلارنى بىر - بىرلەپ يۇتۇپتۇ، ئاندىن كۆل ئاستىغا شۇڭغۇپ كىرىپ كېتىپ، ئالتۇن تارغاقنى چىشلەپ چىقىپتۇ.

— رەھمەت، — دەپتۇ قار قىز.

ھېيتەمجان شاھانە قەسىرگە كىرىپ ئالتۇن تارغاقنى ئاق كىيىملىك پەرىزاتنىڭ سۇمبۇل چاچلىرىغا ساپتۇ، شۇ ھامان پەرىزاتنىڭ ئۇزۇن - ئۇزۇن قايرىما كىرپىكلىرى ئاجراپ، شەھلا كۆزلىرى نۇرلىنىپ ئېچىلىپتۇ.

— نېمە ئۈچۈن كەلگىنىڭلارنى بىلمەن، — دەپتۇ ئۇ، — يېشىل گۈل بەرگىلا سىلەرنى مەقسىتىڭلارغا يەتكۈزەلەيدۇ، بىراق ئۇنى ئىشلىتىش ئۈچۈن يەنە ئۈچ ھەمشىرەمنىڭ ماقۇللۇقىنى ئېلىشىمىز كېرەك.

— بىز چوقۇم ئۇلارنىڭ ماقۇللۇقىنى ئالىمىز، — دەپتۇ ھېيتەمجان.

ئاق كىيىملىك پەرىزات پۈۋلەپ قويۇپتۇ، ئۇلارنى بىر شامال ئۇچۇرۇپ يەنە بىر شاھانە قەسىرگە ئاپىرىپ تاشلاپتۇ.

شاھانە قەسىردىكى ئالتۇن تەختە ئۇستىدە ھاۋا رەڭ كىيىملىك پەرىزات تولىمۇ غەمكىن ھالدا خىيال سۈرۈپ ئولتۇرغانىكەن.

— سىلەر ئۇنى گەپ قىلدۇرماقچى بولساڭلار، كۈلدۇرۇشۇڭلار كېرەك، — دەپتۇ ئالتۇن تەختە ئۇستىدىكى ئالتۇن قوندىقتا ئولتۇرغان ھاۋا رەڭلىك توز، — بولمىسا ئۇ ھەرگىزمۇ سۆزلىمەيدۇ.

— ئۇنى قانداق قىلساق كۈلدۈرەلەيمىز، — سوراپتۇ

هېيتەمجان.

ئۇنىڭ ئالتۇن توپىنى تېپىپ بېرىڭلار، — دەپتۇ ھاۋا رەڭلىك توز، — توپىسى يوقاپ كەتكەندىن كېيىن، ئۇ مۇشۇنداق غەمكىن بولۇپ قالدى.

— ئۇنى قەيەردىنمۇ ئىزدەرمىز، — دەپتۇ قار قىز قايغۇرۇپ. شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ يەنە كىچىكلەپ، يېڭى تۇغۇلغان بوۋاقچىلىك بولۇپ قاپتۇ.

— تۆپتىن ئادەتتىكى قۇلاقلار ئاڭلىيالمىغۇدەك ۋېڭىلدىغان بوش ئاۋاز چىقاتتى، — دەپتۇ ھاۋا رەڭلىك توز، — ئۇنى باغدا ئويناپ يېتىۋېرىپ قويغان، شۇ يەردىن ئىزدەڭلار.

— رەھمەت، — دەپتۇ ھېيتەمجان، — بىز ئۇنى چوقۇم تاپىمىز.

— ئۇزۇن قۇلاقلىرىم تازا ئەسقاتمىدىغان بولدى، — دەپتۇ ئاق توشقان ھاياجانلىنىپ، — ئۇ ئەڭ تۆۋەن ئاۋازنىمۇ ئاڭلىيالايدۇ.

ئۇلار باغقا چىقىپتۇ، ئاۋۋال ھەر تەرەپتىن ئىزدىشىپتۇ، تاپالمىغاندىن كېيىن ھەممىسى تىنچلىنىپ، ئاق توشقانىنىڭ توپىنى چىقىدىغان ئاۋازنى تىڭشىشىغا ئىمكان بېرىپتۇ.

— گۈللەر پىچىرلىشىۋاتىدۇ، — دەپتۇ ئاق توشقان، — ئۇلار ئالتۇن توپ يەر يۈزىدە ئەمەس دەيدۇ.

— قۇرتلار پىچىرلىشىۋاتىدۇ، — دەپتۇ بىرھازادىن كېيىن يەنە ئۇ، — ئۇلار ئالتۇن توپ توپىغا كۆمۈلۈپ قالغانمۇ ئەمەس دەيدۇ.

— چار كېپىنەك شۇنىرلاۋاتىدۇ، — دەپتۇ ئۇ بىر چاغدا

يەنە، — ئالتۇن توپنى قۇدۇقتىن ئىزدىگىن دەۋاتىدۇ.
— ئەنە قۇدۇق، — دەپتۇ چىپار بۇغا نېرىدىكى ئاغزى قازانسىمان ئاغزىچىلىق، ئۇستىگە گۈمبەزلىك راۋاق چىقىرىلغان قۇدۇقنى كۆرسىتىپ.
كۆپچىلىك قۇدۇق بېشىغا بېرىپتۇ، بىراق قۇدۇق تولىمۇ چوڭقۇر بولۇپ، قۇدۇق سۈيى بىر تال يۇلتۇز جىمىرلىغاندەك كۆرۈنىدىكەن، قۇدۇقتىن سۇ تارتىدىغان چىلەكمۇ، ئارغامچىمۇ يوق ئىكەن.
— قانداق قىلارمىز؟— دەپتۇ ئاق توشقان، — ۋىگىلدىغان ئاۋاز راستتىنلا قۇدۇق ئاستىدىن كېلىۋاتىدۇ، ئالتۇن توپ قۇدۇق ئاستىدىكەن.
— مەن ياردەم قىلايمۇ؟ — دەپتۇ شۇ چاغ قازاندەك چوڭلۇقتىكى، ھەممە يېرىنى مودۇر - چوقۇر باسقان، تولىمۇ سەت بىر چارپاقا گۈل-گىياھلار ئارىسىدىن سەكرەپ چىقىپ.
— ياردەم قىلساڭغۇ بەك ياخشى بولاتتى، — دەپتۇ ھېيتەمجان.
— ئەگەر سەن يىرگەنمەي مېنى سۆيۈپ قويساڭ، قۇدۇقتىن ئالتۇن توپنى ئاچقىپ بېرىمەن، — دەپتۇ چار پاقا.
ھېيتەمجان دەرھال ئۇنى يىرگەنمەستىن قۇچاقلاپ كۆتۈرۈپ سۆيۈپ قويۇپتۇ، شۇ ھامان بىر مۆجىزە يۈز بېرىپتۇ، چار پاقا رەڭدار ئەتلەس كۆڭلەك كىيگەن ۋە كۆڭلىكىدىنمۇ رەڭدار ئەتلەستەك بىر جۈپ قاناتلىق، جۇغى ئىككى - ئۇچ ياشلاردىكى قىزدەك كېپىنەك پەرىگە

ئايلىنىپتۇ- دە:

— رەھمەت، رەھمەت! مېنى جادۇگەر پېرىخونىڭ سېھرىدىن خالاس قىلدىڭىز، — دېگىنىچە قۇدۇق ئىچىگە كىرىپ كېتىپتۇ ۋە ھايالسىزلا كۆك ئالماسلار بىلەن گۈل - نەقىشلەر چىقىرىپ بېزەلگەن، قوش مۇشتىتەك ئالتۇن تۇپنى كۆتۈرۈپ چىقىپتۇ، ئالتۇن تۇپتىن سېرىق، كۆك نۇرلار جۇلالىنىپ تۇرىدىكەن.

شۇ ھامان قەسىردىن تولىمۇ يېقىملىق كۈلكە ئاۋازى ئاڭلىنىپتۇ - دە، ئالتۇن توپنى بىر شامال ئۇچۇرۇپ ئېلىپ كىرىپ كېتىپتۇ، ئاندىن يەنە بىر شامال ئۇلارنى ئۇچۇرۇپ، يەنە بىر شاھانە قەسىرگە ئەكىرىپ تاشلاپتۇ.

شاھانە قەسىردىكى ئالتۇن تەختە ئۇستىدە سېرىق كىيىملىك پەرىزات بېرىلىپ كىتاب ئوقۇماقتا ئىكەن.

ھېيتەمجان ھەمراھلىرى بىلەن سالام بېرىپتۇ، بىراق ئۇنىڭدىن ئىنكاس بولماپتۇ.

شۇ چاغ تەختە يېنىدىكى يۇمىلاق ئالتۇن شىرە ئۇستىگە قويۇلغان، چوڭ خرۇستال قاچىدىكى ئېنى ئۇچ غېرىچ كېلىدىغان، پۇتۇن ۋۇجۇدى ئالتۇندىن سوقۇلغاندەكلا بىر ئالتۇنبېلىق كۆزلىرىنى پىلدىرلىتىپ، ئېغىزلىرىنى ماكىلدىتىپ، شۇنداق دەپتۇ:

— سىلەر ئۇنى گەپ قىلدۇرماقچى بولساڭلار، ئۇنىڭغا يېڭى بىر كىتاب سوۋغا قىلىشىڭلار كېرەك، ئۇ ھازىرغىچە جاھاندا ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان يېڭى كىتاب بولۇشى كېرەك.

— ئۇنى قەيەردىن تاپارمىز، — دەپتۇ قار قىز

قايغۇروپ، شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ تولىمۇ كىچىكلەپ، قورچاقچىلىك بوپ قاپتۇ.

— ۋاقتىمىز بەك قىس تۇرسا، — دەپتۇ ئاق توشقانمۇ سالپىيىپ.

— باشقا ئامال يوق،— دەپتۇ ئالتۇنبېلىق، — سىلەرگە ياردەم قىلالمىغىنىمدىن بەك خىجىلمەن.

— مەن ياردەم قىلسام بولامدۇ؟ — دېگەن ئاۋازنى ئاڭلاپتۇ ئاق توشقان سىرتتا كىمدۇر بىرىنىڭ، بۇ ئاۋاز بەك پەس، يەنە كېلىپ بۇ ئاۋاز يەر تېگىدىن كېلىۋاتقاندەك ئاڭلانغاچقا، باشقىلار ئاڭلىيالماپتۇ.

— سىرتقا چىقايلى، — دەپتۇ ئاق توشقان، — بىرسى مەن ياردەم قىلاي دېگەندەك قىلىدۇ.

ئۇلار شاھانە قەسىردىن سىرتقا چىقىپتۇ، قەسىر ئالدى سۇيى زۇمرەتتەك سۇزۇك، يەڭگىل دولقۇنلاپ تۇرغان بىر كۆل، كۆل ئەتراپىدا ياپيېشىل قومۇشلار، رەڭگارەڭ گۈل-گىياھلار ئۆسكەن، كۆلنىڭ ئۇ يەر-بۇيەرلىرىدە بولسا، سېرىق نېلۇپەر گۈللىرى ئېچىلىپ كەتكەن، كۆل ۋە ئۇنىڭ ئەتراپى تولىمۇ گۈزەل ئىكەن.

— گەپ قىلغان كىم؟ — توۋلاپتۇ ئاق توشقان.

شۇ چاغ كۈشۈلدىغان ئاۋاز بىلەن تەڭ، كۆل گىرۋىكىدىكى بىر كاماردىن بىلەكتەك تومۇقتىكى، تېرىسى ئەتلەستەك ئالىيېشىل بىر چوڭ يىلان بېشىنى چىقىرىپتۇ، ئۇنىڭ سېرىق كۆزلىرىدىن ئالىيېشىل نۇر چاقناپ، ئاچىماق تىلىدىن زەھەر تېمىپ، ئىككى جۈپ بىگىزدەك چىشلىرى ئادەمگە ۋەھىمە سېلىپ تۇرغۇدەك.

ئاق توشقان قورقۇنچتىن دەرھال ھېيتەمجانىنىڭ كەينىگە مۆكۈۋاپتۇ، ئېيىقجانىنىڭ مويلىرى ئارىسىدىن سوغۇق تەر تەپچىتۇ، چىپار بۇغمۇ كەينىگە داجىپتۇ، سېغىزخان بىلەن قىرغاۋۇل بولسا ئاللىبۇرۇن دەرەخ شېخىغا چىقىۋېلىشقانىكەن.

— قورقماڭلار! — دەپتۇ پەقەت كېپىنەك پەرىلا، — ئۇ ھەرگىز بىزگە زىيان يەتكۈزمەيدۇ.

— سەن بىزگە جاھاندا تېخى ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان يېڭى كىتابنى تېپىپ بېرەلەمسەن، — سوراپتۇ ھېيتەمجان.

شۇنداق! — دەپتۇ يىلان، — بىراق بىر شەرتىم بار.

— نېمە شەرتىڭ بولسا ئېيتىۋەرگىن، — دەپتۇ ھېيتەمجان، — قولىمىزدىن كېلىدىغانلا بولسا ئورۇنلايمىز.

— ساڭا جاھاندا تېخى ھېچكىم كۆرۈپ باقمىغان كىتابنى تېپىپ بېرىمەن،— دەپتۇ يىلان،— شۇ چاغدا سەن مېنى سۆيۈپ قويۇشۇڭ كېرەك.

— ماقۇل، — دەپتۇ ھېيتەمجان سەل ئىككىلىنىپقىنا.

— زەھەرلىنىپ قالمىسىز، — دەپتۇ قار قىز ئەنسىرەپ،— بۇ شەرتنى قوبۇل قىلمىڭىز بولمايدۇ.

— پۇشايمان قىلىدىغان بولساڭ، مەن كېتەي، — دەپتۇ يىلان كامىرىغا كىرىپ كېتىشكە تەمشىلىپ.

— نېمىلا بولمىسۇن شەرتىڭنى ئورۇنلايمەن، — دەپتۇ ھېيتەمجان.

يىلان شۇ ھامان:

— مېنى ساقلاڭلار، — دەپتۇ ـ دە، كامارغا كىرىپ كېتىپتۇ، بىر چاغدا زېمىن تىترىگەندەك بولۇپ، ئارقىدىنلا

يەنە تەۋرىنىپ كېتىپتۇ، كۆل سۈيىمۇ مەۋج ئۇرۇپ داۋالغۇپ كېتىپتۇ، كېيىن بارا - بارا ھەممە تىنجىپ يەر ئاستىدىن ۋىشىلدىغان ئاۋاز كېلىشكە باشلاپتۇ - دە، بۇ ئاۋاز كۈچىيىپ - كۈچىيىپ، كېيىن ھېلىقى يىلان كامىرىدىن چىققاندىن كېيىن توختاپتۇ، يىلان بىر ئالتۇن قۇتىنى چىشلەپ چىققانىكەن.

قۇتىنى يەرگە قويغان ھامان ئۆزلۈكىدىن يېقىملىق مۇزىكا ئاۋازى چىقىرىپ ئېچىلىپتۇ، قۇتىدىن بولسا ئالتۇندىن ھەل بېرىلگەن، خۇرۇم تاشلىق بىر ئېسىل كىتاب چىقىپتۇ.

— ئەمدى ۋەدەڭنى ئورۇنلا، — دەپتۇ يىلان.

ھېيتەمجان ئۇنىڭ زەھەر بىلەن نەملىشىپ قالغان ئاغزىغا سۆيۈپ قويۇپتۇ، بىراق ئۇنىڭغا زەھەر ئەمەس، بەلكى شېرىن بىر تەم تېتىپتۇ، شۇ ھامان يەنە مۆجىزە يۈز بېرىپ، يىلان بىر ساھىبجامال ئادەم بېلىققا ئايلىنىپ قاپتۇ، ئۇنىڭ بېلىنىڭ تۆۋىنىدىكى بېلىق تېنى، ئەتلەستەك رەڭگارەڭ ئالتۇن قاسراقچىلار بىلەن قاپلانغانىكەن.

— جادۇگەر پېرىخوننىڭ سېھرىدىن ئازاد بولدۇم، — دەپتۇ ئادەم بېلىق، — سىزگە كۆپ رەھمەت.

ئادەم بېلىق شۇنداق دەپلا چولتوككىدە كۆلگە سەكرەپتۇ، شاھانە قەسىردىن بولسا بىر شامال چىقىپ، ئالتۇن ھەللىك كىتابنى ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ - دە، يەنە بىر شامال ھېيتەمجان ۋە ھەمراھلىرىنى تۆتىنچى شاھانە قەسىرگە ئاپىرىپ تاشلاپتۇ.

شاھانە قەسىر تۆرىدىكى شاھانە تەخت ئۇستىدە، ھال رەڭ كىيىملىك پەرىزات يىغلاپ ئولتۇرغانىكەن، ئۇنىڭ

يىغىسى تولىمۇ ئېچىنىشلىق بولۇپ، كىرگەنلەرمۇ ئۆزىنى تۇتۇۋالالماي ئۇنىڭغا ئەگىشىپ يىغلاشقا باشلاپتۇ .

شۇ چاغ، قاناتلىرى كەڭ بىر ھال رەڭ كېپىنەك ئۇچۇپ كېلىپ:

— يىغلىماڭلار، باغدىكى گۈللەرگە ئۈشۈك تەگدى، ئەگەر ئۇلارنى ياشارتالىساڭلار پەرىزاتمۇ يىغدىن توختايدۇ، سىلەرنىڭ سۆزۈڭلارنى ئاڭلايدۇ، بولمىسا ئۇ ھېچنېمىنى ئاڭلىمايدۇ ھەم سۆزلىمەيدۇ، — دەپتۇ ئۇلارغا، ئاندىن ئۇلارنى شاھانە قەسىر سىرتىدىكى گۈلباغقا باشلاپ چىقىپتۇ، شۇ تاپتا گۈلباغدا جۇت ـ شۇرغان ئۈشقىرتىپ، گۈل ـ گىياھلارنى ئۈشۈتۈۋەتكەن، ھەممە نەرسە ئاپپاق قىروۋ ئاستىدا قالغانىكەن.

قار قىز گۈلباغقا كىرگەن ھامان جۇت ـ شۇرغان توختاپتۇ، باغ ھاۋاسى ئىللىپ، ئاپپاق قىروۋلار ئېرىپتۇ، لېكىن ئۈشۈشۈك تېگىپ سولاشقان گۈللەر ئەسلىگە كەلمەپتۇ.

— گۈللەر ئەسلىگە كەلمىدى، قانداق قىلارمىز؟ — دەپتۇ قار قىز قايغۇرۇپ ھەم شۇنداق دەۋېتىپ ئۇ باشمالتاقچىلىك بولۇپ قاپتۇ.

— مېنى قۇچاقلاپ قوي،— دەپتۇ شۇ چاغ بويى ئۈچ غېرىچچە كېلىدىغان، قولىدا كاناي تۇتۇۋالغان بىر مۇز بالا ھېيتەمجانىنىڭ ئالدىغا كېلىپ.

ھېيتەمجان دەرھال ئۇنى قۇچاقلاپتۇ، مۇز بالىدىن ئۇنىڭ ۋۇجۇدىغا جاندىن ئۆتكۈدەك قاتتىق سوغۇق ئۆتۈپتۇ، چىشلىرى كاراسلاپ، ئۆزى لاغىلداپ تىترەپ كېتىپتۇ.

— تېخىمۇ چىڭراق، تېخىمۇ ئۇزاقراق قۇچاقلا، — دەپتۇ مۇز بالا.

ھېيتەمجان چىدام- غەيرەت بىلەن مۇز بالىنى تاكى ئۇنىڭ تېنى ئىللىپ، ئىسسىق ھور كۆتۈرۈلگۈچە مەھكەم قۇچاقلاپ تۇرۇپتۇ، مۇز بالىنىڭ تېنىدىن خېلى كۆپ ھور چىقىشى بىلەن تەڭ، ئۇ تولىمۇ ئوماق ۋە چىرايلىق، سېمىزغىنە بىر ئوغۇل بالىغا ئايلىنىپتۇ، ئۇنى كۆرگەنلەرنىڭ ئۇنىڭغا تولـ ـمۇ ئامراقلىقى كەپتۇ.

— ئازاد بولدۇم! جادۇگەر پېرىخوننىڭ سېھرىدىن ئاخىر ئازاد بولدۇم، — دەپتۇ ئۇ ۋىلىقلاپ كۈلۈپ، ئاندىن قولىدىكى كانايىنى چاپتۇ،— دۇت - دۇت - دۇت.....

كانايىنىڭ يېقىملىق ئاۋازى بىلەن تەڭ گۈلباغدىكى گۈللەر بۈك - باراقسانلىشىپ، ھەر شېخىدا نەچچە ئونلاپ گۈللەر پورەكلەپ ئېچىلىپتۇ، كېپىنەكلەر يايرىشىپ، قۇشلار سايرىشىپ، بۇلاق سۇلىرى شىلدىرلاپ تارام - تاراملاردا ئويناقشىپ ئېقىشىپ، گۈلباغ ئىچى يېڭى ھاياتىي كۈچكە تولۇپتۇ،ھېيتەمجان شۇ كەمگىچە ئۇچراتقان ئەڭ گۈزەل مەنزىرە، ئەڭ گۈزەل باغقا ئايلىنىپتۇ.

— رەھمەت! — دېگەن سادا كەپتۇ شۇ چاغ شاھانە قەسىردىن، ئاندىن بىر شامال كېلىپ، ھەممەيلەننى يەنە بىر شاھانە قەسىرگە ئۇچۇرۇپ ئەكىرىپ قويۇپتۇ، بۇ قەسىر ئالدىنقى تۆت قەسىردىنمۇ چوڭ، ھەشەمەتلىك ۋە كۆركەم بولۇپ، تۆت تەرىپىدە تۆت ئالتۇن تەخت؛ قاق ئوتتۇرىدا بولسا بىر ئالتۇن تەختكە سۈپسۈزۈك خرۇستال تاۋۇت قويۇلغانكەن، خرۇستال تاۋۇتتا بىر يېشىل كىيىملىك

پەرىزات سۈت ئۈيقۇسىدا ياتقانىكەن.

قالغان ئالتۇن تەختىلەردە بولسا ئاق شاتۇتىنى قولىغا قوندۇرۇۋالغان ئاق كىيىملىك پەرىزات، ھاۋا رەڭلىك توزنى تىزىغا قوندۇرۇۋالغان ھاۋا رەڭ كىيىملىك پەرىزات، ئالتۇنبېلىقى مۇشۇكىنىڭ ئاسلىنىدەك قۇچىقىدا ئۇخلاپ ياتقان سېرىق كىيىملىك پەرىزات، قولىدىكى گۈلچىنىسى تاۋاقتەك چوڭ ئەتىرگۈلگە، ھال رەڭلىك چوڭ كېپىنەكنى قوندۇرۇۋالغان ھال رەڭ كىيىملىك پەرىزاتلار ئولتۇرۇشقانلىكەن.

— يېشىل گۈل بەرگىنى سىلەرگە بېرىشنى قارار قىلدۇق، — دەپتۇ ئاق كىيىملىك پەرىزات، — ئېسىڭلاردا بولسۇن، ئۇ پەقەت سىلەرنىڭ بىرلا ئارزۇيۇڭلارنى ئەمەلگە ئاشۇرۇلايدۇ.

— ئارزۇيۇڭلارنى دەڭلار،— دەپتۇ ھاۋا رەڭ كىيىملىك پەرىزات ئالتۇن كومزەكتىن يېشىل گۈل بەرگىلا قالغان گۈلنى ئېلىپ.

قار قىز ئەسلىگە كەلسۇن، يوقاپ كەتمىسۇن، — دەپتۇ قار قىزنىڭ ھەمراھلىرى بىر ئېغىزدىن.

— رەھمەت سىلەرگە،— دەپتۇ قار قىز، يىغلىغان ھالدا.

ھاۋا رەڭ كىيىملىك پەرىزات يېشىل گۈل بەرگىنى تاشلاپتۇ، شۇ ھامان يېشىل گۈل بەرگى بىر يېشىل يۇلتۇزغا ئايلىنىپ، قار قىزنىڭ پېشانىسىگە قونۇپتۇ - دە، قار قىز چوڭىيىپ - چوڭىيىپ، ئەسلىدىكى ئون نەچچە ياشلاردىكى ھالىتىگە قايتىپتۇ.

— ياخشى بولدى! ياخشى بولدى، — سەكرىشىپ كېتىپتۇ خۇشاللىقىدىن كىچىك ھەمراھلار، شۇ چاغ خىرۇستال پەيتونىدىكى بېشىل كىيىملىك پەرىزاتمۇ ئويغىنىپتۇ، تاۋۇت غايىب بولۇپ، ئۇ ئورنىدىن تۇرۇپتۇ، قەسىر ئىچى خۇش پۇراق ئالما ھىدىغا تولۇپتۇ، چۈنكى ئۇنىڭ قولىدا چىلگىدەك يوغان، بېشىل قاشتاشتىن ئويۇلغاندەكلا بىر جۈپ ئالما چۈشكەن شاخ بار ئىكەن.

— ھەمشىرىمىز ئەسلىگە كەلدى، — دېيىشىپتۇ پەرىزاتلار خۇشال بولۇپ، — سىلەرگە رەھمەت، سىلەر ئۇنى جادۇگەر پېرىخوننىڭ قەبىھ سېھرىدىن ئازاد قىلدىڭلار.

— رەھمەت! — دەپتۇ بېشىل كىيىملىك پەرىزاتمۇ كۈلۈمسىرەپ تۇرۇپ، قار قىزنى ھەم ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى بىر-بىرلەپ باغرىغا بېسىپ، سۆيۈپ قويۇپ،— ئىلگىرى يەككە- يېگانە بۇ سىرلىق ئوردىدىن چىقىپ كېتىپ، جادۇگەر پېرىخوننىڭ سېھرىلىك تورىغا ئىلىنىپ قالغانىدىم، ئۇ ماڭا زىيانكەشلىك قىلالمىغانۇ، لېكىن سېھرىلىك ئۇيقۇغا غەرق قىلىۋەتكەن، مەن ۋە ھەمشىرىلىرىم ئاشۇ قەبىھ جادۇگەرنىڭ زىيانكەشلىكىگە ئۇچرىغانلارغا يارەم قىلالمىساقلا ئۇلارنىڭ خۇشاللىق كۈلكىسى مېنى ئويغىتالايتتى، مانا ئاخىر سىلەر مېنى ئويغاتتىڭلار.

— خەپ! — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ يىراقتىن ھاۋا گۈلدۈرلىگەندەك.

— جادۇگەر پېرىخون يەنىلا يامان نىيىتىدىن يانماپتۇ،— دەپتۇ ئاق كىيىملىك پەرىزات، — ئۇنىڭ

ئۇستىگە ئۇ سېھرلەپ قويغان كېپىنەك پەرى، ساھىبجامال ئادەم بېلىق، ئوماق بالىلارنى، يەنە ھەممىزنىمۇ سېھىردىن ئازاد قىلدىگىلار، ئۇ ئەمدى سىلەرگە تېخىمۇ ئۆچ بولۇپ كەتتى، ئېلىگىلار، قايتىشىگىلاردا بۇ ئالتۇن تارغاق سىلەرنى خەتەردىن قوغدىزىدۇ.

ئۇ ئالتۇن تارغاقنى تاشلاپ بېرىپتۇ:

— بۇ ئالتۇن توپمۇ سىلەرگە ھەمدەم بولسۇن، — دەپتۇ ھاۋا رەڭ كىيىملىك پەرىزات .

— يەنە بۇ كىتابمۇ، — دەپتۇ سېرىق كىيىملىك پەرىزات.

— بۇ گۈل سىلەرنى تىنچ ـ خاتىرجەم بىر ماكانغا ئېگە قىلىدۇ، — دەپتۇ ھال رەڭ كىيىملىك پەرىزات قولىدىكى ئەتىرگۈلنى ئۇلارغا تاشلاپ بېرىپ.

— بۇ ئالما، سىلەرگە تۆت پەسىلنىڭ ھەممىسىدە پىشىپ تۇرىدىغان مېۋىلىك باغ بەرپا قىلىپ بېرىدۇ، — دەپتۇ يېشىل كىيىملىك پەرىزات مۇ بىر تال ئالمىنى ئۈزۈپ بېرىپ.

— رەھمەت! رەھمەت! — دېيىشىپتۇ ھېيتەمجان، قار قىز ۋە ھەمراھلىرى بىر ئېغىزدىن.

— ئەمدى تېزرەك قايتىڭلار، — دەپتۇ ئاق كىيىملىك پەرىزات، — جادۇگەر پىرىخوننى قورقۇنچقا سالغان بەش خىل رەڭلىك گۈلنىز يوق بولدى، بىزمۇ سىرلىق ئوردىمىزنى ھازىرلا ئۇ بارالمايدىغان يىراقلارغا كۆچۈرۈپ كېتىمىز.

شۇنىڭدىن كېيىن پەرىزاتلار تەڭلا پۈۋلەپتۇ، بەش

خىل رەڭلىك شامال چىقىپ، ھېيتەمجان ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرىنى يەنە كېپىنەك پەرى، ساھىبجامال ئادەم بىلەن ۋە ئومۇمالنى ئۇچۇرۇپ مېڭىپتۇ ھەم تېزلا سىرلىق ئوردىنىڭ مىس قۇلۇپلۇق ئىشىكىنىڭ ئالدىغا ئاپىرىپ تاشلاپتۇ، ئارقىدىنلا سىرلىق ئوردا بەش خىل رەڭلىك تۇمانغا چۆمكىلىپتۇ - دە، كېيىن شۇ تۇمانەك ئىچىدىن بىر غايەت زور شار ئۇچۇپ چىقىپتۇ، شار ئىچىدە سىرلىق ئوردا بار بولۇپ، شامال بۇ گىگانت شارنى ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ.

— ئىسسىت! — دەپتۇ ئاق توشقان، — ئۇلار بەك ياخشىكەن، ئەمدى كۆرەلمەيدىغان بولدۇق.

— كېتەيلى، — دەپتۇ ھېيتەمجان، — كەچ كىرىپ قاپتۇ.

— كەچ كىرگىنى يوق، بەلكى جادۇگەر پېرىخون سېھىر- ئەپسۇن بىلەن جاھاننى قاراڭغۇلاشتۇرۇپتۇ، — دەپتۇ كېپىنەك پەرى.

— يولنى مەن يورۇتۇپ بېرەي، — دەپتۇ ساھىبجامال ئادەم بىلەن، ئاندىن ئۇ ئاغزىدىن نۇرلۇق مەرۋايىتنى چىقىرىپتۇ، مەرۋايىت ئۇنىڭ قولىدا تۇرۇپ، ئالمىدەك چوڭلۇقتا بوپتۇ - دە، گويا بىر كىچىك قۇياشتەك نۇرلىنىپتۇ.

— يۇرۇڭلار، — دەپتۇ ئۇ ئاندىن ئىككى بىقىنىدىكى بىلەن قاناتلىرىنى لەپىلدىتىپ ئۇچۇپ، يولنى يورۇتۇپ مېڭىپتۇ.

سېغىزخان كۆچىلىككە يول باشلاپتۇ. ئۇلار ھېلىقى غارغا يېتىپ بېرىپتۇ، بىراق غارغا كىرىش ئىشىكى بۇ قېتىم

ئۆيدەك يوغان گىرانت تاش بىلەن توسۇۋېتىلگەنىكەن.

— ئەمدى ھەرگىز كۈچۈم يەتمىگۈدەك، — دەپتۇ ئېيىقچاق مەيۈسلىنىپ.

شۇ چاغ ئوماق بالا بىردىنلا چوڭىيىپ - چوڭىيىپ، گىگانت ئادەمگە ئايلىنىپتۇ - دە، قورام تاشنى دەس كۆتۈرۈپ، يىراققا چۆرۈۋېتىپتۇ.

— ۋايجان! — شۇنداق ئاۋاز كەپتۇ تاش چۈشكەن يەردىن،— خەپ ئۆلگۈر، بۇ تاشنىڭ تېگىدىن چىقىۋالايچۇ، ھەممىڭنى قۇرت - قوڭغۇزلارغا ئايلاندۇرۇۋەتمىسەم، خەپ.

— كىم بولغىيىتتى، — دەپتۇ قار قىز.

— جادۇگەر پېرىخون، — دەپتۇ كېپىنەك پەرى،— ئۇ بىزنى قەستلىگىلى كېلىۋاتقان بولسا كېرەك، بۇ غار يولىدىن تېزرەك ئۆتۈپ كېتەيلى.

كۆپچىلىك دەرھال غارغا كىرىپتۇ ۋە تېزلا غارنىڭ يەنە بىر تەرىپىدىن چىقىپتۇ. بىراق، كەينىدىن جادۇگەر پېرىخوننىڭ ھاسىراپ - ھۆمۈدەشلىرى ئاڭلىنىپ تۇرۇۋېتىپتۇ، چۈنكى ئۇمۇ ھېيتەمجانلارنى قوغلاپ يېقىنلاپ قالغانىكەن.

— ئۇنىڭ يولىنى توس، — دەپتۇ ھېيتەمجان ئالتۇن تارغاقنى تاشلاپ.

شۇ ھامان ئالتۇن تارغاق چوڭىيىپ - چوڭىيىپ، غارنىڭ ئاغزىنى توسۇۋاپتۇ.

— باللىرىم، مەن قېرىغا رەھىم قىلىپ غاردىن چىقىش يولىنى كۆرسىتىپ بېرىڭلار، — دېگەن ئاۋاز كەپتۇ شۇ چاغ غاردىن .

— بېشىڭنى ئۇزۇۋال، ئاندىن ئىككى قۇلقىڭدىن تۇتۇۋېلىپ ئۇرغىن، — دەپتۇ كېپىنەك پەرى، — ئالتۇن تارغاقمۇ پارە - پارە بولىدۇ، ئاندىن چىقالايسەن.

جادۇگەر پېرىخون دەرھال قاتتىق كۈچىنىپ بېشىنى ئۇزۇۋېتىۋ، ئاندىن ئۇ بېشىنى ئىككى قۇلقىدىن تۇتۇپ، كۈچەپ ئالتۇن تارغاقنا ئۇرۇۋېتىۋ.

بىر ئۇرغانىكەن، تارغاقنا دەز كېتىپتۇ، يەنە بىر ئۇرغانىكەن، تارغاقنىڭ چىشلىرىدىن نەچچىسى سۇنۇپتۇ، يەنە بىر ئۇرغانىكەن، بېشى مىجىلىپ كېتىپتۇ، تارغاقمۇ پارە- پارە بوپتۇ، بىراق جادۇگەر پېرىخوننىڭ گەۋدىسىدىن يەنە بىر بېشى ئۈسۈپ چىقىپتۇ.

— خەپ! ئۈچ جېنىمدىن بىرى نابۇت بولدى، بۇنىڭ ئۈچۈن چوقۇم سەنلەردىن قىساس ئالىمەن،— دەپ چىرقىراپتۇ ئۇ، ئاندىن قۇيۇندەك تېز يۈگۈرۈپ قوغلاشنى داۋام قىپتۇ.

ھېيتەمجان ۋە ھەمراھلىرى ئەمدى قېچىپ - قېچىپ ھېلىقى ھاڭ ئالدىغا كېلىپ قاپتۇ، بىراق ھاڭ ئەسلىدىكىدىن ئۈچ ھەسسە كېڭىيىپ قالغانىكەن.

— ئەمدى سەكرەپ ئۆتەلمىگۈدەكمەن، — دەپتۇ چىپار بۇغا قايغۇرۇپ.

— ھېچقىسى يوق، سىلەرنى مەن ئۆتكۈزىمەن، — دەپتۇ كېپىنەك پەرى، ئاندىن ئۇ كۆپچىلىكنى بىر - بىرلەپ كۆتۈرۈپ ھاڭدىن ئۆتكۈزۈپتۇ، بىراق ھەممەيلەن ئۆتۈپ بولۇشى ھامان جادۇگەر پېرىخونمۇ ھاڭ لېۋىگە كېلىپ بوپتۇ.

— ئۇنى توسۇۋال، — دەپتۇ ھېيتەمجان ئالتۇن توپنى تاشلاپ.

شۇ هامان ئالتۇن توپ يوغىناپتۇ، ناهايىتى يوغان بىر ئېغىزمۇ پەيدا بوپتۇ - دە، هاڭدىن بىر سەكرەپلا ئۆتۈۋالغان جادۇگەر پىرىخوننى «هاپ» قىلىپلا يۇتۇۋاپتۇ.

— بالىلىرىم، مەن قېرىغا رەھىم قىلىڭلار، قانداق قىلسام بۇ توپنىڭ ئىچىدىن چىقالارمەن؟ — دەپتۇ جادۇگەر پىرىخون بىچارىلىك بىلەن.

— يەنىلا شۇ گەپ، — دەپتۇ كىپىنەك پەرى، — بېشىڭنى ئاۋزۇپ، ئىككى قۇلىقىڭدىن تۇتۇپ كۆچەپ ئۇرغىن، توپتىن تۆشۈك ئېچىلىپ قۇتۇلۇپ چىقالايسەن.

جادۇگەر پىرىخون:

— خەپ! هەرقايسىڭدىن قىساس ئېلىش ئۈچۈن ئاۋۋال چىقىۋالايچۇ قېنى، قېپقالغان بىر جېنىممۇ يېتەرلىك، — دەپتۇ ئىچىدە.

شۇنداق دەپ ئۇ بېشىنى كۆچەپ تۇرۇپ يۇلۇپتۇ، قۇلاقلىرىدىن تۇتۇپ ئۇرۇپتۇ ، بىر قېتىم ئۇرغانىكەن توپتىن يېڭىنە كۆزنەدەك تۆشۈك ئېچىلىپتۇ، ئىككى قېتىم ئۇرغانىكەن، توپتىن بارماق پاتقۇدەك تۆشۈك ئېچىلىپتۇ، يەنە بىر ئۇرغانىكەن، ئالتۇن توپ يېرىلىپ كېتىپتۇ. بىراق، جادۇگەرنىڭ بېشىنىڭمۇ مىجىقى چىقىپ، مىچىلداپ كېتىپتۇ. ئۇنىڭ ئورنىغا بولسا ئاخىرقى بېشى ئۇنۇپ چىقىپتۇ، ئۇنىڭغىچە بولسا هېيتەمجان ۋە هەمراهلىرى قېچىپ، قۇندۇز ساقلاپ قالغان ئېقىنغىمۇ يېتىپتۇ، قۇندۇز ئۆز جەمەتىدىكىلەر بىلەن ئېقىن بويىدا مەيۇسلىنىپ

تۇرۇشقانىكەن، چۈنكى ئېقىن يەنە بىر چېتىگە كۆز يەتمىگۈدەك كېڭىيىپ، شىددەتلىك قاينام - تاشقىنلاپ، ئاسمان - پەلەك داۋالغۇپ ئاقماقتا ئىكەن.

— بىز ئەمدى ئېقىنغا پۈتىمىزنى تىقىشتىنمۇ قورقۇپ تۇرىمىز، — دەپتۇ قۇندۇز يىغلامسىراپ، — ئەمدى قانداق قىلىدىغان ئىشكىن، تۈيۈقسىزلا ئېقىن مۇشۇنداق ئۇلغىيىپ كەتتى، ماكانىمىزمۇ يوق بولدى، جېنىمىزنى ئاران - ئاران قۇتۇلدۇرۇپ قالدۇق.

— قايغۇرماڭلار، — دەپتۇ ساھىبجامال ئادەم بېلىق، — ئېقىندىن سىلەرنى مەنىلا ئۆتكۈزىمەن. ئاندىن ئۇ چولتوككىدە سەكرەپ ئېقىنغا چۈشۈپتۇ، ئاندىن ھېيتەمجان ۋە ئۇنىڭ بارلىق ھەمراھلىرىنى بىر - بىرلەپ كۆتۈرۈپ ئېقىندىن ئۆتكۈزۈپتۇ. بىراق، ئۇ ئاخىرقى بىرەيلەننى كۆتۈرۈپ ئۇزۇپ، ئېقىن ئوتتۇرىسىغا كېلىشىگە، جادۇگەر پىرىخونمۇ يېتىپ كەپتۇ - دە، ئېقىنغا سەكرەپتۇ، ئۇنىڭ سۇ ئۇزۇشى ساھىبجامال ئادەم بېلىقتىنمۇ تېز ئىكەن.

— تېز - تېز، — دەپ توۋلىشىپتۇ ھېيتەمجان ۋە ھەمراھلىرى جىددىيلىشىپ.

— ئالدىرىماڭلار قوزىلىرىم، — دەپتۇ جادۇگەر پىرىخون خىرىلداپ كۈلۈپ، — مانا ھازىرلا يېتىپ بارىمەن، ھەممىڭلارنى قۇرت - قوڭغۇزغا ئايلاندۇرۇپ، ئېزىقلىرىمدا مىجىقىڭلارنى چىقىرىمەن.

ھېيتەمجان جادۇگەرنىڭ ساھىبجامال ئادەم بېلىقنى تۇتۇۋالاي دەپ قالغىنىنى كۆرۈپ، دەرھال كىتابنى ئېلىپ تاشلاپتۇ، — ئۇنى توسۇۋال!

شۇ هامان كىتاب شاراق - شۇرۇق ۋاراقلىنىپ بىر بېتىدىن دېۋە، بىر بېتىدىن ئەجدىها، بىر بېتىدىن بەتبەشىرە ئالۋاستى..... دېگەندەك بىر توپ چۆچەك پېرسوناژلىرى چىقىپتۇ - دە، جادۇگەر پېرىخوننى توسۇپ، ھەر تەرەپتىن قاساپ - تالاپ ئېلىشىپ كېتىپتۇ.

شۇ پۇرسەتتە ساھىبجامال ئادەم بېلىق قىرغاققا چىقىۋاپتۇ ۋە ھېيتەمجان ھەم باشقا ھەمراھلىرى بىلەن داۋاملىق قېچىپتۇ.

— خەپ! — توۋلاپتۇ ئاچچىقىدىن يېرىلغۇدەك بولغان پېرىخون، — ھەرقايسىڭنىڭ قېچىپ قۇتۇلغىنىنى بىر كۆرەي.

بۇ سۆزدىن كېيىنلا ئۇ ئەپسۇن ئوقۇشقا باشلاپتۇ، شۇ ھامان ئېقىن تېخىمۇ شىددەتلىك دولقۇنلاپ، داۋالغۇپ ئاخىر تاشقىنلاپتۇ - دە، تاغ جىرالىرىغا تولۇپ تېشىپ، ئارقىدىن تاغ چوققىسىغا ئۆرلەپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە چېلەكلەپ قۇيغاندەك شارقىراپ يامغۇر يېغىپ كېتىپتۇ، ئەتراپتىكى جىمى جان - جانىۋارلار ھېيتەمجان ۋە ئۇنىڭ ھەمراھلىرى بىلەن ئېگىز بىر تاغ چوققىسىغا چىقىۋاپتۇ، بىراق كەلكۈن بولسا خۇددى توپان بالاسىدەك ئۇلغىيىپ، ئاخىر ھېلىقى تاغ چوققىسىنىمۇ چۆكتۈرۈپ كېتەي دەپ قاپتۇ.

— ئىسىت! — دەپتۇ قار مەلىكە كۆزلىرىگە ياش ئېلىپ،— مەن سەۋەبلىك ھەممەيلەن بالا- قازاغا يولۇقىدىغان بولدى.

— بۇنى سىزدىن كۆرگىلى بولمايدۇ، — دەپتۇ

هېيتەمجان قار قىزغا تەسەللى بېرىپ.

— ھەممىسى ياۋۇز جادۇگەر پېرىنخوننىڭ ئەسكىلىكىدىن بولۇۋاتىدۇ، — دەپتۇ كېپىنەك يەرى، شۇ تاپتا ئۇمۇ يامغۇردا قاناتلىرى ھۆل بولۇپ كەتكەنلىكى ئۈچۈن ئۇچالماپتۇ.

— تۈگەشتۇق، — دەپتۇ ئاق توشقان يىغلامسىراپ، — ئەمدى بىر - بىرىمىز بىلەن ۋىدالىشۋالايلى.

كۆپچىلىك قاتتىق ئەنسىزلىك، ئۈمىدسىزلىككە چۈشۈپتۇ، سۇ بولسا ئۇلارنىڭ ئوشۇقىنى يالاشقا باشلاپتۇ.

— بىز كەلدۇق! — توۋلاپتۇ شۇ چاغ كىمدۇر بىرى.

ئەسلىدە ئۆيدىن خەۋەر ئالغىلى قالغان بوز بۆجەن بىلەن كىرپىجان، ئۆيدىكى ياغاچ كاساڭنى كېمە قىلىپ ھەيدەپ كېلىۋاتقانكەن، كىرپىجان پالاق ئۇرۇپتۇ، بوز بۆجەن بولسا بىر تال چوڭ ئاق موگۈنى كۈنلۈك قىلىپ كۆتۈرۈپ كېلىۋېتىپتۇ، كىچىككىنە كاساڭغىمۇ ھېلىلا دولقۇنلاردا ئۆڭكۈرۈلۈپ كېتىدىغاندەك كۆرۈنۈپتۇ.

— ھەرنېمە بولسا سەن بىلەنمۇ ۋىدالىشۋالىدىغان بولدۇم قېرىندىشىم، — دەپتۇ ئاق توشقان، شۇنداق دەپلا يىغلىۋېتىپتۇ.

— يىغلىما، — دەپتۇ بوز بۆجەن كۈلۈپ، — بۇ كېمىمىز گە ھەممىگىلار سىغسىلەر.

— نېمە، ئاشۇ كىچىككىنە كاساڭغىمۇ، — دەپتۇ ئېيىقچاق، — ئۇنىڭغا يەنە بىرىمىز چىقىپ قالساق كۆتۈرەلمەي چۆكۈپ كەتكۈدەك.

— ئاۋۋال چىقىپ باقمامسەن، — دەپتۇ كىرپىجان.

— قېنى سىناپ كۆرەيلى، — دەپتۇ سېغىزخان، —

مەن ھەممىگىلاردىن يەڭگىل بولغاندىكىن، ئاۋۋال مەن چىقىپ باقاي.

سېغىزخان شۇنداق دەپلا ئۇ كاساڭغا چىقىپتۇ، كاساڭ ئۇ سىغقۇدەك چوڭىيىپ قاپتۇ.

ئارقىدىن ئاق توشقان، قىرغاۋۇل..... ئەڭ ئاخىرىدا ھېيتەمجان چىقىپتۇ، كاساڭ بىرسى چىقسا بىر كىشىلىك چوڭىيىپتۇ، موگۇمۇ يوغىناپ - يوغىناپ ھەممەيلەننى يامغۇردىن پاناھلاندۇرۇپتۇ.

— ئۆيىمىز سۇ ئاستىدا قالدى، — دەپتۇ بوز بۆجەن،— تەلىيىمىزگە بۇ سېھرلىك كاساڭ بىلەن ئۆي ئالدىدا ئۆسكەن موگۇ بار ئىكەن، سىلەرنىمۇ ئاپەتكە يولۇققان بولسا، قۇتقۇزايلى دەپ كەلدۇق.

بۇ ئەتراپ گويا بىر دېڭىزغا ئايلىنىپ قالدى، ئەمدى قانداق قىلارمىز، — دېيىشىپتۇ كۆپچىلىك.

— ئاۋۋال جادۇگەر پىرىخوندىن يىراقلىشايلى، — دەپتۇ ھېيتەمجان، — بەلكىم ئالدىمىزدا قۇرۇقلۇق ئۇچراپمۇ قالار.

كۆپچىلىك بىردەك ھەرىكەتلىنىپ، پۇت - قوللىرىنى پالاق قىلىپ يۈرۈپ كېتىپتۇ، يامغۇر ئۈچ كېچە - كۈندۈز يېغىپ توختاپتۇ، ئاندىن ھاۋا سۈزۈلۈپ، ۋاللىدە ئېچىلىپ كېتىپتۇ، چۈنكى جادۇگەر پىرىخوننىڭ سېھرىمۇ ئاخىرلاشقانىكەن. بىراق، ئۇلار قەيەرگىلا قارىسا يەرلەرنى يەنىلا سۇ بېسىپ كەتكەنىكەن.

— قانداق قىلىمىز؟ — دەپتۇ كۆپچىلىك ھېيتەمجانغا تەلمۈرۈپ.

ھېيتەمجان دەرھال ھال رەڭ ئەتىرگۈلنى تاشلاپتۇ:

— بىزنى قوتۇلدۇرغىن!
شۇ هامان هال رەڭ ئەترگۈل سۇ يۈزىگە چۈشۈپ چوڭىيىپ - چوڭىيىپ، بىر چوڭ ئارالغا ئايلىنىپتۇ، كاساڭ ئاشۇ ئارالنىڭ گىرۋىكىدە توختاپتۇ.
— يېڭى ماكانىمىز، بۇ بىزگە تىنچلىق، خاتىرجەملىك، بەخت ئاتا قىلغۇچى ماكانىمىزدۇر، — توۋلىشىپتۇ كۆپچىلىك خۇشال بولۇشۇپ. ئاندىن هەممىسى ئارالغا چىقىپتۇ، قار قىزنىڭ قەدەم ئىزلىرىدىن ئارالدا رەڭگارەڭ ئەترگۈللەر ئۈنۈپ - كۆكلەپ، پۇرەكلەپ ئېچىلىپ كېتىپتۇ. بۇلاقلار بۇلدۇقلاپ، سۈزۈك تارىلار هەر تەرەپكە ئۆمۈچۈك توردەك تارىلىپ، ئاخىر دېڭىزغا تۇتىشىپ كېتىپتۇ، ئالمىنى تاشلىغانىكەن، جاهاندا بارلىكى هەممە مېۋىلىك دەرەخلەر ئارالدا پەيدا بولۇپ، بۇڭ- باراقسان شاخلاپ،هەر شېخىدا بىز بىلىدىغان هەم بىلمەيدىغان، مەي باغلاپ پىشىپ تۇرغان تۇرلۇك -تۈمەن خىل مېۋىلەر پەيدا بوپتۇ، ئارال ئاجايىپ گۈزەل ۋە بايا‌شادلىققا تولغان بىر ئېرەمباغقا ئايلىنىپتۇ، كۆپچىلىك شۇ يەردە خۇشال - خۇرام ياشاپتۇ.
— جادۇگەر پېرىخونچۇ؟ — دەمسز، ئۇنى قۇياشتىن سوراڭ، ئۇ بەلكىم مۇنداق جاۋاب بېرەر:
دۇۋە، ئەجدىها ۋە بەتبەشىرە ئالۋاستى..... ۋە باشقىلار بىلەن ئېلىشىپ - چېلىشىپ، ئاخىر هالسىزلىنىپ مەغلۇپ بولغان ياۋۇز جادۇگەر پېرىخون ئاخىرقى بىر جېنىنى ساقلاپ قېلىش ئۈچۈن تەسلىم بولدى، كىتابتىن چىققان چۆچەك پېرسوناژلىرى بولسا، ئۇنى ئەسىر قىلىپ،

ئۆز سېپىگە قوشۇۋېلىش ئۈچۈن كىنابقا ئەكىرىپ كەتتى، شۇنىڭدىن كېيىن ئۇ رېئال دۇنيادا ئەسكىلىك قىلالمايدىغان بولدى. كىچىك دوستلار، سىلەر خاتىرجەم بولۇڭلار، مەن ھەممىگلارغا بەخت تىلەيمەن!

كۆپۈكتىكى دۇنيا

ئەنۋەرجان بۈگۈن ئالته ياشقا كىرگەن تۇغۇلغان كۈننى ئۆتكۈزۈپتۇ. ئۇ تۇغۇلغان كۈنى مەرىكسىده ئۇرۇق-تۇغقانلىرى ئېلىپ كەلگەن مول سوۋغاتلارغا ئېرىشىپتۇ. ئەنه سۇ چاچىدىغان مىلتىق، ئەنه كۇنۇپكىلىرىنى بېسىپ قويسىلا مۇزىكا ياڭرايدىغان ئويۇنچۇق گىتار، يەنه مايمۇن شوپۇر رول تۇتۇپ ئولتۇرغان كىچىك ماشىنا..... يەنه نەچچه قۇردىن تۆت پەسىللىك بېكى كىيىملەر..... يەنه تېخى ئۇ ئامراق پېچىنه-پىرەنىك، شاكىلات-كەمپۈتلەر..... ئەيتاۋۇر ئۇ ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان ئويۇنچوق، كىيىم - كېچەك ۋە يېمەكلىكلەر، تاتلىق-تۇرۇملارغا ئېرىشىپتۇ.

ئۇ شۇتاپتا تولىمۇ خۇشال، بولسا كۈنده مۇشۇنداق تۇغۇلغان كۈنۈم بولسا، كۈنده مۇشۇنداق كۆپ سوۋغاتلارغا ئېرىشىپ تۇرسام دېگەنلەرنى ئويلاۋاتقاندۇ.

ئۇنىڭ ئۇچۇن ئەڭ كۆڭۈللۈك بولغان بۇ بىر كۈن ئاخىرلىشىپ، ئۇ سوۋغاتلار ئەتراپىغا تىزىپ قويۇلغان كىچىك كارىۋىتىغا چىقىپ ياتقىنىدا، ئىچ-ئىچىدىن

ئۇرغۇپ تۇرغان خۇشاللىق ھېسسىياتى خېلىغىچە بېسىلماپتۇ، تېخى پات-پات قولىغا يېقىن تۇرغان سوۋغاتلارنى سىلاپمۇ قويىدىكەن، شۇنداقتىمۇ ئۇ ئاخىر ئۇخلاپ قاپتۇ، ئۇخلىغاندىمۇ بەك تاتلىق ئۇخلاپ چۈشمۇ كۆرۈپتۇ. چۈشىدە تېخى سۈرىتىنىلا كۆرۈپ باققان بوۋىسىنى كۆرۈپتۇ، بوۋايمۇ بۇ ئومۇق نەۋرىسىنىڭ تۇغۇلغان كۈنىنى مۇبارەكلەپ كەلگەندەك قىلاتتى.

ئۇ چېھرىدىن نۇر ياغدۇرۇپ تۇرۇپ ئەنۋەرجاننىڭ بېشىنى مېھرىبانلىق بىلەن سىلاپ، ئېلىپ كەلگەن سوۋغىتىنى ئۇنىڭ ياستۇقى يېنىغا قويۇپتۇ، ئاندىن كۈلۈمسىرەپ قويۇپ، بۇرۇلۇپلا مېڭىپتۇ ۋە تېزلا غايىب بوپتۇ.

ئەنۋەرجان چۆچۈپ ئويغىنىپتۇ، ئۇ تۇغۇلۇشتىن كۆپ يىللار ئىلگىرى قازا قىلىپ، بۇ ئائىلىدە پەقەت تەۋەررۈك سۈرىتىلا قالغان بۇ بوۋىسى ھېلىلا يەنە قېشىدا پەيدا بولۇپ قالغاندەك ھېس قىپتۇ - دە، خېلىغىچە ئۆن-تۈنسىز يېتىپتۇ، كاللىسىنى ئەنسىز خىياللار قاپلاپ، ياستۇقنىڭ يېنىغا قويۇلغان سوۋغاتنىڭ نېمە ئىكەنلىكىنى بىلىپ بېقىشقىمۇ جۈرئەت قىلالماي، بىرھازا شۇ ھالدا ياتقاندىن كېيىن، ئاخىر قىزىقىشى قورقۇنچىسىنى بېسىپ چۈشۈپتۇ - دە، ياستۇق يېنىغا قويۇلغان نەرسىنى سىلاپ بېقىپتۇ.

ئۇ ئۇزۇنچاق بىرنەرسىدەك قىلاتتى، بىر بېشىغا تېخى ئويماقتەك بىرنېمە بېكىتىلگەنىكەن. ئەنۋەرجان چىراغنى يېقىپ ئۇنىڭ نېمىلىكىنى كۆرۈپ باقماقچى بولغاندا، بىردىنلا كۆز ئالدى ۋاللىدە يورۇپ ئۇ نەرسىنىڭ غاڭزىغا

ئۇخشايدىغانلىقى بىلىندى، ئۇ ھاۋا رەڭ سىرلانغان بولۇپ، ئۇنىڭ ئاستىگە بىرقۇر خەت ئويۇلغانىدى.

«ئۇ نېمە خەتتۇ؟» دېگەنلەرنى ئويلىدى ئەنۋەرجان. «خەپ، مەكتەپكىمۇ بارارمەن، تېررەك ئوقۇشنى ئاڭسىنىپ بىرىنچى بولۇپ مۇشۇ خەتلەرنى ئوقۇپ باقمىسام»، بىراق ئۇنىڭغىچە بىرەرسى ئوقۇپ بەرسىمۇ ياخشى بولاتتى.

— خاسىيەتلىك كۆپۈك پاۋلىگاچ! — دېگەن ئاۋاز ئاڭلاندى ئۇنىڭ قۇلاق تاۋۇدە، كىمدۇر بىرى ئۇنىڭغا ھېلىقى خەتنى ئوقۇپ بېرىۋاتقاندەك قىلاتتى، بىراق ئۇ كىمدۇ؟

ئەنۋەرجان بۇ ئاۋازنى بىر تۇرۇپ ئاكسىنىڭ، بىر تۇرۇپ دادىسىنىڭ ئاۋازىغا ئوخشاتقان بولسىمۇ، بىراق ئېنىق پەرقلەندۇرەلمەپتۇ.

«مەيلى كىم بولسا بولمامدۇ» دېگەنلەرنى ئويلاپتۇ، ئىشقىلىپ، ئۇ خەتلەرنى نېمىدەپ ئوقۇيدىغىنىنى بىلىۋالدىم، «كۆپۈك پاۋلىگاچ» دېگەندەك قىلدىغۇ، تۇغرا! شۇنداق دېدى، ئۇ مەن ئېرىشىشنى تولىمۇ ئارزۇ قىلغان نەرسە ئىدىغۇ، ھېچكىم ئۇنى ماڭا سوۋغات قىلىپ باقمىغان، ئۇنىڭ بولغىنى بەك ياخشى بولدى. ئەتە ئەتىگەندە ئۇنى پاۋلەپ باقمەن،بىراق بۇ ئىشنى دادام-ئانامىلارغا دېيىشىم كېرەكمۇ - يوق. ياق..... ئۇ شۇلارنى ئويلاۋېتىپ يەنە ئىختىيارسىز ئۇيقۇغا كېتىپتۇ.

— بۇ نېمە؟ — ئەتىگەندىلا ئۇنىڭدىن تۆت - بەش ياش چوڭ ئاكىسى ئەكبەرجان ئۇنى تۇرتۇپ ئويغىتىۋېتىپتۇ.

— كۆپۈك پۈۋلىگۈچ، — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئۇيقۇلۇق كۆزلىرىنى ئۇۋۇلىغىنىچە.

— تۈنۈگۈن ئەكەلگەن سوۋغاتلار ئارىسىدا بۇ يوقتۇغۇ؟— سوراپتۇ ئەكبەرجان ئەجەبلىنىپ، — بۇنى نەدىن تاپتىڭ.

— كارىڭ بولمىسۇن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان دەرھال كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى قولىغا ئېلىۋېلىپ.

شۇچاغدا ئانىسى كىرىپ ئۇنى يۈزىنى يۇيۇپ، ناشتا قىلىشقا ئالدىرىتىپتۇ. ئاكىسى بولسا مەكتەپكە ئالدىراپ چىقىپ كېتىپتۇ، ئەنۋەرجان كىيىنىپ چىقىپ، زورىغا يۈز-قولىنى يۇيۇپتۇ، خەقىشلىك قىلىپ يۈرۈپ، سۈتكە چىلانغان بىر گىردىنى يەپ تۈگىتىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن ئۇنىڭغا ئويىنىغۇدەك پۇرسەت چىقىپتۇ. ئۇ شۇھامان هويلىغا چىقىپتۇ - دە، هېچنېمىگە قارىماي يانچۇقىدىن كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى ئېلىپ پۈۋلەشكە باشلاپتۇ.

مانا كارامەت، ئىچىدە مازغاپ سۈيى بولمىسىمۇ كۆپۈك پۈۋلىگۈچىنىڭ ئويماقتەك بېشىدىن سۈپسۈزۈك يېرىم شار كۆتۈرۈلۈپتۇ، ئەنۋەرجان ئۇنى كۈچەپرەك پۈۋلىگەنىكەن، ياڭاقتەك بىر كۆپۈك «ۋاققىدە» قىلىپلا ئېتىلىپ چىقىپتۇ، ئۇنىڭ كەينىدىنلا يەنە بىرى، يەنە بىرى..... ئۇزۇلمەي ئېتىلىپ چىقىپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كۆپۈكلەر بىر- بىرىدىن چوڭ بولۇپ، ئاخىرىدا چوڭ بىر شارەك كۆپۈك ئېتىلىپ چىققاندىن كېيىن هەرقانچە پۈۋلىسىمۇ قايتا كۆپۈك چىقماپتۇ.

ئەنۋەرجان سەل ئۈمىدسىزلىنىپتۇ. بىراق، ئەڭ چوڭ

كۆپـۈك ئىچىـده نېمىلەرنىڭـدۇر بـارلىقىنى هـېس قىلىـپ، ئالـدىراپ كۆپـۈك پۈۋلىگـۈچىنى يانچۇقىغـا سـېلىپ، ئانـدىن ئۇچـۇپ يـىراقلاپ كېتىۋاتقـان ئاشـۇ كۆپـۈكچىنى قـوغلاپ مېڭىپتۇ، كۆپۈكتىن باشقا هەممه ئىشنى پۈتۈنلەي ئۇنتۇپتۇ.

ئۇ ئۇچـۇپ كېتىۋاتقـان شـارەك چـوڭ كۆپـۈكنى ئـاخىر قوغلاپ يېتىۋاپتۇ - ده، ئـۇنى تۇتۇۋالماقچى بوپتۇ، بـىراق كۆپـۈك ئىچىـدىن بىـر جـۇپ قـارا قـول سـوزۇلۇپ چىقىـپ، ئۇنىـڭ ئىككـى قولىـدىن تۇتـۇپ تـارتىپلا كۆپـۈك ئىچىـگه ئەكىرىپ كېتىپتۇ.

ئـۇ ئەمـدى ئۆزىنىـڭ تـال بـاراڭلىق كەڭ هويلىـسىدا ئەمەس، بەلكى باشقا بىر دۇنيادا تۇرغانلىقىنى هېس قىپتۇ.

ئـۇ دەسـسەپ تۇرغـان يەر ئاپپـاق پاختـىدەكلا ئـىكەن، ئەتراپى بولسا كۆپكۆك ئاسمان بولۇپ، ئاشـۇ ئـاق پاختـىدەك نەرسه ئۇنى ئۇچۇرۇپ كېتىۋاتقانىكەن. پـارلاق قۇيـاش نـۇرى ئۇنىڭ گەجگىسىنى قىزىتىپتۇ، سەلكىن شـامال مەڭزىلىرىـدىن سۆيۈپ ئۆتۈپتۇ، بىراق ئۇنى يەنىلا قورقۇنچ بېسىپ، ئـاخىر ئاق پاختىدەك نەرسه ئاستىگه ئۆزىنى تاشلاپ ئولتۇرۇۋاپتۇ.

بـۇ نەرسـىنىڭ ئاستى يـۇزى داستىخانچىلىك ئـىكەن. تـوغرا، بـۇ بىـر پـارچه ئـاق بۇلـۇت ئـىكەن. ئەنۋەرجـان چېكىـسىدىن ئاققـان تەرىـڭ بـۇ ئـاق نەرسـىنىڭ ئاستىگه چۈشكەندە بىر تۆشـۈك ئېچىـپ قـويغىنىنى كـۆرۈپ، تېخىمـۇ قورقۇپتۇ.

ئۇنـڭ شـۇ تاپتـا تـازا يىغلىغۇسـى كەپتـۇ، بـىراق كـۆز ياشلىرى تامچىلا قالسا ئاق پاختىدەك نەرسىنىڭ تېشىلىپ كېتىشىدىن قورقۇپ يىغلىماپتۇ، «ئانـا!» دەپ توۋلىماقچى،

كىملەردىندۇر يارداەم سورىماقچى بولغان بولسىمۇ، لېكىن ئاۋازى چىقماپتۇ، شۇنداق قىينىلىپ تۇرغاندا تۇيۇقسىز ئۇنىڭ يېنىدىلا بوي تۇرقى ئۆزىدەكلا، لېكىن پۈتۈن تېنى كۆمۈردىن ئويۇپ ياساپ قويۇلغاندەكلا بىر قاناتلىق بالا پەيدا بوپتۇ - دە:

— قورقما! — دەپ تەسەللى بېرىپتۇ، — ساڭا ھېچقانداق زىيان - زەخمەت يەتكۈزمەيمەن، پەقەت ساڭا بىرنەرسە سوۋغا قىلماقچىمەن، ئۇ نەرسە بۇلۇتلار ئۈستىدىكى بىر باغدا، سەن ئاشۇ باغقا بېرىپ ئۇ سوۋغىنى ئۆز قولۇڭ بىلەن ئېلىشىڭ كېرەك.

— سەن كىم ؟ — سوراپتۇ ئەنۋەرجان قورقۇمسىراپ.

— مەن كىچىك دىۋە، — دەپتۇ قاناتلىق بالا، — مەن تۇغۇلغان كۈنىدە خاسىيەتلىك كۆپۈك پۈۋلىگۈچكە ئېرىشكەن ھەربىر بالىغا بىردىن سوۋغات بېرىمەن، ئېيتە، سەن شۇتاپتا قانداق سوۋغاتقا ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلسەن؟

— مەن.....مەن..... — دەپتۇ ئەنۋەرجان دۇدۇقلاپ تۇرۇپ، — يېڭى ئويۇنچۇققا، ياق- ياق! ..... چوڭ شاكىلاتقا.....ياق! ئۇمۇ ئەمەس، ھە راست، تاپتىم، مەكتەپكە بارغاندا ئېسىپ باردىغان چىرايلىق سومكا بىلەن رەسىملىك كىتابلارغا ئېرىشىشنى ئارزۇ قىلىمەن.

— خېلى ئەھمىيەتلىك نەرسىلەرنى سوردىڭ، — دەپتۇ كىچىك دىۋە، — سېنى ئېلىپ باردىغان باغدا چوقۇم سەن ئىزدىگەن نەرسىلەر يېتەرلىك، قارا، كېلىپمۇ قالدۇق.

ئەنۋەرجان چوڭ بىر ئاق بۇلۇت ئالدىغا كېلىپ

قالغىنىنى كۆرۈپتۇ، بۇلۇت ئۈستىده ئالتۇن-كۈمۈشسلەردىن قوپۇرۇلغان ئېگىز تام بىلەن قورشالغان بىر باغ بار بولۇپ، باغنىڭ تېمىدىنمۇ ئېگىز ئۆسكەن دەرەخلەرنىڭ تاجلىرى كۆرۈنۈپ تۇرۇپتۇ.

كىچىك دۇڭە ئۇنى چوڭ بۇلۇت ئۈستىگە ئېلىپ چۈشۈپتۇ، ئۇلار باغنىڭ قوش قانىتلىق ئالتۇن ئىشىكى ئالدىغا بېرىشى هامان، ئىشىك ئۆزلۈكسىدىن ئېچىلىپتۇ، ئەنۋەرجان باغقا كىرىپلا كۆزلىرى ئالىچەكمەن بولۇپ، ئاغزى ئېچىلىپلا قاپتۇ، چۈنكى باغدا بۇك - باراقسان ئايىنغان كۆپلىگەن دەرەخلەر بولۇپ، ئۇلارنىڭ بەزىلىرىده هەرخىل ئويۇنچۇقلار، بەزىلىرىده تۇتقۇچلۇق كەمپۈت - شاكىلاتلار، بەزىلىرىده كىچىك ۋېلسىپىت، ماشىنىلار، يەنە بەزىلىرىده پېچىنە - پىرەنىكلەر..... ئەيتاۋۇر ئۇششاق بالىلار ياخشى كۆرىدىغان نۇرغۇن ياخشى نەرسىلەر مېۋە ئورنىدا ساڭگىلاپ تۇراتتىكەن، تېخى مەيىن شامالدا لىڭشىپ بىر-بىرىگە سوقۇشۇپ، جىرىڭ - جىرىڭ سادا چىقىرىشىدىكەن.

قاناتلىق دۇڭە ئەنۋەرجاننى يېتىلەپ دەرەخلەرنى ئارىلاپ ئېلىپ مېڭىپتۇ. ئەنۋەرجان شۇ تاپتا ئۆز ئىختىيارىغا قويۇپ بەرسە دەرەختكى هەممە مېۋىلەرنى ئۈزۈۋېلىشنى ئويلاپتۇ، ئەپسۇس كىچىك دۇڭە ئۇنى ئىختىيارىغا قويۇپ بەرمەپتۇ.

ئۇ دەرەخلەردىكى بۇ «مېۋە» لەردىن كۆزىنى ئۈزەلمىگەن هالدا سۆرىلىپ دېگۈدەك مېڭىپ، ئاخىر شاخ-شاخلىرىدا خىلمۇخىل رەسىملىك كىتابلار ئېسىلىپ كەتكەن

بىر دەرەخ ئالدىغا بېرىپ توختاپتۇ.

— خۇش كەپسەن! — دەپتۇ دەرەخ زۇۋانغا كېلىپ،— تۇغۇلغان كۈنۈڭگە مۇبارەك بولسۇن!

ئەنۋەرجان دەرەخنىڭ سۆزلىگىنىگە ھەيران بولۇپ ھاڭۇنقىپ تۇرۇپلا قاپتۇ.

— رەھمەت! دېمەمسەن، — دەپتۇ كىچىك دۆە ئۇنى تۈرتۈپ، ئۇ سېنىڭ تۇغۇلغان كۈنۈڭنى مۇبارەكلەۋاتىدۇ، رەھمىتىڭ بولمىسا ھېچنېمىگە ئېرىشەلمەيسەن.

— رەھمەت، رەھمەت! — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئالدىراپ-تېنەپ.

— بۇ سومكىنى ئال، — دەپتۇ دەرەخ، شۇ ھامان ئۇنىڭ شېخىدىن مۇشۇك بېشى شەكلىدىكى بىر سومكا ئۈزۈلۈپ چۈشۈپتۇ.

— ماڭا كىتابلارنى قاچىلىساڭ بولىدۇ، — دەپتۇ سومكىدىكى مۇشۇك بېشى ئاغزىنى مىدىرلىتىپ، — بىراق ئاگاھلاندۇرۇپ قويماي، بەك جىق سالمەن دەپ مېنى بۆسۈۋەتمە.

— شۇنداق قىلغىن، — دەپتۇ كىچىك دۆمۇ، — مۇشۇ سومكىغا پاتقۇدەك كىتاب ئالساڭ بولدى، قالغانلىرى باشقا كىچىك دوستلارنىڭ تۇغۇلغان كۈنىدە سوۋغات قىلىش ئۈچۈن ساقلىنىدۇ، بەك كۆپ ئېلىۋالساڭ باشقا كىچىك دوستلارنىڭ تۇغۇلغان كۈنىدە سوۋغات قىلىشقا رەسىملىك كىتابلار يېتىشمەي قالىدۇ.

— شۇنداق قىلىمەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان تىلىنىڭ ئۇچىدىلا، بىراق ئۇ كۆڭلىدە سومكىغا جىقراق كىتاب

قاچىلاشنى دىتلاپ قويۇپتۇ.

— ئەمدى ئۆزۈڭ خالىغان ھەسىلىك كىتابنى تاللىۋال،— دەپتۇ سومكىدىكى مۇشۇك بېشى.

ئەنۋەرجان سومكىنى تاسمىسىدىن بوينىغا ئېسىپ، ئاندىن دەرەختىكى ھەسىلىك كىتابلارغا نەزەر سېلىشى بىلەن، بىردىنلا ھەسىلىك كىتابلار ئۆزلۈكىدىن ئېچىلىپ، ئۇنىڭ بەتلىرىدىكى ھايۋانات، ئۇچار ـ قاناتلار، ھاشارات، گۈل ـ گىياھلار، كارتون فىلىم ئوبرازلىرى..... دېگەندەك كىتابقا بېسىلغان تۈرلۈك ـ تۈمەن خىل، رەڭگارەڭ سۈرەتلەرنىڭ ھەممىسى تەڭلا غەلۋە قىلىشقا باشلاپتۇ، — مېنى ئال، مېنى ئال، سەن چوقۇم مېنى ياقتۇرىسەن.....

ئەنۋەرجان قايسىسىنى ئېلىپ، قايسىسىنى قويۇشنى بىلمەي قاپتۇ، ئۇنىڭچە بولسا بۇ ھەسىلىك كىتابلارنىڭ ھەممىسىنى بىراقلا ئېلىپ كېتەلمىسە نېمىدېگەن ياخشى بولاتتى ـ ھە، ھەي ئىسسىت، بىراق سومكا كىچىك، پەقەت ئۇنىڭغا پاتقۇدەك ئېلىشى كېرەك، لېكىن تازا چىڭداپ سالسا جىقراق پېتىپ قېلىشى مۇمكىنغۇ.

ئەنۋەرجان ئەمدى يۈرەكلىك ھالدا كارتون ئوبرازى «مۇشۇك بىلەن چاشقان» سۈرىتى بېسىلغان كىتابنى، ئارقىدىنلا «قار مەلىكە بىلەن يەتتە پاپا» نى، «ئالاۋىدىن بىلەن سېھرلىك چىراغ»، «چىن تۆمۈر باتۇر» نى سومكىسىغا سېلىپتۇ، يەنە «غەربىكە سايياھەت»، «خەپ توختاپتۇر توشقان» نى، «چاشقان بىلەن ئۆردەك» نى..... شۇنداق قىلىپ، ئۇ تېزلا سومكىسىنى پومپايتىپ بوپتۇ.

— بولدی قىل، بولدی قىلغىن، — دەپتۇ سومكىدىكى مۇشۇك بېشى ئۈنى بوغۇلغان هالدا.

بىراق، ئۇنىڭ ئاۋازى ئەنۋەرجاننىڭ قۇلىقىغا كىرمەپتۇ، ئەنۋەرجاننىڭ كۆزلىرى بولسا شۇتاپتا «تارزان»، «ئەلى بابا ۋە قىرىق قاراقچى» دا، يەنە تېخى دەرەخ شاخلىرى ئارىسىدىن «ئاۋتىمەن» قول پۇلاڭلاتماقتا، «ساھىبجامال بىلەن غەلىتە مەخلۇق» چاقىرماقتا، «ئۇيقۇدىكى ساھىبجامال» مۇ ئويغىنىپ ئۇنى شەرەتلىمەكتە، «دېڭىز قىزى» ناخشا ئېيتماقتا، «شىر پادىشاه سىنبا» هۆركىرىمەكتە ئىكەن، ئەنۋەرجان قانداقمۇ ئۇلارنى تاشلاپ كېتەلىسۇن.

ئۇ ئەمدى قايسى كىتابلىقى، ئۆزى قىزىقىدىغان - قىزىقمايدىغانلىقىغا قارىمايلا ئۇدۇل كەلگىنىنى ئۆرۈۋېلىپ سومكىغا كەپلىگىلى تۇرۇپتۇ. سومكىدىكى مۇشۇك بېشىنىڭ ئەمدى ئاۋازى چىقمايلا قاپتۇ.

يەنە بىرنى سالاي، يەنە بىرنى، جىقراق ئالاي.....

«جىقراق» ئەنۋەرجاننىڭ كاللىسىدا شۇ بىرلا ئوي ئەگىپتۇ.

«پاس! »سومكا بۆسۈلۈپتۇ، ئەنۋەرجان سومكا بۆسۈلگەندىكى ئاۋازدىن چۆچۈپ كېتىپتۇ، ئەمدى ئۇ ئۆزىنىڭ هويلىسىدا تۇرۇۋاتقىنىنى سېزىپتۇ.

«هېلىقى رەسىملىك كىتابلار قېنى؟ هېلىقى باغ قېنى؟..... هېلىقى .....؟» ئۇ هېچنېمىنى ئاڭقىرالماپتۇ، پەقەت چوڭ كۆپۈكنىڭ غايىب بولغىنىنى، كىچىكىرەك كۆپۈكلەرنىڭ بولسا خېلىلا يىراقلاپ، ئېگىزلەپ ئۇچۇپ كېتىۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ. ئۇلاردا ئۇنى مەسخىرە قىلىۋاتقان-

ـدەك، ئېچىنىۋاتقانـدەك چـرايلار كۆرۈنۈپتـۇ- يـۇ، ئۇلارمـۇ تېزلا غايىب بوپتۇ.

— ئىسىت! — دەپ قـاپتۇ ئەنۋەرجـان مەيۈسـلىنىپ، — ئاچ كۆزلۈك قىلمىسام بوپتىكەن.

ئـۇ سـالپايغان هالـدا كەيـنىگە بۇرۇلـۇپ تۇنۇگـۈن ئېرىشكەن باشـقا سـوۋغاتلار بـىلەن كـۆڭلىنى ئاۋۇنـدۇرماقچى بوپتۇ - دە، قايتـىدىن تېتىكلىـشىپ، سـوۋغاتلارنى قويغـان كىچىك هۇجرىسىغا مېڭىپتۇ،كېتىۋېتىپ يـانچۇقىنى سـىلاپمۇ قويۇپتـۇ، خۇداغـا شـۈكۈر هېلىقـى كۆپـۈك پۈۋلىگـۈچ يوقـاپ كەتمىگەنىكەن.

ئـۇ يەنە كۆپـۈك پۈۋلىگـۈچنى ئېلىـپ پۈۋلەپتـۇ، بـىراق كۆپـۈك پۈۋلىگـۈچتىن كۆپـۈك چىقمـاپتۇ، كـۈچەپ پـۈۋلەپ، ئۆپكىـدەك ئېـسىلىپ، قىزىرىپمـۇ كېتىپتـۇ، لـېكىن ئەمـدى كۆپـۈك چىقمـاپتۇ، ئامالـسىز كۆپـۈك پۈۋلىگـۈچنى يانچۇقىغـا سېلىپ، هۇجرىسىغا كىرىپ كېتىپتۇ.

«بۇزۇلـۇپ قالمىغانـدۇ - هە !» دەپتـۇ ئـۆز-ئـۆزىگە خاۋاتىرلىنىپ .

ئـۇ سـوۋغاتلار پەۋەس تىزىلىـپ كەتـكەن كىچىـك هۇجرىـسىغا كىرگىنىـده تېـزلا كۆپـۈك پۈۋلىگـۈچنى ئۈنتـۈپلا قـاپتۇ - دە، ئـۆزى ئەڭ ياقتۇرغـان ئويۇنچـۇقنى ئېلىـپ ئويناشقا چۈشۈپ كېتىپتۇ.

ئۇنىڭ بـۇ بىـر كـۈنى يەنىـلا كۆڭۈللـۈك ئۆتۈپتـۇ، كەچ كىرىپ ئۇ كىچىك هۇجرىسىدىكى كارىۋىتىغا چىققاندا كەيپى تولىمۇ چاغ، بىراق ئويناپ خېلىلا چارچىغانلىقتىن كـۆزلىرى يۇمۇلۇپ، تېزلا تاتلىق ئۇيقۇغا كېتىپتۇ.

ئۇخلاۋېتىپ چۈشىدە يەنە كۆپۈك پۈۋلىگۈچىنى كۆرۈپتۇ، كۆپۈك پۈۋلىگۈچ:

— سەن پەقەت مېنى كۈندە بىر قېتىملا ئويىنىشىڭ كېرەك، — دەپتۇ ئۇ سېپ قويغان كىيىمىنىڭ يانچۇقىدىن چىقىپ، — بولمىسا قېچىپ كېتىمەن، چۈنكى مەن بىر قېتىم ئىشلىتىپ بولۇنغاندىن كېيىن ئارام ئېلىپ، سېھرىي كۈچ توپلىشىم كېرەك، بۇنىڭغا يول قويماي پۈۋلەۋەرسەڭ كارغا كەلمەس بولۇپ قالىمەن.

— ماقۇل، دېگىنىڭدەك قىلىمەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجانمۇ جۆيلۈپ، — سېنى ئويناۋەرسەممۇ زېرىكىپ قالىمەن، پەقەت يوقاپ كەتمىسەڭلا بولغىنى.

ئۇ ئەتىگەندە ئويغىنىپ كېچىدىن كۆپۈك پۈۋلىگۈچكە بەرگەن ۋەدىسىنى دەرھال ئېسىگە ئېلىپ يانچۇقىنى ئاختۇرۇپ ببقىپتۇ، كۆپۈك پۈۋلىگۈچ يانچۇقىدا بار ئىكەن، ئۇ كىيىمنى كىيىپلا كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى ئېلىپ پۈۋلەشكە باشلاپتۇ، لېكىن ھەرقانچە پۈۋلەپمۇ كۆپۈك چىقىرالماپتۇ.

«كارغا كەلمەس بولۇپ قالدىمۇ - نېمە؟» دەپتۇ ئۇ كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى ئۆرۈپ - چۆرۈپ.

— يۈرۈڭنى يۇ! — دېگەن ئاۋاز ياڭراپتۇ شۇ چاغ ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە، بۇ بىر تۈرۈپ ئانىسىنىڭ ئاۋازىدەك، بىر تۈرۈپ كۆپۈك پۈۋلىگۈچتىن چىققان ئاۋازدەكلا بىلىنىپتۇ.

ئۇ ھەركۈنى ئەتىگىنى ئانىسىنى بىرھازا ۋارقىرىتىپ - جارقىرىتىپ، ئاندىن مەجبۇرىي يۈزىنى يۇيىاتتى، بۈگۈن بولسا ئانىسىنى قاقشاتمايلا يۈزىنى يۇيۇپتۇ.

— ئاغزىڭنى چايقا! — دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ يەنە

ئۇنىڭ قۇلاق تۇتىدە.

بىراق، بۇ ئاۋاز ئەمدى ئۇ كۈندە ئاڭلاپ كۆنۈپ قالغان: « ئۇنى قىل، بۇنى قىل» دېگەندەك قۇلقىغا ياقمايدىغان بۇيرۇقلاردەك ئاڭلىنىپتۇ-دە، يەنە بىغەرەزلىكى تۇتۇپ، ھېچنېمىنى ئاڭلىمىغاندەكلا تالاغا چىپىپتۇ.

— نېمىدىن قۇرۇق قالدىغاندۇ، ناشتىمۇ قىلماي تالاغا چاپتى يەنە، — كەينىدىن ئۇنىڭ خان ئانىسىنىڭ غودۇرىغانلىقى ئاڭلىنىپتۇ (ئۇ ئادەتتە دادىسىنىڭ ئۆزى بىلەن بىر ئائىلىدە تۇرىدىغان ئانىسىنى« خان ئانا » دەپ كۆنگەنىكەن، خان ئانىسى بۇ نەۋرىسىنى جېنىدىن ئەزىز كۆرىدىكەن، ھەممىدىن بەك كۆيىنىدىكەن).

ئۇ يەنە يانچۇقىدىن كۆپۈك پۇۋلىگۇچنى ئېلىپ پۇۋلەپتۇ، ئەنۋەرجان تەقەززا بولغان كۆپۈكچىمۇ چىقىپتۇ. بىراق، سۇپسۇزۇك بۇ كۆپۈكچە تولىمۇ كىچىك ئىكەن.

ئۇ يەنە قوۋۇزىغا يەل تولدۇرۇپ، كۇچەپ تۇرۇپ پۇۋلىگەندىن كېيىن، بايىقىدىن چوڭراق كۆپۈكچە چىقىپتۇ. لېكىن، ئۇمۇ سۇپسۇزۇك رەڭسىز شارچە بولۇپ، ئىچىدە بىرەر نېمە بارەدەك قىلمايتتى، ئەنۋەرجان يەنە پۇۋلىگەنىدى، بىرىدىن بىرى يوغان كۆپۈكچىلەر چىقىشقا باشلاپتۇ، ئاخىر ئىچىدە قورچاقتەك بىر بالا قول پۇلاڭلىتىپ تۇرغان چوڭ كۆپۈك چىققاندىن كېيىنلا، ئۇ پۇۋلەشتىن توختاپ، كۆپۈك پۇۋلىگۈچنى يانچۇقىغا سالىتۇ، شۇ چاغ كۆپۈك ئىچىدىكى قورچاقچىلىك بالا قوللىرىنى سوزۇپلا، ئەنۋەرجاننى قولتۇقىدىن تۇتۇۋاپتۇ - دە، كۆتۈرۈپلا كۆپۈكچە ئىچىگە ئەكىرىپ كېتىپتۇ.

ئەنۋەرجان ئەمدى ئۆزىنى پايانسىز كەتكەن سۇ يۈزىدە ئۈزۈپ كېتىۋاتقان چوڭ بىر تاشپاقا ئۈستىدە كۆرۈپتۇ. ئۇ ھېلىلا سۇغا چۆكۈپ كېتىدىغانىدەك قورقۇپ پېشانىسىدىن سوغۇق تەر تەپچىرەپتۇ.

— قورقما! — دەپتۇ ئۇنىڭ يېنىدىلا ئولتۇرغان قورچاق بالا، ئۇنىڭ بويى ئەمدى ئەنۋەرجان بىلەن تەڭ دېگۈدەكلا بولۇپ قالغان بولسىمۇ، ئەمما تولىمۇ پارقىراق ۋە رەڭدار ماتېرىيالدىن ياسالغان قورچاق ئىكەنلىكى بىلىنىپلا تۇراتتى،— بۇ تاشپاقا بىزنى شادلىق ئارىلىغا ئېلىپ بارىدۇ، سەن ئۇ يەردە قانغۇچە ئويناپ كېلىسەن، بۇ مېنىڭ ساڭا قىلغان سوۋغىتىم.

— قورقۇۋاتسەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان يىغلامسىراپ،— سەن دېگەن يەرگە بېرىپ بولغۇچە سۇغا چۈشۈپ كېتەرمەنمىكىن.

— ئۇنداق بولمايدۇ، — دەپتۇ قورچاق بالا ئۇنى پەپىلەپ، — قارىغىنا، تاشپاقا بەك سىلىق ئۈزۈپ كېتىۋاتمامدۇ، ئۇ بىزنى ھېچقاچان خەتەرگە ئۇچراتمايدۇ، بۇ ئۇنىڭ تۇنجى قېتىملىق سەپىرى ئەمەس، ئىلگىرىمۇ نۇرغۇن بالىلارنى ئاشۇ ئارالغا ساق - سالامەت ئاپىرىپ ئەكەلگەن.

ئۇ شۇنداق دەۋاتقاندا يىراقتىن پارلاق نۇرغا چۆمگەن بىر ئارال كۆرۈنۈپتۇ ۋە ئۇ ئارالدىن بالىلارنىڭ شوخ كۈلكىسى ياڭراپتۇ.

تاشپاقا سۈرئىتىنى تېزلىتىپتۇ، شۇ چاغ بىرنەچچە ئۇچار بېلىق سۇدىن ئوقچۇپ چىقىپ، ئۇلارنىڭ ئۈستىدىن

ئۇچۇپ ئۆتۈپتۇ ۋە:

— قارشى ئالىمىز، قارشى ئالىمىز، — دېيىشىپ ئېغىزلىرىنى ماكىلدىتىپتۇ.

ئەنۋەرجان سەل چۆچۈپتۇ ۋە يەنە قىزىقارلىقمۇ ھېس قىپتۇ، ئۇچار بېلىقلار«چولتۇك - چولتۇك!» قىلىپ سۇغا چۈشكەندە چاچرىغان تامچىلار ئۇنىڭ ئالدىغا كەمپۈت بولۇپ چۈشۈپتۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇ تېخىمۇ خۇشال بوپتۇ.

ئۇ كەمپۈتلەرنى تېرىپ يانچۇقىغا سېلىپ بولغۇچە تاشپاقىمۇ ئارالغا چىقىپ بوپتۇ، ئارالنىڭ تۈپرىقى سېرىق قۇم بولۇپ، ئۈستىدە سۆزلىيەلەيدىغان قىسقۇچپاقىلار ئۆمىلەپ يۈرۈشەتتىكەن، ئۇلارنىڭ سۆزلىرىگە زېھىن قويۇپ قۇلاق سالغاندىلا قىزىق - قىزىق چۆچەكلەرنى ئېيتىۋاتقانلىقىنى ھېس قىلغىلى بولىدىكەن.

يەنە ئۇ يەر- بۇيەردە قىزغۇچ دېڭىز يۇلتۇزلىرى يېقىملىق بالىلار ناخشىسىنى ئېيتىۋاتقانىكەن، ئالتۇن رەڭ قۇلۇلىلەردىن بولسا، يۇلتۇزلارنىڭ ناخشىسىغا تەڭكەش قىلىنغان مۇزىكىلار ياڭراۋاتقان، نېرىدا بولسا بىرنەچچە بالا ئارالدىكى ھەر خىل غەلىتە شەكىللەردە قەد كۆتۈرۈپ تۇرغان مارجان خادا تاشلىرىنى دالدا قىلىپ، مۆكمۈكىلەك ئۆيناۋاتقانىكەن.

— قارشى ئالىمىز، قارشى ئالىمىز ! — دەپتۇ بىردىنلا ھەممىسى ئويۇندىن توختاپ.

ئەنۋەرجان نېمە دېيىشنى بىلمەي، سەل قورۇنۇپ تۇرۇپ قاپتۇ، ئۇ ئەزەلدىن يېتىرقىغاق بولغاچقا، بۇ ناتونۇش بالىلار بىلەن دەرھال ئارىلىشىپ كېتەلمەپتۇ،

شۇنىڭ بىلەن باللارمۇ ئۇنىڭ بىلەن كارى بولماي، ئۆز ئويۇنىغا كىرىشىپ كېتىپتۇ.

ئەنۋەرجان نېمە قىلىشنى بىلمەي تۇرغان شۇ پەيتتە، تۇيۇقسىز نېرىدىن «غىچ-غىچ، غىچ- غىچ!» قىلغان ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ، ئەسلىدە بۇ يەردە بىر بالا ياغاچ ئاتقا مىنىپ ئويناۋاتقانىكەن، بۇ ياغاچ ئات يېرىم چەمبەر شەكىللىك ياغاچ تاختا ئۈستىگە ئورنىتىلغان بولۇپ، ئۆزلۈكىدىن ئالدى- كەينىگە تەۋرىنىپ تۇرىدىكەن.

يەنە بىر تەرەپتىن «ۋىز- ۋىز» قىلغان ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ، ئەنۋەرجان ئاۋاز كەلگەن تەرەپتىكى ئەينەكتەك تۈپتۈز بىر جايدا، ئۆزى بىلەن تەڭتۇش بىر بالىنىڭ غۇرۇرەك چۆرگۈلىتىپ ئويناۋاتقانلىقىنى كۆرۈپتۇ، ئۇ چۆرگۈلىتىۋاتقان غۇرۇرەكتىن ھەسەن - ھۈسەندەك نۇر چەمبىرىكى ھاسىل بولۇۋاتقانىكەن.

يەنمۇ نېرىدا لىڭگىرتاقتاق، سارغايدى ئويناۋاتقانلار، چەمبىرەك چۆرگۈلىتىۋاتقانلار، ئىلەڭگۈچتە ئۇچۇۋاتقانلار..... مۇ بار ئىكەن، بۇ يەر گويا باللارنىڭ بىر جەننىتى ئىكەن.

— بىرنېمە يېگۈڭ بولسا مېنى ئىزدە، — دەپتۇ شۇچاغ قورچاق بالا ئۈنى نوقۇپ، ئاندىن ئۇ مۆكۈشمەك ئويناۋاتقانلارغا قوشۇلۇش ئۈچۈن كېتىپ قاپتۇ.

ئەنۋەرجاننىڭ بولسا شۇ تاپتا بىر تۈرۈپ ياغاچ ئاتقا مىنگۈسى، بىر تۈرۈپ غۇرۇرەك چۆرگۈلەتكۈسى كەپتۇ، دەل شۇ چاغدا ياغاچ ئاتتىكى بالا ئويناپ زېرىككەنمۇ، ئەيتاۋۇر پەسكە چۈشۈپ، بىر تەرەپكە كېتىپ قاپتۇ، غۇرۇرەك

ئويناۋاتقان بالىمۇ قامچىسىنى تاشلاپ، مۆكۈشمەك ئويناۋاتقانلار قېشىغا كېتىپتۇ، ئەنۋەرجان تولىمۇ خۇش بولۇپ، دەرھال بېرىپ غۇژۇرەكنى ئېلىپ يانچۇقىغا تىقىپتۇ، قامچىنىمۇ ئېلىۋاپتۇ، ئاندىن ياغاچ ئات قېشىغا قاراپ مېڭىپتۇ.

— ھەي ئاداش، — دەپتۇ شۇ چاغ ئوماققىنە بىر بالا يۈگۈرۈپ كېلىپ، — سەن ياغاچ ئاتقا مىنىدىغان بولغاندىكىن، غۇژۇرەكنى ماڭا بېرىپ تۇرغىنا، ئويناپ تۇراي.

— ياق! — دەپتۇ ئەنۋەرجان قولى بىلەن پومپىيىپ كەتكەن يانچۇقنى بېسىۋېلىپ، — مەن ياغاچ ئاتقا مىنىپ ئويناپ زېرىككەندە بۇنى ئويناىمەن.

— ئۇنداق قىلما، — دەپتۇ ھېلىقى بالا، — سەن ياغاچ ئاتقا مىنىپ ئويناپ زېرىككۈچە مەن غۇژۇرەكنى ئويناپ تۇراي، بەربىر ئىككىلىسىنى تەڭلا ئويىنمايسەنغۇ.

— ياق دېدىم، ياق! — دېدى ئەنۋەرجان كاجلىق بىلەن، شۇنداق دەپ ئۇ غۇژۇرەكنى يانچۇقىغا تېخىمۇ نىقتايدۇ، شۇ چاغ: « پاس! » قىلىپلا ئۇنىڭ يانچۇقى سۆكۈلۈپتۇ، كەمپۈتلەر چېچىلىپ، غۇژۇرەكمۇ يەرگە چۈشۈپ دوملاپ كېتىپتۇ.

ئەنۋەرجان دەرھال كەمپۈتلىرىنى تېرىۋېلىش ئۈچۈن يەرگە ئېگىلىپتۇ، بىراق كەمپۈتلەر يەرگە كىرىپ كەتكەنـ ـدەك غايىب بوپتۇ، خاپىلىقتا يىغلىغۇدەك بولۇپ بېشىنى كۆتۈرۈشىگە، ئۇ ئۆزىنى يەنىلا ئۆزىنىڭ تال بارائلىق ھويلىسىدا تۇرغىنىنى كۆرۈپتۇ، ھېلىقى ئارال، ئارالدىكى بالىلار ۋە ئويۇنچۇقلارمۇ تۈتەكـ تۈمانـدەك غايىب بوپتۇ،

بىراق يانچۇقى بولسا، يەنىلا سۆكۈلۈپ كەتكەن ھالەتتە تۇرۇپتۇ.

— قىزغانچۇقلۇق قىلغانغا تىوي! — دېگەن ئاۋاز ئاكىلىنىپتۇ ئۇنىڭ قۇلاق تۈۋىدە.

ئەنۋەرجان ئېچىشقان يېرىگە كىمنىڭ تۇز سېپىۋاتقانلىقىنى بىلىش ئۈچۈن ھەر تەرەپكە قارىپتۇ، بىراق ھويلىدا ئۆزىدىن باشقا ھېچكىمنى كۆرمەپتۇ، ئاخىر شۇمشەيگىنىچە يانچۇقى بۆسۈلۈپ كەتكەن چاپىنىنى ئالماشتۇرۇش ئۈچۈن كىچىك ھۇجرىسىغا كىرىپ كېتىپتۇ.

ئەتىسى ئۇ يەنە ئورنىدىن تۇرۇپلا كۆپۈك پۈۋلىگۈچىنى قولىغا ئاپتۇ - يۇ، بىراق پۈۋلەشكە ئالدىرىمايلا ئۇنى يەنە قويۇپ قويۇپتۇ، ئاۋۋال يۈزىنى يۇيۇپتۇ، ئانىسىمۇ، خان ئانىسىمۇ ئۇنىڭ بۇگۈن ئۇلارنى گەپ قىلدۇرغۇزمايلا، يۈز - قولىنى ئۆزلۈكىدىن يۇغىنىدىن سۆيۈنۈپ، كۈندە مۇشۇنداق قىلسا ياخشى نەرسىلەرنى ئېلىپ بېرىدىغانلىقىنى ئېيتىپ، ئۇنى تېخىمۇ خۇش قىلۋېتىپتۇ.

بىراق، ئۇلارنىڭ خۇشاللىقى ئۇزاققا بارماپتۇ، چۈنكى ئەنۋەرجان سۈتكە چىلانغان نانىنى يېمەيلا تالاغا قاچقانىكەن، ئۇ يەنە كەڭرى ھويلىسىنىڭ بىر بۇلۇڭىغا بېرىۋاپتۇدە، كۆپۈك پۈۋلىگۈچىنى قولىغا ئاپتۇ، كۆپۈك پۈۋلىگۈچ بۇگۈن ئۇنىڭغا نېمە كارامەتلەرنى كۆرسىتەركىن.

ئۇ كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى پۈۋلەپتۇ، كۆپۈك پۈۋلىگۈچتىن يەنە كۈندىكىدەك ئاۋۋال كىچىك كۆپۈك چىقىپتۇ، كۈچەپرەك پۈۋلىگەنىكەن، بېشى قاپاقتەك، بوينى ساپاقتەك، بويى بىر غېرىچ كەلگۈدەك قورچاق بالا شەكىلدە

بىر شار چىقىپتۇ، لېكىن بۇ شار بالا ئويلىمىغان يەردىن كۆپۈك پۈۋلىگۈچ ئۇستىدە قوللىرىنى قووۇشتۇرۇپ، پۈتلىرىنى مىنگەشتۇرۇپ ئولتۇرۇپتۇ - دە، قاپاقلىرىنى تۇرۇپ، ئاچچىقى بىلەن شۇنداق دەپتۇ:

— سەن بەك ئاچ كۆز، يەنە كېلىپ قىزغانچۇق ئىكەنسەن، شۇڭا سەندىن بىزار بولدۇق.

— خاپا بولما، — دەپتۇ ئەنۋەرجان خىجىل بولۇپ، — ئەمدى ئۇنداق قىلمايمەن.

— بوپتۇ، — دەپتۇ شار بالا، — كۆڭلۈمۇ ئۆزۈمگە ئوخشاشلا يۇمشاق بولغاندىكىن سېنى كەچۈرۈۋېتەي، ئەگەر يەنە شۇنداق قىلىدىغانلا بولساك، ھەرقانچە كۈچەپ پۈۋلىسەكمۇ بىكار، بىز كۆپۈكلەر ھەرگىزمۇ چىقمايمىز.

— ماقۇل، ماقۇل! — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئالدىراپ، — ئەمدى ھەرگىز سىلەر رەنجىدىغان ئىشنى قىلمايمەن.

شار بالا ئۇنىڭ ۋەدىسىنى ئالغاندىن كېيىن ئۇنى قولىدىن تارتىپلا بايا چىققان كۆپۈككە قاراپ ئۆزىنى ئېتىپتۇ، ياڭاقچىلىك تۇرغان كۆپۈك ھاۋادا لەيلەپ، بىردىنلا ئاجايىپ يوغان شارەك بىر كۆپۈككە ئايلىنىپتۇ.

ئۇلار كۆپۈك ئىچىگە كىرىپتۇ، ئەنۋەرجان بۇ كۆپۈكنىڭ ئىچىنىڭمۇ بىر چوڭ دۇنيا ئىكەنلىكىنى ھېس قىپتۇ، بىراق بۇ قېتىم ئۇ نە ھاۋادا ئۇچماي، نە تاشپاقا ئۇستىدە ئولتۇرۇپ سۇ يۈزىدە ئۈزمەي، بەلكى بىر مۇنلۇق باغ ئىچىگىلا چۈشۈپتۇ.

باغدىكى دەرەخلەر پاكار - پاكار، ئەڭ ئېگىزلىرىمۇ ئەنۋەرجاندىن سەللا ئېگىز ئىكەن، بىراق تولىمۇ بۇك -

باراقسان بولۇپ، شاخ - شېخىدا مەي باغلاپ پىشقان مېۋىلەر غۇچچىدە بولۇپ، قارىغانلارنىڭ ئاغزىغا سېرىق سۇ يۈگۈرتۈپ، نەپسىنى تاقىلدىتىدىكەن، يەنە تېخى ساپسېرىق چىلگىلەر، ياپيېشىل يۇمىلاق تاۋۇزلار پىلەكلىرىنى پۈت قىلىپ، ئۇيان - بۇيان يۈگۈرۈشۈپ يۈرۈپتۇ ھەم تېخى «تۇتالىساڭ بىز سېنىڭ! تۇتالىساڭ بىز سېنىڭ!» دەپ توۋلىشىپتۇ.

بۇ ئىش ئەنۋەرجانغا تولىمۇ قىزىق تۇيۇلۇپتۇ - دە، دەرھال قوغلاپ بىرنەچچىنى تۇتۇۋالماقچىمۇ بوپتۇ، بىراق ئەتىگەندە ناشتا قىلمىغانلىقى ئۈچۈن سەل ماغدۇرسىزلىق ھېس قىلىپ، ئاۋۋال مېۋىلەر بىلەن قورساق تويدۇرماقچى بولۇپ، دەرەخلەردىن ئۆزى ياخشى كۆرىدىغان ئالما - نەشپۈت، ئۆرۈك - شاپتۇل، گىلاس - جىنەستە، توغاچلارنى ئۈزۈۋېلىپ، ھەربىرىدىن بىر چىشلەپلا يەرگە تاشلاپتۇ.

— بېزەپ قىلما! — دەپتۇ شۇ چاغ شار بالا ئاچچىقلاپ، — ئۈزۈۋالغانلىرىڭنى چالا يەپ تاشلىماي، ساق يەپ تۈگەت.

— نېمە كارىڭ، — دەپتۇ ئەنۋەرجان قىزىرىپ، ئۇ شار بالىغا بەرگەن ۋەدىسىنى ئاللىبۇرۇن ئۇنتۇپ قالغانىكەن. شۇڭا ئاچچىقلاپ بىر تال شاپتۇل ئۈچكىسىنى شار بالىغا ئېتىپتۇ.

«پاس» قىلغان ئاۋاز ئاڭلىنىپلا ئەنۋەرجاننىڭ كۆز ئالدىدىن بىر تۈتەك - تۈمان تارالغاندەك بوپتۇ - دە، ئۇ كۆزلىرىنى ئۇۋۇلۇۋېتىپ قارىغۇدەك بولسا، ئۆزىنى يەنىلا

ئۆزىنىڭ تال- باراڭلىق ھويلىسىدا تۇرغىنىنى ھېس قىپتۇ، باراڭدا ئېسىلىپ تۇرغان، تېخى پىشمىغان كۆپكۆك ئۈزۈملەردىن باشقا، ھېلىقى شېرىن - تاتلىق مېۋىلەرنىڭ ھېچقايسىسى يوق ئىكەن، نېرىدا بولسا ئۇ ھېلىلا شار بالىغا ئاتقان شاپتۇل ئۇچكىسى تۇرۇپتۇ.

— ئىسىتەي! — دەپتۇ ئەنۋەرجان قولىنى چىشلەپ، — ئۇنى رەنجىتمىگەن بولسام ھېلىقى مېۋىلەردىن كۆپرەك يېۋالاتتىم، تېتىپ باقمىغانلىرىدىنمۇ بىرمۇنچىسى بار ئىدى تېخى، قوغۇن - تاۋۇزلاردىنمۇ بىرنەچچىنى.....

ئۇ كەيپسىز ھالدا كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى يانچۇقىغا سېلىپ، ئۆيگە كىرىپ كېتىپتۇ، بىر كۈن كەچكىچە كۆڭلى غەش يۇرۇپ، كەچ كىرىپ ياستۇقىغا باش قويغىنىدا كۆزى يۇمۇلۇپلا چۈش كۆرۈشكە باشلاپتۇ، چۈشىدە ھېلىقى پېلەكلىرىنى پۈت قىلىپ يۈگۈرەيدىغان ساپسېرىق چىلگە ۋە ياپيېشىل يۇمىلاق تاۋۇزلارنى كۆرۈپتۇ، يەنە تېخى ئۇ تېتىپ كۆرۈشكە ئۇلگۈرمىگەن بانان - ئاپپېلسىن، ئاناناس - ماندارىن..... دېگەندەك ئىسسىق بەلۋاغ مېۋىلىرىمۇ بار ئىكەن، ئۇلار ھەممىسى ئۇنىڭ كارىۋىتى يېنىدىلا، قول ئۇزاتسا تۇتۇۋالغۇدەكلا يەردە يۈگۈرۈشۈپ يۈرگۈدەك. بىراق، ئەنۋەرجان قوللىرىنى ھەرقانچە سوزۇپمۇ ئۇلاردىن بىرەرسىنى تۇتالماپتۇ، ھېلىقىلار بولسا تۇتۇق بەرمەيلا قالماي، ئەمدى ئۇنى تېرىكتۈرۈشكە باشلاپتۇ« تۇتالمىدى ھەي - ھەي، تۇتالمىدى ھەي. تۇتالمىدى نان قېپى، تۇتالمىدى.....»

ئۇلار يۈگۈرۈشۈۋېتىپ توختىماي شۇنداق توولاپتۇ، قاقاقلاپ كۈلۈشۈپتۇ، ئاخىر ئۇلار قاقاقلاپ كۈلۈشۈۋېرىپ

كۈلكىسىنى توختىتالماي قېلىشىپتۇ- ده، بىر - بىرلەپ قارنى يېرىلىپتۇ، ۋاق - ۋاق!.....

قارنى يېرىلغانلىرى غايىب بولۇپ، ھېلىقى شار بالا پەيدا بوپتۇ، ئاندىن ئۇمۇ تىلىنى بىر غېرىچ چىقىرىپ، ئەنۋەرجاننى زاكىلىق قىپتۇ - ده، «پاس» قىلىپ يېرىلىپ غايىب بوپتۇ، ئەنۋەرجان سوغۇق تەرگە چۆمۈلگەن ھالدا ئويغىنىپتۇ، ئۇ ئۆزىنى زاكىلىق قىلغان ھېلىقىلاردىن بىرىنى بولسىمۇ تۇتۇۋالالمىغىنىدىن بەك بىئارام بوپتۇ.

خەپ! — دەپتۇ ئۇ، — بۇگۈن يەنە شۇ باغقا بېرىپ قالسام چوقۇم ئۇلاردىن بىرەرىنى تۇتۇۋالمايدىغان بولسام.....

ئۇ شۇ ئوي بىلەن ئالدىراپ ئورنىدىن تۇرۇپ يۈزىنى يۇيۇپتۇ، يەنە ئاچ قورساق ھالسىراپ قالماسلىقى ئۈچۈن ئانىسىنىمۇ، خان ئانىسىنىمۇ ھەيران قالدۇرۇپ، ئۇلارنى ئالدىرتىپ تۇرۇپ سۈتكە نان چىلاتقۇزۇپ، قورسىقىنى تازا تويدۇرۇپتۇ، ئاندىن يەنە ھويلىغا چىقىپ بىر بۇلۇڭغا بېرىپتۇ - ده، كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى قولىغا ئاپتۇ، ئۆزىنى سەل توختىتىۋېلىپ ئاندىن پۈۋلەپتۇ. بىراق، كۆپۈك پۈۋلىگۈچتىن كۆپۈك چىقماپتۇ، كۈچەپ پۈۋلەپ قوۋۇزلىرى كۆپۈپ، جاۋغايلىرى ئاغرىپ كەتكەن بولسىمۇ، يەنىلا كۆپۈك چىقماپتۇ، ئەنۋەرجان ئۈمىدسىزلىنىپ كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى چۆرۈۋەتمەكچى بولۇپ تۇرغاندا، بىردىنلا ۋاققىدە قىلىپلا ياڭاقتەك بىر تال كۆپۈك ئۆزلۈكىدىن چىقىپتۇ، ئارقىدىنلا كۆپۈك يوغىناپ - يوغىناپ يوغان بىر قورقۇنچلۇق شىر شەكلىگە كىرىپ خىرىس قىپتۇ،

ئەنۋەرجان قورققىنىدىن:

— ئانا! — دەپ توۋلىغىنىچە كۆپۈك پۇۋلىگۇچنى تاشلاپ قېچىپتۇ، براق شىر ئېتىلىپ كېلىپلا ئۇنى تۇتۇۋېلىپ يالماپ يۇتۇۋېتىپتۇ. قورقۇپ جان - پېنى چىققان ئەنۋەرجان:

— خان ئانا، قۇتقۇزۇڭلار ! — دەپ توۋلىغىنىچە شىرنىڭ قورسىقىغا كىرىپ كېتىپتۇ. براق، ئۇ بىردىنلا ھاۋادا لەيلەپ قالغىنىنى ھېس قىپتۇ.

ئاپپاق بۇلۇتلار ئەتراپىدا ئۇزۇپ يۈرۈپتۇ، ئۇلارنىڭ بەزىلىرى ئاپپاق قويلارغا، بەزىلىرى قار ئادەملەرگە ئوخشايدىكەن.

ئەنۋەرجاننى كۆرگەن قوي شەكلىدىكى بۇلۇتلار مەرەپ قويۇشۇپتۇ، قار ئادەملەر بولسا كۈلۈمسىرەپ قول پۇلاڭلىتىپ-تۇ، ئەنۋەرجانىڭ كاللىسىدا بولسا«ئەمدى نەگە چۈشەرمەن، نېمە بولۇپ كېتەرمەن » دېگەن بىرلا ئوي بار ئىكەن، شۇڭا ھېلىقىلارنىڭ دوستانىلىقىغا جاۋاب قايتۇرۇشقا رەۋىتى قالماپتۇ هەم نېمە دېيىش، نېمە قىلىشنىمۇ بىلمەپتۇ «ھېلىقى كۆلمۇ، دەريامۇ، ئىشقىلىپ، سۇ بار جايغا چۈشۈپ كەتمىسەملا بولاتتىغۇ» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ يەنە.

— سەن نەگە بېرىشنى خالايسەن؟ — سوراپتۇ شۇ چاغ ئوماق بىر بالا شەكلىدىكى ئاق بۇلۇت .

— باغقا، — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئالدىراپ، ئۇنىڭ كۆڭلىدە شۇ تاپتا يەنە ھېلىقى باغقا بېرىپ، چۈشىدە ئۆزىنى بىئارام قىلغان ھېلىقىلاردىن ئوبدانلا بىر ھېساب ئېلىش ئويى پەيدا بولغانىكەن.

شۇ هامان ئۇ لەيلەپ - لەيلەپ تۆۋەنلەشكە باشلاپتۇ، باشتا بىرئاز قورققان بولسىمۇ، كېيىن يەنە ھۇزۇر ھېس قىلىپ قاپتۇ، ئاخىر پۇتلىرى يەرگە تېگىپتۇ، ئۇ بىر باغقا چۈشكەنىكەن، بىراق بۇ باغ ئۇنى ئانچە خۇش قىلالماپتۇ، چۈنكى بۇ ھېلىقى مېۋىلىك باغ بولماستىن، بەلكى گۈلباغ ئىكەن.

بۇ يەردە ئۇ تۇتۇۋېلىشقا تەقەززا بولغان قوغۇن - تاۋۇزلاردىن بىرەرسىمۇ كۆرۈنمەپتۇ، بەلكى ھەممە يەر رەڭگارەڭ پورەكلەپ ئېچىلغان گۈللەر بىلەن تولغانىكەن، ئەمما بۇ گۈللەر ئۇ ئىلگىرى ھويلىسىدىكى گۈللۈكتە، تەشتەكلەردە كۆرۈپ كۆنگەن، گۈلخۇمار خان ئانىسى پەرۋىش قىلىپ ئۆستۈرگەن، شامال چىقمىسا مىتمۇ قىلماي تۇرىدىغان ئادەتتىكى گۈللەردىن ئەمەس، بەلكى جېنى بارەكلا ھەرىكەت قىلالايدىغان، گەپ قىلالايدىغان گۈللەر ئىكەن، ئۇلار شۇ تاپ بىر مۇزىكا ئورکېستىرى بولۇپ تەشكىللەنگەنىكەن، ئۇلارنىڭ سېپىدە بىز ئادەتتە كۆرۈپ تۇرىدىغان گۈللەرمۇ ، يەنە كۆرۈپ باقمىغان، ھەتتا ئىسمىنمۇ ئاڭلاپ باقمىغان گۈللەرمۇ بار ئىكەن، گۈللەرنىڭ ھەممىسى بىردىن چالغۇ ئەسۋاب كۆتۈرۈپ ياكى چالغۇ ئەسۋاب ئالدىغا قويۇپ چېلىشقا تەمشىلىۋاتقانىكەن، بۇ يەردە جاھاندا بارلىكى چالغۇ ئەسۋابلارنىڭ ھەممىسى تېپىلاتتىكەن، ناخشىچى ئورنىدا پەر - قاناتلىرى قاردەك ئاق بىر چوڭ شاتۇتى، دىرىژور ئورنىدا ئوتقاشتەك قىزىل ئەتىرگۈل بار ئىكەن.

شۇچاغ ، قىزىل ئەتىرگۈلنىڭ ياپراقلىرىدا قامالاپ

تۇتۇۋالغان تاياقچىسىنىڭ يەڭگىل سىلكىنىشى بىلەن تەڭ مۇزىكا باشلىنىپتۇ، گۈللەر گاھىلىرى كامالچە، خەرەكلىرى بىلەن، گاھىلىرى چوكا - تاياقلىرى بىلەن، گاھىلىرى قول ئورنىدىكى ياپراقلار بىلەن چالغۇ ئەسۋابلىرىنى ئەڭ ماھىر مۇزىكانت، سازەندىلەردەك چېلىشقا باشلاپتۇ، ئارقىدىنلا شاتۇتى قول ئورنىدا ئىككى قانىتىنىڭ ئۇچىنى گىرەلەشتۈرۈپ، مۇزىكىغا تەڭكەش قىلىپ، ئاجايىپ يېقىملىق ۋە ياڭراق ئاۋازدا ناخشا باشلاپتۇ، ئۇ ئېيتىۋاتقان ناخشىنىمۇ، ئورۇنلاۋاتقان مۇزىكىنىمۇ ئەنۋەرجان پەقەتلا ئاڭلاپ باقمىغانىكەن، ئۇ قىزنىڭ بىلەن بىرھازا گۈللەر-نىڭ ساز چېلىشى ۋە شاتۇتىنىڭ ناخشا ئېيتىشىغا قاراپ تۇرۇپتۇ، بىراق ئۇ بەربىر كىچىك بالا - دە، شۇنچە ئېسىل ناخشا - مۇزىكىدىن ھۇزۇرلىنىشنى ئۇ نەدىن بىلسۇن، شۇڭا ئۇ ئۇزاق ئۆتمەيلا يەنە زېرىكىپ، ھەرتەرەپكە ئالاڭلاپ قاراشقا باشلاپتۇ.

— ئەمدى نېمە قىلسامكىن؟ — ئۇ ئۆز - ئۆزىگە شۇنداق سوئال قويۇپتۇ.

— ماڭا ئوخشاش لەپ - لەپ ئۇچۇپ، گۈلدىن - گۈلگە قونۇپ ئوينا، گۈللەرنى چاڭلاشتۇر، — دەپتۇ تۇيۇقسىزلا ئۇنىڭ باش ئۇستىدە قانىتى ئالىقانچىلىك كېلىدىغان بىر چوڭ كېپىنەك پەيدا بولۇپ.

كېپىنەكنىڭ قاناتلىرى تولىمۇ رەڭدار، كۆركەم بولۇپ، تېنى كېپىنەك قۇرتى بولماستىن، بەلكى بارماقچىلىك بىر قىزچاق ئىكەن.

— سېنىڭدەك قاناتلىرىم يوق، — دەپتۇ ئەنۋەرجان

ئۇنىڭغا ئەجەبلىنىپ بىرھازا ھاڭۋېقىپ قاراپ تۇرغاندىن كېيىن، — قاناتلىرىم بولغان بولسا ئۇچۇپ ئوينىۋالغان بولاتتىم.

— ئەمىسە مەن بىلله يەر ئاستىنى قىدىرىپ تەكشۈرگىن، — دەپتۇ شۇ چاغ ئۇنىڭ ئايىغى يېنىدىكى بىر تۆشۈكتىن ئەنۋەرجاننىڭ غېرىچىدا بىر كەلگۈدەك، باشمالتىقى تومۇلۇقىدا بىر يېشىل قۇرت چىقىپ، قۇرتنىڭ بېشى ئادەم بېشىغىلا ئوخشايدىكەن.

— ئۇنداق قىلالمايمەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان جىددىيلىشىپ كەينىگە بىر قەدەم داجىپ.

— ئەمىسە مەن بىلەن سۇ ئاستىدىن گۆھەر ئىزدە، — دەپتۇ ئۇنىڭدىن بىر قەدەم نېرىدىكى چوڭلۇقى داستىخان-چىلىك بىر كۆلچەكتە پىلتىڭلاپ ئويناپ يۈرگەن قىزىل بېلىق.

ئەمەلىيەتتە بۇ بېلىق تېنىنىڭ يۇقىرىقى قىسمى كىچىك بالىدەكلا — ئادەم شەكىللىك، تېنىنىڭ قۇيرۇق قىسمى بولسا قىپقىزىل بېلىق قاسىرىقى بىلەن قاپلانغان بېلىق تەنلىك، بويى ئەنۋەرجاننىڭ بىر پاچىقىدەك بولۇپ، تولىمۇ كۆركەم ئىكەن.

— سۇغا چۈشۈشتىن قورقمەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان خىجىللىق بىلەن.

— ئەمىسە بىز كىتاب ئوقۇيلى، — دەپتۇ شۇ چاغ يەنە كىتاب قولتۇقلىۋالغان بىر ئالا ئاسلان كېلىپ.

— كىتاب ئوقۇشنى تېخى ئۆگەنمىگەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان يۈزلىرى شەلپەردەك قىزىرىپ.

— ئەمسە ماڭا ياردەملىشىپ تازىلىق قىل، — دەپتۇ شۇچاغ بويى بىلەن تەڭ سۈپۈرگە كۆتۈرۈۋالغان ئاق بۆجەن پەيدا بولۇپ، — بۇنىغۇ قىلالايدىغانسەن، ھېلىقى كىچىك ھۇجرانىڭ كۈنىدە تازىلىنىپ تۇرىدىغانلىقىنى كۆرگەنىدەك قىلىۋىدىم.

— بەزىدە ئانام، بەزىدە خان ئانام تازىلاپ، يىغىشتۇرۇپ بېرەتتى، — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئۆپكىدەك ئېسىلىپ.

— ئەمسە گۈل پەرۋىش قىلايلى، — دەپتۇ بىر ئاق پىستە كۈچۈك پەيدا بولۇپ، — ھويلاڭدا گۈل جىققۇ دەيمەن، سەن ئۇلارغا سۇ قۇيۇپ تۇرىدىغانسەن.

ئەنۋەرجان بۇنىمۇ قىلالمايمەن دېيىشكە يۈزى چىدىمايتۇ ـ دە.

— ماقۇل، گۈللەرگە سۇ قۇيساي، — دەپتۇ دۇدۇقلاپقىنە، ئاندىن ئۇ پىستە كۈچۈك سۈنغان كىچىك چېلەكنى ئېلىپلا سۇ ئېلىشقا مېڭىپتۇ.

— ھەرھالدا ئاز ـ تولا بولسىمۇ كارغا كېلىدىكەن، — دېيىشىپتۇ ھېلىقىلار ئۇنىڭ كەينىدىن، — تېخى ئويۇندىن باشقىنى بىلمەيدىغان چېغى دەپتۇق.

ئەنۋەرجان كۆلچەكتىن لىققىدە سۇ ئاپتۇ ـ دە، كۆتۈرۈپ كېلىپ سوراپتۇ:

— قايسى گۈللۈككە قۇيىمەن.

— قارا! — دەپتۇ كۈچۈك، — ئاۋۇ يەردىكى رەيھان مايسىلىرى ئۇسساپ سولىشىپلا قاپتۇ، سەن بېرىپ سۇغىرىپ قوي.

ئەنۋەرجان «شار» قىلىپ چىلەكتىكى سۇنى مايسىلارنىڭ ئۈستىگىلا تۆكۈپتۇ، سۇنىڭ زەربىسىدە يۇمران مايسىلار بىراقلا يېقىلىپ يەرگە چاپلىشىپلا قاپتۇ.

— ھەي، بۇ نېمە قىلغىنىڭ، — دەپ تۇۋلاپ كېتىپتۇ كېپىنەك ھەممىدىن بۇرۇن يېتىپ كېلىپ، — ۋۇي دېتىسىز، گۈلنى مۇشۇنداقمۇ سۇغارغان بارمۇ؟

— بىچارە مايسىلارنى نابۇت قىپتىغۇ بۇ، — دېيىشىپتۇ بۆجەن، ئاسلان، كۈچۈك، يېشىل قۇرتلارمۇ يېتىپ كېلىپ.

ئەنۋەرجان قىلغان ئىشىنىڭ قاملاشمىغىنىنى ھېس قىلىپ، خىجىللىقتىن يەرگە كىرىپ كەتكۈدەك بوپتۇ، شۇ چاغ ناخشا ـ مۇزىكا چېپىدە توختاپ، گۈللەرنىڭ ۋاراڭ ـ چۇرۇڭلىرى ئاڭلىنىپتۇ.

— ۋاي خۇدايىمەي، ئۇ بىزنىڭ يۇمران قېرىنداشلىرىمىزنى يەرگە چاپلىۋېتىپتىغۇ، ۋۇ ئەسكى، يۇرۇڭلار، ئۇنىڭ ئەدىپىنى بېرىپ قويايلى.

ئارقىدىنلا ئۇلار دىرىژور ئەتىرگۈلنىڭ باشلامچىلىقىدا چالغۇ ئەسۋابى بىلەن ئەنۋەرجاننى ئۇرۇشقا ئاتلىنىپتۇ.

قورقۇپ كەتكەن ئەنۋەرجان دەرھال قېچىپتۇ، ھەرھالدا ئايىغى گۈللەردىن چاققان چىقىپتۇ، قېچىپ كېتىۋېتىپ، سۈزۈك بىر پەردىگە دۇچ كەپتۇ، پەردىنىڭ ئۇ تەرىپى ئۆز ھويلىسى ئىكەن.

ئەنۋەرجان كەينىگە قارىغانىكەن، قوغلاپ كېلىۋاتقان گۈللەر يېتىشىۋالايلا دەپ قاپتۇ، ئۇلارنىڭ ئەلپازى بەك يامان، يەنە تېخى شاتۇتى، ئاسلان، كۈچۈك، كېپىنەك، بۆجەن، يېشىل قۇرتلارمۇ گۈللەرگە بولۇشقىلى بىلله

كېلىۋېتىپتۇ.
شاتۇتى تېخى ياڭراق ئاۋاز بىلەن:
— ئۇنى تۇتايلى، قاچۇرۇپ قويمايلى! — دەپ توۋلاپتۇ.
— تېز بولاي، — ئەنۋەرجان شۇنداق دەپ هولۇققىنىچە ئۆزىنى سۈرۈك يەردىكە ئېتىپتۇ.
«پاس» قىلىپلا كۆپۈكچە يېرىلىپ، ئۇ ئۆز هويلىسىغا چۈشۈپتۇ، ئۇنى قوغلاپ كېلىۋاتقانلار بولسا كۆپۈك بىلەنلا غايىب بوپتۇ.
«يارىماس، ناكەس، ئويۇندىن باشقىنى بىلمەيدە-غان نان قېپى!.....» ئۇنىڭ قولاق تۈۋىدە هېلىقىلارنىڭ شۇنداق تىللاشلىرى خېلىغىچە ئاڭلىنىپ تۇرۇپتۇ.
— ئۇھ! — دەپتۇ ئۇ ئاخىر قۇتۇلغىنىغا خۇش بولۇپ، — ئەمدى كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى.....
ئۇ شۇنداق دەپ بايا تاشلىۋەتكەن كۆپۈك پۈۋلىگۈچنى ئىزدەپتۇ، لېكىن تاپالماپتۇ.
— تام تۈۋىگە چۈشكىنى ئېسىمدە، بىرەرسى تېپىۋالغانمىدۇ، يا، — ئۇ شۇنداق دەپ كىم ئېلىۋالغىنىنى ئېنىقلاش ئۈچۈن هەر تەرەپكە قاراشقا باشلاپتۇ، هويلا ئىشىكى ئىچىدىن ئېتىكلىك ئىكەن، دېمەك سىرتتىن بىرسى كىرىپ ئاچقىچ كېتىشى مۇمكىن ئەمەس، ئۇنداقتا .....
ئۇ ئالدىراپ ئاكىسى ياتقان ئۆيگە يۈگۈرۈپتۇ، بىراق ئاكىسى يوق بولۇپ چىقىپتۇ، بۇگۈن دەم ئېلىش كۈنى تۇرسا، ئۇ .....
— ئاكاڭ ئاخشام شوجاڭ داداڭنىڭ ئۆيىدە قونۇپ

قالغان، — دەپتۇ ئۇنىڭ خان ئانىسى. ئەنۋەرجان ئانىسىنىڭ بۇرۇن مەكتەپ مۇدىرى بولغان دادىسىنى دائىم «شوجائ دادام» دەپ كۆنۈپ قالغانىكەن.

— ئەمدى كىم ئېلىۋالار، — ئەنۋەرجان گۇمانلانغۇدەك باشقا بىرى بولمىغىنى ئۈچۈن سالپىيىپلا قاپتۇ. دېمەك، كۆپۈك پۈۋلىگۈچ ئەمدى غايىب بولغان ئوخشايدۇ، ئۇنىڭ ئاشۇ بىر كۈنى تولىمۇ پەرىشانلىق ئىچىدە ئۆتۈپتۇ.

كەچتە ئۇخلاشتىن بۇرۇن ئۇ رەھمەتلىك بوۋىسىنىڭ يەنە بىر كۆپۈك پۈۋلىگۈچ ئەكىلىپ بېرىشىنى تىلەپتۇ، بىراق بوۋىسى ئۇنى قايتا يوقلاپ كەلمەپتۇ، بەلكى ھېلىقى كۈپۈك پۈۋلىگۈچ ئۇنىڭ چۈشىدە ئايان بوپتۇ.

— ئېيتە! — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئاچچىقى بىلەن، — مەن ساڭا نېمە يامانلىق قىلغان، نېمىشقا قېچىپ كەتتىڭ.

— ئاغزىڭنى چايقىمىدىڭ، — دەپتۇ كۆپۈك پۈۋلىگۈچمۇ ئۇنى دوراپ، — ئاغزىڭ پۇراپ كېتىپتۇ، چىشىڭنى چوتكىلاپ، ئاغزىڭنى پاك - پاكىز چايقىشىڭ كېرەكمۇ - قانداق، مەن سېنى ئاگاھلاندۇرغان، «ئاغزىڭنى چايقا» دېگەن، لېكىن سەن پەرۋا قىلمىدىڭ، مەن ئاغزىنى چايقىمايدىغان باللاردىن بىزار، شۇڭا ئەمدى سەن بىلەن خوشلىشىۋالاي، ئۇنىڭ ئۈستىگە مېنى ئۆزۈڭ چۆرۈۋەتكەن.

— مېنى كەچۈرگىن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئالدىراپ، — ماڭا يەنە بىر قېتىم پۇرسەت بەرگىن.

— شۇنداق قىل! نەۋرەمنىڭ كۆڭلى قالمىسۇن! — قاياقتىندۇر بىرسىنىڭ شۇنداق دېگىنى ئاڭلىنىپتۇ.

كۆپۈك پۈۋلىگۈچ ئۇندىمەستىن ئۇنىڭ سېلىپ قويغان

چاپىنىڭ يانچۇقىغا كىرىپ كېتىپتۇ.

ئەنۋەرجان ئەتىگەندە ئويغىنىپلا چاپىنىڭ يانچۇقىنى ئاختۇرغانىكەن، كۆپۈك پۇڭلىگۈچ قولىغا ئۇرۇنۇپتۇ، ئۇ بۇنىڭدىن بەكلا سۆيۈنۈپ، ئالدىراپ كىيىملىرىنى كىيىپتۇ، يۈزىنى يۇيۇپ، ئاغزىنى چايقاپ، ناشتىنى تېزلا قىلىپ، ئاندىن هويلىنىڭ بىر بۇلۇڭىغا بېرىپ، كۆپۈك پۇڭلىگۈچنى قولىغا ئاپتۇ.

— ئاغزىمنى چايقىدىم، — دەپتۇ ئۇ كۆپۈك پۇڭلىگۈچكە.

— ۋەدىسىدە تۇرىدىغان بالا ياخشى بالا، — دېگەن ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ ئۇنىڭ قۇلاق تۇۋىدە.

ئارقىدىنلا كۆپۈك پۇڭلىگۈچتىن پۇڭلىگىلىمۇ سالمايلا بىر كۆپۈك چىقىپتۇ، چىققاندىمۇ هەر كۇندىكىدىن خېلى بەك چوڭ كۆپۈك چىقىپتۇ، ئىچىدە ئالتۇن رەڭلىك كالا قوشۇلغان بىر كىچىك ئالتۇن رەڭلىك هارۋا بارەكلا قىلاتتى، تۇغرا، بۇ بىر كالا قوشۇلغان يار - يار هارۋا ئىكەن، بىراق ئۇ كۆپۈك ئىچىدە بىر ئويۇنچۇققىلا ئوخشاش كۆرۈنۈپتۇ.

ئەنۋەرجان كۆپۈك ئىچىدىكى كالا قوشۇلغان يار- يار هارۋىغا قاراپ سەل ئۈمىدسىزلىنىپتۇ، ئۇنىڭ ئۈستىگە كۆپۈك ئىچىدىن بىرەر قول چىقىپلا ئۇنى ئىچىگە تارتىپ ئەكىرىپ كەتمىگەنىدى.

ئۇ باشقا كۆپۈك چىقارماقچى بولۇپ كۆپۈك پۇڭلىگۈچنى كۈچەپ پۇڭلەپتۇ، بىراق ئۇنىڭدىن كۆپۈك چىقماستىن، بەلكى شامال چىقىپتۇ - دە، ئۇنى غازاڭدەك ئۇچۇرۇپ، كۆپۈك ئىچىگە ئەكىرىپ كېتىپتۇ، ئەنۋەرجان نەق هېلىقى

بار - بار هاروا ئۇستىگە چۈشۈپنۇ، هاروا ئۇستىگە تەتىلا كۆرپە سىلىقلىق بولغاچقا، ئۇنىڭ هېچ يېرى ئاغرىماپتۇ.

بايىلا ئويۇنچۇقتەك كۆرۈنگەن هاروا هازىر ئەنۇەرجان بىمالال سورۇلۇپ ياتقۇدەكلا، كالىمۇ قويدەك چوڭلۇقتا ئىكەن.

— سەن گېپىڭغا بەك ئامراقمۇ دەيمەن؟ — دەپتۇ هېلىقى ئالتۇن رەڭلىك كالا بىردىنلا زۇۋانغا كېلىپ، — شۇڭا، سېنى كەمپۈت تېغىغا ئېلىپ باراي دەيمەن، ئۇ يەردە كەمپۈتلا بولۇپ قالماي يەنە تېخى سەن ياخشى كۆرىدىغان ماروژنى، مېۋە شەربىتى، شاكىلات، پېچىنە - پىرەنىك، تورت ..... دېگەندەكلەرمۇ بار. قانچىلىك يېگۈڭ كەلسە يېيەلەيسەن.

— ئەمىسە مېنى تېزرەك ئېلىپ بارغىن، — دەپتۇ ئەنۇەرجان خۇشال بولۇپ.

كالا ماقۇللۇق بىلدۈرگەندەك بېشىنى گىلدىڭلىتىپ قويۇپتۇ - دە، سالماق قەدەملەر بىلەن يار - يار هارۇسىنى سۆرەپ يۈرۈپ كېتىپتۇ. يار - يار هارۇدىن بولسا غىچ - غىچ ، غىچ - غىچ ..... قىلغان ئاۋاز ئاڭلىنىشقا باشلاپتۇ، بىراق سۈرئىتى ئاستا، يول بولسا ناهايىتى ئۇزۇن ئىكەن.

ئەنۇەرجان هارۇدا ئولتۇرۇپ تولىمۇ زېرىكىپتۇ، چۈنكى ئەتراپنىڭ مەنزىرىسى ئادەتتىكىدەكلا سەھرا مەنزىرىسى بولۇپ ، يولنىڭ ئىككى تەرىپىدىكى ئىتتىزلىقتا بولۇق ئۆسكەن زىرائەتلەر ئاربىسىدىن پات - پات پۇرۇلداپ ئۇچۇپ چىقىدىغان قۇشقاچلار ئۇنى قىزىقتۇرالماپتۇ، ئالتۇن رەڭلىك

كالىنىڭ بويىندىكى ئالتۇن قوڭغۇراقلارنىڭ رىتمىلىق جىرىڭلاشلىرىمۇ ئۇنىڭغا خۇشياقمىغاندەك.

«تېزرەك ماڭسىچۇ» دەپتۇ ئۇ كۆڭلىدە تەقەززالىق بىلەن.

— ئالدىراۋاتامسەن؟ — سوراپتۇ ئالتۇن رەڭلىك كالا ئۇنىڭ كۆڭلىدىكىنى چۈشەنگەندەك.

— ھەئە! — دەپتۇ ئەنۋەرجان كۆڭلىدىكىنى يوشۇرمايلا.

— ئەمىسە تېزرەك ماڭساي، چىڭ ئولتۇر - ھە، ھارۋىدىن چۈشۈپ كېتىپ قالساڭ ئۆزۈڭنىڭ شورى، مەن كېتىۋېرىمەن، — ئالتۇن رەڭلىك كالا شۇنداق دېگىنىچە سۈرئىتىنى تېزلىتىپتۇ.

ئالتۇن رەڭلىك كالا دەسلەپ يورغىغا چۈشكەندەك سوكۇلداپ چېپىپتۇ، بارا- بارا تۇلپاردەك چېپىشقا باشلاپ، ئاخىر ئۇچقاندەك چېپىپ كېتىۋېتىپ، ئىككى بىقىنىدىن ئىككى قانات چىقىرىپتۇ - دە، ئاسمانغا ئۆرلەپ، ھارۋىنى سۆرىگىنىچە ئۇچۇرۇپ كېتىپتۇ.

ئەنۋەرجان ھارۋىدا مەھكەم ئولتۇرغىنىچە:

— ياخشى - ياخشى ! -- دەپ تووڭلاپ كېتىپتۇ خۇشاللىقىنى باسالماي.

ئۇ ھازىر ئۇچۇپ يۈرۈشلەرگە خېلىلا كۆنۈپ قالغانكەن، ئالتۇن رەڭلىك كالا قاناتلىرىنى لەپپەڭشىتىپ، باشتا ئاستىراق، كىيىنچە ئاقار يۇلتۇزدەك تېز سۈرئەتتە ئۇچۇپ كېتىپتۇ، ھارۋىنىڭ غىچىلدىغان ئاۋازىنىڭ ئورنىدا، ئەمدى غۇيۇلدىغان ئاۋاز ئاڭلىنىپتۇ.

ئەنۋەرجان ھېلىلا ھارۋىدىن ئۇچۇپ چىقىپ، تۆۋەنگە موللاق ئېتىپ كېتىدىغانداەك تولىمۇ قورقۇپتۇ، بېشىدىكى كەڭ گىرۋەكلىك شەپكىسىمۇ ئۇچۇپ كېتىپتۇ، لېكىن ئۇنىڭ: «ئاستىراق ئۇچ» دېيىشكە تىلى بارماپتۇ.

— قورقتۇڭمۇ؟ — سوراپتۇ ئالتۇن رەڭلىك كالا ئۇچۇپ كېتىۋېتىپ، — قورققان بولساڭ ئاستىراق ئۇچاي.

— يەنە قانچىلىك ماڭىمىز ؟ — سوراپتۇ ئەنۋەرجان ئۇنىڭ سورىغان سوئالىغا جاۋاب بەرمەيلا.

— تېز ئۇچسام بىرەر سائەتتە، ئاستا ئۇچسام كەچ كىرگۈچە يېتىپ بارىمىز، — دەپتۇ ئالتۇن رەڭلىك كالا.

— تېز ئۇچۇڭ، — دەپتۇ ئەنۋەرجان ھارۋىغا چارپاقىدەك چاپلىشىپ يېتىۋېلىپ.

ئالتۇن رەڭلىك كالا تېز سۈرئەتتە ئۇچۇشنى داۋاملاشتۇرۇپتۇ، شۇ چاغ بىردىنلا ئاسماندا بىرسىنىڭ قاقاقلاپ كۈلگىنى ئاڭلىنىپتۇ، ئەنۋەرجان بېشىنى كۆتۈرۈپ قارىغانىكەن، كۆكتە پارلاپ تۇرغان قۇياش يۇزىدە ئېغىز پەيدا بولۇپ كۈلۈۋېتىپتۇ، ئارقىدىنلا كۈلكە ساداسى ھەر تەرەپتىن ياڭراشقا باشلاپتۇ، چۈنكى قاردەك ئاق بۇلۇتلاردىمۇ ئېغىزلار پەيدا بولۇپ، ھەممىسى قاقاقلاپ كۈلۈپتۇ.

— ئۇلار سېنىڭ باتۇرلۇقۇڭغا ئاپىرىن ئوقۇپ كۈلۈۋاتىدۇ، — دەپتۇ ئالتۇن رەڭلىك كالا چۈشەنچە بېرىپ.

بۇ سۆزنى ئاڭلاپ ئەنۋەرجان شەلپەرىدەك قىزىرىپ كېتىپتۇ، چۈنكى ئۇ كۆڭلىدە خىيلىلا قورققان، بىراق نەپسىنىڭ تاقىلدىشى قورقۇنچىنى بېسىپ چۈشكەچكە، «تېز ئۇچۇڭ» دېگەنىدى.

بىر چاغدا ئالتۇن رەڭلىك كالا تۆۋەنگە ئوقتەك شۇڭغۇپتۇ، ئەنۋەرجان هاڑۇدىن موللاق ئېتىپ چۈشىدىغان-دەكلا هېس قىلىپ:

— ئانا! — دەپ توۋلۇۋېتىپتۇ، چۈنكى ئۇ هەر قېتىم قىينىچىلىققا دۇچ كەلگەن ياكى بىرەرسىدىن ئازار يەپ قالغان چاغلىرىدا ئانىسىنىڭ ياكى خان ئانىسىنىڭ ئۆزىنى هىمايىسىگە ئېلىشنى ئۈمىد قىلاتتىكەن.

تەلىيىگە ئۇ موللاق ئېتىپ چۈشمەپتۇ، چۈنكى هاڑۇدىكى تەتىللا كۆرپە ئۇنى قامالالاپ تۇتۇۋالغانىكەن، ئۇ كۆزلىرىنى يۇمۇۋاپتۇ، خۇداغا شۈكۈر، هاڑا ئاخىر يەر يۈزىگمۇ قونۇپتۇ، قونغاندىمۇ ناهايىتى سىلىق قونۇپتۇ.

— كۆزۈڭنى ئاچ! — دەپتۇ ئالتۇن رەڭلىك كالا ئەنۋەرجانغا، — ئەمدى هاڑۇدىن چۈشۈش، ئېسىڭدە بولسۇن، قانچىلىك يېسەڭ، ئىچسەڭ بولىدۇ، لېكىن ئېلىپ كېتىشىڭگە روخسەت يوق!

ئەنۋەرجان كۆزىنى ئېچىپلا ئەتراپىنىڭ ئالىيېشىللىقىغا پۈركەنگەنلىكىنى كۆرۈپتۇ، ئۇلار چۈشكەن يەر بىر تاغ باغرى بولۇپ، تاغنىڭ هەممە يېرىدىن ئوت - چۆپ، دەل - دەرەخ ئورنىدا تۈتقۇچلۇق كەمپۈتلەر ئۈنۈپ چىققان، ئۇلارنىڭ رەڭگى هەرخىل بولۇپلا قالماي، شەكلىمۇ هەرخىل ئىكەن، هاڑا چاقىدەك چوڭلىرىمۇ، تۇپتەك يۇمىلاقلىرىمۇ، ئېغىزغا شۇنداقلا سالغۇدەك كىچىكلىرىمۇ بار ئىكەن، بەزىلىرى رەڭدار كېپىنەككە ئوخشىسا، بەزىلىرى ئېيىققا ئوخشايدىكەن، بەزىلىرى يەتتە خىل رەڭلىك گۈلدەكلا بولسا، بەزىلىرىنىڭ رەڭگارەڭ يۆگىمەچ سىزىقلىرى هەسەن-

هۇسەندەك كۆرۈنىدىكەن، بۇلارنىڭ ئىچىدە سۈت كەمپۈتلەرمۇ، مېۋە كەمپۈتلەرمۇ بار ئىكەن، بەزىلىرىنىڭ نېمىدىن ئىشلەنگەنلىكىنمۇ بىلگىلى بولمايدىكەن.

ئەنۋەرجان يەنە تاغ چوققىسىنىڭ ئاق قار، كۆك مۇز بىلەن قاپلانغىنىنى، تاغ چوققىسىدىكى بىرنەچچە كامىردىن نەچچە خىل رەڭلىك شارقىراتمىنىڭ شارقىراپ چۈشۈۋاتقىنىنمۇ كۆرۈپتۇ، شارقىراتمىدىن چۈشكەن رەڭلىك سۇلار تاغ باغرىدا كىچىك ئېقىنلارنى ھاسىل قىلىپ، ھەر تەرەپكە تارامىلاپ ئېقىپ تۇرغانىكەن، ئېقىنلاردا بولسا كىچىك- كىچىك قېيىقلار ئېقىۋاتقان، قېيىقلاردا ھەر خىل ماروژنىلار — قايماقلىقى، بۆلجۈرگەنلىك قىپقىزىللىرى، تۇخۇم ئارىلاشتۇرۇپ ئېتىلگەن ساپسېرىقلىرى..... ئەيتاۋۇر، بىز بىلىدىغان ۋە بىلمەيدىغان ماروژنى تۈرلىرى ھەممىسى بار ئىكەن، يەنە تېخى كىچىك ئېقىنلار يېنىدا ئېرىقتىكى رەڭلىك سۇلارنى ئۇسۇلدىغان تۇتقۇچلۇق قاچىلارمۇ قويۇلغان بولۇپ، شۇ چاغ كىچىك ئېقىنلاردىن ناخشا ساداسى ئاڭلىنىشقا باشلاپتۇ:

شارقىراتما ياساپ بىز ، چۈشتۇق چوققىدىن،
ئاقمىز توختىماي، ناخشىمىز ياڭراق.
بىز ئېسىل شەربەت بىز، مېۋىلەر سۈيى،
ھاڭۋاقماي ئىچكىسىز بىزنى چاققانراق.

بۇ ناخشا ئەنۋەرجانغا بەكمۇ يېقىپتۇ، نەپسىنى تېخىمۇ تاقىلدىتىپتۇ، شۇڭا ئۇ ھارۋىدىن دەرھال سەكرەپ

چۇشۇپتۇ، شۇ هامان ئالتۇن رەڭلىك كالا شاكىلات كالىغا، هاروۋا ئۇ ئەڭ ئامراق پىچىنە - پىرەنىك هاروۋىغا، تەتىللا كۆرپە بولسا راسا ئوخشىغان قات - قاتقا ئايلىنىپ قاپتۇ.

ئەنۋەرجان بۇنىڭدىن ئانچە هەيران قالماپتۇ، بۇ ئۇنىڭغا خۇددى شۇنداق بولۇشقا تېگىشلىكتەكلا تۇيۇلۇپتۇ، ئەمدى ئۇ ئۆزىنى ئېقىن بويىغا تاشلاپتۇ - دە، تۇتقۇچلۇق قاچىدا هەممە ئېقىندىن بىر قاچىدىن رەڭلىك سۇ ئېلىپ ئىچىپتۇ، بىر خىلى شاپتۇل تەملىك، بىر خىلى ئالما تەملىك. بىر خىلى قوغۇن تەملىك ئىكەن، بەزىلىرىنىڭ قايسى خىل مېۋە تەملىك ئىكەنلىكىنى ئۆزىمۇ بىلەلمەي قاپتۇ، بىراق هەممىسى ئۇنىڭغا بەك تېتىپتۇ، ئىچكەنسېرى ئىچكۈسى كەپتۇ، يەنە تېخى ئېرىق بويىدىكى هەر خىل كەمپۈتلەردىنمۇ قولىغا چىققانىنى ئېلىپ، شۇمۇپ ئولتۇرمايلا گاراچلىتىپ يېگەچ تۇرۇپتۇ،ئۇلارنىڭ تاتلىقلىقى ۋە تەملىرى - نىڭ بىر - بىرىگە ئوخشمايدىغان ئۆزگىچىلىكى ئۇنى بەك مەمنۇن قىپتۇ.

«بۇ يەردىن كېتىپ قالسام بۇنداق ياخشى نەرسىلەرگە يەنە ئېرىشەلمەيمەن» دەپ ئويلاپتۇ ئۇ:«جىقراق يېۋالاي، جىقراق ئىچىۋالاي».

ئۇنىڭ جاۋغايلىرىدىن سارقىغان رەڭلىك سۇلار كىيىملىرىنى بۇلغاپتۇ، شىرنىلىك كەمپۈتلەر نەچچە يېرىگە چاپلىشىپ قاپتۇ.

— هەي، كىيىمىڭ رەسۋا بولدى، دىققەت قىل! — دەپ توۋلاپتۇ ئۇنىڭ مايكىسىدىكى باسما سۈرەت ئۇزۇن قۇلاق ئاق بۆجەن رەنجىپ، — قارا، ئاپپاق بۆجەن ئىدىم،

هازىر ئالىيىشىل بىرنېمىگە ئوخشاپ قالدىم.

بىراق، ئۇنىڭ گەپلىرى ئەنۋەرجاننىڭ قۇلىقىغا كىرمەپتۇ، بەلكى ئۇ ئېقىندا ئېقىپ كېتىۋاتقان ماروزنى قاچىلانغان كېمىگە چاڭگال ساپتۇ.

— پاھ! نېمىدېگەن تاتلىق، نېمانچە سوغۇق - ھە؟!— دەپتۇ ئۇ تىللىرىنى تامشىتىپ.

ئۇ ماروزنىنى كېمىسى بىلەنلا قوشۇپ يېۋېتىپتۇ، چۈنكى ماروزنى قاچىلىغان بۇ كېمىمۇ قوناق ئاقبالدىنقىدىن ياسالغان، قەغەزدەك نېپىز، بەك تەملىك ئىكەن.

ئۇ ناھايىتى كۆپ يەپتۇ، ئىچىپتۇ، لېكىن تويغانىدەك قىلماپتۇ، ئاق بۆجەن سۈرتىمۇ ئۇنىڭغا تولا نەسىھەت قىلىپ، ئاخىر جىمىقىپتۇ، چۈنكى ئۇنىڭ ئاغزى سۈركەلگەن شىرنە بىلەن بەملىشىپلا قالغانىكەن.

بىراق، نەسىھەت قىلىدىغان يەنە بىرى چىقىپتۇ، ئۇ بولسىمۇ شاكىلاتقا ئايلىنىپ قالغان كالا ئىكەن.

— چىشىڭنى ئاسرا! — دەپتۇ شاكىلات كالا، — كەمـ ـپۈت بىلەن ماروزنىنى كۆپ يېيىش چىشقا زىيانلىق، چىشلىرىڭنى قۇرت يەيدۇ، شۇنىڭ بىلەن چىشىڭ قاتتىق ئاغرىيدۇ، ئەمدى ئەتراپنى چۆرگۈلەپ ئويىنىۋالغىن، بىر بۇلاق بولىدىغان، سۈيى سۈزۈك ھەم پاكىز، ئاغزىڭنى چايقىۋالـ ـغىن، بولسا كىيىملىرىڭنىمۇ يۇيۇۋال، سۇغا چىلىساڭلا بولغىنى، سەللا شامالداتساڭ قۇرۇيدۇ، تازىلىققا دىققەت قىل، نېرىدا يەنە.....

— نېمە كارىڭ! — دەپتۇ ئەنۋەرجان ئۇنىڭ گېپىنى تۈگىمەستىلا چالۋاقاپ، ئۇ شۇنداق دەپ بىردىنلا كالىنىڭ

شاكىلاتقا ئايلانغانلىقىنى تېخى هازىرلا كۆرگەنـدەك هېس قىپتۇ ـ دە، ئېتىلىپ بېرىپ كالىنىڭ پۇتىغا ئېسىلىپتۇ.

— نېمە قىلىسەن؟ — دەپ تـوۋلاپ كېتىپتۇ شاكىلات كالا.

— ئاۋۋال پۇتلىرىڭنى يېۋېتەي، — دەپتۇ ئەنـۋەر-جان،— شۇنـداق قىلسام قېچىپ كېتەلمەيسەن، ئاندىن ئالدىرىمـاي هەمـمە يېرىڭنـى، تېخى ماۋۇ پېچىنە هارۋا، قات ـ قات كۆرپىنىمۇ يەپ تۈگىتىمەن.

— ئۇنداق قىلما، — دەپتۇ شاكىلات كالا، — بىزنى يېۋەتسەڭ كىم سېنى ئۆيۈڭگە ئاپىرىپ قويىدۇ.

— هېچكىم، — دەپتۇ ئەنۋەرجان كالىنىڭ بىر پۇتىنى غارسىدە ئوشتۇۋېتىپ، — بەلكىم كەتمەسمەن، بۇنداق ياخشى يەردىن كىمنىڭمۇ كەتكۈسى كەلسۇن.

شۇنداق دەپ ئۇ كالىنىڭ سۇندۇرۇلغان شاكىلات پۇتىنى قاساپ ـ قاساپ نەچچە چىشلەپ قويۇپ، يەنە بىر پۇتىغا ئېسىلىپتۇ ۋە تېزلا هەممە پۇتلىرىنى سۇندۇرۇۋېتىپتۇ، شۇنىڭ بىلەن كالىنىڭ تېنى پوككىدە يەرگە چۈشۈپتۇ.

ئەنۋەرجان ئەمدى هارۋىنىڭ چاقلىرىغا هۇجۇم باشلاپتۇ، چاقلارمۇ تېزلا پاچاقلاپ تاشلىنىپتۇ، يىلاندەك يەر بېغىرلاپ قاچماقچى بولغان ـ قات كۆرپىمۇ پارچىلىۋېتىلىپتۇ، ئەمدى ئەنۋەرجان بۇلارنى ئارامخۇدا ئولتۇرۇپ يېسىلا بولىدىكەن.

بىراق، ئۇ تازا ئىشتىها بىلەن بىر قولىغا پېچىنە، بىر قولىغا شاكىلات ئېلىپ، ئۇنىڭدىن بىر، بۇنىڭدىن بىر چىشلەپ، بەھۇزۇر يەۋاتقاندا، تۇيۇقسىز بىر تەرەپتە «چىر-

چىر» قىلغان ئاۋاز ئاڭلىنىپ.

ئۇ قايرىلىپ قاراپتۇ، ۋاي خۇدايىم، نېرىدا قويدەك يوغان بىر چاشقان ئۆتكۈر چىشلىرىنى ھىڭگايتىپ تۇرغۇدەك.

ئەنۋەرجان بەكمۇ قورقۇپتۇ، بىر تۇرۇپ: «ئۇمۇ كەمپۈت ياكى شاكىلاتمىدۇ، ياكى شۇنداق بىرنەرسىگە ئايلىنىپ قالامدىغاندۇ» دەپمۇ ئويلاپتۇ، بىراق چاشقان ئۇ ئويلىغاندەك كەمپۈتكىمۇ، شاكىلاتقىمۇ ئايلىنىپ قالماپتۇ، بەلكى بىر سۈمۈرۈپلا ھەممە ئېقىندىكى مېۋە شەربەتلىرىنى، كېمە - قېيىقلاردىكى ماروژنىلارنى تۇگىتىپ قويۇپتۇ، ھەتتا تاغ چوققىسىدىكى ئاپپاق قاردەك ماروژنىلارمۇ، كۆپكۆك مۇز قەنتلەرمۇ غايىب بولۇپ، شارقىراتمىلار يوقاپتۇ، ئۇ يەنە بىر دەم تارتقانىكەن، ھەممە تۇتقۇچلۇق كەمپۈتلەر، ھەتتا كەمپۈت تېغىمۇ قومۇرۇلۇپ چىقىپ، ئۇنىڭ كارامەت يوغىناپ كەتكەن ئاغزىغا ئۇچۇپ كىرىپ كېتىپتۇ، ئورنىدا بولسا قۇيقۇرۇق بىر تۇزلەڭلىك قاپتۇ.

ئەمدى بۇيەردە ئاشۇ بالاخور چاشقان بىلەن ئەنۋەر-جان، پۈتلىرى ئوشتۇۋېتىلگەن شاكىلات كالا، چاقلىرى پاچاقلىۋېتىلگەن يار- يار ھارۋا ۋە پارچىلىۋېتىلگەن قات - قات كۆرپىلا قالغانىكەن.

چاشقان ئەمدى بۇلارغا خىرس قىپتۇ، قورقۇنچتا يۇرىكى قاتتىق دۇكۇلدەپ سوقۇپ، تېنى كۈز شامىلى سوقـ-قان غازاڭدەك تىترەۋاتقان، رەڭگىرويى ئۆڭۈپ - تاتىرىپ كەتكەن ئەنۋەرجان:

— مېنى ئەكەت، مېنى ئۆيۈمگە ئاپىرىپ قوي، مېنى قۇتۇلدۇرۇۋال! — دەپتۇ شاكىلات كالا بىلەن پىرەنىك

هارۋىغا ۋە قات- قات كۆرپىگە قاراپ يىغلامسىراپ.

— پۇتلىرىمنى سۇندۇرۇۋەتتىڭ، — دەپتۇ شاكىلات كالا ئاچچىقى بىلەن، — پۇتلىرىم ساق بولغان بولسا ئېتىلىپ بېرىپ بالاخور چاشقاننى ئۇسۇپ ئۆلتۈرۈۋېتەتتىم، سەنمۇ قۇتۇلغان بولاتتىڭ.

— چاقلىرىمنى پاچاقلىۋەتتىڭ، — دەپتۇ يار - يار هارۋىمۇ غىچىرلاپ تۇرۇپ.

— ساق بولغان بولسام، سېنى قۇتۇلدۇرۇپ ئەكەتكەن بولاتتىم.

— مېنىمۇ پارچىلىۋەتتىڭ، ساق بولغان بولسام ئۇنىڭ بىلەن ئېلىشالايتتىم، ئەمدى ئامال يوق، — دەپتۇ قات - قات كۆرپىمۇ.

— ئەمدى كۆرگۈلۈكسىزنى كۆر! — دېيىشىپتۇ ئاخىر هەممىسى ئاچچىق بىلەن، — بىزگىمۇ، ئۆزۈڭگىمۇ قىلدىڭ.

ئەنۋەرجان ئەمدى نېمە قىلارىنى بىلمەي جايىدا قاتقان قورۇقتەكلا تۇرۇپ قاپتۇ. قوللىرىدىكى شاكىلات - پىرەنىك- لەرمۇ يەرگە چۈشۈپ كېتىپتۇ.

شۇ چاغ چاشقان يەنە بىر دەم تارتقانىكەن، شاكىلات كالا، پىرەنىك هارۋا، قات - قات كۆرپىلەر هەممىسى ئۇنىڭ ئاغزىغا كىرىپ كېتىپ، تېرىقتەك ئۇۋۇقمۇ قالماپتۇ.

ئەمدى بۇ بالاخور چاشقان ئالدىدا بىچارە ئەنۋەرجان تەنها قاپتۇ، بىراق چاشقان شۇنچە كۆپ نەرسىلەرنى يەپ- ئىچىپمۇ يەنىلا تويغاندەك كۆرۈنمەپتۇ. ئەمدى ئۇ چىشلىرىنى كىرىسلىتىپ:

— مەن ئاچ كۆز هەم تازىلىققا ئەھمىيەت بەرمەيدىغان

باللارغا بەك ئامراق، ئۇنداقلارنىڭ گۆشى مەن ئۇچۇن ھەممىدىن تەملىك، — دەپتۇ چاشقان ئەنۋەرجانغا خىرىس قىلىپ بوغۇق ئاۋازدا. بىچارە ئەنۋەرجان بولسا:

— ئانا! خان ئانا! مېنى قۇتقۇزۇڭلار! — دەپ يىغلاشتىن باشقا ھېچ ئىلاج قىلالماپتۇ، چاشقان بولسا ئۇنىڭ يىغىسىغا يىرگىنچلىك كۇلكىسى بىلەن جاۋاب قايتۇرۇپ، ئارقىدىنلا بىرلا دەم تارتقانكەن، ئەنۋەرجانمۇ كۇز شامىلى سوققان غازاكدەك ئۇچۇپ ئۇنىڭ قارنىغا كىرىپ كېتىپتۇ . بىراق، چاشقاننىڭ قارنىغا بۇ ئاخىرقى بىر لوقما سىغماي قاپتۇ - دە،« پاس» قىلىپلا ئۇنىڭ قورسىقى يېرىلىپتۇ، ئەنۋەرجان قۇتۇلۇپتۇ. ئۇ« ئۇھ ! »دەپ كۆزياشلىرى ۋە پىشانىسىدىن تەپچىگەن سوغۇق تەرنى سۇرتكەچ ئورنىدىن تۇرغاندا ئۆزىنىڭ يەنىلا ئۆز ھويلىسىنىڭ بۇلۇڭىدا تۇرغانلىقىنى ھېس قىپتۇ، بىراق بېشىدىكى شەپكىسىمۇ يوقلىپتۇ. يانچۇقىنى ئاختۇرسا، كۆپۈك پۇۋلىگۇچمۇ چىقماپتۇ.

— ئۇ قېنىدۇ؟ — ئەنۋەرجان چۇشۇرۇپ قويغان بولماي يەنە دەپ، ھويلىسىنىڭ ھەممە يېرىنى ئىزدەپتۇ، بىراق تاپالماپتۇ، — ئۇنىڭدىن ئايرىلىپتىمەن - دە، — دەپتۇ ئۇ ئاخىر تەن بېرىپ.

— ئۆزۈڭنىڭ شورى، — دەپتۇ كىمدۇر بىرى، — كىم سېنى خاتالىقىنى تۇزەتمىسۇن دەپتۇ.

ئەنۋەرجان بېشىنى كۆتۇرۇپ قارىسا، كۆپۈك پۇۋلىگۇچ ھاۋادا ئۇنىڭ بېشى ئۇستىدىلا لەيلەپ تۇرغۇدەك، ئۇنى تۇتۇۋېلىشقا قول سوزغانكەن، كۆپۈك پۇۋلىگۇچ ئىككى

بىقىنىدىن قانات چىقىرىپ ئۇچۇپ كېتىپتۇ.

— كەتمە، — دەپ يىلىنىپتۇ ئەنۋەرجان.

— كەچۈرگىن، — دەپتۇ كۆپۈك پۈۋلىگۈچ باشقا بالـ-
لارنىڭ يېنىغا بېرىشىم كېرەك، سېنىڭ ياخشى بالا بولۇ-
شۇڭنى ئۈمىد قىلىمەن، شۇنداق بولغاندا مەن سېنى يەنە
يوقلاپ كېلىمەن.

— چوقۇم ياخشى بالا بولىمەن، — دەپتۇ ئەنۋەرجان.

كۆپۈك پۈۋلىگۈچ تېزلا غايىب بوپتۇ، ئەنۋەرجانغا نېمە
ئامال، لېكىن ئۇ شۇنىڭدىن كېيىن سەۋەنلىكلىرىنى تۈزە-
تىپ، ياخشى بالا بولۇش قارارىغا كەپتۇ ھەم ھەقىقەتەن
شۇنداق قىپتۇ.

ئېيتىڭلارچۇ كىچىك دوستلار، كۆپۈك پۈۋلىگۈچ بەنە
ئۇنىڭ يېنىغا قايتىپ كېلەرمۇ؟

مەسئۇل مۇھەررىرى: گۈلباھار مۇھەممەتئىمىن
مەسئۇل كوررېكتورى: قەمبەرگۈل ئوسمان

خىرۇستال شاھزادە

(چۆچەكلەر)

ئاپتورى: ئادىل ئىمىن

قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى نەشر قىلىپ تارقاتتى
(قەشقەر شەھىرى تاربوغۇز يولى14 ـ قورۇ، پوچتا نومۇرى: 844000)
جايلاردىكى شىنخۇا كىتابخانىلىرىدا سېتىلىدۇ
قەشقەر ئۇيغۇر نەشرىياتى باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1092 × 787 مم 1/32، باسما تاۋىقى: 6.875
2011ـ يىل 5 ـ ئاي 1ـ نەشرى
2011ـ يىل 5ـ ئاي 1ـ بېسىلىشى
تىراژى: 3000 — 1

ISBN 978—7—5373—2284—3
باھاسى: 14.00 يۈەن
سۈپەتتە مەسىلە كۆرۈلسە ئالماشتۇرۇپ بېرىلىدۇ
تېلېفون: 2653927—0998

这部童话集由5篇童话故事编成。作品用的形象，有趣的情节故事来引导学生好好学习，改正不良的习惯，加强团结友，互相帮助来克服学习和生活中的困难，并教小朋友们学做人处世之道，小培养良好的思想，艰苦奋斗的作风，长大成有道德，有才能的人。

مۇقاۋىنى لايىھەلىگۈچى: غەيرەت خالىق

ISBN 978-7-5373-2284-3

9 787537 322843 >

（民文）定价：14.00元